

PREGLED AKTIVNOSTI DONATORA U BIH

Koordinacijski forum donatora

PREGLED AKTIVNOSTI DONATORA U BIH

Koordinacioni forum donatora (DCF)

April 2007

Supervizor:

Stefan Priesner

Voda tima:

Thomas Vanke

Autori (abecednim redom):

**Koordinacioni forum donatora i
Evropska investicijska banka
Hanne Kristoffersen
Richard Marshall
Susanne Milcher
Thomas Vanke**

Urednici:

**Stefan Priesner
Tim O'Brien**

Lektor (za engleski jezik):

Lynne O'Donoghue

Prijevod:

Ivona Zekić

Dizajn i DTP:

TRIPTIH

Ograničenja u izvještaju

Izradu ovog izvještaja odobrio je Koordinacioni forum donatora (DCF) koji predstavlja platformu za razmjenu informacija 17 glavnih donatora aktivnih u BiH. Stoga izvještaj ne obuhvata ukupnu aktivnost svih donatora u BiH, nego se fokusira na finansijske portfolije ovih donatora.

Informacije i statistički podaci u ovom izvještaju se temelje na pojedinačnim odgovorima donatora. Iako su podatke provjerili sami donatori, postoji i mogućnost pogreške. Isto se odnosi i na informacije sadržane u opisnom dijelu izvještaja.

U smislu analize stanja po sektorima, donatori su za klasifikaciju svojih projekata odabrali DAC (Development Assistance Committee) klasifikaciju. Kako se različiti DAC kodovi kreću od veoma široke do veoma detaljne klasifikacije, neki se projekti ne mogu u cijelosti 'uokviriti' u tačno određenu kategoriju, dok se drugi mogu klasificirati u više DAC kategorija ili, pak, sadržavati komponente od značaja i za druge sektore što otežava kategorizaciju.

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	1
PREDGOVOR	5
PRVO POGLAVLJE: UVOD	7
DRUGO POGLAVLJE: OPĆA RAZMATRANJA - MEĐUNARODNA POMOĆ U BIH	11
TREĆE POGLAVLJE: SEKTORI	21
3.1 Obrazovanje	21
3.2 Zdravstvo	27
3.3 Dobra uprava i izgradnja institucija	33
3.3.1 Razvoj pravnog sistema i pravosuđa	36
3.3.2 Ljudska prava	37
3.3.3 Reforma javne uprave (PAR)	38
3.3.4 Jačanje civilnog društva	39
3.4 Prevencija i rješavanje sukoba, mir i sigurnost	43
3.4.1 Upravljanje i reforma sistema sigurnosti	44
3.4.2 Kontrola malog oružja i lakog naoružanja (SALW)	45
3.4.3 Program protivminskog djelovanja	46
3.5 Infrastruktura	49
3.6 Ekonomski i društveni razvoj	57
3.7 Poljoprivreda i šumarstvo	67
3.8 Zaštita okoliša	73
3.9 Interventna pomoć i obnova	79
3.10 Aktivnosti koje se odnose na više sektora	85
ČETVRTO POGLAVLJE: PROFILI DONATORA	91
4.1 Bilateralni donatori	91
4.1.1 Austrijska razvojna agencija (ADA)	91
4.1.2 Kanadska agencija za međunarodni razvoj (CIDA)	94
4.1.3 Francuska	97
4.1.4 Njemačka	99
4.1.5 Italija	103
4.1.6 Japan	106
4.1.7 Holandija	110
4.1.8 Norveška	112
4.1.9 Španija	114
4.1.10 Švedska međunarodna agencija za (Sida)	117
4.1.11 Švicarska	119
4.1.12 Odjel za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije (DFID)	122
4.1.13 Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID)	124

4.2	Multilateralni donatori	126
4.2.1	Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)	126
4.2.2	Evropska komisija (EC).	130
4.2.3	Evropska investicijska banka (EIB)	134
4.2.4	Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP)	137
4.2.5	Svjetska banka	140
PETO POGLAVLJE: DODACI.		145
5.1	Metodološke napomene	145
5.2	Projektni zadatak Koordinacionog foruma donatora (ToR)	146

SKRAĆENICE

ADA	Austrijska razvojna agencija
ADC	Austrijska agencija za saradnju u razvoju i saradnju s istočnom Evropom
AECI	Španska agencija za međunarodnu saradnju
AFBiH	Oružane snage BiH
BHMAC	Centar za uklanjanje mina BiH
BiH	Bosna i Hercegovina
BMZ	Savezno ministarstvo Njemačke za ekonomsku saradnju i razvoj
CAD	kanadski dolar
CARDS	Program pomoći Unije za rekonstrukciju, razvoj i stabilizaciju
CAS	Strategija pomoći za zemlju
CCM	mehanizam koordinacije za zemlju
CEDAW	Odbor za uklanjanje diskriminacije žena
CIM	Centar za međunarodne migracije i razvoj
CoE	Vijeće Evrope
CoM	Vijeće ministara
CIDA	Kanadska agencija za međunarodni razvoj
DAC	Odbor za pomoć u razvoju
DCF	Koordinacioni forum donatora
DED	Njemačka razvojna agencija
DEG	Njemačka kompanija za ulaganja i razvoj
DEI	Direkcija za evropske integracije
DEP	Direkcija za ekonomsko planiranje
DFID	Odjel za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije
DPA	Dejtonski mirovni sporazum
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
EC	Evropska komisija
ECOSOC	Ekonomsko i socijalno vijeće
EIB	Evropska investicijska banka
EKN	Ambasada Kraljevine Holandije
EPPU	Jedinica za ekonomsko planiranje i implementaciju Srednjoročne razvojne strategije BiH
EU	Evropska unija
EUFOR	EUFOR
EUPM	Policijska misija Evropske unije

EUR	Euro - valuta
EUSR	Specijalni predstavnik Evropske unije
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GAP	Program odgovornosti u upravi
GDP	Bruto domaći proizvod
GoJ TF	Fondacija za globalnu pravdu
GTZ	Njemačka agencija za tehničku saradnju
HJPC	Visoko sudsko i tužilačko vijeće
IBRD	Međunarodna banka za obnovu i razvoj
ICMP	Međunarodni komitet za nestale osobe
IDA	Međunarodna asocijacija za razvoj
IFAD	Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede
IFC	Međunarodna finansijska korporacija
IOM	Međunarodna organizacija za migracije
IPA	Predpristupni instrument
JBIC	Japanska banka za međunarodnu saradnju
JICA	Japanska agencija za međunarodnu saradnju
KfW	Njemačka razvojna banka
LED	Lokalni ekonomski razvoj
MDG	Milenijumski razvojni ciljevi
MEA	multilateralni sporazumi o okolišu
MFA	Ministarstvo vanjskih poslova
MoJ	Ministarstvo pravde
MoFTER	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa
MoD	Ministarstvo odbrane
MTDS	Srednjoročna strategija razvoja
NATO	Sjeveroatlanski savez
NDP	Nacionalni plan razvoja
NGO	nevladina organizacija
ODA	Zvanična pomoć namijenjena razvoju
OHCHR	Ured visokog komesara za ljudska prava
OHR	Ured visokog predstavnika
OECD	Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OSCE	Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju
PAR	Reforma javne uprave
PARCO	Ured koordinatora za reformu javne uprave

PIC Vijeće za implementaciju mira
PPP javno-privatno partnerstvo
PRSP Strategija smanjenja siromaštva
RDA regionalne razvojne agencije
RS Republika Srpska
SALW Malo oružje i lako naoružanje
SDC/SECO . . Švicarska agencija za saradnju i razvoj
Sida Švedska međunarodna agencija za razvoj
SME mala i srednja preduzeća
SAA Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SWA jedinstveni sektorski pristupi
TA tehnička pomoć
UN Ujedinjene nacije
UNDP Razvojni program Ujedinjenih nacija
UNFPA Populacijski fond Ujedinjenih nacija
UNICEF Fond Ujedinjenih nacija za djecu
UNOHCHR . . Visoki komesar Ujedinjenih nacija za ljudska prava
UNV Volonteri Ujedinjenih nacija
USAID Američka agencija za međunarodni razvoj
UTL lokalna tehnička jedinica
WHO Svjetska zdravstvena organizacija
WME oružje i vojna oprema

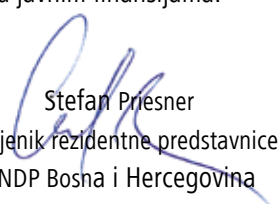
PREDGOVOR

Kroz najbolje primjere iz međunarodne prakse identificirane su tri dimenzije neophodne za kvalitetno upravljanje pomoći: koordinacija među donatorima, koordinacija između donatora i vlasti, te koordinacija između različitih vladinih ministarstava i zvaničnih institucija. U svrhu ostvarivanja prve od nabrojanih dimenzija, a vođeni načelima Pariške deklaracije, u decembru 2005. godine, 18 najvećih donatora u Bosni i Hercegovini osnovali su Koordinacioni forum donatora.

Cilj ovog Forumu je unaprijediti efikasnost u korištenju i raspoređivanju zvanične pomoći namijenjene razvoju u Bosni i Hercegovini i na taj način osigurati njenu veću efektivnost. Forum doprinosi ciljevima u pogledu koordinacije pomoći koju provodi vlada, jer kvalitetnija koordinacija među donatorima olakšava vladi saradnju s cijelim nizom različitih međunarodnih partnera, te upravljanje paralelnim resursima.

S ovim na umu, Koordinacioni forum donatora je u maju 2006. godine inicirao izradu pregleda aktivnosti donatora. Kao organizacija koja je domaćin Sekretarijatu Koordinacionog foruma donatora, UNDP je koordinirao izradu ovog pregleda. Sam se posao pokazao složenijim nego se to očekivalo, jer je morao biti kreiran prilagođen i za korisnike prihvatljiv format, trebalo je uskladiti značajne i finansijske informacije o donatorima, u obzir uzeti i grantove i kredite, te na način koji omogućuje poređenje prezentirati bilateralnu i multilateralnu pomoć. Usprkos ovim izazovima, 18 donatora članova Forumu, u saradnji s Ministarstvom finansija i trezora (MoFT) i Jedinicom za ekonomsko planiranje i implementaciju Srednjoročne razvojne strategije BiH (EPPU), je s velikim entuzijazmom sarađivalo u izvođenju ove aktivnosti i blisko sarađivalo do kraja, odnosno, do finalizacije pregleda u januaru 2007. godine. Stoga sam ponosan da u ime Koordinacionog foruma donatora mogu predstaviti prvi izvještaj, odnosno, pregled aktivnosti donatora u BiH, kao svjedočanstvo izvrsne saradnje ključnih predstavnika zajednice donatora. Ove podatke, kao i analizu donatorske aktivnosti, namjeravamo redovno ažurirati, a u ovu svrhu se izrađuje i internet stranica (www.donormapping.ba).

Mora se, pak, naglasiti da ovakav pregled donatorskih aktivnosti može predstavljati samo privremeni stadij u nastojanjima na uspostavi sveobuhvatnog informacionog sistema kojim bi upravljale BiH vlasti. Vijeće ministara je u novembru 2006. godine odobrilo zajednički projekat EC i UNDP-a kojim bi se trebao uspostaviti sistem za upravljanje sredstvima iz grantova (GRMS), koji će kroz uspostavu procesa za praćenje i izvještavanje ključnih partnera o dostupnosti i stvarnoj upotrebi pomoći iz grantova namijenjenih javnom sektoru u BiH, vladi omogućiti upravljanje sredstvima iz grantova. Predviđa se da se ovaj sistem integrira s budžetskim sistemom BiH. Kao takav, ovaj će sistem vladi omogućiti sveobuhvatan uvid u resurse koji su na raspolaganju, te ojačati njene kapacitete u oblasti strateškog planiranja i upravljanja javnim finansijama.

Stefan Presner
zamjenik rezidentne predstavnice
UNDP Bosna i Hercegovina

PRVO POGLAVLJE: UVOD

a. Kontekst

Bosna i Hercegovina (BiH) paralelno prolazi kroz četiri procesa tranzicije: od poslijeratne obnove ka dugoročnom razvoju, od socijalističkog autokratizma ka demokratiji, iz planirane na tržišnu ekonomiju, i od međunarodne supervizije ka punom suverenitetu.

BiH je, u januaru 2006. godine, s Evropskom komisijom (EC) počela pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SAA). Zaključivanje SAA će predstavljati prvi ugovorni odnos sa EC; za sad ovaj proces potvrđuje usmjerenost BiH ka uključivanju u euroatlanske strukture. Ovaj će proces doprinijeti promjeni političkog ozračja u zemlji i odnosu domaćeg društva i međunarodne zajednice, jer pregovori o SAA od BiH zahtijevaju da sama bude isključivi pokretač procesa tranzicije, dok bi međunarodna zajednica trebala imati više savjetodavnu umjesto ulogu supervizora. Kako EC traži da inicijatori, odnosno, pokretači reformi budu domaće instance, tako se 'bonske ovlasti' visokog predstavnika neće koristiti kako bi se anticipirale ili okončale reforme neophodne za potpisivanje SAA, reforme, kako to zahtijeva i sama EC, trebaju inicirati domaće institucije.

Srednjoročna razvojna strategija 2004.-2007. god. (MTDS) je usvojena 2004. godine i predstavlja opći okvir politike razvoja. Ovaj je dokument nedavno, u maju 2006. godine, zamijenjen revidiranom MTDS.

Tokom izrade inicijalne Srednjoročne razvojne strategije, Vijeće ministara BiH (CoM - VM) i entitetske vlade dogovorile su se o uspostavljanju Jedinice za ekonomsko planiranje i implementaciju Srednjoročne razvojne strategije (EPPU). Osnovni ciljevi ove jedinice bili su unapređenje koordinacije, praćenja i implementacije MTDS i pružanje kvalitetnih ekonomskih analiza i preporuka. Jedinica je zvanično uspostavljena 2004. godine na temelju odluke Vijeća ministara. Jedinica je tokom 2006. godine iz administrativne jedinice u okviru Ureda predsjedavajućeg Vijeća ministara prerasla u Direkciju za ekonomsko planiranje (DEP).

Direkcija tako predstavlja glavno tijelo zaduženo za koordinaciju koje, kroz implementaciju MTDS-a, ali i kroz blisku saradnju sa zajednicom donatora, osigurava usklađivanje i koordinaciju zvanične pomoći namijenjene razvoju (ODA). UNDP i Direkcija za ekonomsko planiranje su sarađivali na izradi ovog izvještaja.

b. Koordinacioni forum donatora u BiH (DCF)

Pariškom su se deklaracijom² iz marta 2005. godine, ministri 91 zemlje, 26 multilateralnih tijela i 14 organizacija civilnog društva zajednički obavezali na poduzimanje dalekosežnih reformi namijenjenih kvalitetnijem pružanju i boljem upravljanju službenom pomoći namijenjenoj razvoju. Ova deklaracija predstavlja poslednju prekretnicu u procesu koji je započeo obavezivanjem na pružanje pomoći u Montereju 2002. godine³, koje je još jednom potvrđeno Rimskim samitom⁴ održanim 2003. godine. Deklaracijom se poziva na ponovno fokusiranje na efektivnost pomoći koja se temelji na načelima odgovornosti, odnosno, 'vlasništva' domaćih institucija nad procesima, usklađenosti s domaćim strategijama razvoja, harmonizacije, upravljanja koje se temelji na rezultatima i uzajamne odgovornosti.

1. U raspravi o Aneksu 10 Dejtonskog mirovnog sporazuma, PIC je krajem 1997. godine od visokog predstavnika zahtijevao odstranjivanje s dužnosti javnih dužnosnika koji krše zakonske obaveze i Dejtonski mirovni sporazum, te da ako utvrdi potrebu, nametne zakone ukoliko ih zakonodavna tijela u Bosni i Hercegovini ne donesu. Ove su ovlasti postale poznate kao 'bonske ovlasti' visokog predstavnika.

2. Vidjeti: <http://www1.worldbank.org/harmonization/Paris/FINALPARISDECLARATION.pdf>

3. Odnosi se na Konferenciju u Montereju održanu 2002. godine, na kojoj su zemlje članice DAC-a potvrdile svoju obavezu da ispune prethodno definirani cilj od 7% izdvajanja od njihovog BDP-a

4. Odnosi se na Forum na visokom nivou na temu harmonizacije, održan u Rimu, 2003. godine

Pored signaliziranja da raste odlučnost na međunarodnom planu da se ova pitanja razriješe, Pariška deklaracija daje i cijeli niz praktičnih koraka koje je potrebno preduzeti. Središte takvih prijedloga predstavlja spoznaja da donatori i primatelji pomoći dijele odgovornost u smislu osiguravanja da se pomoć koristi na najuspješniji mogući način. Iskustvo pokazuje da se najbolji rezultati mogu osigurati samo kroz aktivne korake na koordinaciji i harmonizaciji procesa ODA, što zahtijeva djelovanje kako vlada – primatelja pomoći, tako i donatora.

Koordinacioni forum donatora (DCF) u BiH uspostavljen je na sastanku održanom u decembru 2005. godine kao poluformalna platforma za razmjenu informacija između glavnih donatora u BiH. Članovi Foruma su: Austrijska razvojna agencija (ADA), Kanadska agencija za međunarodni razvoj (CIDA), Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Delegacija Evropske komisije (EC), Italijanska agencija za saradnju, Španska agencija za međunarodnu saradnju (AECI), Švedska međunarodna agencija za razvoj (SIDA), Švicarska agencija za saradnju i razvoj (SDC/SECO), Odjel za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije (DFID), Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP), Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID), Svjetska banka, te diplomatske misije Holandije, Japana, Norveške, Njemačke, Španije i Francuske u BiH.⁵ Kako bi sastanci Foruma bili praktični, broj donatora je ograničen na prvobitnih 17. Predstavnici institucija vlasti i drugi predstavnici međunarodne zajednice su, pak, pozvani da prisustvuju sastancima i po potrebi pružaju informacije.

5. Članovi Foruma su i predstavnici Njemačke razvojne banke (KfW) i Njemačke agencije za tehničku saradnju (GTZ).

Cilj DCF-a u BiH, a koji se temelji na načelima Pariške deklaracije, jeste unaprijediti efikasnost korištenja i dodjele ODA unutar zemlje, te time osigurati što veću uspješnost, odnosno, efektivnost pomoći. Forum doprinosi i postizanju cilja koordinacije pomoći od strane vladinih institucija i to tako što kvalitetnija koordinacija među donatorima vladi olakšava saradnju s velikim brojem različitih međunarodnih partnera i upravljanje paralelnim resursima. Kao takav, Forum ne predstavlja samo servis zajednici donatora nego i ključni servis za vladu – primatelja pomoći, koji joj pomaže u postizanju maksimalne koristi iz sve slabijih priliva ODA.

Sastanci Foruma predstavljaju osnovno sredstvo, odnosno, instrument koordinacije. Sastanci Foruma se održavaju tromjesečno, dok se njegovi članovi rotiraju na mjestu predsjedavajućeg. UNDP je domaćin Sekretarijatu DCF-a. Dnevni red za svaki od sastanaka utvrđuje Sekretarijat uz konsultacije sa nastupajućim predsjedavajućim. Tačke dnevnog reda se utvrđuju na temelju općih ciljeva i odnose se na sljedeće kategorije:

- modaliteti pomoći, posebice tako kako ih definira Pariška deklaracija (npr. upravljanje rezultatima);
- značajna ili pitanja razvoja koja zadiru u više različitih područja (npr. siromaštvo, ravnopravnost spolova, ljudska prava);
- pitanja koja se odnose na pitanja vezana za vladine institucije ili međunarodnu zajednicu (npr. pregled rada i strategije EC);
- pitanja koja se odnose na pojedinačne sektore.

c. Pregled aktivnosti donatora

DCF je odlučio provesti pregled aktivnosti donatora koji u BiH pružaju zvaničnu pomoć namijenjenu razvoju, a koji su članovima Foruma. Namjera izvještaja je smanjiti preklapanja i dupliciranje aktivnosti, unaprijediti sinhronizirano djelovanje i podržati partnerstvo između organizacija unutar međunarodne zajednice kao dio podrške planovima i prioritetima BiH vlasti.

Nakon što je na sastanku DCF-a održanom u februaru 2006. godine dogovorena izrada izvještaja, istraživanje za potrebe izvještaja je počelo krajem marta 2006.god., a za njegovo je provođenje i izradu izvještaja zadužen Sekretarijat DCF-a. Ova je aktivnost od samog početka provedena u bliskoj saradnji između Sekretarijata i donatora. Donatori su Sekretarijatu dostavili podatke o svojim projektima i aktivnostima, Sekretarijat je informacije obradio, te obavio naknade intervju i sačinio nacrt izvještaja. Kao takav, i sam izvještaj je odraz koordinacije donatora u BiH. Konačni su izvještaj prije objavljivanja odobrili svi donatori – članovi Foruma.

d. Struktura izvještaja

Ovaj se izvještaj temelji na informacijama o programskim aktivnostima i budžetskim alociranjima dobivenim putem ankete provedene sa 17 donatora zastupljenih u DCF-u i Evropskom investicijskom bankom (EIB)⁶. Potpuni rezultati ankete bit će dostupni na budućoj interaktivnoj internet stranici namijenjenoj koordinaciji donatora koja će se redovito ažurirati. Pored toga, kroz polustrukturirane intervju su prikupljeni i kvalitativni podaci o stanju različitih sektora i profilima donatora. Stoga informacije i statistički podaci koji se daju u ovom izvještaju ne predstavljaju sveobuhvatan pregled zajednice donatora u BiH, već prije djelomičan uvid u aktivnosti i finansijske portfolije EIB i onih donatora koji sarađuju u okviru DCF-a.

6. EIB je obuhvaćena ovim izvještajem zbog značaja njenog doprinosa

Kao nastavak ovog uvoda, drugo poglavlje daje opću analizu donatorske pomoći u BiH na temelju kvantitativnih podataka iz ankete. U trećem poglavlju analiziramo donatorsku pomoć i koordinaciju po sektorima pojedinačno, kao i ključne izazove s kojima se suočavaju ti sektori. Na kraju, u četvrtom poglavlju, istražujemo profil donatora, uključujući i informacije o strukturi donatora, politici i radu i na globalnom planu i u BiH.

DRUGO POGLAVLJE: OPĆA RAZMATRANJA – MEĐUNARODNA POMOĆ U BIH

a. Uvod

Prvo poglavlje nudi analizu donatorske pomoći u BiH na makro nivou, dajući tako opću procjenu ukupne pozicije ODA i osnovna kretanja koja se javljaju. Popratni podaci i analize temelje se na pojedinačnim povratnim informacijama koje su dostavili članovi DCF-a.

Poglavlje se sastoji od tri osnovna dijela. Prvi dio govori o razmjerima multilateralnih i doprinosa donatora pojedinačno, te o vrstama pružene pomoći (uglavnom pomoći u obliku grantova naspram kredita sa subvencioniranim kamatama), ali isključivo u tekućoj godini, kako bi se sačuvala pouzdanost podataka. U drugom se dijelu ispituje struktura ODA po sektorima i trendovima tokom određenog vremena. U trećem, završnom, dijelu dajemo komentar na značajna tekuća i pitanja koja se tek javljaju.

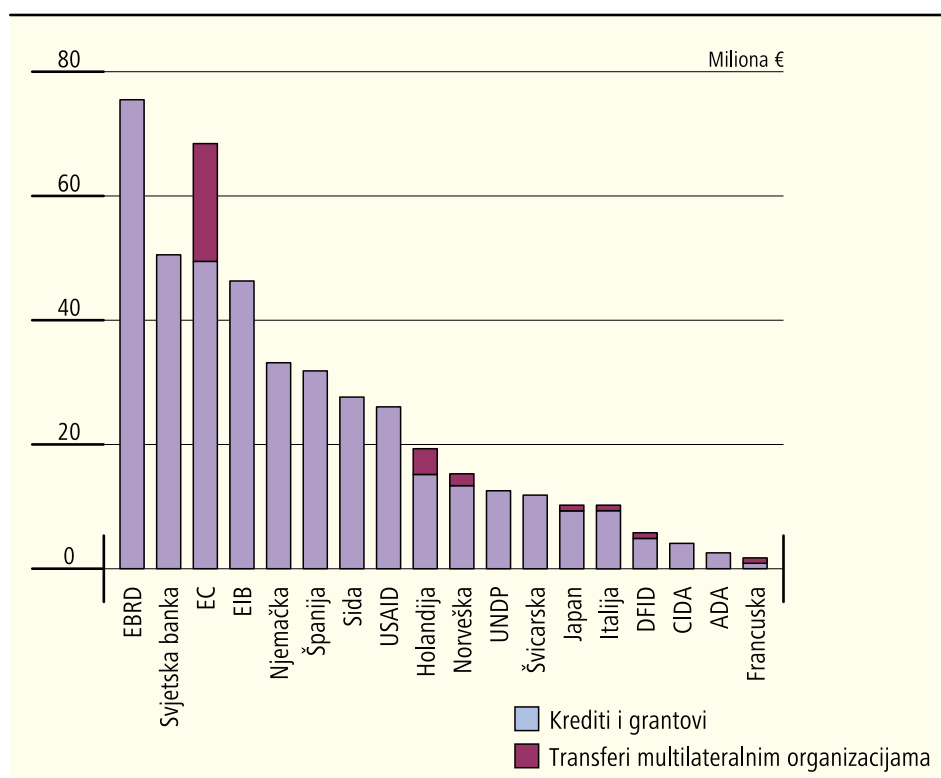
b. Doprinosi donatora i multilateralnih organizacija

Osamnaest ispitanika koji su dostavili svoje odgovore u okviru ove aktivnosti navelo je da će u BiH tijekom 2006. godine uložiti nekih 424 miliona eura. Ovaj iznos predstavlja procijenjeni ukupni nivo aktivnosti koji uključuje pomoć kako kroz kredite sa subvencioniranim kamatama, tako i kroz grantove. Iznos grantova se sastoji i od osnovne potrošnje i transfera napravljenih između donatora i multilateralnih organizacija, kao i transfera između multilateralnih organizacija

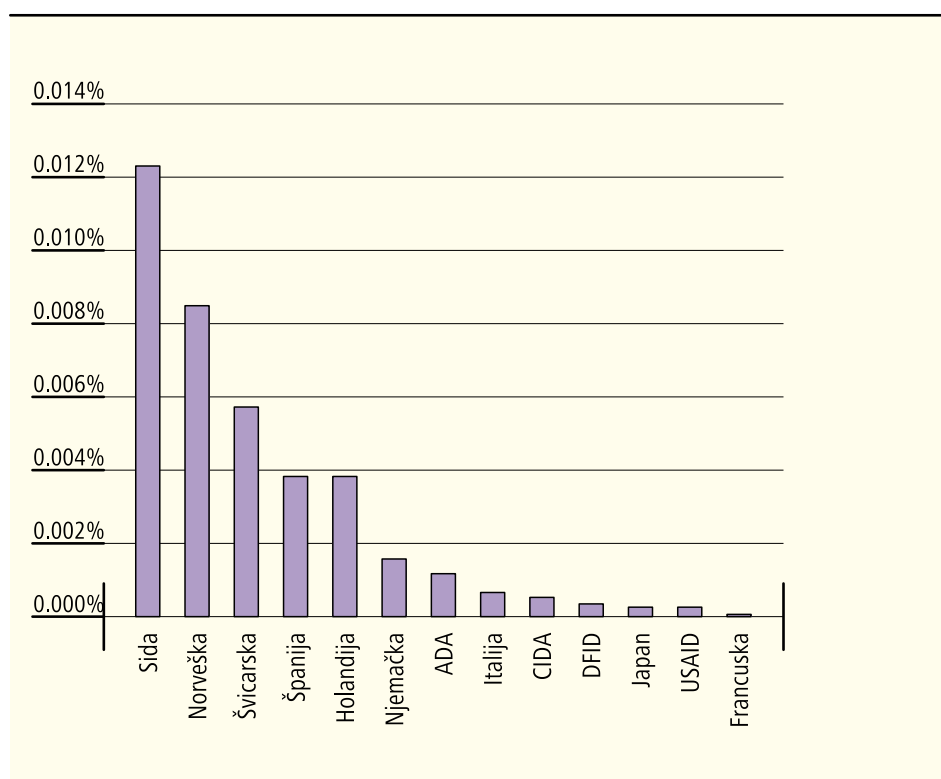
Sažetak obrazaca aktivnosti dajemo u grafikonu 2.1, dok podatke dajemo u tabeli 2.1. Ljubičasto označeni dio predstavlja iznose prenesene na multilateralne organizacije, dok plavo označeni dio predstavlja neto potrošnju. Nivo multilateralne podrške se znatno razlikuje od donatora do donatora. Holandija i EC pružaju najveću podršku multilateralnim organizacijama unutar zemlje, dok UNDP i Svjetska banka predstavljaju najveće primatelje. Tabela 2.2 prikazuje poredak bilateralnih donatora u skladu s relativnim udjelom davanja za BiH u odnosu na BDP svake od zemalja⁷. Sida i Norveška, uz Švicarsku, za potrebe ODA daju najveći udio u odnosu na svoj BDP.

7. Izvor podataka o BDP za 2006. godinu je CIA – 'The World Factbook'

Grafikon 2.1: Poredak bilateralnih i multilateralnih organizacija (po ukupnoj aktivnosti) u 2006. godini

Grafikon 2.2: Poredak bilateralnih donatora prema iznosu pomoći namijenjene BiH u odnosu na BDP svake od zemalja (2006. g.)

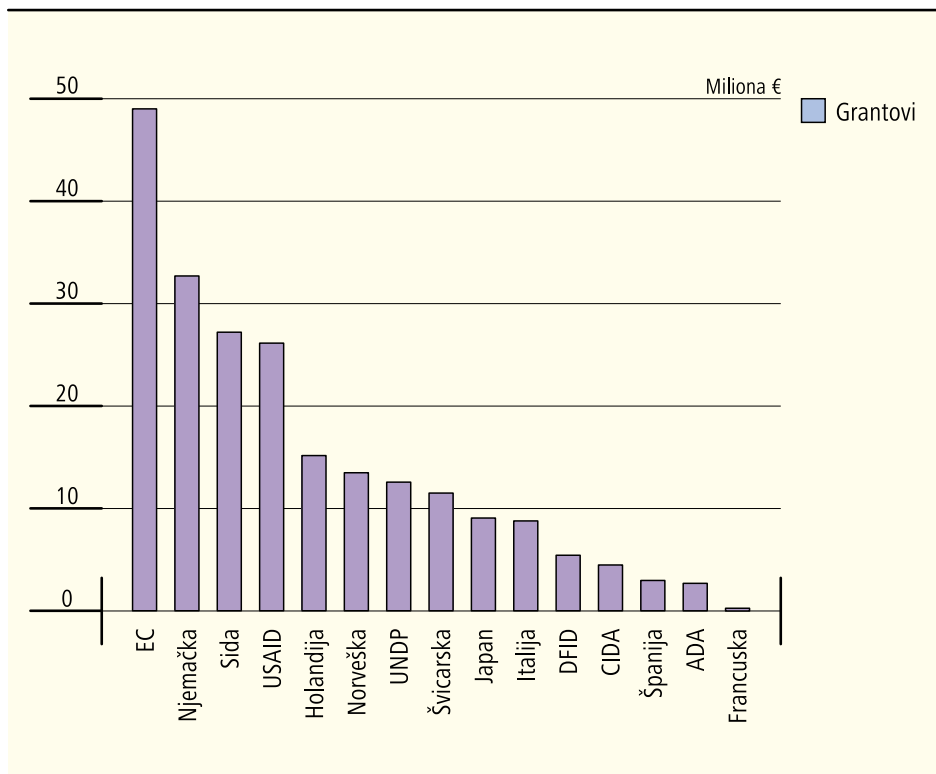

8. Kada se govori o kreditima odnosno zajmovima misli se isključivo na povoljne zajmove u skladu s definicijom "povoljni zajmovi su oni u okviru kojih bespovratna sredstva (grantovi) iznose najmanje 25%", OECD – Ekonomska, ekološka i socijalna statistika - Economic, Environmental and Social Statistics (OECD 2006).

Tabela 2.1: Krediti⁸ i grantovi po donatorima i multilateralnim organizacijama u BiH za 2006. godinu

Donator / Agencija	Krediti	Grantovi	Ukupno	Multilateralna podrška
	€m	€m	€m	€m
EBRD	75.7	0.0	75.7	0.0
Svjetska banka	50.9	0.0	50.9	0.0
EC	0.0	49.4	49.4	19.0
EIB	46.3	0.0	46.3	0.0
Španija	29.0	3.1	32.1	0.0
Njemačka	0.0	32.4	32.4	0.0
Sida	0.0	27.5	27.5	0.6
USAID	0.0	26.3	26.3	0.0
Holandija	0.0	15.2	15.2	4.4
Norveška	0.0	13.8	13.8	1.4
UNDP	0.0	12.5	12.5	0.0
Švicarska	0.0	11.4	11.4	0.0
Japan	0.0	9.1	9.1	1.3
Italija	0.0	8.9	8.9	0.8
DFID	0.0	4.4	4.4	0.1
CIDA	0.0	5.5	5.5	0.5
ADA	0.0	2.6	2.6	0.0
Francuska	0.0	0.4	0.4	0.9
	201.9	222.5	424.4	28.9

U smislu poretka, uz aktivnosti davanja kredita koje provodi Svjetska banka jasno su vidljive aktivnosti velikih međunarodnih finansijskih institucija. Značajan udio finansiranja kroz kredite uveliko utječe na rang u ukupnom poretku. Relativno visok rang Španije je rezultat velikih iznosa pomoći u domeni prometa (Željeznice FBiH) i trgovinskom kreditu. Ako iz ukupnog pregleda donatora isključimo sredstva u obliku kredita, situacija se u značajnoj mjeri mijenja, kako to pokazuje i grafikon 2.3. U tom slučaju, iz poretka ispadaju velike regionalne banke i Svjetska banka, dok se povećava značaj EC i ostalih, uobičajenih velikih donatora u BiH (Sida i Njemačka).

Grafikon 2.3: Poredak prema iznosu sredstava u obliku grantova za 2006. godinu

Kako ćemo u kasnijim razmatranjima vidjeti, u pozadini rasta podrške koja se pruža u obliku kredita je promjena prirode ODA u BiH, kroz koji se odražavaju promjene u razvojnim potrebama zemlje.

c. Struktura sektora i trendovi

U istraživanju za potrebe ovog izvještaja korištena je kategorizacija sektora koja se temelji na standardima Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) - Odbora za pomoć u razvoju (DAC)⁹. U ovom su procesu korištene osnovne kategorije koje navodimo u tabeli 2.2. Pored toga, u svrhu isticanja ključnih trendova, analize u ovom poglavlju efektivno spajaju četiri kategorije: obrazovanje sa zdravstvom, i ekonomski i socijalni razvoj sa poljoprivredom i šumarstvom. Ipak, svaki od deset sektora ćemo analizirati zasebno, u trećem poglavlju.

9. Odbor za pomoć u razvoju OECD-a pruža standardnu kategorizaciju za pomoć slijedeći i prikazujući međunarodne podatke o donatorskoj pomoći.

Tabela 2.2: DAC klasifikacija koja se zasniva na kategorijama ODA-e

DAC kodovi	Kategorija
110-114	Obrazovanje
120-130	Zdravstvo
151nn osim 15110	Uprava i institucije
152nn	Prevenција i rješavanje sukoba, mir i sigurnost
210,220,230 i 140	Infrastruktura
160, 250, 321, 240, 331, 15110 i 332	Ekonomski i društveni razvoj
311 i 312	Poljoprivreda i šumarstvo
410	Zaštita okoliša
400, 998, 151163 i 420	Aktivnosti u više sektora
700 i 520	Interventna pomoć

Struktura sektora, zajedno sa ukupnim iznosima pomoći, proteklih se godina značajno promijenila. Grafikoni i tabele koje slijede prikazuju te promjene. Analize se oslanjaju na prosječne godišnje ukupne vrijednosti i konkretne sektorske aktivnosti kako za nekoliko prošlih godina (na osnovu iznesenih podataka), tako i one planirane u narednim godinama (na osnovu solidno utemeljenih planiranih pretpostavki).¹⁰ Ovo je potom uspoređeno sa podacima za referentnu godinu (2006). Nisu rađena nikakva preračunavanja i prilagođavanja.

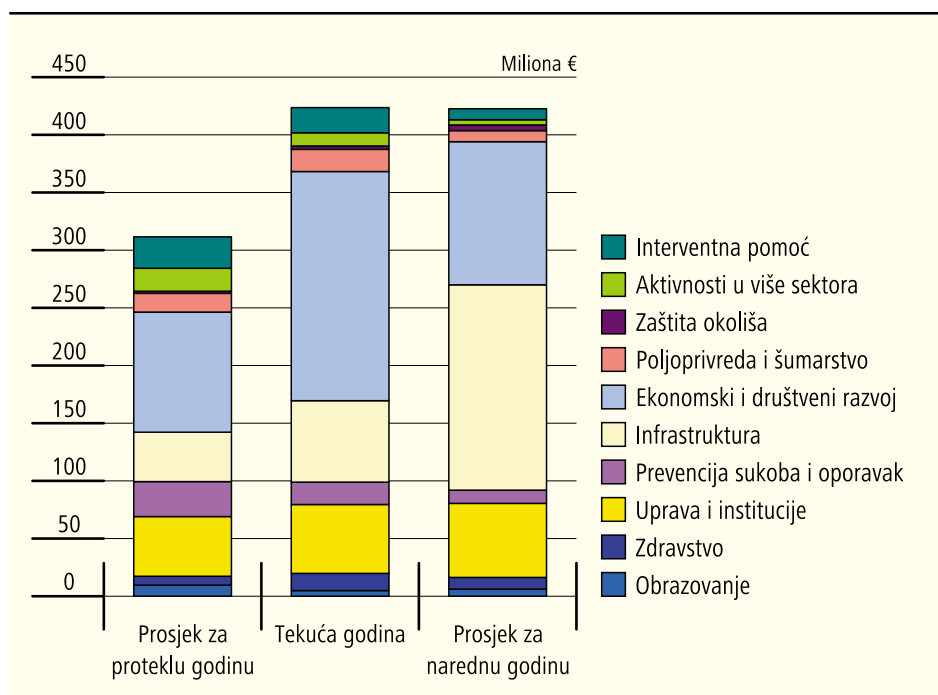
10. Povratne informacije od samih donatora za prošle i buduće troškove za svaki projekat podijeljeni su s brojem godina trajanja projekta, što daje godišnju vrijednost projekta za 2005. godinu i 2007. godinu utemeljenu na ukupnom trajanju projekta i vrijednosti budžeta. Ovo je urađeno kako bi se omogućila usporedba sa 2006. godinom.

Važno je prepoznati ograničenja koja nameće baza podataka koja je na raspolaganju. Analize se zasnivaju na povratnim informacijama koje su dali sami donatori, protekle i buduće troškove u određenim sektorskim aktivnostima i bez kalkulacije inflacije. Završeni projekti, kao i planirane aktivnosti koje tek treba ugovoriti, nisu obuhvaćeni ovom analizom. Rezultati su više ilustrativni nego definitivni. Pa ipak, od 2007. godine nadalje je planirana stalna dopuna baze podataka, što će rezultirati i tačnijim podacima. Baza podataka će biti javna i dostupna na interaktivnoj internet stranici.

Naš usporedni pristup korištenja prosjeka prošlih i budućih godina, također, ima tendenciju da promjene do kojih je došlo prikaže dramatičnijim nego što su one u stvarnosti. Godišnje analize bi prikazivale daleko ujednačenu tranziciju. Pored toga nepreračunavanje cijena dovodi do vjerovatnoće da se buduća izdvajanja precjenjuju, a podaci za prošla razdoblja podcjenjuju. Jednako tako, neizvjesnost u planiranju ciklusa naspram iznesenih podataka može, također, dovesti do odstupanja od prikazanog.

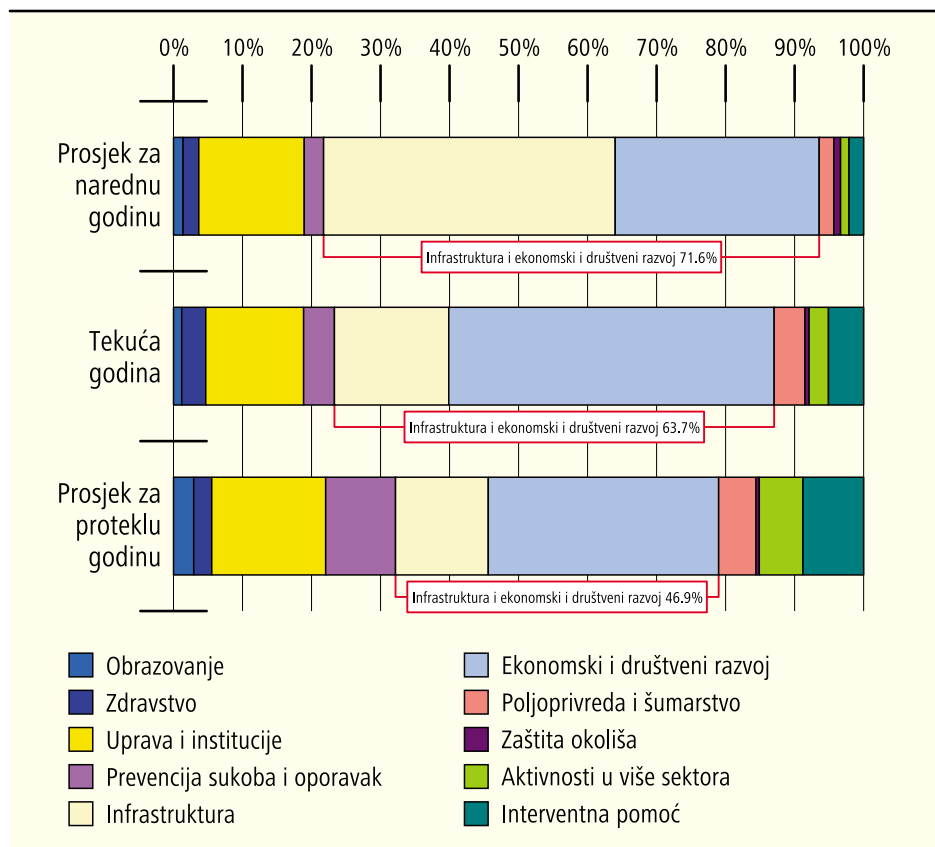
Grafikon 2.4 daje ukupnu sliku podijeljenu na sektore. Iako su kalkulacije donekle grube, ovi nominalni pokretni prosjeci ilustriraju dinamiku promjena. Zbrojevi sugeriraju da je ODA uvećana u poređenju sa proteklom godinama, a prisutan je i veliki rast u infrastrukturi, širokom sektoru ekonomskog i socijalnog razvoja i upravi i institucijama. Uistinu, ulaganja u većini drugih sektora su ili statična ili opadaju. Sektori zdravstva i obrazovanja u smislu iznosa gotovog novca potpadaju pod takav trend, ipak sume kojima se ovdje operira su, također, male u poređenju, i rast koji se pojavljuje donekle je usporen. Moguće je, pak, da se radi o pojavi razlika u planiranim projekcijama, odnosno, da su projekti koji zahtijevaju veliki kapital utvrđeni daleko prije same implementacije.

Grafikon 2.4: Aktivnosti po sektorima u prosjeku za protekle i naredne godine u poređenju s tekućom, 2006. godinom

S obzirom na ograničenost podataka, realnija metoda predstavljanja promjena je izračunavanje sektorskog udjela u ukupnoj ODA, kako je prikazano u grafikonu 2.5. Ovakav prikaz još jasnije odražava rast u kombinaciji sredstava koja se dodjeljuju za sektore infrastrukture i ekonomskog i socijalnog razvoja, te smanjenje u drugim sektorima. Ova dva sektora su zajedno u prosjeku zahvatila polovinu ODA u BiH u proteklim godinama i procjene su da će se idućih godina njihov udio u prosjeku povećati na više od 70 procenata.

Posebice je značajno napomenuti da je veoma mali udio sredstava uložen u zaštitu okoliša. U tekućoj godini ovaj udio je manji od 1 procenta i prema postojećim planovima neće rasti u budućnosti. Uočili smo i pad u udjelu interventne pomoći, što je i bilo za očekivati. Puni pregled podjele unutar sektora u različitim periodima dajemo u tabeli 2.3.

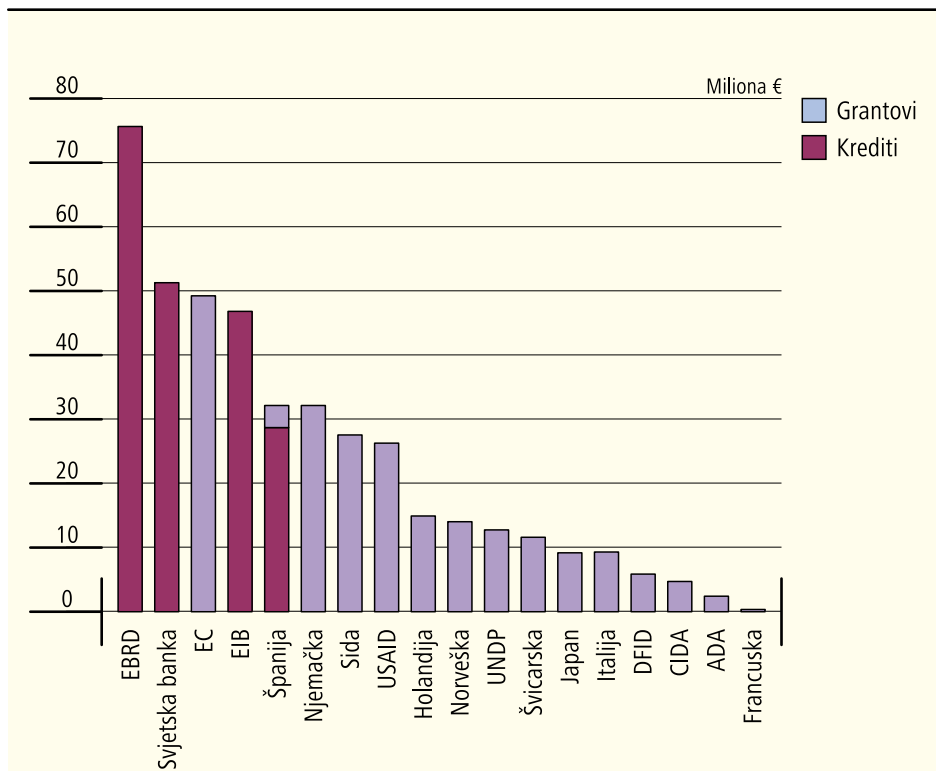
Grafikon 2.5: Podjela ODA po sektorima u prosjeku za protekle i naredne godine**Tabela 2.3:** Podjela pomoći po sektorima u različitim periodima

	Prosjek za proteklu godinu	Tekuća godina (2006)	Prosjek za narednu godinu
Obrazovanje	2.9%	1.2%	1.4%
Zdravstvo	2.6%	3.4%	2.4%
Uprava i institucije	16.6%	14.2%	15.3%
Prevencija i razrješavanje sukoba, mir i sigurnost	10.0%	4.4%	2.8%
Infrastruktura	13.5%	16.5%	42.2%
Ekonomski i društveni razvoj	33.4%	47.1%	29.5%
Poljoprivreda i šumarstvo	5.4%	4.5%	2.3%
Zaštita okoliša	0.6%	0.6%	0.9%
Aktivnosti u više sektora	6.3%	2.7%	1.2%
Interventna pomoć	8.8%	5.1%	2.1%
	100.0%	100.0%	100.0%

d. Komentari na ključna pitanja i dinamiku

Kako je prikazano u prvom dijelu, u BiH je prisutan veliki broj različitih donatora i multilateralnih institucija. Oni se u velikoj mjeri razlikuju, ali veće sume uglavnom osiguravaju institucije koje daju kredite – Svjetska banke, EBRD i EIB. Pored toga, kao bilateralni donator Španija daje i povoljne kredite. Iako je razina pogodnosti različita i nije analizirana, jasno je da se većina finansijskih sredstava sve više distribuira kroz kvazikomercijalne pogodnosti koje nude dvije europske banke.

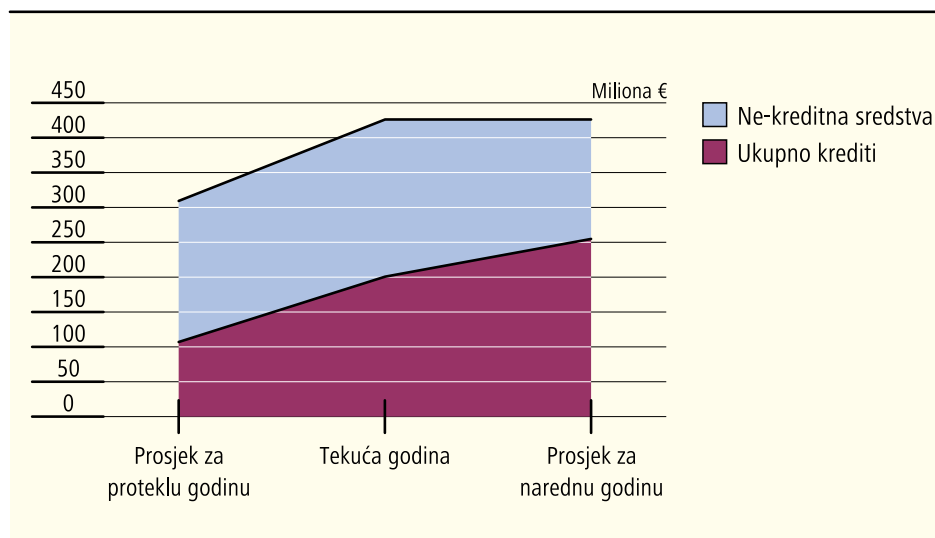
Grafikon 2.6: Poredak bilateralnih i multilateralnih organizacija uz podjelu sredstava na kredite i grantove

U kontekstu pomoći koja se daje u obliku grantova, u okruženju dominira velika operativna pomoć Evropske unije, USAID-a, Švedske Side i Njemačke – putem agencija KfW i GTZ. UNDP je, također, prisutan kao značajan akter, ali jednako tako, većina njegovih resursa potječe od bilateralnih donatora unutar zemlje.

Ukupno uzevši i usprkos široko prisutnim pretpostavkama, nivo ODA aktivnosti u skoroj prošlosti i budućnosti izgleda imati značajnu tendenciju rasta.¹¹ Prosječna su davanja u proteklm godinama narasla na prosječnih 100 miliona eura godišnje. Ovo je značajna promjena iako su na raspolaganju samo približni podaci. Ono što je, pak, izuzetno važno je da većina ovog rasta dolazi od velikog povećanja iznosa finansijskih kredita u vezi sa velikim infrastrukturnim projektima i inicijativama namijenjenim ekonomskom razvoju. Grafikon 2.7 jasno ilustrira ovu činjenicu, pokazujući aproksimativne trendove u kreditnim i nekreditnim davanjima.

11. Ovaj rast ODA bi trebalo uzeti sa rezervom, jer podaci prikazuju samo sredstva za tekuće projekte (2006) iz proteklih i narednih godina.

Grafikon 2.7: Opći trendovi – poređenje kreditnih i nekreditnih sredstava unutar ODA

Nasuprot ovom rastu vidljivo je relativno smanjenje iznosa ODA u obliku grantova i pomoći koja se ne odnosi na infrastrukturu ili ekonomiju. Dok je nesporno da iznosi namijenjeni interventnoj pomoći i aktivnostima na izgradnji opadaju, mogući razlog za zabrinutost je činjenica da se, na primjer, svima bitnim sektorima zdravlja i obrazovanja posvećuje malo pažnje. Najveći problem predstavljaju minimalna sredstva namijenjena zaštiti okoliša, te je ova aktivnost u smislu pomoći koju prima, i dalje 'siročić'.

Do ovih promjena dolazi zahvaljujući cijelom nizu faktora. Najznačajniji je promjena statusa BiH u odnosu na razvoj, to jest, izlaženje iz faze poslijeratne obnove i tranzicija ka tržišnoj ekonomiji. Nadalje, nivo javnih ulaganja koji se odvija uz skoro komercijalne uvjete je potvrda ostvarenog napretka. Doduše, moglo bi se raspravljati o tome da bi, s obzirom da je BiH stekla određen stepen održive ekonomske stabilnosti, socijalni sektor i zadatak izgradnje institucija trebali postati isključivo nadležnost državnih tijela i samim tim predviđeni periodičnim budžetima. Potrebno je, pak, u obzir uzeti da su, iako svi drugi sektori pokazuju relativna smanjenja udjela u cjelokupnoj ODA, brojna davanja u apsolutnim novčanim iznosima povećana.

Na kraju se mora naznačiti da naša analiza nije ograničena samo nepotpunim podacima, nego i njihovom koncentracijom na agregirane sektore i iznose. Vjerovatno se mijenja i fokus pomoći za BiH koja se finansira iz grantova, kako bi se istakla kvalitativna i tehnička davanja kao suprotnost velikim projektima. Sveobuhvatnu ocjenu moguće je dobiti samo uzimajući udio u pojedinačnim sektorima i konkretnim donatorskim programima. Ovaj zadatak smo nastojali realizirati u ostalim dijelovima izvještaja.

TREĆE POGLAVLJE: SEKTORI

12. Razloge za odabir ovih sektora dajemo u tabeli 2.2 u prethodnom poglavlju.

U trećem poglavlju dajemo opću analizu donatorske pomoći klasificirane u sljedećih deset sektora¹²:

1. Obrazovanje
2. Zdravstvo
3. Dobra uprava i jačanje institucija
4. Prevencija i rješavanje sukoba, mir i sigurnost
5. Infrastruktura
6. Ekonomski i društveni razvoj
7. Poljoprivreda i šumarstvo
8. Zaštita okoliša
9. Interventna pomoć
10. Aktivnosti koje se odnose na više sektora

3.1 Obrazovanje

a. Uvod i pregled

Prema klasifikaciji DAC-a, sektor obrazovanja obuhvata osnovno, srednje i visoko obrazovanje.

Sektor obrazovanja u BiH odražava ustavni ustroj i sistem; fragmentiran je i podijeljen između različitih razina vlasti uz slabe mehanizme koordinacije i saradnje. Iako Ministarstvo za civilne poslove BiH, kao institucija na državnom nivou, koordinira sva pitanja od važnosti za obrazovanje, nema nikakve ovlasti nad radom institucija na nižim nivoima. Nadležnosti u Republici Srpskoj (RS) pripadaju entitetu, dok u Federaciji BiH (FBiH) uglavnom pripadaju kantonima. Rezultat toga je da u BiH postoji 13 ministarstava obrazovanja i 13 različitih politika obrazovanja, standarda i nastavnih planova i programa. Ovakav sistem nije pomogao da se smanje problemi etničke segregacije u školama.

Zbog ovakve institucionalne rigidnosti, korupcije (posebno na univerzitetskoj razini) i posljedica segregiranog školskog sistema, sektor obrazovanja je izuzetno skup. U 2004. god. je za potrebe obrazovanja izdvajano nekih 5.6 postotaka službenog BDP-a (6.7 procenata u FBiH i 4.6 procenata u RS).¹³ Usprkos velikim troškovima koje država u tu svrhu ulaže, ovaj sistem daje tek osrednje rezultate. Tako npr. četrdeset posto učenika u četvrtom razredu (u dobi od deset godina) nisu zadovoljili minimalne standarde iz matematike, dok manje od pet posto od studenata na Univerzitetu u Sarajevu uspijeva diplomirati u predviđenom vremenskom roku. Pa ipak, nastojanja da se ovaj sektor racionalizira suočavaju se s potpunom nespremnošću i opiranjem BiH vlasti, uglavnom politički zasnovanim, te se i dalje nadovezuju na međuetničke tenzije.

13. 'Pregled javnih rashoda i institucija,' Svjetska banka, 2006.

Prepreku napretku ka modernizaciji i usvajanju evropskih standarda u ovom sektoru predstavlja i nedostatak stručnosti i profesionalnih kapaciteta. Reforma obrazovanja je stoga pri pristupanju BiH Vijeću Evrope (CoE) identificirana kao jedna od ključnih obaveza. Parlamentarna skupština BiH je usvojila Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju koji je na snagu stupio sredinom 2003. godine, no BiH tek treba ispuniti sve svoje obaveze. U vezi s bolonjskim procesom potrebno je provesti reformu visokog obrazovanja kako bi se poboljšala kvaliteta univerzitetskog obrazovanja i kako bi BiH u evropskom kontekstu postala konkurentnija. Ovaj će proces omogućiti i da diplome BiH univerziteta budu priznate u Evropi. Pa ipak, nije provedena implementacija osnovnih načela bolonjske reforme.

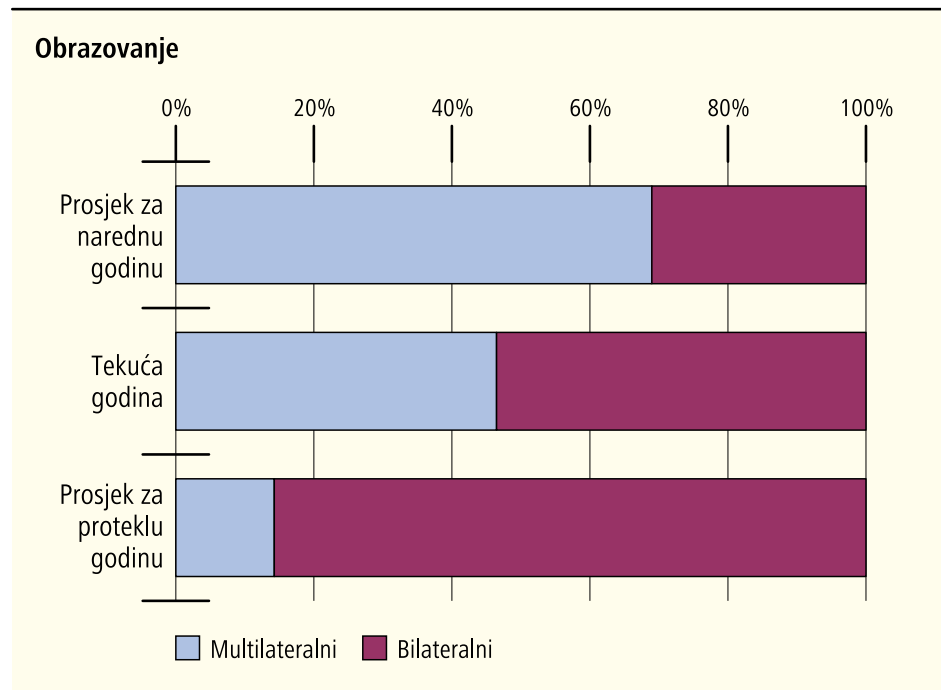
b. Stajalište BiH vlasti

Revidirana Srednjoročna razvojna strategija - MTDS¹⁴ utvrđuje prioritetne mjere koje je potrebno poduzeti kako bi se ojačala javna uprava u domeni obrazovanja na državnom nivou, visokokvalitetno osnovno obrazovanje, implementiranje zajedničkih osnova nastavnog plana i programa i osiguravanje obrazovanja za svu djecu. Premda MTDS sadrži veliki broj prioriteta, implementacija procesa je, općenito uzevši, izuzetno spora. Primjer koji dosta govori o stanju BiH univerziteta odražava činjenica da se za potrebe istraživanja i razvoja odvaja tek 0.05 posto BDP-a (prosjeck udjela u BDP-u u EU je gotovo 3 procenta), što je veoma malo. BiH univerziteti nemaju zadovoljavajuće finansiranje, što rezultira u veoma malo kvalitetnih istraživanja i opadanjem kvalifikacijskih standarda. Iz perspektive planova za buduće pristupanje EU, reforme koje bi pretpostavljale usvajanje bolonjskih standarda su neophodne, ali će ih biti teško implementirati.

14. EPPU (2006), *Revidirana Srednjoročna strategija razvoja BiH 2004-2007 (MTDS)*. Dio koji se odnosi na stajalište BiH vlasti se oslanja na MTDS.

c. Osnovne činjenice i brojke

Grafikon 3.1: Raspodjela tokova pomoći u sektoru obrazovanja

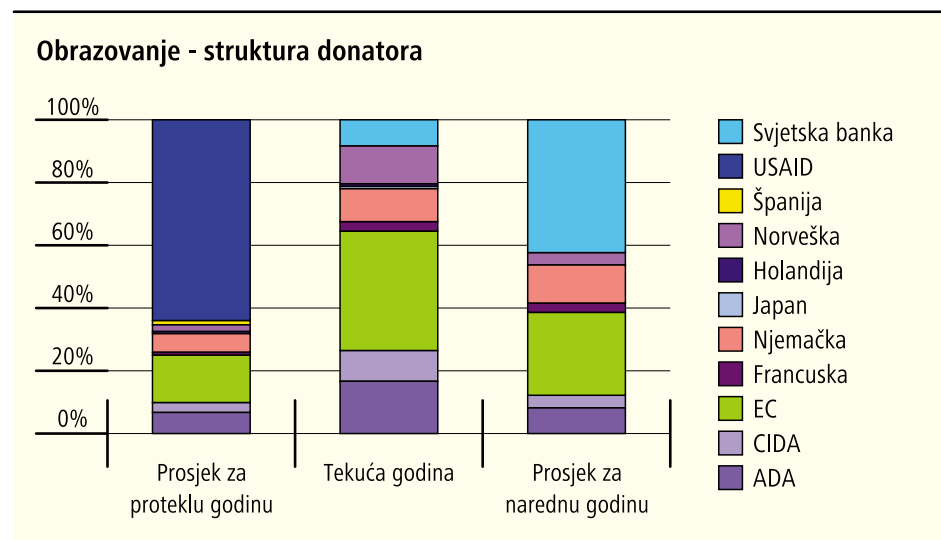
Na sektor obrazovanja otpada 1.2 procenta od ukupne pomoći u godini na koju se ovo istraživanje fokusira, što predstavlja potrošnju od približno 4.9 miliona eura. U ovom je

području aktivan veliki broj raznovrsnih donatora, dok se izgleda povećava udio davanja iz multilateralnih izvora u usporedbi s davanjima iz bilateralnih izvora.

Aktivnosti u ovom sektoru obuhvaćaju integrirani program unapređenja visokog obrazovanja u BiH uz poseban fokus na mjerama na izgradnji kapaciteta kako bi se pokrenuo bolonjski proces, što uključuje podršku u svrhu izrade i usvajanja politika u Ministarstvu civilnih poslova na državnom nivou. Podršku od donatora dobivaju i aktivnosti međunarodne saradnje i opći programi namijenjeni započinjanju vlastitih biznisa za diplomirane studente koji žele postati preduzetnici. Japan i Norveška osiguravaju potporu za intervencije u domeni obrazovanja s ciljem integriranja razreda u okviru tzv. programa "dvije škole pod jednim krovom" u Gimnaziji u Mostaru, a slične aktivnosti namjeravaju provesti i u drugim školama ako za to dobiju podršku lokalnih vlasti.

d. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

Grafikon 3.2: Donatori aktivni u sektoru obrazovanja

Glavni međunarodni akteri u sektoru obrazovanja su EC, Svjetska banka, Njemačka, ADA, CIDA, USAID i Norveška. Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju (OSCE) ima ulogu političkog koordinatora. I Vijeće ministara i Ured visokog predstavnika su uključeni u nastojanja da se prevaziđu sveprisutni politički problemi.

EC, CIDA, Njemačka, ADA i Norveška finansiraju velike programe u posebnim podpodručjima, koja uključuju potporu programima poslijediplomskih studija, školsku opremu, programe e-učenja, razvoj E-net centra na Univerzitetu u Sarajevu, kao i programe razmjene između Univerziteta u Sarajevu i drugih univerziteta u zapadnim zemljama.

Osnovni izvor finansiranja predstavljaju grantovi. Postoji, pak, sve veća tendencija da se nivo sredstava koji se osiguravaju u obliku grantova smanjuje, dok se povećava nivo sredstava koja se daju u obliku kredita (poput onih kakve daje Svjetska banka). Jedno od obrazloženja za ovo može biti i to što su donatori grantove davali uz određene uvjete, što znači da, dok političari ne postignu zadovoljavajući napredak u reformi, donatori neće nuditi dodatno finansiranje u obliku grantova.

e. Mehanizmi/instrumenti koordinacije donatorskih aktivnosti

Koordinacionom grupom donatora u sektoru obrazovanja predsjedava OSCE – Grupom za koordinaciju pitanja u oblasti obrazovanja (EISSG), u kojoj sudjeluju svi relevantni akteri, uključujući OHR, EC, Vijeće ministara, Svjetsku banku, UNICEF, CIVITAS, DFID, Njemačku, ADA, USAID i Norvešku. Grupom koja se bavi pitanjima visokog obrazovanja bavi se Radna grupa za visoko obrazovanje kojom predsjedava Vijeće ministara. Ova, pak, grupa ima prilično neformalan oblik koji uključuje i domaće, odnosno, lokalne aktere.

Donatori ove forume vide kao pozitivne, iako nije postignut odgovarajući napredak, jer osnovnu prepreku ne predstavlja koordinacija donatora nego pitanje rješavanja složenih međuetničkih pitanja koja leže u osnovi podjele u obrazovanju, te koordinacije između državnih i entitetskih tijela zaduženih za obrazovanje, kao i pitanje reforme obrazovanja općenito.

f. Vladini partneri i koordinacija ODA

U sektoru obrazovanja nedostaje koordinacije među vladama, a ne postoji niti adekvatan forum u okviru kojega bi ministri mogli raspravljati i dogovoriti se o reformi. Razna ministarstva obrazovanja održavaju sastanke u različitim oblicima, ali bi koordinacija trebala biti daleko više fokusirana. Neki od donatora, međutim, poput OSCE-a, Vijeća Evrope, OHR-a, Svjetske banke i EC održavaju redovite kontakte s vlastima po pitanjima vezanim za obrazovanje.

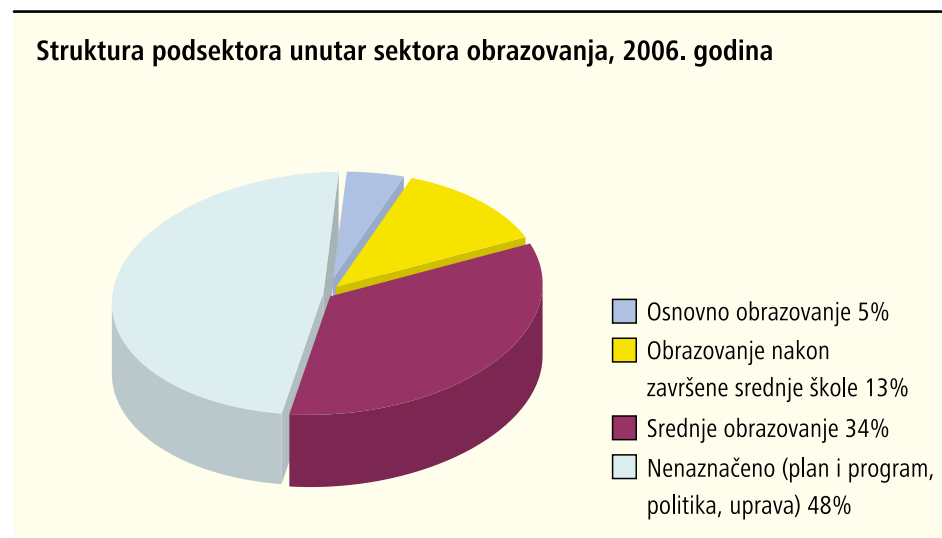
Smatra se da je učinak MTDS-a na sektor obrazovanja mali. Međunarodne su agencije pružila podršku nizu strategija u BiH koje su sve imale malo utjecaja, prije svega zbog problema nedovoljne domaće odgovornosti i 'vlasništva' nad ovim procesima koje su stvorili preambiciozni planovi. I međunarodne su agencije uradile studije koje se odnose na ovaj sektor kakve su 'Funkcionalni pregled sektora obrazovanja' EC-a i 'Pregled javnih rashoda i institucija' koji je uradila Svjetska banka.

g. Ključni prioriteti i problemi

Glavnu pažnju donatori usmjeravaju na implementaciju strateškog plana za jačanje tijela na državnom nivou kroz koji bi im se omogućilo praćenje, implementiranje i koordinacija u sektoru obrazovanja. Fokus je uglavnom usmjeren na izgradnju funkcionalnog sektora obrazovanja, dok je malo aktivnosti donatora koje su usmjerene na konkretna pitanja poput nastavnih planova i programa. Osnovni izazov stoga predstavlja poboljšanje ukupnih koordinacionih kapaciteta Ministarstva civilnih poslova.

Pored toga, izazove predstavljaju i očito nedostatni ljudski resursi i nedostatak kvalificiranog osoblja uz ograničene kapacitete za izradu i usvajanja politika i strategija, kao i njihovu implementaciju. Pored toga, kronični problem ovog sektora predstavljaju i zastarjeli nastavni planovi i programi i obrazovne metode.

S obzirom da se u smislu promjene ukupne strukture sektora obrazovanja malo napredovalo, većina bilateralnih donatora sudjeluju u projektima koji podrazumijevaju saradnju između njihovih obrazovnih institucija i obrazovnih institucija u BiH. Bilateralni se donatori smatraju i važnom 'grupom za pritisak' u nastojanjima da se sačuvaju i zaštite prava marginaliziranih grupa koja se odnose na obrazovanje. Nažalost, u ovim više operativnim pitanjima ne postoji koordinacija aktivnosti donatora.

Grafikon 3.3: Proporcionalni tokovi pomoći u podsektorima

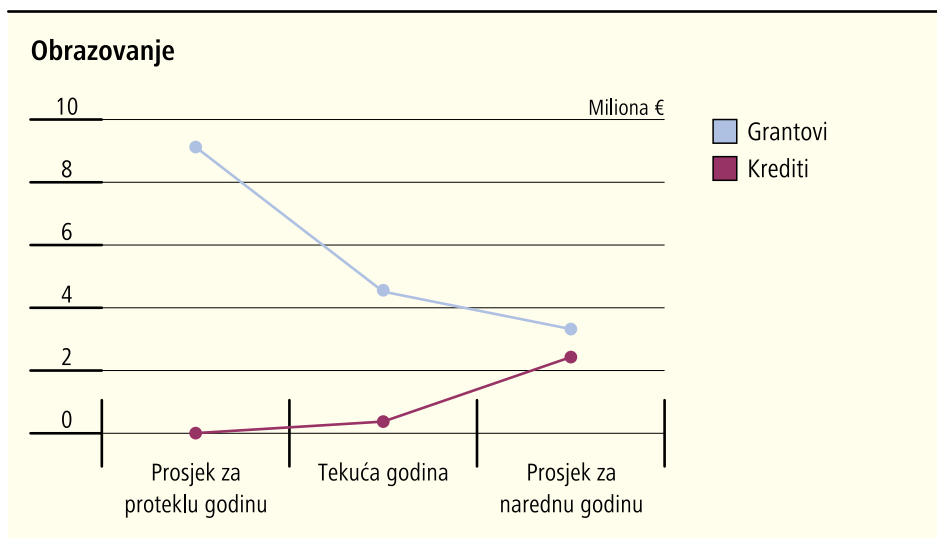
Ukupno uzevši, donatori su 13 procenata od ukupnog priliva pomoći za ovaj sektor doznali za aktivnosti u domeni obrazovanja nakon završene srednje škole, dok su 48 procenata dodijelili uglavnom za potrebe uglavnom za izradu politika i strategija, dok je 34 posto pomoći doznačeno za potrebe programa u okviru srednjeg obrazovanja. Svega se 5 posto od ukupnog priliva pomoći u ovom sektoru odnosi na osnovno obrazovanje.

Postotak koji se odnosi na obrazovanje nakon završene srednje škole uglavnom se sastoji od projekata koje finansiraju Svjetska banka, EC i ADA koji za cilj imaju jačanje BiH kapaciteta u skladu sa zahtjevima koje postavlja reformski bolonjski proces. Udio za koji nije naznačen podsektor u koji se doznaju sredstva uglavnom se odnosi na projekte kroz koje se pomoć pruža razvoju zajedničkog nastavnog plana i programa, izradi i usvajanju politika i strategija u vladinim institucijama i upravnim kapacitetima kako bi se ispunili zahtjevi segregiranog školskog sistema, te nabavki tehničke opreme. Ovaj udio pokriva i druge pojedinačne projekte poput uspostave Koledža ujedinjenog svijeta (United World College) u Bosni i Hercegovini. U srednjoškolskom obrazovanju je dominantno srednje stručno obrazovanje. Prioritet donatora je da učenike potaknu na četverogodišnje srednje obrazovanje, unaprijede kvalitetu i značaj srednjeg obrazovanja i promoviraju cjeloživotno učenje¹⁵.

¹⁵ Srednjoškolsko obrazovanje se obično završava sa 19 godina.

Trenutno se aktivnosti i inicijative donatora odvijaju u svim od spomenutih područja. Sve postojeće izazove, međutim, dodatno pogoršavaju neodrživa struktura sektora obrazovanja i politizacija obrazovanja od strane sva tri konstitutivna naroda, što se odražava i u inflaciji broja osoblja, uglavnom zbog etničke segregacije, te neusklađenost sa i nepoštivanje postojećih zakona i propisa. Donatori su dosad svoje aktivnosti fokusirali na pripremu i usvajanje zakona i propisa. Bez snažnijeg fokusiranja na kapacitete potrebne za implementaciju (koji se mogu unaprijediti sa ili bez izmjene zakona i propisa) se, međutim, neće moći ostvariti niti jedna značajna reforma. Buduća podrška ovisi o političkom razvoju i o tome hoće li npr. parlament u skorijoj budućnosti usvojiti zakon o visokom obrazovanju i druge značajne propise.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.4: Tokovi pomoći u sektoru obrazovanja

Podaci iz navedenog grafikona pokazuju da iznosi pomoći koja se daje u obliku grantova opadaju, dok raste finansiranje u obliku kredita. Kako je već navedeno, osnovni razlog za ovakav trend je struktura obrazovnog sistema koja je dovela do neostvarivanja ciljeva zacrtanih u projektima koji su finansirani iz sredstava grantova.

Ukupno uzevši, analiza pokazuje da sektor obrazovanja nije među najvažnijim prioritetima donatora, jer su, u relativnom smislu, sredstva koja se doznajavaju za ovaj sektor mala. Pod ovaj sektor potpada svega 2.9 procenata od svih aktivnosti u protekloj, te prema sredstvima koja se planiraju doznajčiti u ovaj sektor, svega 1.4 procenta od ukupnih aktivnosti u narednim godinama. Sve dok se kroz promjene u pristupu BiH vlasti ne postigne sveobuhvatna reforma sektora obrazovanja donatori će i dalje malo ulagati u ovaj sektor.

3.2 Zdravstvo

a. Uvod i pregled

Ovaj sektor pokriva širok spektar aktivnosti od obuke osoblja, istraživanja, planiranja i izrade politika i strategija, te nabavke odgovarajuće opreme, pa sve do postizanja adekvatnog pružanja zdravstvene zaštite, kao i informativne kampanje i istraživanja koja se odnose na HIV/AIDS.

Sistem zdravstvene zaštite potpada pod nadležnost Ministarstva zdravstva FBiH, Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite RS i Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge Distrikta Brčko. Administracija sistema zdravstvene zaštite se pokazala teškom, nedovoljno efikasnom i veoma skupom.

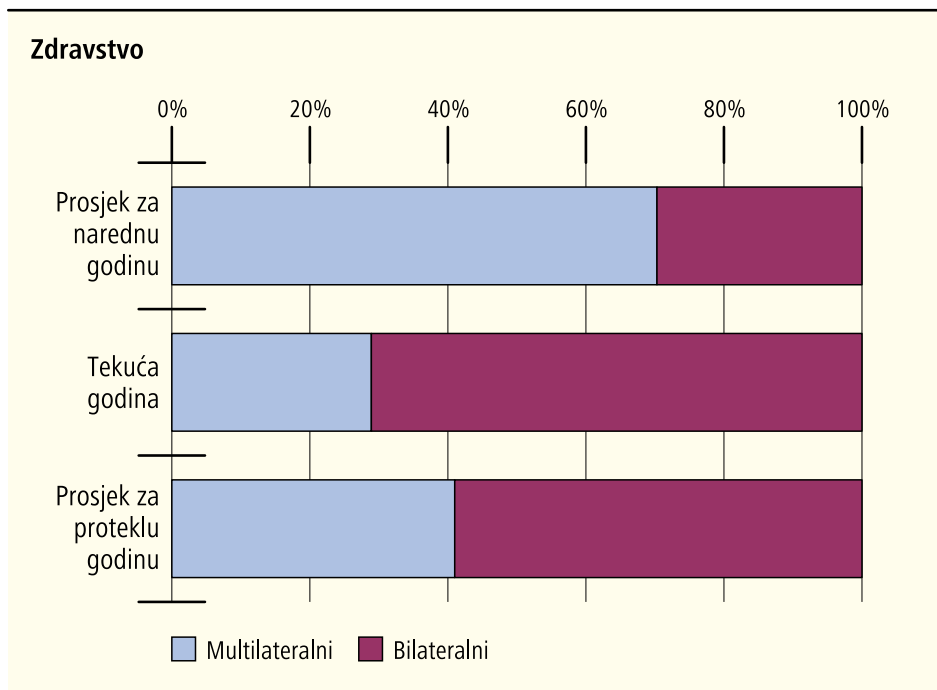
b. Stajalište BiH vlasti

Osnovni cilj, kako se naglašava u dijelu revidirane MTDS koji se odnosi na ovaj sektor, jeste osigurati sistem zdravstvene zaštite dostupan svim građanima, omogućavajući pristup osnovnom paketu zdravstvene zaštite i prava ugroženim grupama. Nadalje, sistem bi trebao biti orijentiran ka kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i nadzoru. Sektor zdravstva igra značajnu ulogu u okvirima zajedničke pravne stečevine EU (*Acquis*), te stoga se mjere koje se planiraju u budućnosti posebno fokusiraju na ispunjavanje ovih uvjeta.

Prema podacima iz MTDS-a, u smislu reformi koje su potrebne u ovome sektoru, postignut je značajan napredak. Usprkos ovom napretku, realizacija usvojenih politika se ne odvija zadovoljavajućim tempom. Razlog tome su neke od istih prepreka s kojima se suočava i sektor obrazovanja, kao što je neefikasnost kojoj je uzrok decentralizirani sistem i visoki rashodi. Zadržavanje nadležnosti na nivou entiteta otežava posao garantiranja osnovnih prava iz domene zdravstvene zaštite za sve građane BiH bez obzira na mjesto njihovog prebivališta¹⁶.

16. UNDP (2004.), *Izveštaj o napretku MRC, PRSP, Europa i šire* (MDG Update Report, PRSP, Europe and Beyond), UNDP BiH, Sarajevo, str. 38.

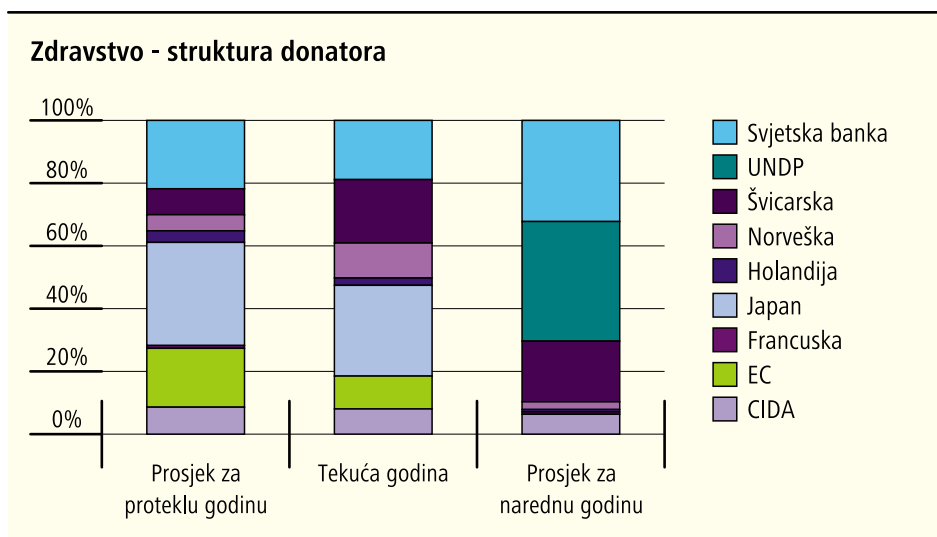
c. Osnovne činjenice i brojke

Grafikon 3.5: Raspodjela tokova pomoći u sektoru zdravstva

Na sektor zdravstva otpada 3.4 procenta od ukupnog priliva pomoći u godini koja se uzima u obzir, što iznosi otprilike 14.6 miliona eura. U ovom su sektoru dominantne bilateralne aktivnosti, ali se očekuje da udio multilateralnih aktivnosti u budućnosti preraste udio bilateralnih.

Aktivnosti u ovom sektoru su tako dosad uključivale ulaganja u opremu za bolnice i podršku rehabilitacionim centrima. Naglasak se stavlja i na obuku stručnog osoblja, zdravstveno obrazovanje i kampanje koje se odnose na HIV.

d. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

Grafikon 3.6: Donatori aktivni u sektoru zdravstva

Najznačajniji donatori u sektoru zdravstva su Japan, Svjetska banka, Švicarska, Norveška, CIDA i EC. Japan je svoje aktivnosti uglavnom fokusirao na medicinsku opremu, dok su aktivnosti koje provode Norveška, CIDA i Švicarska više usmjerene na zdravstveno obrazovanje i obuku. CIDA je uključena i u programe koji se odnose na primarnu zdravstvenu zaštitu (ljudski resursi), mlade i zdravlje, te udruženja iz domene javnog zdravstva i zdravlja. Svjetska banka naglasak stavlja na programe razvijanja adekvatnog zdravstvenog osiguranja. UNDP kao upravitelj programa Globalnog fonda za HIV/AIDS će od naredne godine nadalje postati veliki donator u ovom području.

e. Mehanizmi/instrumenti koordinacije donatorskih aktivnosti

Ukupno uzevši, u sektoru zdravstva ne postoje formalni mehanizmi za koordinaciju aktivnosti donatora. Saradnja se ostvaruje kroz neformalnu i *ad hoc* razmjenu informacija između donatora. Po pitanjima HIV/AIDS-a postoji forum kroz koji se vrši koordinacija aktivnosti donatora – Državno koordinaciono tijelo za razvitak i praćenje implementacije programa prevencije HIV/AIDS-a (CCM), koji okuplja domaće vlasti – Ministarstvo civilnih poslova, entitetska ministarstva zdravstva, Distrikt Brčko, sve relevantne agencije UN-a i određeni broj specijaliziranih nevladinih organizacija (NVO).

Međunarodni Tim za borbu protiv ptičje gripe (AI) osnovan je 2006. godine. Ovim forumom predsjedava Svjetska banka, s ciljem da se ojačaju mogućnosti domaćih vlasti u BiH da na odgovarajući način odgovore na izbijanje ptičje gripe. Drugi članovi ovog foruma su USAID, EC, UNDP i Svjetska zdravstvena organizacija.

f. Vladini partneri i koordinacija ODA

Prema Dejtonskom mirovnom sporazumu, nadležnost za pitanja zdravstvene zaštite potpada pod ovlasti entiteta. Ova se nadležnost u FBiH dijeli između entiteta i deset kantona. FBiH kao posljedicu takve raspodjele ovlasti ima 11 ministarstava zdravstva i 11 zavoda za zdravstveno osiguranje.

Glavni vladini partneri su: 1) Ministarstvo civilnih poslova BiH na državnom nivou i Odsjek za zdravstvo, socijalnu zaštitu i penzije u tom Ministarstvu, 2) Ministarstvo zdravstva FBiH, 3) Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, 4) Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge Distrikta Brčko i 5) kantonalna ministarstva zdravstva. Pored toga, na entitetskom i kantonalnom nivou postoje zavodi za javno zdravstvo, a tu su i univerziteti/medicinski fakulteti i različite organizacije civilnog društva.

Niti na jednom od nivoa ne postoji ukupna koordinacija od strane BiH vlasti. Ne postoji niti nacionalna zdravstvena strategija. Donatori se rukovode poglavljem MTDS-a koje se odnosi na sistem zdravstvene zaštite ili 'Funkcionalnim pregledom sektora zdravstva u Bosni i Hercegovini'¹⁷.

17. Europe Aid, 2005
– 'Funkcionalni pregled
sektora zdravstva u Bosni i
Hercegovini'

Prvi koraci koje su u smislu koordinacije poduzele entitetske i državne vlasti načinjeni su u domeni HIV/AIDS-a (CCM) i AI. Krizni štab za borbu protiv ptičje gripe osnovan je 2006. godine, a sastoji se od predstavnika domaćih vlasti zaduženih za zdravstvo na entitetskom i državnom nivou. Štab je tijelo zaduženo za donošenje odluka koje se sastoji od političkih predstavnika. Savjetodavnu ulogu u odnosu na Krizni štab ima Međuresorna radna grupa za borbu protiv ptičje gripe koja se sastoji od stručnjaka za zdravstvenu zaštitu i veterinarstvo.

g. Ključni prioriteti i problemi

U zaključku Funkcionalnog pregleda, koji je finansirala Evropska komisija, navodi se da uprava u sektoru zdravstva u BiH nije dovoljno efikasna, te da je karakterizira dupliciranje određenih funkcija s jedne, a nepostojanje drugih funkcija s druge strane. Izvještaj sugerira da su slabi ili da nisu identificirani procesi upravljanja ljudskim resursima, dosljednog planiranja, izrade i usvajanja politika i strategija, koordinacije, te mehanizmi potrebni za integriranje u Evropsku uniju. Kao rezultat toga, EC nastavlja pružati podršku onim aktivnostima koje pomažu implementaciji preporuka iz Funkcionalnog pregleda.

U RS izazove u sektoru zdravstva predstavljaju, između ostalog, nezadovoljavajuće zdravstveno stanje populacije (visoka zastupljenost kardiovaskularnih i malignih oboljenja), neadekvatan pristup zdravstvenim uslugama (finansijske i organizacijske prepreke za određene kategorije stanovništva), kvaliteta zdravstvene zaštite, nepostojanje univerzalnog zdravstvenog osiguranja, te planiranje ljudskih resursa, neadekvatni ugovori između Fonda zdravstvenog osiguranja i pružatelja zdravstvenih usluga, kao i nepostojanje sudjelovanja zajednice i građana u kreiranju i pružanju zdravstvene zaštite.

U smislu izrade i razvijanja zdravstvene politike i strategija došlo je do određenih poboljšanja, uz neke od nedavno usvojenih propisa koji pomažu ispunjavanju potreba sektora. Rezultati su i dalje, pak, osrednji, zbog nedovoljne komunikacije između zaduženih za izradu i donošenje politika i strategija i pružatelja zdravstvenih usluga, uz nepostojanja finansijskih mehanizama za implementaciju. Dodatni problem je loše okruženje (finansijski stimulusi i kultura odgovornosti), koje kao takvo ne može pružiti podršku upravljanju i disciplini među zdravstvenim ustanovama. Zdravstvena zaštita koja se pruža nije uvijek odgovarajuća i relevantna u odnosu na potrebe populacije, te je stoga visoka stopa upućivanja na liječenje u druge zemlje, kao npr. u Srbiju.

RS mjere koje se odnose na reformu zdravstva tako implementira u kontekstu višestrukih i značajnih izazova. Pored toga su zahtijevane mjere koje se odnose na reformu sektora zdravstva. Svjetska banka je finansirala neke od takvih inicijativa kroz Projekat tehničke pomoći socijalnom sektoru (SITAP). Ostale aktivnosti uključuju reformu mehanizama finansiranja i plaćanja u sektoru zdravstva, a provode se i projekti koji se odnose na razvijanje kapaciteta u domeni ljudskih resursa.

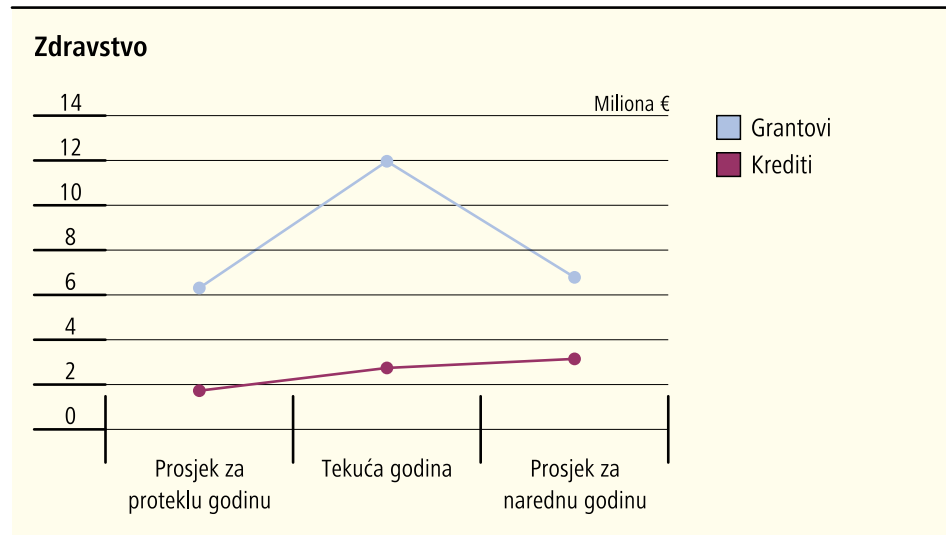
Osnovni izazov u FBiH predstavlja unapređenje funkcioniranja sistema zdravstvene zaštite. Mjere uključuju prilagođavanje zakonskih okvira i propisa u sektoru zdravstva standardima EU, poboljšanje finansiranja kroz efikasno prikupljanje doprinosa za zdravstveno osiguranje, jačanje organizacije sektora zdravstva na makro i mikro nivou kroz poboljšanje efikasnosti, kako u smislu doznačavanja tako i u tehničkom smislu, te poboljšanje mehanizama plaćanja pružateljima usluga kroz uvođenje efikasnijeg i efektivnijeg procesa ugovaranja koji bi se temeljio na pokazateljima rezultata i kvalitete. Svjetska banka kroz svoje aktivnosti nastoji pomoći rješavanju nekih od ovih pitanja u Federaciji.

Decentraliziranost unutar FBiH dovela je do pretjerane podijeljenosti sistema zdravstvene zaštite uz dupliciranje pružanja usluga, nepostojanja količinskih ušteda, te do neadekvatne procjene rizika. Stanje u vezi s ograničenim institucionalnim kapacitetima dodatno pogoršava dupliciranje uloga i nadležnosti različitih institucija u sistemu. Decentraliziranost usluga i birokracija u FBiH predstavljaju dodatni izazov razvoju pristupačnih, jednakih, efikasnih i ekonomičnih zdravstvenih usluga u cijelom entitetu.

Vlada Federacije BiH još uvijek nije usvojila strateški plan za reformu sektora zdravstva u FBiH čiji je nacrt urađen još 2000. godine. Ograničeni su i institucionalni i ljudski resursi neophodni za rješavanje složenih pitanja koja se odnose na reformu sektora zdravstva. Stanje još više usložnjava kompleksna politička struktura, finansijska nestabilnost i ograničena finansijska sredstva u javnom sektoru.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.7: Tokovi pomoći u sektoru zdravstva

U narednim će godinama doći do opadanja doznaka koje se daju u obliku grantova; sektor će u budućnosti dobivati svega 2.4 procenta od ukupnih sredstava namijenjenih svim aktivnostima u usporedbi sa 2.6 procenata u prošlim i 3.4 procenta koliko dobiva u ovoj godini. Pa ipak, značaj sektora zdravstva za *Acquis* Evropske unije će vjerovatno biti razlogom značajnog porasta aktivnosti u ovom sektoru. Nadalje, rascjepkani institucionalni sistem zahtijevat će i značajan vremenski period potreban za reformu, te će intervencije u obliku kredita postati još značajnije.

3.3 Dobra uprava i izgradnja institucija

a. Uvod i pregled

U ovom se sektoru podrška pruža s ciljem unapređivanja i stvaranja kvalitetnijeg demokratskog ozračja kroz jačanje dobre uprave i institucija države, što obuhvata unapređenje sposobnosti BiH vlasti i njihovih kapaciteta za pružanje boljih usluga građanima, ali i mjere izgradnje kapaciteta u svrhu ispunjavanja uvjeta postavljenih u okviru pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SAA). Tako ovaj sektor pokriva širok spektar aktivnosti koji se odnose na sve nivoe uprave.

Različita su područja djelovanja podijeljena u sljedeće podsektore: razvoj pravnog sistema i pravosuđa, ljudska prava uključujući i borbu protiv trgovine ljudima, reforma javne uprave i jačanje civilnog društva. Svaki od sektora ćemo razmatrati odvojeno.

Dejtonski mirovni sporazum (DPA) je za posljedicu imao izgradnju atipičnih i složenih političkih i struktura uprave u BiH. Ovlasti koje pripadaju središnjim institucijama vlasti su izuzetno ograničene, dok većina upravnih nadležnosti pripada dvama entitetima. U Federaciji se ove nadležnosti dodatno delegiraju na nivo deset kantona. Nadalje, donedavno su najviše ukupne ovlasti, što se najbolje može vidjeti kroz bonske ovlasti, pripadale Uredu visokog predstavnika (OHR).

Vladine institucije, također, igraju ključnu ulogu u stvaranju političkih, upravnih i socijalnih preduvjeta za prelazak na tržišnu ekonomiju. Pored toga, postojeća institucionalna struktura čini i upravu i sektor pravosuđa izuzetno složenim, sa 14 odvojenih nadležnosti, ministarstava pravde, te više sudova i ureda tužitelja.

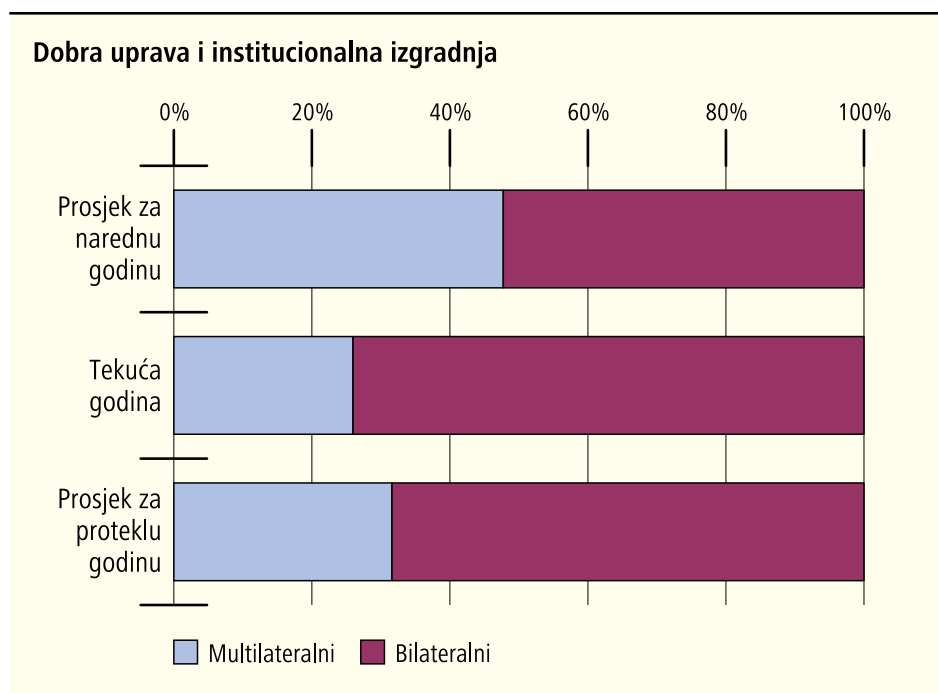
Sektor koji se odnosi na dobru upravu i izgradnju institucija predstavlja ključni faktor u razvoju BiH, zbog svoje temeljne uloge u osiguravanju napretka na putu BiH ka evropskim integracijama i stvaranju preduvjeta za ekonomski razvoj.

b. Stajalište BiH vlasti

U MTDS-u se navodi će uspostava adekvatnih institucionalnih i administrativnih struktura, usvajanje najboljih primjera iz prakse, te zapošljavanje novog osoblja obučenog u skladu s evropskim standardima, znatno ubrzati razvojne procese u društvu i olakšati njihovu implementaciju.

U MTDS-u se nadalje predlažu mjere koje bi pozitivno utjecale na sve sektore u okviru komponente koja se odnosi na upravu – izgradnja kapaciteta, pojednostavljivanje procedura, kao i korištenje sredstava iz javnih fondova, jednostavni i primjenjivi propisi, te primjena informacionih tehnologija.

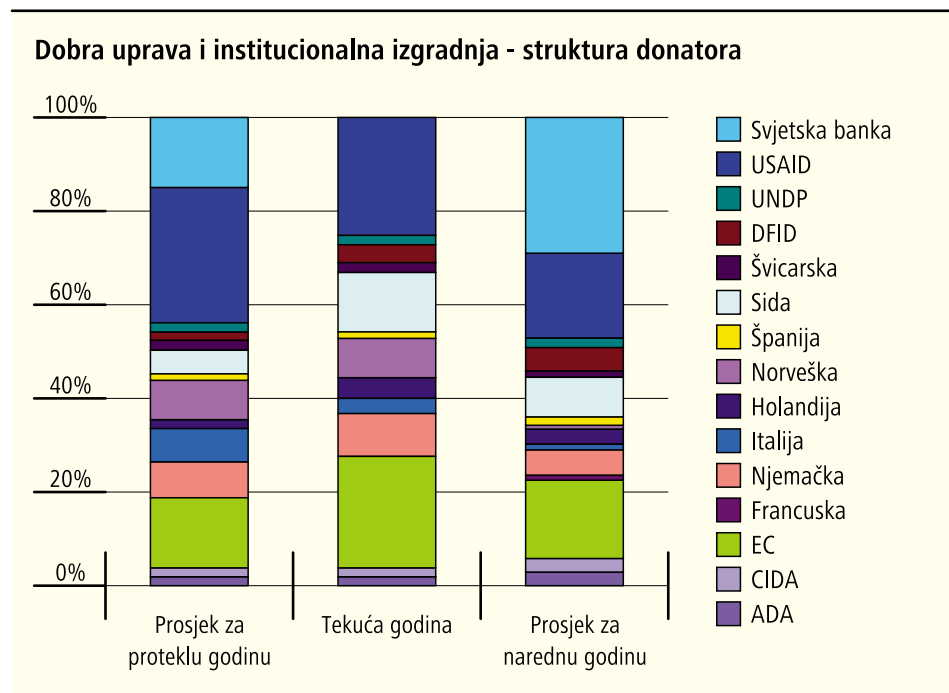
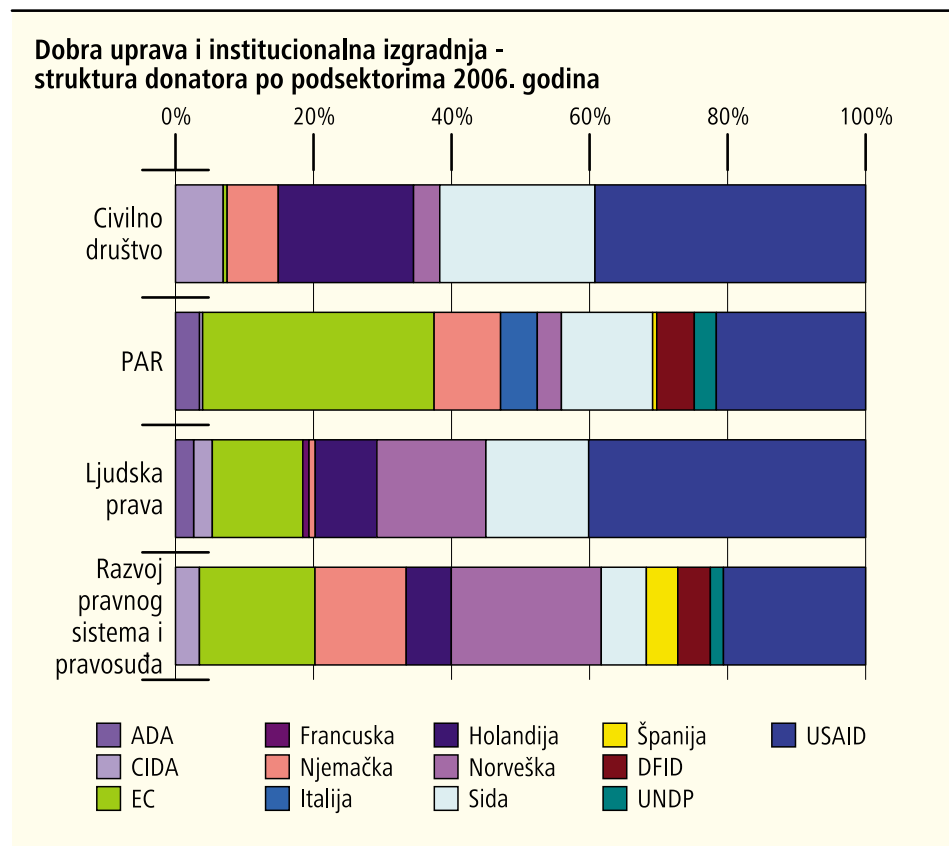
c. Osnovne činjenice i brojke

Grafikon 3.8: Raspodjela tokova pomoći u sektoru dobre uprave i izgradnje institucija

Za sektor koji se odnosi na dobru upravu i izgradnju institucija u tekućoj godini namijenjeno je 14.2 procenta od ukupnih sredstava za planirane aktivnosti, što iznosi nekih 60.4 miliona eura. U tekućoj su godini gotovo 80 posto intervencija finansirali bilateralni donatori, ali se očekuje da će se u budućnosti povećati udio multilateralnih aktivnosti.

d. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

U ovom sektoru djeluju brojni donatori, kako se može vidjeti iz grafikona 3.9. U grafikonu 3.10 dajemo detaljniji pregled strukture donatora po podsektorima. Glavni donatori u sektoru civilnog društva su CIDA, Holandija i Sida, dok u domeni reforme javne uprave važnu ulogu igraju Sida, Norveška i USAID. Vodeći donatori u podsektoru koji se odnosi na razvoj pravnog sistema i pravosuđa u tekućoj godini su EC, Njemačka, CIDA i Sida.

Grafikon 3.9: Donatori aktivni u sektoru dobre uprave i izgradnje institucija

Grafikon 3.10: Struktura donatora po podsektorima, 2006. god.

3.3.1 Razvoj pravnog sistema i pravosuđa

Ovaj se podsektor odnosi na ustavnu izgradnju i izradu zakonskih akata uključujući i institucionalno jačanje pravnog i sistema pravosuđa, obuku i obrazovanje iz oblasti prava, pravne savjete i usluge, te prevenciju kriminala. Dodatna se podrška pruža i u osiguravanju kvalitetnog funkcioniranja pravosudnih institucija kroz pomoć u opremi i osoblju.

Ključnu aktivnost u ovom poglavlju predstavlja podrška Sudu BiH. Ovu podršku osiguravaju donatori kroz direktnu podršku budžetu Suda, aktivnosti izgradnje kapaciteta i privremeno ustupanje osoblja.

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

U podsektoru koji se odnosi na razvoj pravnog sistema i pravosuđa najvećim se donatorima smatraju EC, USAID, Norveška, Njemačka, CIDA i Sida. Značajni donatori su i DFID i Holandija. Holandija, Norveška, Njemačka, Španija, ADA, UNDP Fondacija za globalnu pravdu (GoJ TF), Sida, USAID, Ministarstvo vanjskih poslova Velike Britanije¹⁸ i EC su svi bili u značajnoj mjeri uključeni u osnivanje i finansiranje Suda BiH.

Koordinacija aktivnosti donatora po pitanju razvoja pravnog sistema i pravosuđa je veoma dobra, a koordinacijski se sastanci održavaju redovito. Takva kvalitetna koordinacija dovela je do razvoja pristupa za cijeli sektor pravosuđa, koji se temelji na usvojenoj nacionalnoj strategiji. Koordinacija među donatorima po podsektorima je, pak, slaba. Visoko sudske i tužilačko vijeće (HJPC), OSCE, Sida i državno Ministarstvo pravde su organizirali pojedinačno inicijative na jačanju koordinacije donatorskih aktivnosti, ali se još uvijek većina nastojanja u smislu koordinacije odvija kroz neformalne kontakte i razmjenu informacija.

Donedavno je jedinstvenu ulogu koordinatora donatorskih aktivnosti u području razvoja pravnog sistema i pravosuđa imao OHR. Ta je uloga u znatnoj mjeri smanjena smanjenjem aktivnosti OHR-a. Istovremeno, sve veću ulogu i kao donator i kao arbitar procesa pristupanja EU ima EC. Većina se, pak, koordinacije donatorskih aktivnosti odvija ovisno od pitanja na koja se određene aktivnosti odnose, tako što se uspostavljaju radne grupe od predstavnika donatora koje djeluju po raznim pitanjima, npr. u vezi Suda BiH, te pravosudne i sudske administracije. Potreban je, međutim, formalniji mehanizam koordinacije, a vodeću bi ulogu u tom smislu moglo preuzeti državno Ministarstvo pravde u koordinaciji s Visokim sudskim i tužilačkim vijećem.

U području razvoja pravnog sistema i pravosuđa, Ministarstvo pravde BiH (MoJ),¹⁹ Visoko sudske i tužilačko vijeće²⁰ i Sud BiH predstavljaju glavne partnere u vladinom sektoru. Kao odgovor na prijedloge donatora, državno Ministarstvo pravde planira uspostaviti odjel koji će biti zadužen za izradu nacionalne strategije za sektor pravosuđa, koja bi obuhvaćala sva područja, poput tužiteljstva, pravne pomoći, sudova i kaznenog sistema.

b. Ključni prioriteti i problemi

Iako su donatori u velikoj mjeri sudjelovali u finansiranju Suda BiH, finansiranje bi trebalo doznavačavati i institucijama vladavine zakona na nižim nivoima, poput entiteta, okružnih/kantonalnih sudova, te osnovnih/općinskih sudova i tužiteljstava. Ove bi institucije trebale biti više uključene u implementaciju novih zakona, te štaviše, u koordinaciju pravnih i procesnih pitanja.

18. Ne reflektira se u prikupljenim podacima, jer Ministarstvo vanjskih poslova Velike Britanije nije član DCF-a.

19. Osnovano 2003. godine

20. Osnovano u maju 2002. godine

Za izgradnju snažnog i nezavisnog pravosudnog sistema u BiH potrebna je koherentna nacionalna strategija u okviru koje bi se entiteti i državni nivo dogovorili o reformskim prioritetima. Za implementiranje takve strategije bi trebao biti uspostavljen jedinstven državni budžet za sektor pravosuđa, a država bi trebala koordinirati aktivnosti donatora kako bi se pružila podrška strategiji – bilo bi najbolje kroz dodjelu sredstava u državni budžet namijenjen sektoru pravosuđa. Prije negoli se navedeno realizira, potrebno je prevazići značajne političke izazove. Pored toga, potrebno je u dovoljnoj mjeri osnažiti državno Ministarstvo pravde i to ne samo u smislu kapaciteta upravljanja i rukovođenja. Druge slabe tačke u ovom podsektoru su, između ostalog, kazneno gonjenje – tužiteljstva, pravna pomoć i kazneni sistem. Postoji i jasna potreba za daljim ulaganjima u infrastrukturu npr. u zgrade sudova i zatvore.

Ukupno gledano, ovaj sektor izuzetno dobro finansiraju različiti međunarodni donatori. Problem predstavlja neujednačeno finansiranje pravosudnih institucija. Pored toga je vidljiv i nedostatak odgovornosti, odnosno, vlasništva i finansiranja ovog sektora od strane BiH vlasti. Izazovi koji tek predstoje su prenošenje procesa razvoja vladavine zakona u ruke i u odgovornost BiH vlasti, kao i izrada sveobuhvatne nacionalne strategije koja bi se odnosila na pravosuđe.

3.3.2 Ljudska prava

Ovaj podsektor podrazumijeva proces praćenja stanja ljudskih prava, pružanje podrške državnim i regionalnim tijelima nadležnim za pitanja ljudskih prava, zaštitu i pokretanje procesa povratka etničkih, religijskih i kulturnih manjina i borbu protiv trgovine ljudima. Trenutno su donatorske aktivnosti u ovoj oblasti ograničene. Aktivnosti su uglavnom usmjerene na podršku Institucije ombudsmana BiH i pružanje podrške u aktivnostima borbe protiv trgovine ljudima. EC nastavlja podržavati rad Komisije za ljudska prava koja djeluje u okviru Ustavnog suda BiH.

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Sva osnovna novčana sredstva trenutno pristižu iz državnog i entitetskih budžeta. Ovim je značajno smanjena potreba za vanjskom pomoći i donacijama, koje su inače ograničene na jednokratne projekte. Najveći donatori su bili Norveška (uglavnom za državne ombudsmane), USAID i Sida.

Saradnja o ovim pitanjima uglavnom se odvija između OSCE-a, Vijeća Europe (CoE) i OHR-a. U prošlosti su OSCE i OHCHR bili odgovorni za organiziranje koordinacije i razmjene informacija o ljudskim pravima, kao i sastanaka sa bilateralnim i multilateralnim organizacijama, domaćim i međunarodnim nevladinim organizacijama.

Glavni partneri u BiH u ovoj oblasti su institucije ombudsmana na državnom i entitetskom nivou i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice na državnom nivou. Institucija ombudsmana na državnom nivou uspostavljena je novim zakonom usvojenim 2006. g. U skladu s tim zakonom, postojat će samo jedan ombudsman na državnom nivou, sa raspoređenim entitetskim uredima.

Za koordinaciju donatorskog finansiranja namijenjenog borbi protiv trgovine ljudima, USAID i Sida će koordinirati finansiranje i nadgledati implementaciju 'Programa zaštite i

suzbijanja trgovine ljudima'. Program je osmišljen ka jačanju kapaciteta BiH vlade u borbi protiv trgovine ljudima.

Državno Ministarstvo sigurnosti, Ured državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, ministarstva obrazovanja, centri za socijalni rad, Ured tužilaštva BiH i domaće nevladine organizacije, glavni su partneri BiH za suzbijanje trgovine ljudima. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima organizira redovite sastanke koji uključuju sve donatore u ovom sektoru.

b. Ključni prioriteti i problemi

Nekadašnja struktura koja se sastojala od tri institucije ombudsmana, uz nedostatak jasne koordinacije i saradnje među njima, predstavljala je prepreku u razvoju konsolidiranog instituta ombudsmana. Ostali problemi odnose se na preklapanje nadležnosti i sposobnosti. Stvaranje ureda ombudsmana na državnom nivou će vjerovatno biti odgovor na ovaj izazov. Donatori su dali svoju snažnu potporu novom zakonu o ombudsmanima i uspostavljanju ove institucije, što uglavnom implementira OSCE.

Kad je riječ o borbi protiv trgovine ljudima, donatori bi trebali djelovati ka tome da BiH vlada, u saradnji sa civilnim društvom, nastavi napredovanje na političkom i institucionalnom nivou i postepeno preuzme potpunu odgovornost nad problemom borbe protiv trgovine ljudima u BiH.

3.3.3 Reforma javne uprave (PAR)

Reforma javne uprave (PAR), prema DAC-u, obuhvaća reformu svih sistema institucija vlasti, uključujući parlament, lokalnu vladu, decentralizaciju, državnu službu i reformu državne službe, uključujući opće usluge vlade ili usluge kojima vlada upravlja. Ovaj podsektor obuhvaća, također, finansijsko upravljanje u javnom sektoru.

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

EC, USAID, DFID, Sida, Holandija, CIDA, Njemačka, Svjetska banka i UNDP glavni su donatori u ovom sektoru. Prva tri su uspostavili PAR fond kojim upravlja BiH, sa značajnim finansiranjem iz EC. Finansijski aranžman PAR fonda, također, ukazuje na vrlo važno institucionalno savezništvo u smislu programiranja i koordinacije aktivnosti. EC uglavnom preuzima vodeću ulogu u PAR-u, provođenjem širokog paketa funkcionalnih i sistemskih pregleda, kojima je uslijedilo pružanje podrške Uredu koordinatora PAR (PARCO) koji uspostavlja Strategiju reforme javne uprave.

Redovni su mjesečni sastanci održani nedavno sa predstavnicima EC, DFID-a, Holandije, Side, UNDP-a i OHR-a. Ovim sastancima predsjedava BiH PAR koordinator. Ključni državni faktori ovdje su Ured koordinatora za reformu javne uprave u BiH (PARCO), koji je dio Ureda predsjedavajućeg Vijeća ministara (VM), Generalni sekretarijat VM, Direkcija za evropske integracije (DEI), DEP, agencije državne službe na državnom i entitetskom nivou, pododjel zadužen za ljudske resurse Distrikta Brčko, ministarstva pravde, finansija i uredi za zakonodavstvo na svim nivoima vlade.

Vodeći strateški dokumenti su Strategija reforme javne uprave BiH i akcioni plan, koje je pripremio PARCO, uz potporu EC-a. PAR strategija će poboljšati opći administrativni kapacitet, kroz reformu temeljnih horizontalnih sistema i struktura upravljanja. Također, daje čvrste i konkretne smjernice za stvaranje usklađenih administrativnih struktura unutar i između različitih nivoa uprave. Reforma je preduslov integraciji BiH u Europsku uniju, koja uzima u razmatranje dovoljan kapacitet uprave i mogućnost usvajanja i implementacije temeljnog EU zakonodavstva (*acquis communautaire*), ključnog zahtjeva za članstvo u EU.

b. Ključni prioriteti i problemi

Nedavno usvojena Strategija reforme javne uprave u BiH odražava zahtjev za specifičnim institucionalnim uređenjima kojeg postavlja sam proces EU integracije i za usvajanjem i implementacijom *acquis communautaire*. PAR je ključni alat za konsolidaciju raspršene institucionalne strukture, i to svojim fokusiranjem na reformu temeljnih horizontalnih sistema i struktura upravljanja, nadopunjenim sektorskim reformama, izgrađenim putem sistema specifičnih programa izgradnje kapaciteta. S obzirom na poteškoće koordinacije međusektorske reforme, trajna je podrška BiH PAR Uredu za koordinaciju, kao institucionalnom uporištu ovog procesa, od ključne važnosti za uspješnost reforme. Donatorima poseban izazov predstavlja usmjeravanje ka stvarnom jedinstvenom sektorskom pristupu i svi se donatori slažu da će njihov rad biti usklađen sa radom domaćih vlasti.

Glavni problem predstavlja implementacija Strategije reforme javne uprave, koju su izazvale slabosti u vodstvu PAR ureda i nedostatak zvanične podrške njegovim aktivnostima. Poboljšanje sektora koordinacije i usklađivanje aktivnosti između donatora, moglo bi doprinijeti u rješavanju ovih problema. Mnogi od ovih problema mogli bi se riješiti uspostavom i daljnjim razvojem PAR fonda i uspostavljanjem čvrstih struktura za potrebe implementacije Strategije reforme javne uprave.

3.3.4 Jačanje civilnog društva

Ovaj se podsektor odnosi na podršku učešća zajednice i razvoja kooperativa i osnovnih organizacija, te razvoja procedura planiranja alternativnog učešća, donošenja odluka i institucija.

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Glavna donatorska pomoć inicijativama civilnog društva dolazi od CIDA-e, USAID-a i Holandije. Nekoliko bilateralnih donatora i, u određenoj mjeri, multilateralnih organizacija (EC, CoE, OSCE) uključeno je u sufinansiranje nevladinih organizacija.

Ne postoje formalni podsektorski mehanizmi donatorske koordinacije. Raspon koordinacije varira od problematike do problematike, ali postoje neke čvrste neformalne mreže i koalicije. Međutim, u rezultatima ankete je odgovor nekolicine donatora pokazao da prostor za poboljšanje tom smislu, ipak, postoji.

Postoji značajna veza i koordinacija između organizacija civilnog društva i donatora. Vijeće nevladinih organizacija djeluje kao tijelo za razmjenu informacija, u kojem se diskutira o glavnim problemima ovog podsektora, prezentiraju inicijative donatora, a vladini službenici pozivaju na sudjelovanje na prezentacijama. Inicijativa civilne akcije (ICVA) najistaknutija je organizacija u oblasti koordinacije nevladinih organizacija i njene aktivnosti podrazumijevaju i održavanje baze podataka NVO-a. Nadalje, Koalicija NVO "Raditi i uspjeti zajedno" postoji više od deset godina i fokusirana je na umrežavanje i koordinaciju između domaćih nevladinih organizacija u BiH. Nadalje, Resursni centar, u sklopu Centra za unapređenje civilnog društva, uspostavljen je s ciljem šireg pristupanja donositeljima odluka u civilnom društvu u BiH, pružanja informacija i arhivskih podataka.

b. Ključni prioriteti i problemi

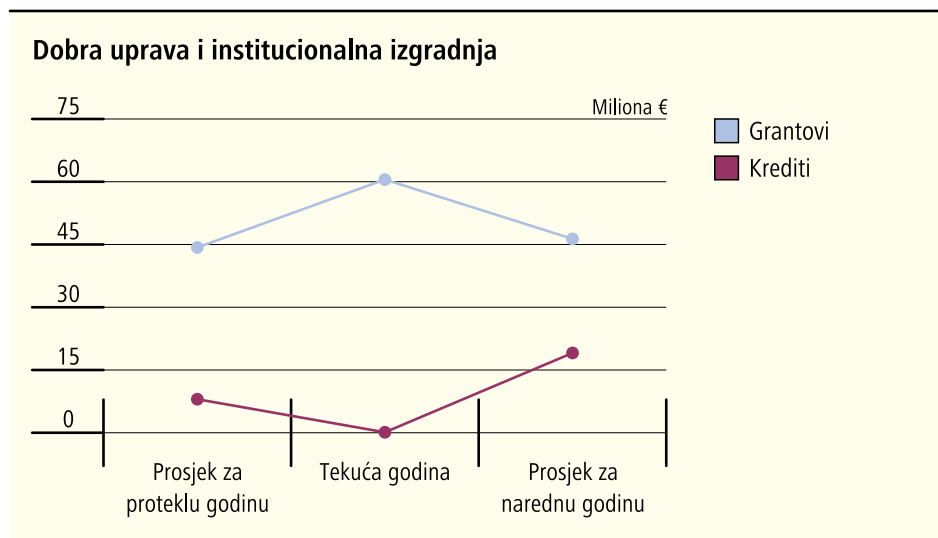
Organizacije civilnog društva u BiH (npr. nevladine organizacije i udruženja) još uvijek su u fazi razvoja. Proces sazrijevanja civilnog društva ima svoju specifičnu dinamiku, na koju utiče veliki broj međunarodnih organizacija i agencija prisutnih u državi, kao i razjedinjenost poslijeratne BiH. Kao posljedica toga, civilno društvo obuhvaća brojne grupe prema interesu i prioritetima. Međunarodne organizacije i strani donatori nastavljaju igrati dominantnu ulogu u finansiranju sektora nevladinih organizacija. Podrška domaćih institucija i dalje je slaba, iako je u porastu. U nekim područjima, domaći je poslovni sektor prepoznao nevladine organizacije kao partnere i finansira neke od njihovih aktivnosti. Nedostatak održivog i trajnog finansiranja, međutim, rezultira brojnim promjenama u ciljevima NVO, što zauzvrat, vodi ka tome da su mnoge nevladine organizacije samo privremenog karaktera i pokreće ih finansiranje. Postoje brojne organizacije koje su jake i dobro osposobljene, a naročito ženske organizacije i nevladine organizacije koje okupljaju grupe žrtava.

Jedan od ključnih prioriteta u ovom podsektoru jeste jačanje nevladinih organizacija kako bi više sarađivale i postale snažnije i sposobne da utječu na pitanja od važnosti ili strateškog značaja za civilno društvo kao cjelinu. Štaviše, nevladine organizacije treba podržati da uspostavljaju i/ili poboljšaju svoje međusobno djelovanje i saradnju sa vladinim strukturama. U idealnom slučaju, BiH NVO bi u buduću trebale igrati aktivniju, prepoznatljivu ulogu kao 'watchdogs', odnosno, kontrolori države.

Raspoloživost domaćih resursa namijenjenih za aktivnosti nevladinih organizacija, jača sa poboljšanim odnosom između NVO i vlade. Međutim, ne postoje pravilnici ili jasne smjernice o procedurama dodjele grantova. Domaći fondovi, štaviše, nisu uvijek raspoređeni kroz transparentne procese.

U prošlosti su OHR i međunarodna zajednica igrali vodeću ulogu u osiguravanju odgovornosti vlade, što je istovremeno i u određenoj mjeri, stvorilo preveliki broj organizacija civilnog društva. Istovremeno, poslijeratna obnova privukla je brojne donacije od različitih donatora. Ovo je imalo neke negativne posljedice na učinkovitost i održivost različitih NVO-a, jer projekti često nisu bili dobro usmjereni ili isplativi. Donatorska sredstva rapidno opadaju, čime se dalje kristalizira ovaj sektor, te opstaju održive NVO koje imaju stvarni interes i vlastite ciljeve. Budući izazovi u ovom podsektoru jesu uspostava i jačanje postojećih mreža nevladinih organizacija i unapređenje liberalizacije institucionalnih i pravnih okvira djelovanja nevladinih organizacija. NVO-i trebaju proširiti spektar izvora iz kojih se finansiraju, kako bi na taj način kompenzirali povlačenje novca međunarodnih donatora i pripremili se za predpristupne fondove EU.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.11: Tokovi pomoći u sektoru dobre uprave i izgradnje institucija

Analiza pokazuje da su aktivnosti u sektoru dobre uprave i izgradnje institucija, u smislu apsolutnih iznosa, u porastu u proteklih nekoliko godina. Nadalje, intervencije u vidu zajmova su u porastu, dok se u budućnosti očekuje smanjenje sredstava iz grantova. Sektorska raspodjela je skoro nepromijenjena, od 16.6% koliko je iznosila proteklih godina, do 15.3% planirane raspodjele u narednim godinama.

Trend u podsektoru razvoja pravnog i pravosudnog sistema u proteklih 18 mjeseci jeste veća usmjerenost na jačanje državnih institucija, kao što su Sud BiH, Ministarstvo pravde BiH i Visoko sudsko tužilačko vijeće. Nadalje, vidljiva je i bolja koordinacija aktivnosti različitih aktera, kako međunarodnih tako i domaćih. Neki negativni trendovi još uvijek postoje, kao što su nedostatak jasne vizije kod vlasti BiH u smislu donošenja politika u sektoru pravosuđa i jednakog položaja koji bi pravosuđe trebalo imati u odnosu na druge oblike vlasti, što naravno usporava daljnji razvoj.

Interes donatora za problematiku ljudskih prava u narednim će godinama će opadati, dok će podsektori, uključujući i one koji se bave problematikom trgovine ljudima, zahtijevati dodatnu pažnju. Zbog toga što je reforma javne uprave zahtjev definiran procesom SAA, sveukupni značaj ovog podsektora vjerovatno će rasti zajedno sa napretkom u procesu pristupanja EU. Institucionalni zahtjevi koji dolaze sa usvajanjem EU *acquis* uveliko će pokretati taj proces. Konačno, s obzirom na smanjivanje sektora civilnog društva, kako u smislu veličine, tako i aktivnosti, koalicije i mreže će rasti, te će se tako poboljšavati saradnja i koordinacija među nevladinim organizacijama.

3.4 Prevencija i rješavanje sukoba, mir i sigurnost

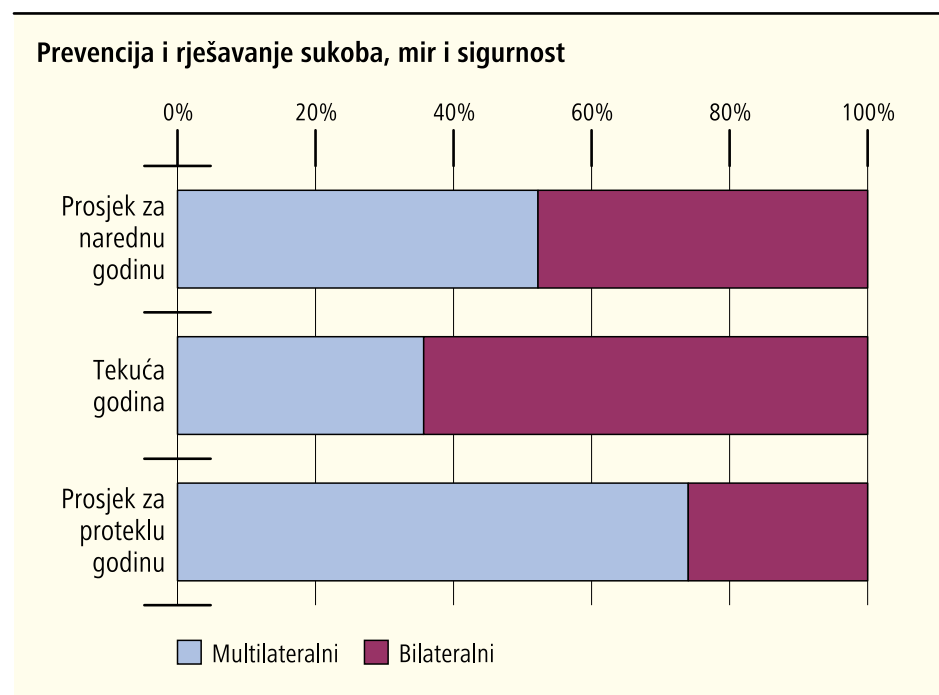
a. Uvod i pregled

Sektor prevencije i rješavanja sukoba, sigurnosti i mira, čine slijedeći podsektori: upravljanje i reforma sistema sigurnosti, kontrola malog oružja i lakog naoružanja (SALW) i deminiranje (protuminsko djelovanje).

b. Osnovne činjenice i brojke

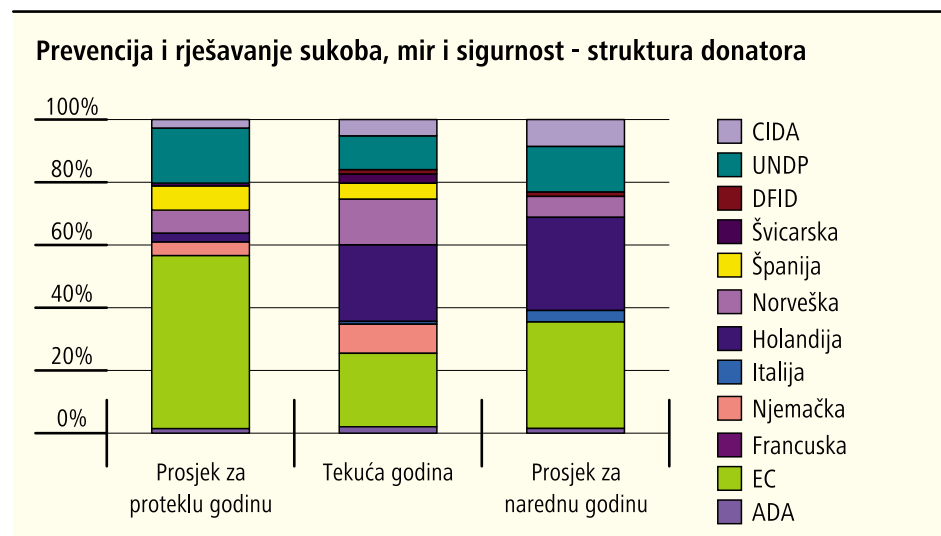
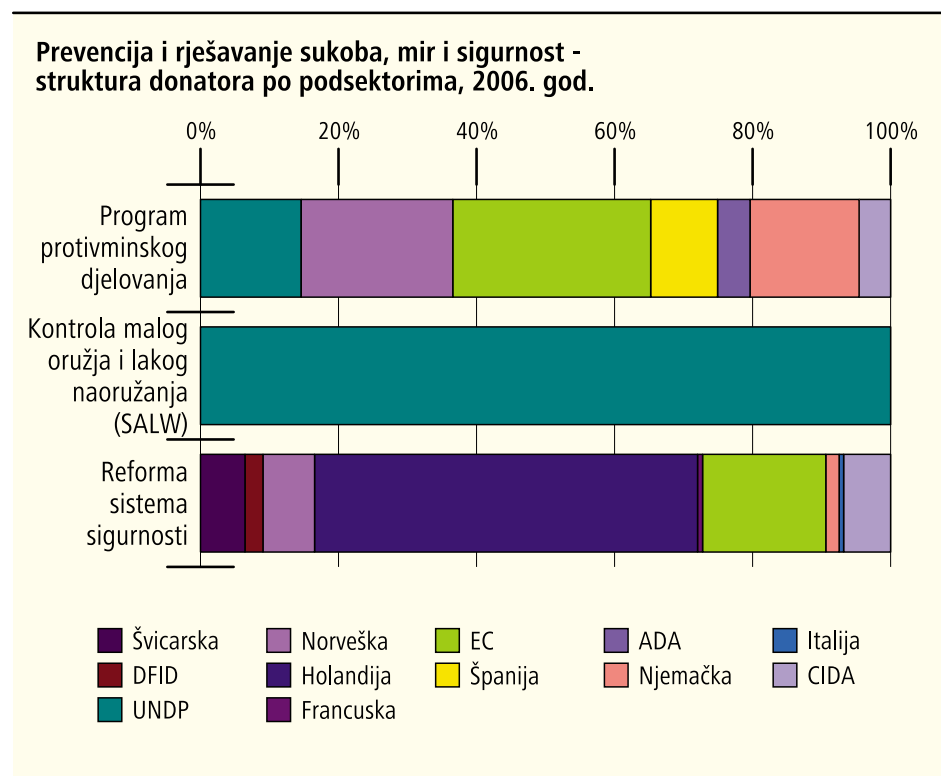
Na ovaj sektor otpada 4.4% svih aktivnosti u tekućoj godini, uz približnu potrošnju od 18.8 miliona eura. U ovoj su oblasti aktivni razni donatori. U tekućoj godini će skoro 60% intervencija doći od bilateralnih donatora.

Grafikon 3.12: Raspodjela tokova pomoći u sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti

c. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

Najveći donatori u ovom sektoru su EC, UNDP, Holandija, CIDA i Norveška. UNDP je najveći donator u podsektoru SALW kontrole, dok su dominantni faktori u podsektoru deminiranja EC i Norveška. Ove su godine Norveška, Holandija i EC bile najveći donatori u podsektoru upravljanja sistemom sigurnosti.

Grafikon 3.13: Donatori aktivni u sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti**Grafikon 3.14:** Struktura donatora u podsektorima, 2006. god.

3.4.1 Upravljanje i reforma sistema sigurnosti

Ovaj sektor DAC definira kao 'tehničku saradnju koja se osigurava parlamentu, ministarstvima vlade, agencijama zaduženim za provođenje zakona i pravosuđu, u obliku pomoći u procesu pregleda i reforme sistema sigurnosti, kako bi se poboljšala demokratska vlast i civilna kontrola, te podržale civilne aktivnosti vezane za izgradnju mira'.

Prvi podsektor - upravljanje i reforma sistema sigurnosti uključuje sva tijela koja se bave pitanjima sigurnosti i pravosuđa, od ministarstava do agencija za provedbu, kao što su Državna granična služba (DGS), Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Interpol i

policijski odjeli. Ovim podsektorom trenutno dominira pitanje reforme policijskih snaga i raščlanjenosti relevantnih ministarstava između državnog i entitetskog nivoa. Sektor obuhvata i podršku civilnim aktivnostima vezanim za izgradnju mira, naročito u procesu identifikacije nestalih osoba.

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Najveći donatori u oblasti podsektora upravljanja i reforme sigurnosti su EC, Norveška i Holandija. Njihove aktivnosti usmjerene su ka izgradnji kapaciteta i podršci istraživanja o nestalim osobama i procesima identifikacije.

U ovom sektoru postoji neznatna koordinacija aktivnosti donatora. Neki donatori su, zapravo, uočili i element konkurencije između različitih donatora. Međutim, EUPM trenutno organizira redovne donatorske koordinacijske sastanke u ovom podsektoru.

Ministarstvo pravde BiH se posvetilo koordinaciji u ovom sektoru i, u tom smislu, uspostavlja jedinicu za strateško planiranje koja će nadgledati stvaranje strategije sektora pravosuđa.

b. Ključni prioriteti i problemi

Glavna nastojanja donatora u sektoru sigurnosti usmjerena su na jačanje Ministarstva pravde na državnom nivou i Ministarstva sigurnosti BiH. Drugo područje koje zahtijeva podršku donatora bit će u oblasti pripreme strategije sektora i reforme sektora. Ključni problem kod upravljanja sistemom sigurnosti i podsektora reforme, iz perspektive donatora, je implementacija reforme policijskih snaga. Iako postoji radno tijelo, uspostavljeno za implementaciju reforme, proces je trenutno politički obustavljen. Drugi je izazov jačanje ministarstava na državnom nivou, kako bi se prevazišla postojeća raspršenost strukture. Nadalje, aktivnosti agencija za provođenje reda i zakona, kao što su SIPA i DGS, državna ministarstva trebaju kvalitetno pratiti. Konačno, kako je i prije rečeno, ovom podsektoru nedostaje državna strategija.

3.4.2 Kontrola malog oružja i lakog naoružanja (SALW)

DAC definira SALW kontrolu kao 'tehničku saradnju u kontroli, prevenciji i/ili smanjenju količine SALW-a'. Ovim podsektorom dominira proces ujedinjavanja oružanih snaga entiteta BiH u profesionalne državne oružane snage. Jedan od rezultata ovog procesa jeste velika količina viška naoružanja²¹ i municije oružanih snaga BiH (AFBiH) koju treba uništiti.

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Glavni donatori u oblasti kontrole SALW-a su UNDP, DFID i Holandija. UNDP implementira sredstva od Norveške i DFID-a. Vodeće aktivnosti uključuju izgradnju kapaciteta za kontrolu SALW-a i njegovo odlaganje.

Problematikom SALW-a i municije bavi se Koordinaciona grupa za lako naoružanje (SACG), kojim predsjedava UNDP. Članovi SACG-a su UNDP, EUFOR, NATO, OSCE, OHR/

21. "Reforma odbrane u BiH, koja se počela implementirati u januaru 2006.god., stvorit će... višak od oko 190,000 komada naoružanja" <http://www.oscebih.org/public/?d=6&article=show&id=1198>

EUSR, predstavnici donatora (kao što su USAID, DFID, CIDA i Sida), Državni koordinacioni odbor i nevladine organizacije.

Pitanjima uništavanja SALW-a koordinira radna grupa, koja uključuje i međunarodne i BH faktore: Ministarstvo odbrane BiH (MO), OHR/EUSR, OSCE, UNDP, US i UK osoblje iz oblasti odbrane, EUFOR, te NATO. U junu 2006. god., EUFOR je predao koordiniranje Radnom grupom za kontrolu SALW-a i odlaganje municije Ministarstvu odbrane BiH.

Glavni BiH partner je Koordinacioni odbor za kontrolu SALW-a, kojim upravlja Ministarstvo vanjskih poslova, uspostavljen je prije dvije godine i koji identificira glavne probleme i daje smjernice o aktivnostima na rješavanju tih problema.

Državna strategija i akcioni plan za kontrolu SALW-a u BiH, koju je podržalo Vijeće ministara u maju 2006. god., vodeći je strateški dokument, čijoj je izradi podršku pružio UNDP BiH.

b. Ključni prioriteti i problemi

Glavni problemi i prioriteti u ovom sektoru odnose se na razvoj i usklađivanje zakonodavstva kojim se uređuje kretanje oružja i vojne opreme (WME), nabavljanje i posjedovanje oružja i municije kod civilnih osoba, sigurno odlaganje viška vojne opreme i naoružanja AFBiH, ubrzavanje i unapređenje kapaciteta za odlaganje naoružanja i vojne opreme, poboljšanje upravljanja i sigurnosti zaliha AFBiH, te poboljšanje kapaciteta BiH u identificiranju krajnjih korisnika u svrhe izvoza. BiH vlada jasno treba donatorsku pomoć i tehničku pomoć, ukoliko se želi baviti ovom problematikom. U podsektoru kontrole SALW-a, glavno pitanje je kako djelovati u smjeru privlačenja donatorskih sredstava i njihove pažnje na ovaj problem. SALW i municija i dalje ostaju veliki problem za sigurnost zemlje i stvarna su prepreka njenom razvoju. Pojačana odgovornost države za kontrolu SALW-a, također, zaslužuje podršku donatora.

3.4.3 Program protivminskog djelovanja

Program protivminskog djelovanja u BiH usmjeren je na pružanje podrške lokalnim tijelima u izgradnji i jačanju domaćih institucija za koordinaciju protivminskog djelovanja. Također, obuhvaća komponentu deminiranja zemljišta, koju DAC definira kao 'uklanjanje mina u svrhu razvoja'.

Program protivminskog djelovanja prima donatorsku pomoć već više od deset godina i smatra se područjem starije donatorske aktivnosti, s visokim nivoom domaće odgovornosti. Ovaj sektor funkcionira veoma dobro, zahvaljujući koordinaciji osposobljenih domaćih institucija.²²

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Najveći donatori protivminskog djelovanja u BiH su EC i Norveška. Holandija, Sida, USAID, CIDA, Njemačka i ADA pružaju sredstva za implementaciju protivminskog djelovanja na terenu i jačanje državnih kapaciteta kroz UNDP, UNICEF, EUFOR i Međunarodni fond za deminiranje i pomoć žrtvama mina (ITF).

Uspostavljen je Odbor donatora²³ za protivminsko djelovanje i do kraja 2005. godine predsjedavanje Odborom je predano u ruke Ministarstva civilnih poslova BiH. Odbor donatora podržava implementaciju Državne strategije protivminskog djelovanja u BiH.

22. 'BiH je preuzela predsjedavanje nad Odborom donatora (donatorskog koordinacionog tijela), što je prepoznato kao znak zrelosti institucija BiH da vrše kontrolu nad svim aktivnostima deminiranja u zemlji... postoji Sekretarijat (koordinaciono tijelo) koje će, kroz koordinaciju općinskih, kantonalnih i entitetskih tijela, izvijestavati o potrebama BiH i poštovanju obaveza prema Otavskoj konvenciji'. EPPU (2006. g.), MTDS, str.153.

23. Članova Odbora donatora su BHMACH, MOTF, UNDP, Kanada, USAID, Holandija, Njemačka, EUFOR, Japan, ITF, OSCE, UNICEF, EC, Austrija, Velika Britanija, Švicarska, Slovenija, Švedska, Španija i Italija.

Glavni BiH partner je Centar za uklanjanje mina u BiH, koji je koordinacijsko tijelo za protivminsko djelovanje (BHMACH). BHMACH je servis vlade BiH, koji izvještava Komisiju za deminiranje u BiH, koja, pak, izvještava Ministarstvo civilnih poslova BiH.

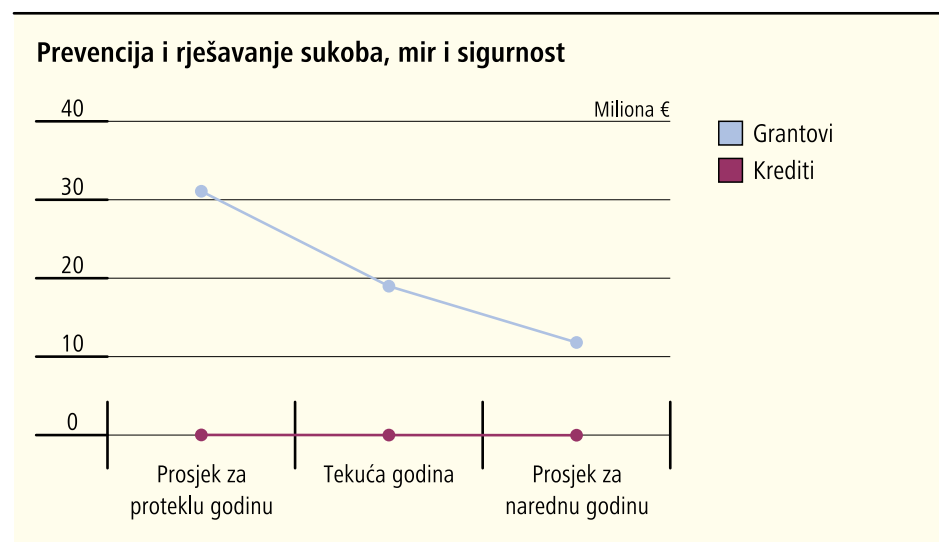
BHMACH priprema godišnje planove protivminskog djelovanja, u skladu sa državnom Strategijom deminiranja, koje zahtijevaju donatori i ostali partneri u protivminskom djelovanju. BiH ima usvojen Zakon o deminiranju i državnu strategiju protivminskog djelovanja, za period do 2008. god. Međunarodni dokument koji je vodilja ovoj strategiji je Otavska konvencija o zabrani mina.

b. Ključni prioriteti i problemi

Trenutna Strategija protivminskog djelovanja za BiH na snazi je od 2005. godine i dokazala je da ima stabilnu osnovu za privlačenje donacija i fondova. Strategija će biti na snazi do kraja 2008. god., do kada se očekuje da će BiH biti slobodna od neposrednog utjecaja mina. Postoji očigledna potreba za dodatnom pomoći i finansiranjem, ukoliko se želi postići ovaj cilj u zadanom roku. Osnovni problem protivminskog djelovanja ovdje je odgovoriti tendenciji opadanja donacija. Pored toga, važno je i pitanje jačanja kapaciteta državnih tijela-partnera – Ministarstva civilnih poslova i BHMACH-a. Nadalje, zastarjela oprema potrebna u operacijama protivminskog djelovanja, treba biti zamijenjena s novijom i efikasnijom opremom.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.15: Tokovi pomoći u sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti

Tokovi pomoći u sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti se temelje na grantovima. Ukupno uzevši, iznosi sredstava namijenjenih ovom sektoru opadaju. Prema dobivenim podacima, planirani udio sredstava za ovaj sektor u ukupnom iznosu donacija u narednim godinama bit će oko 2.8%, u poređenju sa 10% udjela u proteklom godinama.

3.5 Infrastruktura

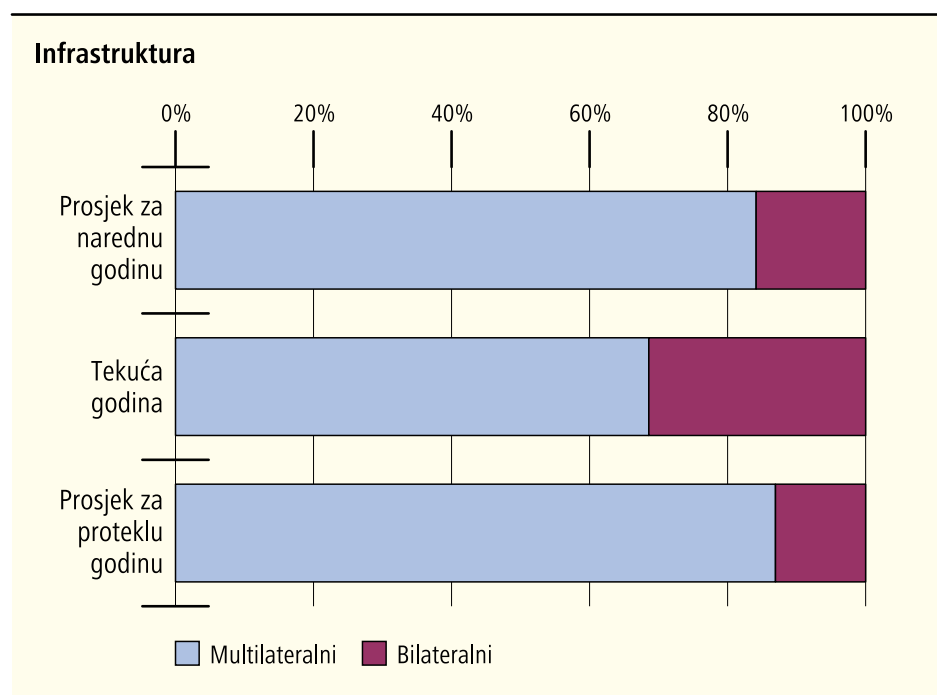
a. Uvod i pregled

Prema kodovima DAC-a, u sektor infrastrukture u BiH spadaju transport i skladištenje, komunikacije, proizvodnja i distribucija energije, kao i vodosnabdijevanje i sanitacija. Ovaj sektor odlikuju projekti velikih razmjera, dok među osnovnim aktivnostima donatora u odnosu na grantove dominiraju ulaganja. MTDS se infrastrukturom bavi samo u okviru podsektora prometa, vodosnabdijevanja, sanitacije i energetike.

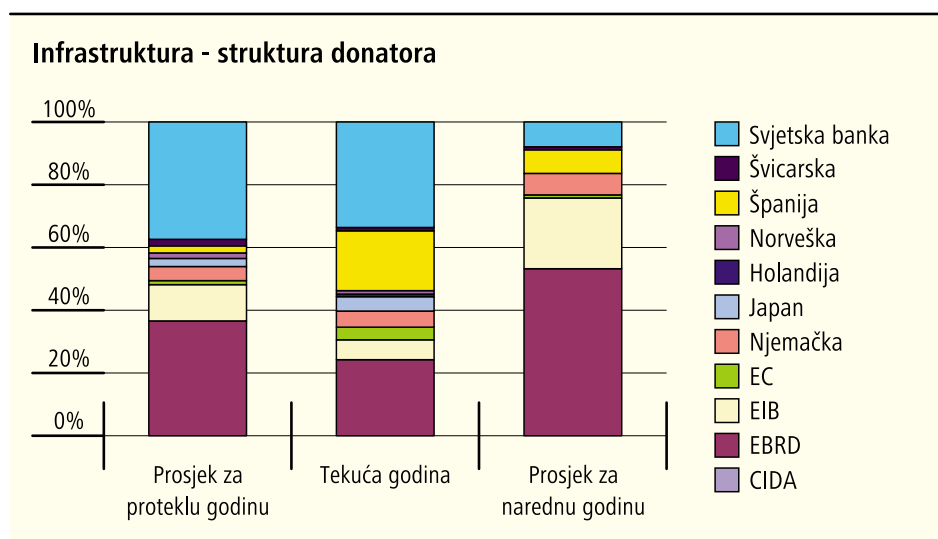
b. Osnovne činjenice i brojke

U ovaj sektor odlazi 16.5 procenata od svih sredstava namijenjenih aktivnostima u tekućoj godini, što iznosi približno 70 miliona eura. U ovoj oblasti djeluje cijeli niz različitih donatora, a više od 60% intervencija dolazi iz multilateralnih izvora.

Grafikon 3.16: Raspodjela tokova pomoći u sektoru infrastrukture

c. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

Grafikon 3.17: Donatori aktivni u sektoru infrastrukture

Vodeći donatori u ovom sektoru su Svjetska banka, EBRD, EIB i Španija. Najveću komponentu predstavljaju ulaganja u izgradnju cesta i željeznica, te proizvodnja i distribucija energije.

3.5.1 Transport i skladištenje

a. Stajalište BiH vlasti

Transport, prema MTDS-u obuhvata cestovni, željeznički i pomorski, riječni i jezerski promet. Po pitanju cesta postoje brojni problemi koji uključuju značajna oštećenja postojećih cesta, nepostojanje adekvatne prometne signalizacije, nepostojanje svjetala u tunelima, te nerazriješeno pitanje tranzita kroz gradove...²⁴

24. EPPU (2006. g.), MTDS, str.119.

Što se tiče stanja željeznica, dominantna je potreba za projektima rekonstrukcije željezničke mreže, modernizacije kapaciteta za servisiranje vozova i rekonstrukcije mobilnih kapaciteta za prijevoz tereta i putnika.²⁵

25. Ibid.

Kod pomorskog, riječnog i jezerskog prometa, posebno loše je stanje rijeke Save kojoj je potrebna regulacija. Tekuće aktivnosti u ovoj oblasti provode se u okviru Okvirnog sporazuma o slivu rijeke Save²⁶.

26. Ibid.

b. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Svjetska banka, EIB, EBRD i EC predstavljaju glavne donatore u sektoru transporta. Drugi donatori koji su aktivni u ovom sektoru su CIDA, Japan, Holandija i Španija. Češće je finansiranje velike transportne infrastrukture kroz kreditiranje, negoli kroz grantove, što je i za očekivati, uzimajući u obzir prirodu sektora. Često je prisutno paralelno finansiranje projekata. U oblasti transporta postoji značajna saradnja, posebice po pitanju reforme transporta. Jedan od primjera takve saradnje je pregled sektora transporta Svjetske banke koji je zakazan za 2006.-2007. god. koji finansira Japan.

Glavni partneri u vladinom sektoru su Ministarstvo prometa i komunikacija BiH (MoCT), Ministarstvo prometa FBiH i Ministarstvo saobraćaja i veza RS. Nadležnost za veliki broj pitanja iz ovog sektora pripada entitetima. Sa svim se BiH partnerima i drugim donatorima održavaju *ad hoc* sastanci.

Zakoni o željeznicama, sigurnosti na cestama i civilnom zrakoplovstvu trenutno su jedini obavezujući dokumenti na državnom nivou. Često se citira Master plan transporta za BiH koji još uvijek nije i zvaničan. Politika i strategija sektora transporta, koja će se pripremati pod nadzorom MoCT bi trebala osigurati sveobuhvatne planove za budućnost.

c. Ključni prioriteti i problemi

Potrebe za ulaganjima u ovom sektoru, posebice onim namijenjenim za ceste i željeznice, su ogromne, ali je veliki i interes za finansiranje projekata. Pa ipak, kapaciteti zemlje u smislu zaduživanja su prilično ograničeni. Stoga možemo definirati dva osnovna prioriteta: to je, prije svega, jačanje koordinirajuće uloge ministarstava na državnom nivou nadležnih za transport, i finansiranje kroz koje bi se olakšao rad međunarodnih finansijskih institucija i pružila podrška saradnji po pitanju privatizacije, i drugi, povećanje efikasnosti uključivanjem privatnog sektora. Korištenje otvorenog postupka nabavki, odnosno, tendera, gdje god je to moguće predstavlja prvi korak u tom smjeru. Primjer za ovo su ugovori za održavanje cesta koji se temelje na učinku. Ovo se, pak, neće moći izvoditi sve dok se ne budu uspostavili odgovarajući mehanizmi finansiranja i dok na raspolaganju ne budu dostatna sredstva. Ako se kao opcija ne odabere privatizacija, druga bi opcija bila dalja komercijalizacija poslovanja željeznica kroz uvođenje konkurentskog natjecanja i javno-privatnog partnerstva za izgradnju nove prometne infrastrukture. Treba, pak, napomenuti da je globalni trend da države otkupljuju željezničke prometnice u već privatiziranim dijelovima željezničke mreže. Iz navedenih razloga među međunarodnim organizacijama postoji kontinuirana rasprava o najboljoj strategiji za budućnost ovog sektora u BiH.

3.5.2. Komunikacije

a. Stajalište BiH vlasti

MTDS je cijelo poglavlje posvetio tehnologijama informatičkog društva, te tako jasno priznaje važnost njihove uloge u smanjenju siromaštva i razvoju općenito, te da nedovoljan napredak u IKT i telekomunikacijama sam po sebi predstavlja prijetnju po ostvarivanje osnovnih ciljeva MTDS.²⁷ U dokumentu se navodi da je do najvećeg napretka u BiH došlo u implementaciji zakona i propisa koji se odnose na informacione tehnologije, dok je, pak, napredak najmanji po pitanju uspostave institucija neophodnih za razvoj ovog podsektora i dalji napredak u implementaciji IKT.

27. EPPU (2006. g.), MTDS, str.125.

b. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Jedina aktivna međunarodna finansijska institucija u području komunikacija je EBRD. U početnoj poslijeratnoj rekonstrukciji je sudjelovalo nekoliko bilateralnih donatora, uglavnom Švicarska, ADA i Italija. Izgleda, međutim, da ovom sektoru trenutno ni ne treba velika pažnja donatora, jer je sektor, institucionalno gledano, potpuno razvijen i finansijski samoodrživ.

Ključni lokalni akteri su tri postojeća operatora (BH Telecom, HT Mostar i Telekom Srpske). Regulatorna agencija za komunikacije (RAK) ima izuzetno važnu ulogu, koja bi se mogla replicirati i u drugim sektorima. Drugi značajni akteri u oblasti komunikacija su Ministarstvo prometa i komunikacija na državnom nivou, te entitetska ministarstva prometa i komunikacija, koja predstavljaju većinske vlasnike. Ministarstvo na državnom nivou ima prilično ograničene ovlasti. Politika sektora telekomunikacija predstavlja, pored zakona o telekomunikacijama, najznačajniji dokument u ovom sektoru.

c. Ključni prioriteti i problemi

Glavna nastojanja u oblasti komunikacija usmjerena su ka liberalizaciji tržišta komunikacija i punoj privatizaciji cjelokupnog poslovanja i usluga u tom sektoru. Prvi od ovih ciljeva je uglavnom i postignut, dok ostvarivanje drugog još uvijek traje. S obzirom da je podsektor komunikacija izuzetno profitabilan za operatore, te kako u tom sektoru ne postoje nikakvi značajniji izazovi, donatori ovoj oblasti ne posvećuju puno pažnje.

3.5.3 Proizvodnja i distribucija energije

a. Stajalište BiH vlasti

U poglavlju MTDS-a koje govori o energiji navodi se da je oblast električne energije jedan od najpozitivnijih aspekata razvoja u BiH, imajući na umu da je ovo sektor koji je orijentiran na izvoz, te da zemlje Jugoistočne Evrope imaju značajne probleme s nedostatkom električne energije, kao i da u zemlji na tom planu postoje znatni neiskorišteni prirodni resursi. Električna se energija u BiH proizvodi iz hidroenergije (40% ukupne proizvodnje), te u termoelektranama (60% ukupne proizvodnje). Trenutno proizvodni kapaciteti prevazilaze domaće potrebe, te se električna energija izvozi u Hrvatsku, Sloveniju, Srbiju i Crnu Goru. Što se tiče prirodnih resursa, BiH ima značajne rezerve ugljena i lignita, koji se koriste kao gorivo u termoelektranama, te veliki neiskorišteni hidroenergetski potencijal.

b. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Međunarodni akteri u sektoru energetike uključuju dvije međunarodne banke (Svjetska banka i EBRD), EC i određeni broj bilateralnih donatora (npr. KfW, CIDA i drugi). Sektor gasne industrije je još uvijek rascjepkan i neorganiziran. U ovom podsektoru se oko zajedničkih projekata okupilo više agencija – donatora, npr. Svjetska banka, EC, EBRD, KfW, Norveška i CIDA, čime je ojačana koordinacija među donatorima i ubrzan cjelokupan proces.

Državno Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER) predstavlja partnera u koordinaciji po pitanjima energetske politike, dok entitetska ministarstva upravljaju i nadziru velike javne korporacije u domeni energetike, uključujući i elektroprivrede i kompanije za distribuciju gasa. Održavaju se redoviti kontakti s tri elektrodistributera koji implementiraju projekte. Uz inicijalnu podršku donatora, MoFTER održava i predsjedava redovite koordinacijske sastanke na kojima sudjeluju svi donatori koju pružaju podršku u ovom sektoru.

Energetska strategija za BiH je trenutno u pripremi. Kada bude finalizirana, predstavljat će glavne smjernice za ovaj sektor. Pa ipak, u sektoru energetike postoje akcioni planovi za restrukturiranje sektora i definiranje zakona o električnoj energiji na državnom i

entitetskom nivou. Sporazum o energetske zajednici Jugoistočne Evrope (ECSEE) za energetske tržište u Jugoistočnoj Evropi predstavlja osnovni dokument koji osigurava inicijalni zamajac za reforme u ovom sektoru.

c. Ključni prioriteti i problemi

Energetski sektor u BiH se restrukturira kako bi se unaprijedila efikasnost i kako bi se isti uskladio s odredbama direktiva EC, koje promoviraju konkurentsko natjecanje u sektoru elektroenergetike. Ovaj proces se zasniva na akcionim planovima koje su usvojile i koordinirale vlade FBiH i RS. Državne vlasti donose zakone o onim aspektima koji potpadaju pod njihovu nadležnost. U skladu s ovim akcionim planovima, osnovane su i tri regulatorne komisije – jedna na državnom nivou koja regulira prijenos energije i po jedna u svakom od entiteta koja regulira proizvodnju i distribucije električne energije. Pored toga, osnovani su i Nezavisni operator sistema (ISO) i Korporacija za prijenos električne energije (Transco), koja je vlasnik i koja upravlja svim postrojenjima za prijenos električne energije. Ove su institucije osnovane uz podršku donatora, a licence im je izdala Državna regulatorna komisija za električnu energiju. Kako je navedeno i u akcionim planovima, tri elektroprivrede će biti dodatno reorganizirane, tako što će biti uspostavljena odvojena preduzeća za proizvodnju i za distribuciju električne energije. Kao jednoj od potpisnica Ugovora o formiranju energetske zajednice u Jugoistočnoj Evropi (ECSEE), proces restrukturiranja će BiH omogućiti da ispuni neke od svojih obaveza i odgovornosti koje iz proizlaze iz Ugovora.

Iako su poduzeti značajni naponi na restrukturiranju sektora energetike, ova se nastojanja uglavnom fokusiraju na reorganiziranje velikih kompanija, dok se još nije dotaklo pitanje drugih značajnih energetske podsektora, kakvi su iskopavanje ugljena, iskorištavanje prirodnog gasa i grijanje, a nije se na aktivan način pozabavilo ni uvođenjem politike cijena, kako bi odražavala stvarne troškove proizvodnje. Pored toga, pažnja će se morati posvetiti poticanju proizvodnje energije iz obnovljivih energetske izvora, kao i uspostavljanju standarda energetske efikasnosti. Usklađenost sa slobodnim evropskim tržištem, koje podrazumijeva konkurentsko natjecanje, za BiH predstavlja i veliki izazov i istovremeno izuzetnu priliku.

3.5.4 Vodosnabdijevanje i sanitacija

a. Stajalište BiH vlasti

Osnovni problemi sa vodosnabdijevanjem i sanitacijom, prema MTDS-u predstavljaju izgradnja i rekonstrukcija infrastrukture, što se prije svega odnose na sisteme vodosnabdijevanja, sistema upravljanja otpadnim vodama i objekte zaštite od poplava.

Kvaliteta usluga u domeni vodosnabdijevanja i kanalizacije još uvijek je nezadovoljavajuća, te ne zadovoljava ni trenutne potrebe. Osnovni razlozi za to su veliki gubici unutar sistema (i do 80%), nizak nivo naplate (manje od 50%) i niske tarife, kao i organizacijski ustroj na općinskom nivou, koji rezultira osrednjim finansijskim pokazateljima. Ne postoji sistematsko praćenje kvalitete vode i održavanja standarda, osim u nekim od velikih sistema vodosnabdijevanja.

Situacija glede mehanizama zaštite voda je, također, izuzetno loša, zbog ratnih šteta, dugih perioda zanemarivanja, pa čak i zbog prisustva mina u blizini nekih od brana. Ovo se posebno odnosi na područja u blizini rijeke Save. Poplave koje bi mogli izazvati visoki vodostaji, iako rijetki, mogli bi uzrokovati ogromne štete.²⁸

28. EPPU (2006. g.), MTDS, str. 134.

b. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

U oblasti vodosnabdijevanja i sanitacije veliku ulogu ima EC. Njena uloga obuhvata i reguliranje i standarde, finansiranje i implementiranje projekata uz korištenje sredstava iz fondova EC. Drugi značajni akteri u ovom podsektoru su Svjetska banka i KfW, dok manja ulaganja dolaze od Norveške i CIDA-e. Ulaganja u popravak i proširenje sistema vodosnabdijevanja i kanalizacije trenutno se odvijaju uz potporu iz kredita. Nisu poznati nikakvi mehanizmi koordinacije u sektoru vodosnabdijevanja i sanitacije, osim neformalne razmjene informacija.

MoFTER i entitetska ministarstva nadležna za vodoprivredu i prostorno planiranje su glavni partneri u domeni vodosnabdijevanja i sanitacije, kao i javna komunalna preduzeća, koja su i krajni korisnici i koja implementiraju projekte. Javna preduzeća zadužena za upravljanje slivom rijeke Save, jadranskim slivom i Uprava za vode RS djeluju i kao tijela zadužena za planiranje, te operativna i tehnička pitanja glede sektora vodoprivrede i upravljanja otpadnim vodama.

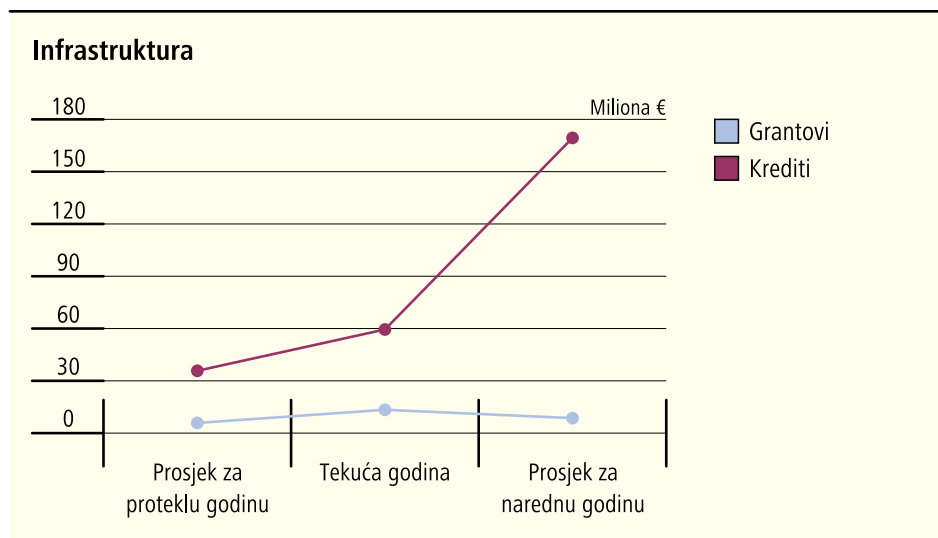
c. Ključni prioriteti i problemi

Osnovni prioritet u ovom sektoru je potreba da se poboljša kvaliteta vode i postupci upravljanja otpadom. Postojeće inicijative u domeni upravljanja otpadom namijenjene su izgradnji sanitarnih deponija otpada, zatvaranju divljih deponija, programima javnih komunikacija, te nadzora okoliša i tehničkoj pomoći za upravljanje otpadom i aktivnostima vezanim za rad sanitarnih deponija. Aktivnosti na recikliranju otpada su trenutno u početnoj fazi, dok se kroz kredite donatora finansiraju infrastrukturni projekti iz domene okoliša koji se odnose na upravljanje otpadnim vodama na općinskom nivou i upravljanje čvrstim otpadom.

U oblasti upravljanja kvalitetom vode, među prioritetnim ulaganjima su priprema plana za unapređenje stanja otpadnih voda i studija izvedivosti o jeftinom prirodnom tretmanu i unapređivanju sistema vodosnabdijevanja, kao i hidroelektrana. Pored toga, tehnička pomoć koja se trenutno provodi osigurava podršku za izradu plana zaštite voda, te za Program upravljanja slivom rijeke Save koji uključuje Hrvatsku, Srbiju i BiH.

Kako bi se zadovoljili međunarodni standardi, potrebna su dodatna poboljšanja postojećih sistema vodosnabdijevanja, kao i njihovo proširenje. Pored toga, kako bi se osiguralo održivo finansiranje ovog sektora, bit će potrebno i restrukturiranje javnih komunalnih preduzeća zaduženih za vodosnabdijevanje i sanitaciju, poboljšavanje postupaka upravljanja i utvrđivanje realnih cijena. Iako BiH nije u velikom riziku od poplava, pojedinačne su poplave uzrokovale velike štete, te bi, kako bi se takve štete prevenirale, potrebno bilo uspostaviti kvalitetnu infrastrukturu za zaštitu od poplava.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.18: Tokovi pomoći u sektoru infrastrukture

Prema prikupljenim podacima, postotak finansijskih doznaka od donatora za ovaj sektor će se u narednim godinama povećati na planiranih 42.2 procenta od ukupnog iznosa, u poređenju s 13.5 procenata u proteklim godinama. U znatnoj će se mjeri povećati udio finansiranja u obliku kredita, dok će opadati iznosi sredstava koja se daju u obliku grantova. Analiza pokazuje, da u ovom sektoru, u cjelini, postoji rastuća potreba za velikim ulaganjima, posebice ulaganjima u podsektore poput transporta, energetike i vodosnabdijevanja. Sektor komunikacija je daleko razvijeniji pa, stoga, nisu izvjesne niti buduće finansijske intervencije u ovom sektoru. Rast u podsektorima su uvelike podstakle EC, KfW, veliki krediti dobiveni od EBRD-a, EIB-a i Svjetske banke, te grantovi dobiveni iz Španije. Najveći bilateralni donator kako u sektoru energetike, tako i u podsektoru upravljanja otpadnim vodama trenutno je Njemačka. Gotovo je potpuno izvjesno da će se ulaganja i krediti u ovom sektoru ubrzati s procesom pristupanja EU i prilivom sredstava iz predpristupnih fondova.

3.6 Ekonomski i društveni razvoj

a. Uvod i pregled

Sektor ekonomskog i društvenog razvoja je jedan od najvećih i najraznovrsnijih područja djelovanja. Obim ODA koja se ulaže u ovaj sektor je izuzetno širok, kreće se od političke podrške do direktnog unosa kapitala. Pomoć se pruža na četiri nivoa: (1.) podrška makroekonomskoj politici, (2.) razvoj privatnog sektora i intervencije za unapređenje poslovnog okruženja, (3.) lokalni ekonomski razvoj i osiguravanje socijalne skrbi, i (4.) direktna podrška kapitalu. Stoga opisni dio izvještaja daje širi i detaljniji, po sektorima podijeljen pregled stanja.

b. Stajalište BiH vlasti

MTDS predstavlja okvirni plan koji se odnosi na sve sektore. U MTDS-u su definirane makroekonomske reforme presudne za stabilnost domaće ekonomije, kao i za uspostavljanje osnove za budući ekonomski razvoj. Makroekonomske politike unutar MTDS-a su definirane kako bi se osiguralo okruženje koje omogućuje brži ekonomski rast.

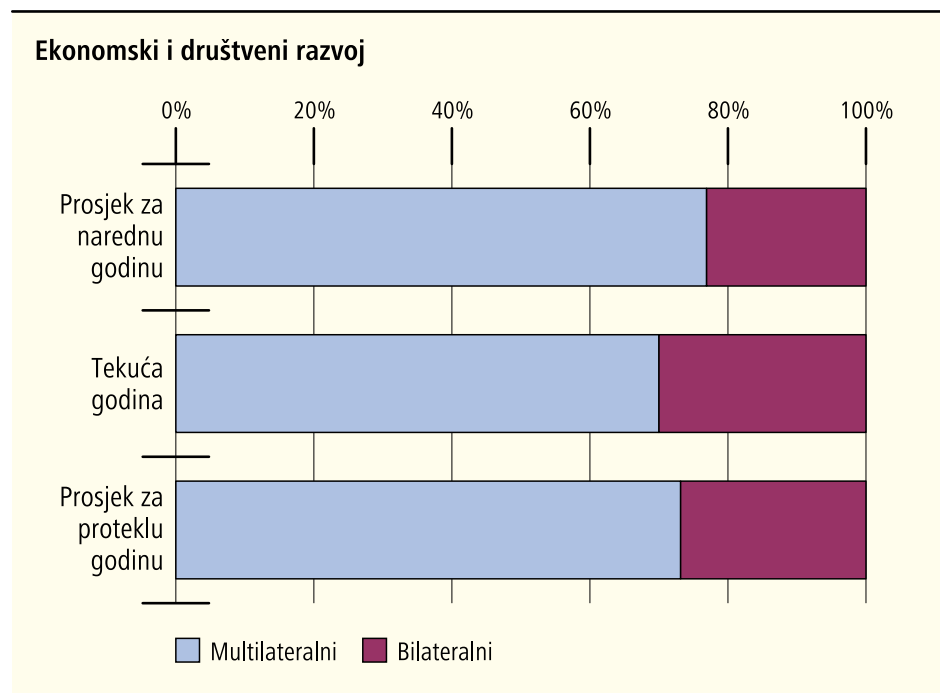
MTDS iz 2004. god. navodi četiri glavna makroekonomska cilja:

1. U 2007. god. dosegnuti 70% bruto domaćeg proizvoda iz 1991. god.;
2. Postići povoljan kreditni rejting na međunarodnom tržištu kapitala;
3. Smanjiti procenat BDP koji odlazi na javnu potrošnju;
4. Postići fiskalnu održivost kroz fiskalnu konsolidaciju.

U poslijeratnim je godinama u BiH na polju ekonomije postignut veliki napredak. Rast je vidljiv kroz cijeli ovaj period, a uspostavljena je i makroekonomska stabilnost, s niskom inflacijom i izbalansiranim budžetskim prihodima. Središnje monetarne institucije (prije svega Centralna banka BiH) su jake, a već je dobro poodmakla i tranzicija na tržišnu ekonomiju. Neprekidan rast, ipak, nije značajno smanjio ekonomsku nesigurnost, pa gotovo petina (17.8%) populacije u BiH i dalje živi ispod granice siromaštva, dok je jedna trećina izložena riziku siromaštva uslijed variranja prihoda.

c. Osnovne činjenice i brojke

Grafikon 3.19: Raspodjela tokova pomoći u sektoru ekonomskog i društvenog razvoja

Na sektor ekonomskog i društvenog razvoja otpada 47.1% svih aktivnosti u tekućoj godini, sa potrošenih oko 200 miliona eura, što ga, u smislu uložених sredstava, čini najvećim sektorom. Razlog ovome je, međutim, i činjenica da se upravo u ovom sektoru koristi najveći broj zajmova. U sektoru su aktivni razni donatori, a dominiraju multilateralne intervencije.

Aktivnosti unutar ovog sektora uključuju mjere podrške makroekonomskoj i trgovinskoj politici, te pomoć DEP-u i izgradnji kapaciteta u oblasti statistike. Također, uključuje i tehničku podršku privatnom sektoru, posebno malim i srednjim poduzećima (SME), za unapređenje turizma i trgovine, te mikrofinansiranje projekata, kao i intervencije izgradnje kapaciteta na lokalnom nivou kao podsticaj lokalnom ekonomskom razvoju i pružanju socijalne pomoći. Direktna novčana podrška kroz zajmove usmjerena je prema bankarskom i finansijskom sektoru, razvoju poduzeća i društvene infrastrukture.

d. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

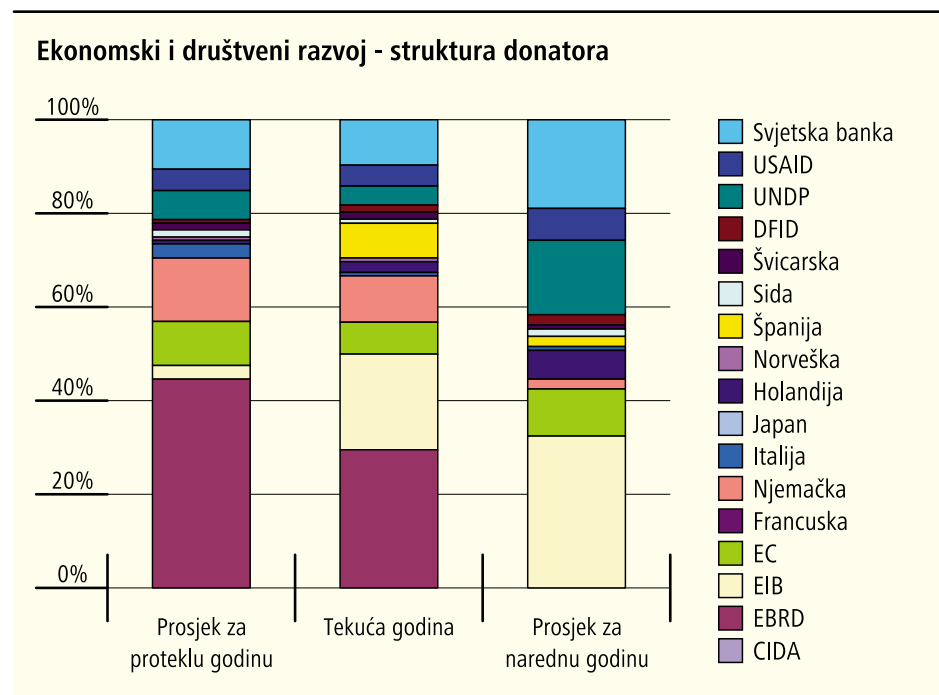
Akteri unutar ovog sektora su raznoliki, a takvo je i područje koje sam sektor pokriva. Stoga, iako niti jedan donator ne dominira sektorom, nekoliko je donatora koji dominiraju određenim podsektorima.

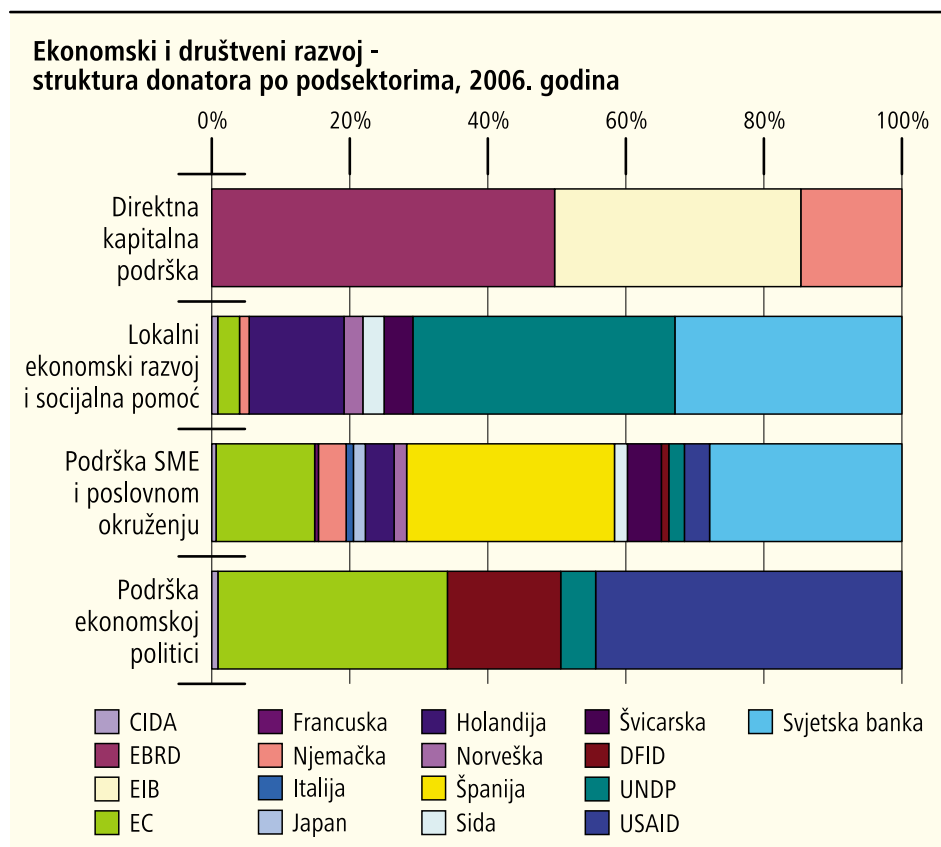
Svjetska banka, EC i USAID zajedno igraju dominantnu ulogu u području makroekonomske politike i odgovarajuće direktne podrške namijenjene izgradnji kapaciteta. DFID, CIDA i UNDP se, također, koncentriraju na područje politike. Veoma mnogo različitih donatora, među kojima se ističu Svjetska banka, EC, USAID i Španija, fokusiraju se na izgradnju institucija i podršku malim i srednjim poduzećima i obično su orijentirani promociji povoljnog poslovnog okruženja. UNDP, EC, Svjetska banka i

Holandija svoje su aktivnosti fokusirale na teren i na operativni nivo (povratak/lokalni ekonomski razvoj, pružanje socijalne pomoći). EBRD, EIB i KfW su, pak, svoje djelovanje usmjerili na banke i finansijske usluge, kao i na preduzeća i razvoj socijalne infrastrukture.

Mehanizmi koordinacije su slabi, što se može pripisati velikim obimom i raznolikošću ovog sektora. Pa ipak, dominantno prisustvo određenih donatora u pojedinačnim podsektorima dalo je poticaj uspostavljanju ad hoc oblika koordinacije koji, uzimajući u obzir veličinu podsektora, mogu biti i sasvim dovoljni (i odgovarajući oblici koordinacije). Tako su npr. Sida, Holandija i DFID objedinili sredstva kako bi se uspostavio mehanizam koji državnoj i entitetskim vladama omogućava implementaciju reformi koje su preporučene u poglavlju MTDS-a koje se odnosi na ekonomski oporavak, kao i u srednjoročnim prioritetima evropskog partnerstva. Ovaj mehanizam vladi daje i političku i operativnu odgovornost nad sredstvima i dopušta dodatnu koordinaciju unutar sektora. Za svaki od podsektora različiti su partneri iz vladinog sektora. Na državnom je nivou, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa glavni partner za pitanja koja se odnose na trgovinsku politiku, dok se redovan kontakt održava i sa Centralnom bankom BiH, statističkim institucijama na državnom i entitetskom nivou i sa Ministarstvom finansija i trezora. Glavne smjernice za rad osigurava MTDS, koju bi u 2008. godini trebao zamijeniti nacionalni plan razvoja (NDP). Za razradu ovog plana bit će potrebna podrška donatora. Nova Strategija pomoći državi Svjetske banke (CAS) će, također, poslužiti kao strateška smjernica za državu.

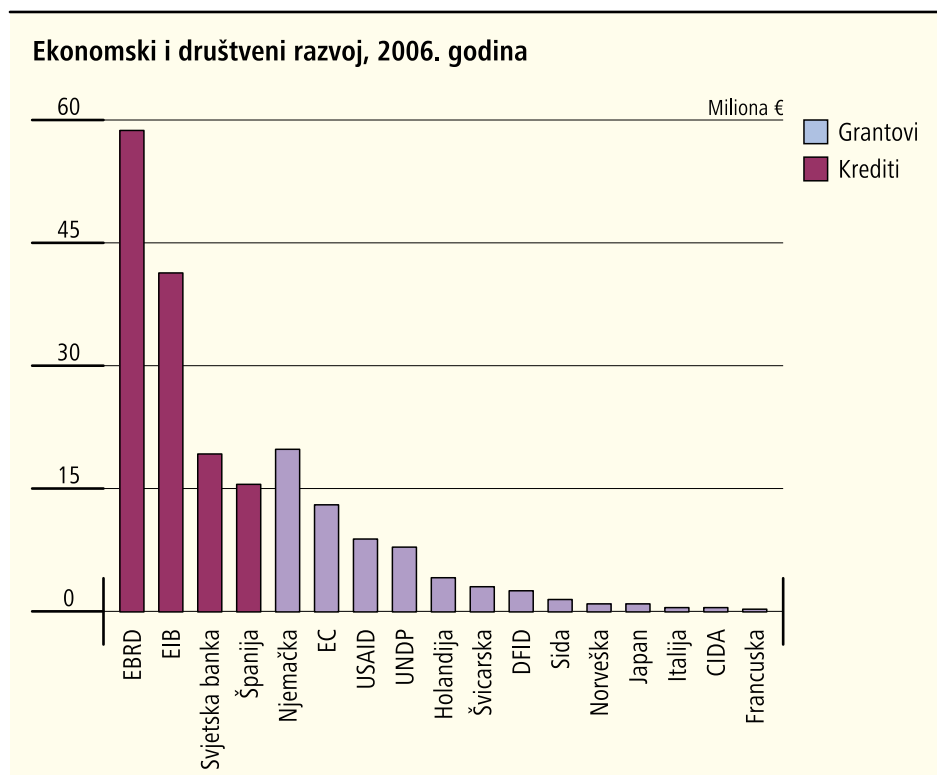
Grafikon 3.20: Donatori aktivni u sektoru ekonomskog i društvenog razvoja

Grafikon 3.21: Pregled donatora po podsektorima, 2006. god.

Izdavanja su značajna i temelje se uglavnom na intervencijama u obliku zajmova, kako se i vidi iz grafikona. Finansiranje zajmova je osnovna komponenta u kojoj djeluju Svjetska banka, EIB i EBRD. Španija je jedini bilateralni donator koji pomoć osigurava i putem kredita, a UNDP je jedini multilateralni donator koji pomoć osigurava putem grantova, inače postoji jasna razlika između bilateralnih i multilateralnih donatora u zajmovima i grantovima.

Grafikon 3.22: Podjela pomoći na zajmove i grantove u sektoru ekonomskog i društvenog razvoja

3.6.1 Podrška makroekonomskoj politici

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Potencijalni vodeći strateški donatori u ovom podsektoru su EC, te Svjetska banka i USAID. Raspon njihovih aktivnosti pokriva oblasti makroekonomije, trgovinske i socijalne politike, kao i aktivnosti pružanja direktne podrške. Svjetska banka, EC i DFID su, također, aktivni u ovom podsektoru, jer pružaju podršku mehanizmima planiranja u korist siromašnih – i to kroz aktivnosti vezane za izgradnju EPPU (sada DEP) i MTDS, te cijeli niz podsektorskih strategija i mehanizama. EC, Svjetska banka, DFID i UNDP osiguravaju podršku statističkim institucijama, dok CIDA i USAID svoja nastojanja usmjeravaju na regulatorne intervencije u okviru konkretnih sektorskih politika. Koordinacija se odvija uglavnom kroz ad hoc aktivnosti ili kroz procese planiranja državnih politika. Glavni partner u institucijama vlasti je DEP, kao i DEI, MoFTER, Ministarstvo finansija i trezora, te nadležna entitetska ministarstva. Odbor za ekonomski razvoj i evropske integracije koordinira cjelokupnu makroekonomsku politiku. DEP će imati zadatak realiziranja redovitih koordinacijskih aktivnosti. Fiskalnu bi politiku trebalo koordinirati Državno fiskalno vijeće (NFC), koje još uvijek nije u potpunosti u funkciji. Odbor za koordiniranje budžeta, koji se sastoji od pomoćnika ministara finansija, uspostavljen je sa svrhom dogovaranja zajedničkih budžetskih parametara.

b. Ključni prioriteti i problemi

U podsektoru podrške makroekonomskoj politici, postoji nekoliko prioriteta i izazova. Okvir državnog ekonomskog planiranja procesa izrade i usvajanja politike usmjerene u korist siromašnih ostaje apsolutni prioritet za EC, Svjetsku banku, DFID i UNDP. Pored

toga, prioriteti su bili i dodjela sredstava namijenjenih jačanju DEP-a i procesu izrade NDP-a koji predstoji. Ostaje i dalje otvoreno pitanje kako ove postojeće mehanizme planiranja povezati sa sve jačim tempom pregovora o pristupanju EU i raspodjelom sredstava, iako EC osigurava podršku DEP-u na tom planu. Drugi izazov je nedostatak pouzdanih statističkih podataka koji bi podržali formulaciju NDP-a. U toku su aktivnosti na izgradnji institucionalnih kapaciteta koji bi poboljšali prikupljanje podataka i harmonizirali statističke metode između tri statistička instituta u skladu sa EU standardima. Predviđeni popis stanovništva 2011. godine, i količina pripremnog rada za njegovo provođenje, je još uvijek otvoreno pitanje, uzevši u obzir s tim povezane političke izazove.

U području makroekonomskog upravljanja, najveći izazov predstavlja održavanje ukupne makroekonomske stabilnosti i dalja izgradnja fiskalnih institucija. Temeljne probleme predstavlja nedostatak fiskalnog prostora kroz koji se omogućava rast mlade države, kao i rješenje pitanja internog javnog duga. EC je, kako bi se BiH mogla suočiti s ovim izazovima, pružila podršku aktivnostima koje su za cilj imale povećanje makroekonomskih/ fiskalnih analitičkih i prognostičkih kapaciteta.

Trgovinsku politiku BiH karakterizira mješavina bilateralnih sporazuma. Od 2007. godine, BiH je članica Centralnoeuropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA) i kroz SSP će imati posebne trgovinske odnose sa EU. EC i Svjetska banka pružaju podršku izgradnji institucionalnih kapaciteta, posebno u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, i formuliranju i implementiranju sveobuhvatne trgovinske politike, kako bi se BiH naposljetku pripremila za članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO). Pregovori, međutim, teku sporo i treba ih ubrzati.

Sistem socijalne pomoći i zaštite suočava se sa ogromnim izazovima s kojima se donatori tek trebaju suočiti. Uprkos određenim nedavno provedenim reformama, sistemom socijalne zaštite u BiH još uvijek dominiraju snažni kontrasti. Mjere zaštite vojnih veterana i/ili njihovih porodica su prilično izdašne. Ove su mjere 'istisnule' druge beneficije, koje su ostale prilično nerazvijene i nemaju osigurana zadovoljavajuća finansijska sredstva. Beneficije dostupne u BiH se u najvećoj mjeri zasnivaju na statusu, umjesto da budu usmjerene ka onima koji ih stvarno trebaju. To znači da, uprkos impresivnim iznosima ukupnih sredstava koji se izdvajaju za različite oblike socijalne zaštite koje se ne temelje na osiguranju (tj. sve beneficije koje se ne finansiraju kroz doprinose iz plaća), najugroženije porodice i pojedinci često ne dobivaju adekvatnu pomoć. Vlasti bi se trebale angažirati na uspostavljanju mehanizama putem kojih bi se najveći dio raspoloživih sredstava usmjeravao prema najsiriromašnijim građanima BiH. To upućuje na potrebu promjene - od beneficija koje se zasnivaju na statusu na one koje se zasnivaju na potrebi. Također je potrebna bolja harmonizacija finansiranja socijalne pomoći i zaštite djece u FBiH i RS.

3.6.2 Podrška malim i srednjim preduzećima (SME) i unapređenje poslovnog okruženja

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Najveća finansijska sredstva u ovom sektoru doznaju EC, Svjetska banka i Španija, ali su u ovom sektoru, u jednom ili drugom obliku, aktivni gotovo svi ostali donatori. Tako npr. restrukturiranju preduzeća podršku pružaju EC, Svjetska banka, CIDA, JICA, USAID,

DFID, Švicarska i Holandija. EC igra veliku ulogu u području unapređivanja i promoviranja izvoza i olakšavanja trgovine. Projekte razvoja turizma uglavnom podržavaju Španija, Italija, Francuska, EC i Holandija, dok Sida, UNDP, Španija, Norveška, Holandija i Njemačka interveniraju u domeni razvoja malih i srednjih preduzeća i mikrofinansiranja. Donatori aktivni u domeni razvoja privatnog sektora se sastaju redovito, a sastanke karakteristične za sektor u povodu značajnih dešavanja organizira Svjetska banka. Glavni domaći partneri su MoFTER i Ministarstvo finansija i trezora. Na entitetskom nivou glavni partneri su ministarstva privrede i finansija, kao i agencije za privatizaciju i druge institucije lokalne vlasti.

b. Ključni prioriteti i problemi

Prioriteti u ovom podsektoru su promoviranje i jačanje povoljnog poslovnog okruženja, što uključuje aktivnosti poput jačanja Agencije za unapređenje izvoza (EPA) i Vijeća za izvoz, kao i Agencije za promociju stranih investicija (FIPA). Različite se aktivnosti fokusiraju na poboljšanje infrastrukture i regulatornih okvira, kao i na kreiranje 'mekih' institucija. Pa ipak, usprkos značajnim ulaganjima donatora, privatni sektor u BiH generira svega 50% BDP-a. Osnovni problemi su sporo restrukturiranje preduzeća i procesi privatizacije, slaba koncentracija vlasničkog kapitala u privatiziranim firmama (vaučeri, certifikati), akumuliranje dugovanja i, općenito uzevši, neadekvatne upravljačke, tehnološke i marketinške mogućnosti kako privatnih firmi, tako i malih i srednjih preduzeća.

Brojni međunarodni donatori su finansirali mikrokreditne organizacije (MCO) i pružili im značajnu tehničku pomoć. Udruženje mikrokreditnih organizacija u BiH (AMFO), koje je formalno osnovano 1999. godine, pruža usluge koje uključuju distribuciju informacija i zastupanje u smislu politike postojećih mikrokreditnih organizacija – svojih članica. Opći cilj je unapređenje poslovnog okruženja u kojem djeluju mikrokreditne organizacije kroz saradnju i podršku mikro i malim preduzećima. Ogromna većina institucija u BiH su postigle operativnu samostalnost, a procjenjuje se da je više od polovine postiglo i finansijsku samoodrživost.

Značajna unapređenja poslovnog okruženja su ključna za cijeli niz oblasti, od registracije preduzeća i inspekcija (reformе u tom smislu su već u toku), pa do prekogranične trgovine, pristupa zemljištu, sigurnosti ulagača i zatvaranja preduzeća.

3.6.3 Lokalni ekonomski razvoj (LED) i socijalna zaštita

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Podršku intervencijama na planu lokalnog ekonomskog razvoja u ovom podsektoru pružaju Holandija, Svjetska banka i UNDP. Brojne intervencije se odnose na povratak, dok se druge odnose na procese planiranja u općinama kako bi se poboljšao ekonomski razvoj, kao i socijalna zaštita. Pored toga, EC, CIDA, Norveška, Sida i Švicarska finansiraju aktivnosti koje se odnose na lokalno zapošljavanje i razvoj i izgradnju zajednica. Koordinacija se često odvija na ad hoc osnovi – razlog tome može biti činjenica da su glavni partneri iz vladinog sektora često lokalne ili regionalne vlasti. Koordinacija bi se mogla poboljšati kada bude osnovano ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MoARD).

b. Ključni prioriteti i problemi

Regionalni ekonomski razvoj predstavlja ključni instrument podrške i ubrzavanja procesa ekonomskih reformi, te podrške u postizanju izbalansiranog ekonomskog razvoja i pripremi temelja za pristupanje EU u konačnici. Regionalne razvojne agencije predstavljaju glavne institucije uz pomoć kojih se planira, organizira i implementira ovaj proces. Tehnička pomoć koju od 2003. godine osigurava EC pomogla je uspostavi i jačanju pet regionalnih razvojnih agencija (RDA) i pomogla ovim agencijama u pripremi regionalnih strategija ekonomskog razvoja. Postignut je i dodatni napredak u stvaranju neophodnih zakonskih okvira za održivi ekonomski i razvoj malih i srednjih preduzeća.

Općine dobivaju samo mali dio sredstava od svih javnih prihoda u oba entiteta, usprkos rastućoj listi obaveza i nadležnosti i neispunjenim zahtjevima građana. Ovi zahtjevi uključuju potrebu za velikim kapitalnim ulaganjima u infrastrukturu koja je potrebna za ekonomski i socijalni razvoj, koja se ne mogu ostvariti uz postojeću distribuciju prihoda. Većina općina istaknula je nedostatak znanja i vještina koje se odnose na planiranje, izradu i usvajanje politika, te upravljanje projektnim ciklusom. To ukazuje na velike potrebe za tehničkom pomoći, koja bi bila usmjerena na lokalni nivo, te bi pomogla općinama da unaprijede efikasnost i odgovornost kako bi mogle aktivno pridonijeti razvoju svojih zajednica.

U okviru postojeće pomoći namijenjene lokalnom razvoju prisutna je tendencija korištenja pristupa koji se fokusiraju ili isključivo na ekonomski razvoj ili onih koji se uglavnom sastoje od pružanja tehničke pomoći izgradnji lokalnih kapaciteta. Vidljiv je i nedostatak dogovorenih principa koji bi služili kao smjernice za lokalni razvoj na osnovu koncepta socijalne uključenosti i ljudskih prava. To bi rezultiralo stvaranjem sistema koji bi, uzimajući u obzir lokalne procjene, proces planiranja i distribuciju resursa, posebnu pažnju posvećivao potrebama socijalno isključenih i marginaliziranih kategorija stanovništva.

Proces povratka ugrađen je u Aneks 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma, te su stoga brojni donatori ulagali resurse i napore kako bi pružili podršku ovom procesu. Većina intervencija fokusirala se na programe rekonstrukcije kuća i imovinska pitanja. Povratak u kombinaciji s regionalnim/lokalnim i ruralnim razvojem predstavlja područje koje se tek otvara i koje će zahtijevati preusmjeravanje nastojanja. UNDP predstavlja dobar primjer u tom smislu, jer je svoje aktivnosti preusmjerio od onih primarno orijentiranih na povratak ka aktivnostima koje se fokusiraju na ruralni razvoj. U tom smislu će promjena od interventne pomoći ka lokalnom i ekonomskom razvoju stvoriti određena preklapanja sa sektorom poljoprivrede. Ovo pitanje detaljnije ćemo razmotriti u dijelu izvještaja koji se odnosi na sektor poljoprivrede (3.7).

3.6.4 Direktna kapitalna podrška

a. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Fizički inputi većih razmjera, poput rekaptalizacije banaka ili krediti namijenjeni privredi, predstavljaju područje u kojem su prisutne uglavnom aktivnosti multilateralne donatora, i to prvenstveno u obliku dodjele kredita. Ova je oblast, gledano u iznosima novca, izuzetno velika, što naglašava i komercijalnu osnovu djelatnosti donatora kakvi su EIB i EBRD. KfW je npr. stvorio fond za kreditne garancije kako bi se uspostavile veze između domaćih i međunarodnih banaka.

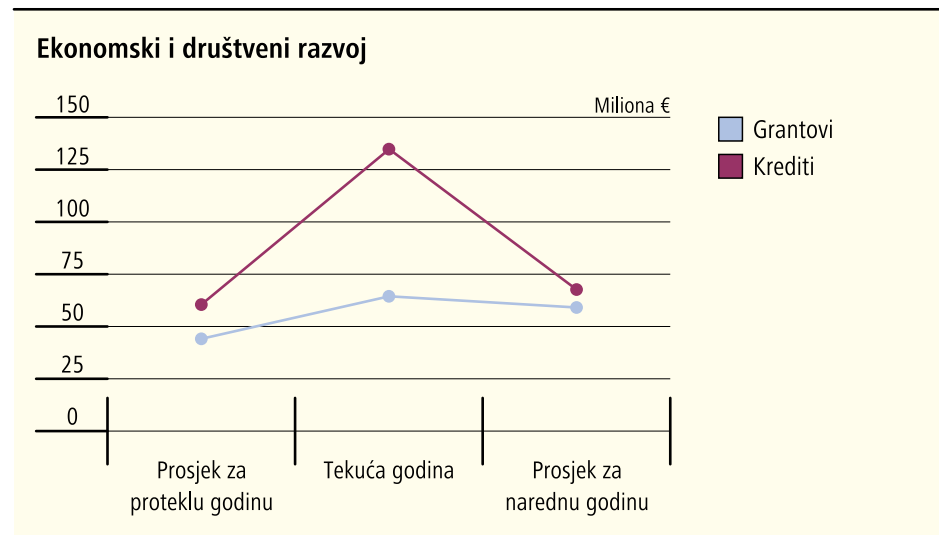
b. Ključni prioriteti i problemi

Broj banaka se posljednjih godina dramatično smanjio. Preko 90% banaka su ili privatne ili privatizirane, dok tržištem dominira nekoliko velikih stranih banaka koje određuju tempo i smjer razvoja ovog sektora. Ostali segmenti finansijskog sektora još uvijek zaostaju za bankarskim.

Glavni izazovi u smislu korporativnog upravljanja odnose na posljedice privatizacije. Privatizacija u BiH je rezultirala specifičnom vlasničkom strukturom, jer su privatizacijski investicijski fondovi (PIF-ovi), insajderi i država postali većinski vlasnici dionica u velikom broju preduzeća. Razučeno vlasništvo nad dionicama uz loše rukovodne vještine i sposobnosti, te nezadovoljavajuće poticaje kojima bi se privukli ulagači, doprinijele su lošem stanju po pitanju korporativnog upravljanja. EC i Svjetska banka planirale su inicijative razvijanja kapaciteta kroz koji bi se unaprijedilo korporativno upravljanje.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.23: Tokovi pomoći u sektoru ekonomskog i društvenog razvoja

Analiza pokazuje da je pomoć u ovom sektoru porasla, i to s 33.4 procenta u protekloj godini na 47.1 procenat u tekućoj godini, ali da će se u budućnosti ovaj rast vjerovatno stabilizirati. To i ne čudi, s obzirom na put koji je BiH prešla od interventne pomoći nakon sukoba do pomoći namijenjene razvoju. Do ovakvog je rasta došlo u najvećoj mjeri zbog velikih ulaganja u obliku kredita. Ulaganja u ovom sektoru će se zasigurno ubrzati tokom procesa pristupanja EU i kroz priliv sredstava iz predpristupnih fondova, kao i kroz obnovljeni investicijski ciklus Svjetske banke.

Kako smo već spomenuli, finansiranje u obliku kredita predstavlja najveći dio intervencija u ovom sektoru, a karakteristika rasta je i potrošnja. Bilo bi stoga pogrešno karakterizirati djelovanje koje se temelji na politici i strategijama kao manje vrijedno. Ta je dimenzija ovdje ključna za širi proces promjena unutar BiH. Važno je, također, napomenuti i da još uvijek nisu dotaknuti neki od ključnih problema poput sistema socijalne skrbi i zaštite. Ubrzavanjem procesa pristupanja EU, pažnja će se usmjeriti ka socijalnoj politici kao integralnom dijelu politike EU.

3.7 Poljoprivreda i šumarstvo

a. Uvod i pregled

Definicija sektora poljoprivrede koju koristi DAC obuhvata podršku namijenjenu poljoprivrednoj politici, planiranju i programima, pomoć ministarstvima poljoprivrede i institucionalnu izgradnju kapaciteta, te savjetodavne aktivnosti. Pored toga, ona uključuje obrazovanje i razvoj istraživanja, kao i unapređenje zakonskih okvira u ovoj oblasti.

Na poljoprivredu otpada oko desetina BDP-a, a u njoj je zaposleno više od deset procenata stanovništva.²⁹ Stoga je ovaj sektor od izuzetnog značaja za ekonomski i ukupni razvoj BiH, uključujući i aspekte stalnog i povremenog zapošljavanja, socijalnih pitanja, te korištenja i očuvanja prirodnih resursa. Pored toga 46% siromašnih žive u ruralnim područjima, a većina ima pristupa poljoprivrednom zemljištu³⁰. Stoga bolje stanje u poljoprivredi može predstavljati značajan izvor mogućih radnih mjesta, te prihoda za siromašne iz ruralnih krajeva. Još uvijek nije u cijelosti ispitivan potencijal ovog sektora u odnosu na ekonomski razvoj za BiH.

Sektor šumarstva i drvoprerađivačka industrija su, također, od izuzetne važnosti za ekonomski razvoj zbog velikih mogućnosti zapošljavanja i stvaranja prihoda općenito.³¹ Pored toga, šume predstavljaju i važan prirodni resurs u BiH, uzimajući u obzir da više od 60% iskoristivog zemljišta pokrivaју šume ili šumski predjeli.

b. Stajalište BiH vlasti

U MTDS-u se navodi da glavni izazov u sektoru poljoprivrede predstavlja izuzetno slab poslijeratni oporavak, većinsko ruralno stanovništvo BiH, nizak nivo novih ulaganja, zastarjele metode i proizvodna tehnologija, visoka ovisnost o uvozu, konkurencija iz inostranstva i niska produktivnost. Iako se u proteklih pet godina BDP BiH povećao za 35%, relativni se udio poljoprivrede u BDP-u zapravo smanjio. Rast u poljoprivrednom sektoru od 2001. do 2004. godine iznosio je svega 4% godišnje. MTDS naglašava potrebu hitne reforme ovog sektora kako bi se povećala njegova konkurentnost. Ovo postaje posebno važno u svjetlu procesa pristupanja EU, u kojemu se i od ovog sektora traži prilagođavanje evropskim standardima. Preciznije, kako to navodi MTDS, prioritet je unapređenje konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda u BiH, u regiji, te u EU.

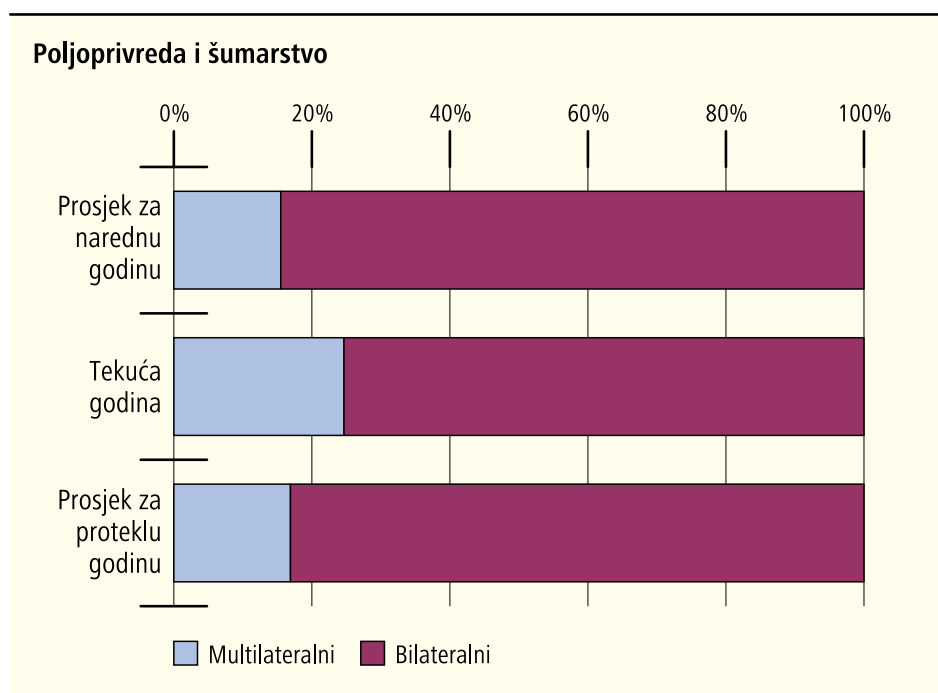
Sektor šumarstva još uvijek opterećuju štete nastale tokom rata, iako se nove institucije zadužene za implementaciju novih zakona i propisa uspostavljaju u oba entiteta. Pa ipak, stanje šuma je loše, što je dijelom posljedica rata, ali i nebrige uprave u prošlosti i sada. Postepeno se uspostavljaju kontrolni mehanizmi namijenjeni sprečavanju nelegalnih aktivnosti, ali su slabosti zakonskih struktura, nestabilna ekonomija i nizak životni standard doveli do širokoprisutne korupcije i bespravne sječe. Osnovni cilj u sektoru šumarstva, barem što se MTDS-a tiče, je uspostava sistema za upravljanje prirodnim resursima i zaštita postojeće biološke raznovrsnosti.

29. 'Revidirana MTDS 2004-2007. g.,' EPPU, Sarajevo, 2006. god.

30. Ibid.

31. U sektoru šumarstva zaposleno je 21,900 osoba, a ovaj sektor u BDP-u sudjeluje sa 1.25%. Drvoprerađivačka industrija zapošljava 74,100 osoba i u BDP-u sudjeluje sa 6.89%.

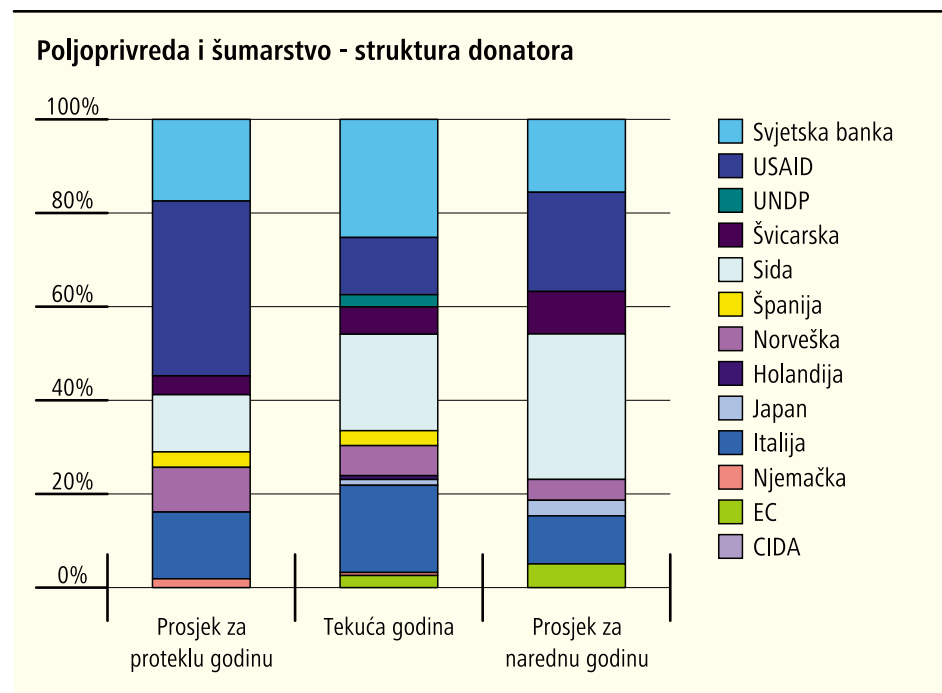
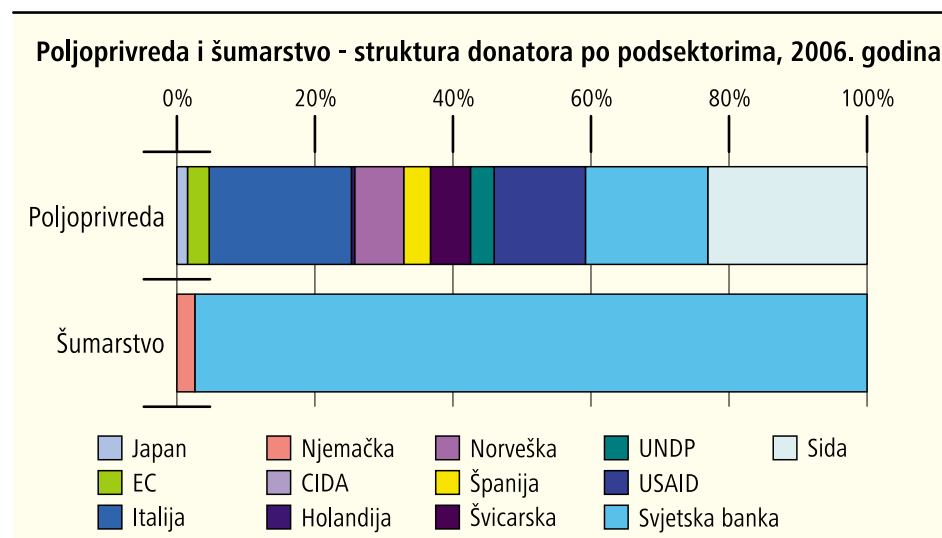
c. Osnovne činjenice i brojke

Grafikon 3.24: Raspodjela tokova pomoći u sektoru poljoprivrede i šumarstva

Na ovaj sektor otpada 4.5 procenata od svih aktivnosti u tekućoj godini, uz iznose od otprilike 19.2 miliona eura. U ovom su sektoru dominantne aktivnosti bilateralnih donatora.

Aktivnosti uključuju osiguravanje pomoći u implementaciji reformi zakonodavstva, kao i obrazovanju poljoprivrednih proizvođača o uspostavi i razvijanju profitabilnih proizvodnih sistema kako bi se kroz povećanje proizvodnje unaprijedio ekonomski rast.

d. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

Grafikon 3.25: Donatori aktivni u sektoru poljoprivrede i šumarstva**Grafikon 3.26:** Struktura donatora po podsektorima, 2006. god

Vodeći donatori u ovom sektoru su Svjetska banka, USAID, Švicarska, Sida, Norveška i Italija. EC ima vodeću ulogu, s obzirom da je poljoprivreda od izuzetnog značaja za unapređenje uvjeta života u ruralnim područjima, a jedan je od ključnih sektora, kako u pregovorima za pristupanje EU, tako i u korištenju predpristupnih fondova. Proces pristupanja EU uključuje usklađivanje zakonodavstva sa standardima EU, te uspostavu i razvijanje registra poljoprivrednih proizvođača u skladu s procedurama EU. U podsektoru šumarstva djeluju samo tri donatora – Svjetska banka, CIDA i Njemačka, s najvećim udjelom sredstava Svjetske banke.

Stoga će na dugoročnom planu značajan donator postati EC, zbog toga što se očekuje da će se iz njenih predpristupnih fondova finansirati dijelovi neophodnih reformi. U predpristupnoj fazi sve zemlje kandidati moraju uložiti značajna sredstva iz vlastitih državnih budžeta kako bi institucionalno gledano bile spremne za fazu pristupanja EU. Tek tada zemlje mogu pristupiti predpristupnim fondovima – sredstvima EU namijenjenim u ovu svrhu. U srednjoročnom roku (3-5 godina), podrška EC za BiH, kao zemlji potencijalnom kandidatu za pristupanje EU, uključivat će sve složenije programe poput razvoja informacionog sistema za poljoprivredu, podrške unapređenju procesa implementacije mjera sigurnosti hrane i uvođenju mjera podrške lokalnom razvoju.

e. Mehanizmi/instrumenti koordinacije donatorskih aktivnosti

Svjetska banka i EC su preuzele vodeću ulogu u uspostavi koordinacione grupe donatora – na sudjelovanje u ovoj grupi su pozvani svi značajni donatori u ovom sektoru. Predviđa se da u budućnosti ulogu koordiniranja aktivnosti donatora preuzeti MoFTER, kada za to budu stvoreni uvjeti. Danas, pak, ne postoji nikakav formalni mehanizam koordinacije na nivou BiH za sektor poljoprivrede, iako na regionalnom nivou postoji bliska saradnja među različitim projektima.

USAID je 2005. godine uspostavio Forum za reformu sektora šumarstva namijenjen donatorima u ovom sektoru. Rezultat rada ovog foruma je i dokument o politici sektora šumarstva. Projekat razvoja i zaštite šuma (FDCP)³², u okviru kojega je pružana pomoć za izradu 'Akcionog plana protiv nelegalne sječe šume' koji su usvojila oba entiteta, pretpostavlja i redovite polugodišnje sastanke i zajedničku Konferenciju o sektoru šumarstva, kako bi se pratio napredak i okupili nositelji svih značajnih inicijativa u ovom sektoru.

32. *Finansira ga Svjetska banka.*

f. Vladini partneri i koordinacija ODA

Prema Ustavu BiH, oba entiteta imaju nadležnost za poljoprivredu i šumarstvo. Nadležna tijela su entitetska ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, kao i određena udruženja. Ovim udruženjima, pak, nedostaju kapaciteti i snaga, kako zbog etničke podjele, tako i zbog nedostatka koordinacije.

Koordinaciono tijelo za oblast poljoprivrede, sve dok ne bude uspostavljeno ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MoARD), je MoFTER. Na državnom nivou ne postoji strategija za sektor poljoprivrede, osim dijelova sadržanih u MTDS-u. Entitetske strategije se razlikuju zbog razlika u institucionalnoj strukturi entiteta i nepostojanja državnog ministarstva poljoprivrede. Strategija RS je kvalitetnija, ima jasno definirane ciljeve ovog sektora, dok strategija FBiH više pažnje posvećuje plaćanju subvencija i stvaranju legaliziranog okruženja i uprave.

Oba entiteta implementiraju zakone i uspostavljaju nove institucije (u FBiH, kantonalne uprave za šumarstvo, u RS-u restrukturiranje entitetskih preduzeća zaduženih za šumarstvo – Srpske šume) kako bi se osnovalo više manjih preduzeća. Kontrolni mehanizmi se postepeno i sve efikasnije počinju koristiti kako bi se zaštitile šume od nelegalnih aktivnosti.

g. Ključni prioriteti i problemi

Osnovni prioritet u sektoru poljoprivrede je unapređenje njegove konkurentnosti, što prije svega zahtijeva harmonizaciju zakonskih propisa s evropskim standardima, što je preduvjet za pridruživanje jedinstvenom tržištu EU. Poljoprivredni sektor u BiH se trenutno ne može natjecati sa proizvođačima iz EU i ne zadovoljava visoke standarde EU za natjecanje na tržištu EU.

Kako bi se u ovom području postigao napredak potreban je sveobuhvatniji zakonski okvir. To se posebno odnosi na nedostatak znanja o konkurentnosti u poljoprivrednoj proizvodnji. Osnovni izazov koji predstoji je postizanje izvozne kvalitete i stvaranja mehanizama kontrole u svrhu postizanja standarda EU o sigurnosti hrane. BiH npr. još uvijek nema sistem poljoprivredne inspekcije za potrebe kontrole kvalitete niti sistem certifikacije za poljoprivrednu i šumarsku proizvodnju.

Postojanje institucije i strategije na državnom nivou bi osigurale podršku u ovoj oblasti. Postojeća nastojanja, uz podršku EC, na uspostavljanju odgovarajućih tijela na državnom nivou nadležnih za sektor poljoprivrede (npr. MoARD) će zahtijevati nastavak podrške donatora.

Izazov predstavlja i niska produktivnost koja daje razloga za zabrinutost uzevši u obzir velike potencijale sektora u smislu zapošljavanja. Općenito govoreći nivo proizvodnje raste, a brojni proizvođači proizvode i isporučuju visokokvalitetne proizvode.

Poljoprivredna proizvodnja, ipak, još uvijek nije dostigla svoj puni potencijal. Procjenjuje se da su urodi otprilike upola manji negoli oni u zapadnoevropskim zemljama³³.

Produktivnost zemljišta i radne snage još uvijek nije dostigla predratni nivo.

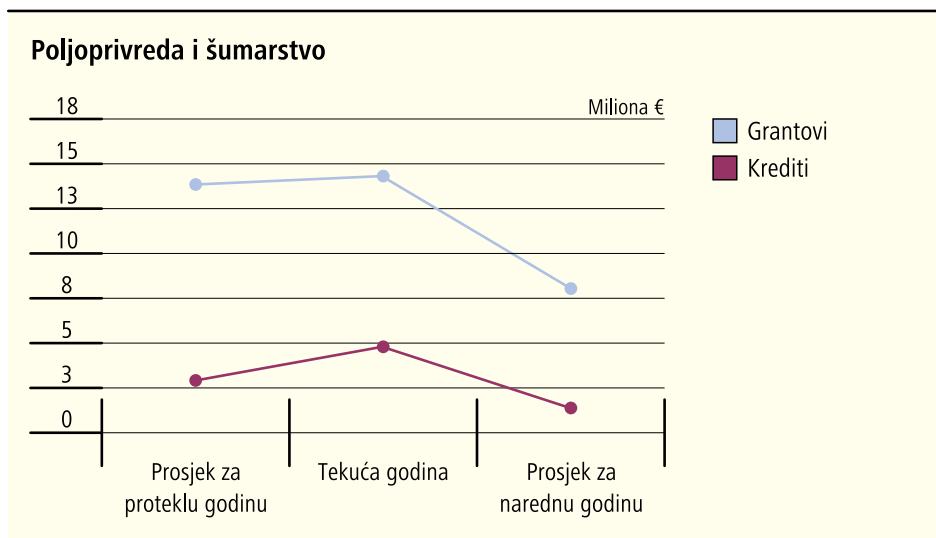
Ograničena direktna strana ulaganja u ovom sektoru dodatno pogoršavaju stanje niske produktivnosti, kao i problem nedostatka savremene opreme. Iako se poboljšao pristup bankarskim programima finansiranja, još su uvijek nedovoljno razvijeni instrumenti poput dugoročnih kredita i sofisticiranih instrumenata namijenjenih obrtnom kapitalu. EIB će u budućnosti povećati iznose sredstava namijenjenih povoljnim kreditima u ovom sektoru.

Na nivou razvijanja politika postoji jaz između potreba agrobiznisa i vladine politike. Dijalog javnog i privatnog sektora po pitanjima od značaja za proizvođače i prerađivače je ograničen i kao takav nije predviđen u procesu izrade propisa i budžeta namijenjenih poljoprivrednom sektoru.

Osnovni problemi u sektoru šumarstva su korupcija i bespravna sječa. Glavne aktivnosti koje se trenutno implementiraju su usvajanje i implementacija reformi u domeni upravljanja šumskim resursima, poput privatizacije drvoprerađivačkih preduzeća u državnom vlasništvu, poboljšanja kvaliteta proizvodnje i njena konzistentnost, te povezivanje s tržištem. Izazovi s kojima će se biti potrebno suočiti u budućnosti uključuju sistem certifikacije šuma i prodaju drvene sirovine koja se temelji na tržišnim principima, te dobivanje, odnosno, sklapanje velikih dugoročnih ugovora za eksploataciju. Izazovi koji su, pak, u vezi s navedenim su proširivanje šumskih puteva, te modernizacija proizvodnje i dizajna namještaja i drvene stolarije.

33. *Analiza tehnološkog nivoa poljoprivredne proizvodnje u Bosni i Hercegovini - Analysis of Technological Level of Agricultural Production in Bosnia and Herzegovina*, str. 4 – FAO

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.27: Tokovi pomoći u sektoru poljoprivrede i šumarstva

Finansijska doznačivanja, i u obliku grantova i u obliku kredita, za sektor poljoprivrede i šumarstva opadaju, s prosječnih 5.4 procenta od ukupne pomoći u proteklim godinama na svega 2.3 procenta u narednim godinama. Intervencije u ovom sektoru u budućnosti će se vjerovatno povećati, jer će usklađivanje sa standardima EU, uz pristup jedinstvenom tržištu EU, ovaj sektor učiniti atraktivnijim.

Na globalnom nivou ubrzano raste uvoz namještaja sa tržišta u nastajanju. Pored toga, širom je svijeta sve prisutnije izdavanje certifikata za održivo upravljanje šumskim resursima. BiH u ovoj oblasti treba uložiti značajne napore ako želi održati korak s trendovima i iskoristiti prednost koju joj osiguravaju njeni prirodni resursi.

Ukupno gledano, situacija obećava, jer u nekim podsektorima raste izvoz i povećava se udio proizvoda s dodanom vrijednošću. BiH bi mogla iskoristiti neka od rastućih tržišta u industrijaliziranim zemljama, posebice za plasiranje voća i bobičastog voća, organskih proizvoda i određenih vrsta prehrambenih prerađevina. U nekim od segmenata određeni proizvođači poboljšavaju kvalitetu i unapređuju standarde, čime ispunjavaju zahtjeve za izvoz na međunarodno tržište, te na taj način uspostavljaju odnose sa stranim uvoznicima i distributerima. Većina, pak, preduzeća iz domene agrobiznisa tek treba usvojiti najbolje primjere iz prakse kako bi se bili u stanju oduprijeti pritiscima na regionalnom i globalnom planu.

3.8 Zaštita okoliša

a. Uvod i pregled

Sektor zaštite okoliša uključuje različite aktivnosti i oblasti, uključujući i uspostavljanje politike zaštite okoliša, zakonsko i administrativno upravljanje, istraživanje i biološku raznolikost.

Prema Ustavu BiH, zaštita okoliša je u nadležnosti entiteta. U FBiH se ova nadležnost dalje dijeli između entiteta i deset kantona i ne postoji krovna institucija za zaštitu okoliša na državnom nivou. Zakon o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH odgovornost za zaštitu okoliša dodijelilo je Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, koje je odgovorno za koordinaciju i harmoniziranje aktivnosti entiteta. Međutim, na državnom nivou ne postoje zakoni i uredbe o zaštiti okoliša. Bez obzira na to, u oba su entiteta izrađeni i usvojeni harmonizirani entitetski zakonski okviri, koji su u velikoj mjeri usklađeni sa ciljevima i principima legislative EU o zaštiti okoliša. Ipak, veliki dio praktičnih propisa koji se odnose na zaštitu okoliša, a koja je predviđena okvirnim zakonima još uvijek nisu usvojeni u oba entiteta.

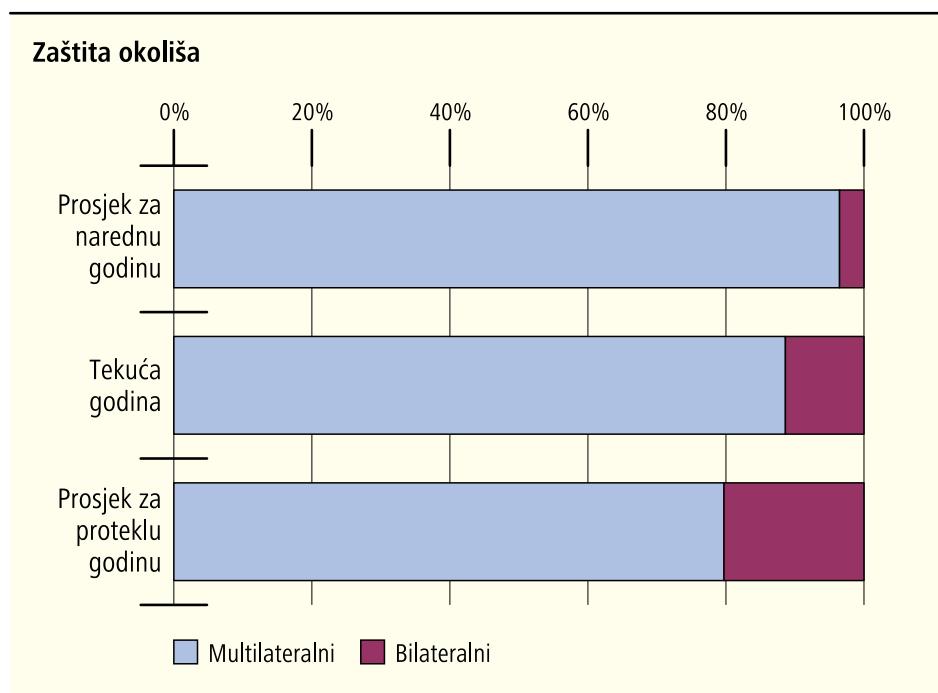
Iako ni država ni entiteti nemaju politiku zaštite okoliša, posljednjih godina izrađeni su važni dokumenti kao što je Akcioni plan za zaštitu okoliša BiH (NEAP). Ovo je prvi i još uvijek najznačajniji dokument koji se posebno fokusira na probleme okoliša. Trenutno je u pripremi strategija zaštite okoliša i akcioni plan za FBiH, koje finansira Vlada FBiH.

b. Stajalište BiH vlasti

MTDS navodi da 'će bez izgradnje kapaciteta i jačanja institucija ovog sektora na svim nivoima (zajedničke institucije na državnom nivou, entiteti, kantoni i općine), dodjele većih finansijskih sredstava, sektor zaštite okoliša stagnirati i BiH neće biti u mogućnosti ispuniti standarde zaštite okoliša neophodne za pristupanje Evropskoj uniji. Uspostavljanje efikasne institucionalne strukture neophodno je za prevenciju (štete) i implementiranje kontrole okoliša u skladu sa zakonskim i međunarodnim obavezama koje je BiH preuzela kroz ratifikaciju međunarodnih ugovora – konvencija i protokola'.³⁴

34. EPPU (2006. g.), MTDS, str.140.

c. Osnovne činjenice i brojke

Grafikon 3.28: Raspodjela tokova pomoći u sektoru zaštite okoliša

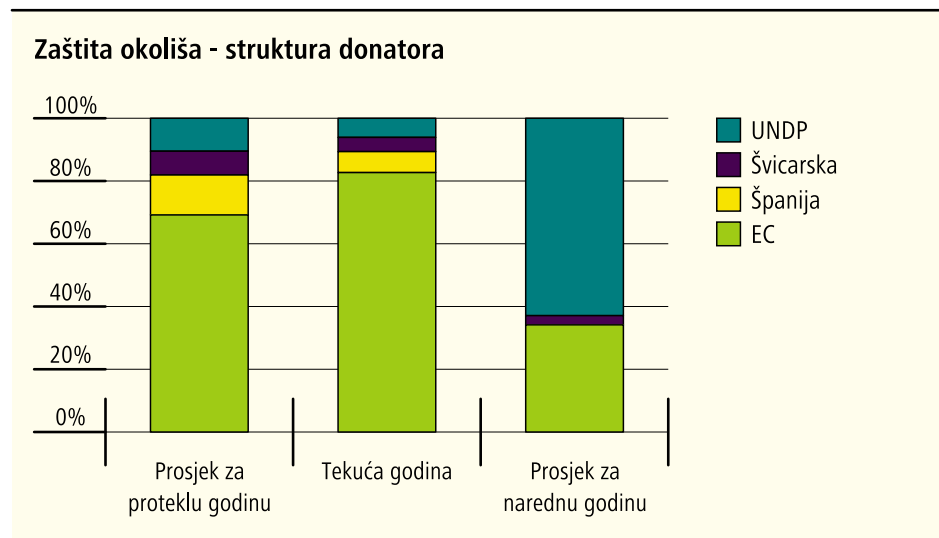
Na sektor zaštite okoliša otpada 0.6 % od svih aktivnosti u tekućoj godini, sa utrošenih oko €2.7 miliona. U datoj je godini više od 80% intervencija došlo od multilateralnih donatora.

EC je vodeći donator u ovom sektoru. Nastoji poboljšati zaštitu okoliša i upravljanje prirodnim resursima. U 2006. godini, EC je financirala jačanje kapaciteta na državnom nivou i pružala pomoć za uspostavljanje Državne agencije za zaštitu okoliša, te za infrastrukturne projekte u okolišu. Značaj ovog sektora raste i EC će pružati podršku neophodnoj izgradnji institucija i implementiranju direktiva EU o zaštiti okoliša usmjerenu ka vlastima BiH. EC će, također, osigurati i više sredstava za infrastrukturu očuvanja i zaštite okoliša u sektorima upravljanja čvrstim otpadom i tretmana otpadnih voda³⁵.

35. Vidi poglavlje 3.5.4. "Snabdijevanje vodom i sanitacija"

d. Vodeći donatori

EC je već izdvojila velika sredstva za ovaj sektor kroz projekte institucionalnog jačanja i zaštite okoliša. Isto tako, EC je velika pažnju je posvetila okolišu tokom SAA pregovora i kroz prezentovanje okolišnih standarda kroz direktive i okolišne akcione planove.

Grafikon 3.29: Donatori aktivni u sektoru zaštite okoliša

UNDP, Švicarska i Španija, također, su uključeni u ovaj sektor. UNDP radi na implementiranju globalnih konvencija UN-a, tačnije Okvirnoj konvenciji UN-a o klimatskim promjenama (UNFCCC) i Konvenciji UN-a o biološkoj raznolikosti (UNCBD), te na očuvanju biološke raznolikosti i projektima energetske efikasnosti. Fokus Španije je na očuvanju voda i eko-zaštiti, dok Švicarska financira regionalni prekogranični projekat o upravljanju prekograničnim prirodnim resursima. U BiH ovaj se projekt fokusira na deltu Neretve u saradnji sa Hrvatskom. Ostali donatori su, također, aktivni u ovom sektoru, ali su svoje aktivnosti definirali na takav način da oni potpadaju pod druge sektore (npr., infrastrukturu), što se može pripisati prirodi ekoloških intervencija koje se moraju provoditi u više sektora odjednom. Sida financira razvoj i implementaciju općinskih planova zaštite okoliša. Norveška se fokusira na zaštitu vode i na nekonvencionalne tehnologije, a Holandija je aktivna na planu edukacije o okolišu i prekograničnih akcionih planova zaštite okoliša. Svjetska banka finansira najznačajniji tekući program upravljanja otpadom, kao i projekte očuvanja biološke raznolikosti.

e. Mehanizmi/instrumenti koordinacije donatorskih aktivnosti

Trenutno ne postoje mehanizmi koordinacije među donatorima, postoji samo razmjena informacija na neformalnom nivou. Uspostavljen je međuentitetski koordinacioni odbor za zaštitu okoliša, sa konkretnim ciljem da koordinira međunarodne programe zaštite okoliša i prikuplja i razmjenjuje informacije o stanju okoliša. Mehanizmi koordinacije ovog odbora još uvijek nisu dokazali svoju efikasnost.

Do sada je nedostajala koordinacija na državnom nivou, uglavnom zbog toga što ne postoji državna institucija koja se bavi okolišem, a Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa nedostaje kapaciteta za djelovanje u ovoj oblasti. Predpristupnim instrumentom (mehanizam financiranja EC u BiH, ostalim zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj od 2007. god. nadalje) predviđeno je jačanje državne uprave u ovoj oblasti.

Na entitetskom nivou, vlade FBiH i RS su usvojile odluku da se osnuje međuentitetsko tijelo zaduženo za okoliš.³⁶ Ovaj forum je odgovoran za koordinirano usvajanje i implementiranje strategija, planova, zakona i drugih odluka koje se odnose na zaštitu

36. Članovi ovog tijela će biti po četiri državna službenika iz svake nadležne institucije.

okoliša. Što je još važnije, bit će nadležan za usvajanje integrirane strategije zaštite okoliša. Strategija će se financirati iz budžeta Vlade FBiH, iz fonda FBiH za zaštitu okoliša i iz drugih donatorskih sredstava.

f. Ključni prioriteti i problemi

Osnovne prioritete u sektoru zaštite okoliša predstavlja strože pridržavanje zakona i politika EC, te upravljanje resursima i kontrola zagađenja. Direktive i akcioni planovi EC su dosad u određenoj mjeri već uvedene, ali osnovne prepreke uspješnom djelovanju u ovom sektoru predstavljaju nedovoljno jake državne i entitetske institucije, te nepostojanje agencije nadležne za okoliš na državnom nivou.

Glavne izazove predstavljaju nedovoljni institucionalni kapaciteti za izradu i implementaciju politike zaštite okoliša, nepostojanje javno-privatnog partnerstva i ukupno uzevši, privlačnosti sektora okoliša za ulaganja, te nedovoljni kapaciteti domaćih institucija za međunarodnu saradnju u oblasti zaštite okoliša.

Iako je BiH ratificirala više međunarodnih protokola i konvencija, još uvijek nije ispunila sve obaveze koje iz njih proizlaze, što za posljedicu ima veliki jaz između potreba za njihovim poštivanjem i primjenom i stvarnog stanja.

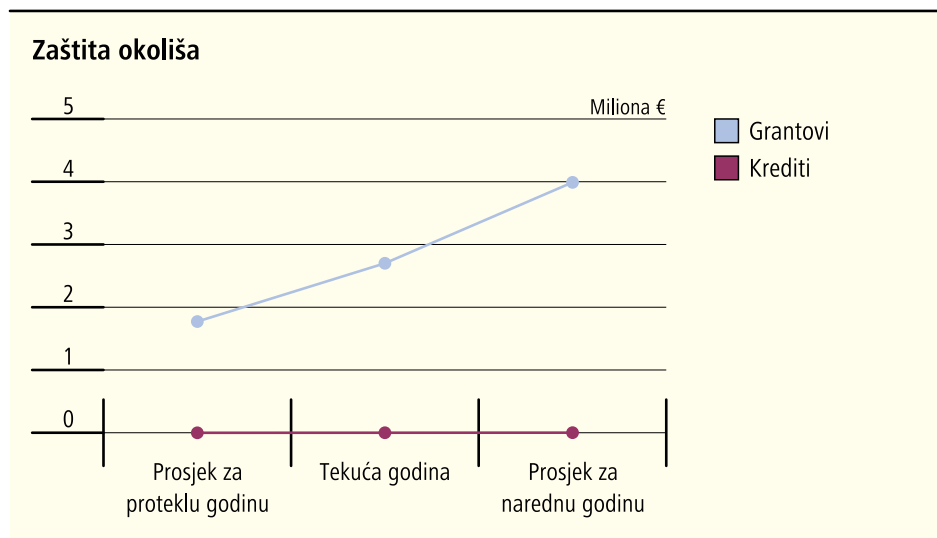
Iako se BiH može podičiti biološkom raznolikošću, područja koja su pod zaštitom su izuzetno mala i uglavnom pokrivaju šumska područja. Do sada nisu postojali odgovarajući inventari biološke raznolikosti, a jedine informacije o biološkoj raznolikosti dolaze iz često zastarjele naučne literature koja ne odražava postojeće stanje. Nepostojanje nadzora i kvalitetnih finansijskih mehanizama namijenjenih finansiranju zaštite biološke raznolikosti dodatno doprinosi ukupnom lošem stanju u upravljanju biološkom raznolikošću.

Već su duže vremena poznati izuzetni ekonomski potencijali vodenih resursa u BiH. Raste, pak, zabrinutost zbog nepostojanja odgovarajućeg tretmana, što bi moglo ugroziti kvalitetu vode i imati negativan utjecaj kako na javno zdravlje, tako i na potencijalne ekonomske djelatnosti.

U podsektoru energetike međunarodna se zajednica uglavnom fokusirala na reformu elektroenergetskog sektora (proizvodnje, distribucije, regulacije), dok se nedovoljno pažnje posvećuje politikama koje se odnose na klimatske promjene, energetska efikasnost ili obnovljive izvore energije. BiH još uvijek nije ratificirala Protokol iz Kjota, iako bi od ulaganja koja mehanizmi iz Protokola iz Kjota predviđaju mogla imati samo koristi.

Postojeće finansijske mehanizme za integrirano upravljanje otpadom je potrebno unaprijediti, te uvesti nove ekonomske instrumente. Više bi pažnje pored toga trebalo posvetiti minimiziranju količine otpada i recikliranju.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.30: Tokovi pomoći u sektoru zaštite okoliša

Donatorske se aktivnosti u sektoru zaštite okoliša zasnivaju isključivo na grantovima, ali su izdvajanja u tu svrhu dosad bila mala. Prema podacima, planira se porast izdvajanja na 0.9 procenata od ukupnih aktivnosti za naredne godine u poređenju sa 0.6 procenata koliko su iznosila ulaganja u ovaj sektor u prošlosti.

MTDS opisuje okoliš kao 'prioritet'. Pa ipak, grafikoni pokazuju da će zaštita okoliša i u narednim godinama, po razini aktivnosti donatora, ostati jedan od manjih sektora. Očekuju se, međutim, velika ulaganja namijenjena jačanju institucionalnih kapaciteta i rješavanju nekih od urgentnijih problema okoliša.

3.9 Interventna pomoć i obnova

a. Uvod i pregled

DAC-ova definicija sektora interventne pomoći i obnove obuhvaća radove na sanaciji i izgradnji nakon intervencije ili sukoba, kao što su popravke ili izgradnja puteva, mostova i luka, obnavljanje neophodnih objekata (vodosnabdijevanje i zdravstvo, skloništa, zdravstvene usluge), pored drugih vidova pomoći kojima se nastoji olakšati povratak u normalan život i normalno izdržavanje. Ovaj sektor je jedan od najstarijih i najrazvijenijih sektora i tokom poslijeratnog perioda privukao je veliki dio donatorskih sredstava. To je sada sektor nad kojim je BiH preuzela punu odgovornost.

b. Stajalište BiH vlasti

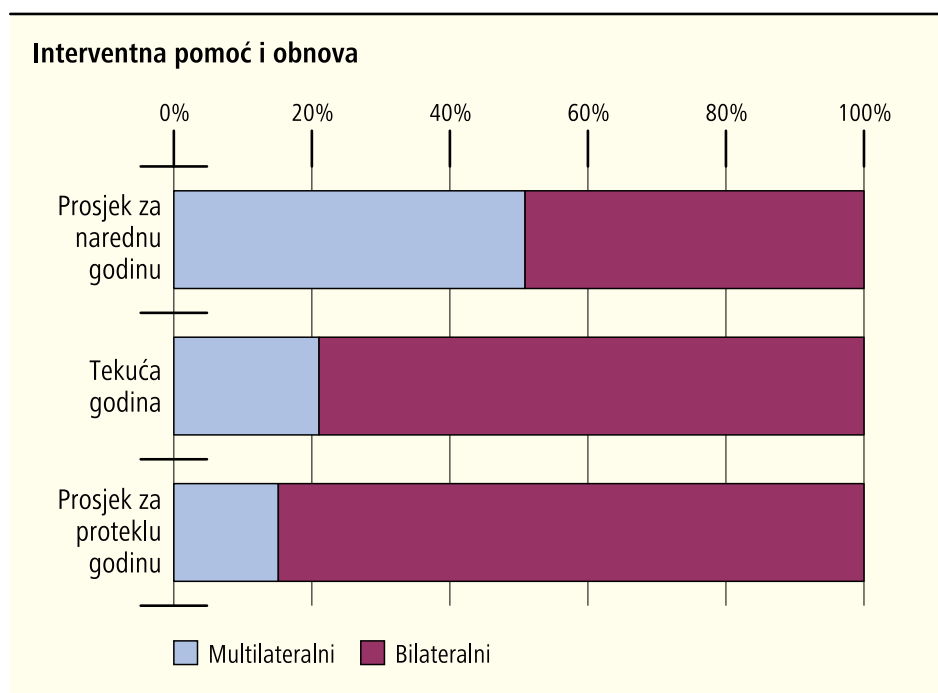
Dejtonski mirovni sporazum (DPA) snažno naglašava pravo na povratak i pitanja izbjeglih i raseljenih osoba: 'Sve izbjegle i raseljene osobe imaju pravo svojevóljno se vratiti svojim prvobitnim domovima. Oni će imati pravo da im se povrati imovina koja im je oduzeta tokom ratnih neprijateljskih dejstava od 1991. god. i da im se nadoknadi sva imovina koju ne mogu vratiti u posjed'.³⁷

37. Dejtonski mirovni sporazum, Aneks 7.

U daljem se tekstu naglašava kako je 'rani povratak izbjeglica i raseljenih osoba važan cilj u rješavanju konflikta u Bosni i Hercegovini'. Prema tome, izravno nakon završetka sukoba, velika količina resursa raspodijeljena je kako bi se ovaj cilj zadovoljio, a uglavnom kroz međunarodne organizacije.

Unatoč naglasku DPA na proces povratka, MTDS u ovom sektoru ostaje nejasan, jer se spominje samo važnost daljnjeg jačanja institucionalnih okvira za potrebe povratnika.

c. Osnovne činjenice i brojke

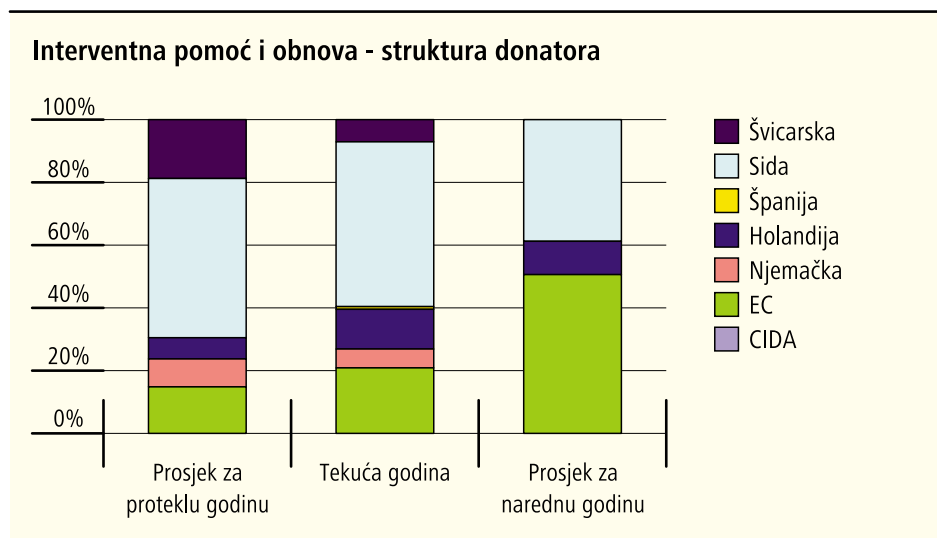
Grafikon 3.31: Raspodjela tokova pomoći u sektoru interventne pomoći i obnove

Na ovaj sektor otpada 5.1% svih aktivnosti u tekućoj godini, s izdvajanjem sredstava od oko 22 miliona eura. Dominantne su bilateralne aktivnosti, ali se čini da će u budućnosti porasti i udio multilateralnih intervencija. UNDP je jedina multilateralna agencija uključena u namjenski osmišljene programe koji se tiču održivog povratka raseljenih osoba. Njegove aktivnosti uglavnom sponzorira EC i Holandija, što se može vidjeti i iz sljedećeg grafikona. Za neke od UNDP-ovih projekata pomoći sufinansiranje su osigurale domaće vlasti.

Najveći dio aktivnosti interventne pomoći i sektora obnove obuhvaćaju poticanje održivog manjinskog povratka i opće integracije povratnika. Ovo se radilo, na primjer, rekonstrukcijom kuća i osnovne infrastrukture i/ili ekonomskom pomoći najugroženijim povratničkim porodicama, a naročito onim koje su nastanjene u sjevernoj i istočnoj BiH. Za ovaj je proces nadležna Komisija za izbjeglice i raseljene osobe na državnom nivou, koja je osnovana 1995. god. na temelju DPA.

d. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

Grafikon 3.32: Donatori aktivni u sektoru interventne pomoći i obnove

Ključni donatori u ovom sektoru su Sida, EC, Holandija, Njemačka i Švicarska. Prva dva donatora podržavaju UNDP-ove projekte lokalnog ekonomskog razvoja vezanog uz povratak, između ostalih projekata u ovom sektoru. UNHCR je donedavno bio vodeći u ovom sektoru, ali kako su se prioriteti prebacivali sa interventne pomoći na dugoročni razvoj (lokalna ekonomija), druge agencije su se više uključivale u proces.

Fond za povratak osnovan je u sklopu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH u avgustu 2004., a finansira se prvenstveno iz državnog i entitetskih budžeta, a onda i budžeta kantona i općina, međunarodnih izvora, darova i donacija.³⁸

Glavni izvor finansiranja su grantovi, iako podrška Fondu za povratak uključuje i kreditne linije i povoljne zajmove.

e. Mehanizmi/instrumenti koordinacije donatorskih aktivnosti

S obzirom na dugogodišnju i humanitarnu prirodu ovog sektora, saradnja među donatorima je dobra. Kako bi se potaknula čak i bolja saradnja između donatora, uspostavljena je baza podataka koja jasno ukazuje na praznine u finansiranju. U svjetlu stabilne odgovornosti države za ove procese, glavna uloga međunarodne zajednice u nadolazećim godinama bit će isključivo nadzor.

f. Vladini partneri i koordinacija ODA

Glavni partneri u BiH su Komisija za izbjeglice i raseljene osobe, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, entitetska ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe, sa lokalnim općinama koje imaju implementacijsku ulogu. Postoje i različite nevladine organizacije i udruženja izbjeglih koji su uključeni u ovoj oblasti.

Kao dio obaveze za razvojem održivog mehanizma bez učešća međunarodne zajednice, kojim bi se rješavala pitanja povratka, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

38. 'Revidirana MTDS 2004-2007. god' EPPU, Sarajevo, 2006. god.

uspostavilo je Fond za povratak. Komisija za izbjeglice i raseljene osobe BiH vrši godišnje odabir općina s najvećim potrebama i vrši raspodjelu domaćih (primarnih) novčanih sredstava, a sve u skladu sa definiranom metodologijom. Fond za povratak je za specifične projekte pozajmio novac od Razvojne banke Vijeća Evrope. Međutim, nije još razvijen mehanizam koji bi podržavao pravilnu raspodjelu sredstava, zasnovan na procjeni projekata i odobravanju sredstava za one koji se ocijene najboljima.

Vodeći strateški dokumenti za ovaj sektor su akcioni planovi koje su razvili sami donatori, usklađeni sa državnim i entitetskim akcionim planovima za pokretanje procesa povratka.

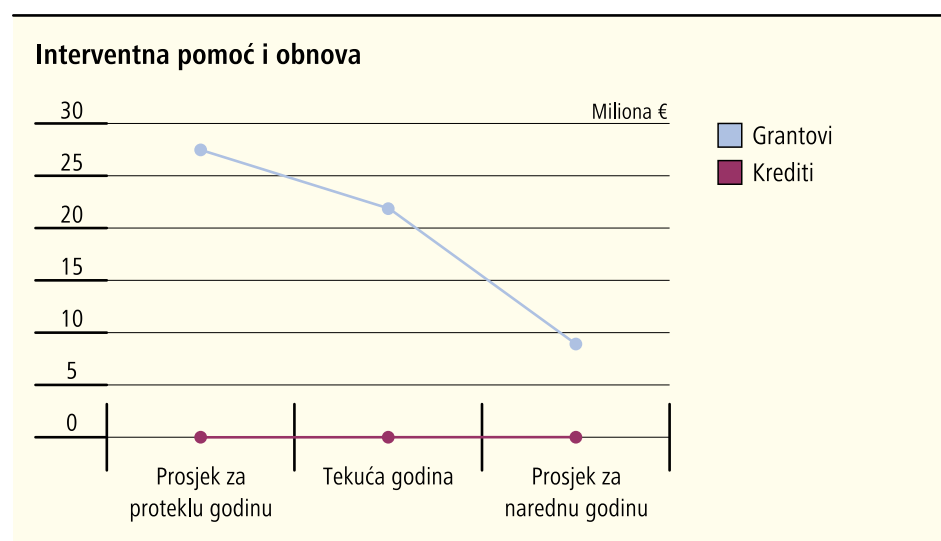
g. Ključni prioriteti i problemi

Glavni prioritet u ovom sektoru predstavlja prelazak sa interventne pomoći na razvojne intervencije koje podržavaju proces održivog povratka izbjeglih. Pomoć je do sada bila usmjerena na obnovu kuća, sa vrlo ograničenom pomoći namijenjenoj stvaranju neophodne infrastrukture. Važno je naglasiti da veze između povratka i mogućnosti zapošljavanja, socijalnih usluga i lokalnog učešća u procesima donošenja odluka, još uvijek nisu u potpunosti integrirane u projekte. Glavni izazov u narednim godinama bit će premošćivanje ove praznine i osmišljavanje aktivnosti koje su namijenjene generiranju prihoda, čime bi se potaknula održivost povratničkih zajednica.

Regionalne različitosti i uz to vezane visoke regionalne stope nezaposlenosti, kao i ograničen pristup novčanim sredstvima za povratnike, neke su od osnovnih prepreka koje ometaju procese održivog povratka. Prema tome, projekti povratka moraju postati višedimenzionalni, te uzimati u obzir lokalni socijalno-ekonomski kontekst procesa povratka i integrisati druge sektorske komponente u njihove projekte.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.33: Tokovi pomoći u sektoru interventne pomoći i obnove

Količina novca dodijeljenog za interventnu pomoć i obnovu drastično je opala sa prosječnih 27.5 miliona eura u proteklih godinama na planiranih svega 9 miliona € u narednim. Donatorska sredstva za interventnu pomoć i obnovu predstavljala su prosjek

od 9% ukupnih donacija proteklih godina, koji će pasti na 2.1% u budućnosti. Ovo odražava činjenicu da je vlasnicima vraćeno više od milion stambenih jedinica i da je veliki broj povratnika riješio svoja prava vlasništva. Međutim, socijalno-ekonomske prepreke održivoj integraciji još uvijek postoje, te ostaje potreba da se povratak učini uistinu učinkovitim i održivim, kao i da se stvore funkcionalne lokalne zajednice u kojima je socijalna isključenost smanjena putem usmjerene pomoći ruralnom razvoju i kroz aktivnosti zapošljavanja (vidjeti dio 3.6.3).

3.10 Aktivnosti koje se odnose na više sektora

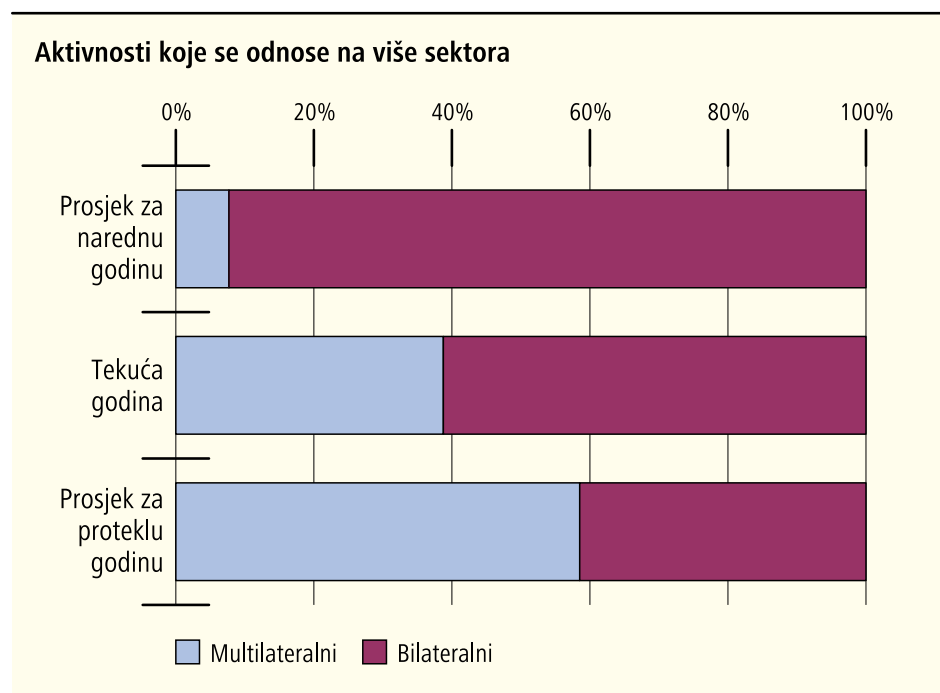
a. Uvod i pregled

Ovaj sektor sastoji se od intervencija koje se odnose na više sektora. DAC-ova klasifikacija je definira kao pomoć za aktivnosti u više sektora i odnosi se na aktivnosti koje nisu specifične za određeni sektor. Žene u procesu razvoja (unapređenje i podrška grupacijama i mrežama žena u procesu razvoja-WID) dio je sektora DAC, iako su aktivnosti u ovom području u BiH izašle izvan okvira definicije date u DAC-u. Unapređenje svijesti o procesu razvoja, također, je sastavni dio ovog izvještaja, kao sektor koji se preklapa. Ne postoji konkretan DAC kod za aktivnosti namijenjene mladima, pa je i to područje uključeno u ovaj sektor. Analiza u ovom dijelu izvještaja posebno će se fokusirati na mlade i pitanja ravnopravnosti spolova.

Iako su učinjeni veliki naponi kako bi se razvilo zakonodavstvo o ravnopravnosti spolova, uspostavili institucionalni mehanizmi ravnopravnosti spolova i provelo planiranje politike na entitetskom i državnom nivou, pitanje gendera još uvijek se ne smatra problemom od prioriteta u socijalnim, ekonomskim ili političkim ciljevima. Potrebna je zato implementacija na lokalnom nivou, u smislu planiranja budžeta gdje su uzeta u obzir pitanja gendera i održivog usmjerenja ka pitanjima spolne jednakosti. Kako bi se to ispravilo, Gender akcioni plan za BiH i pristup uključivanja gendera na svim nivoima u svojoj je početnoj fazi.

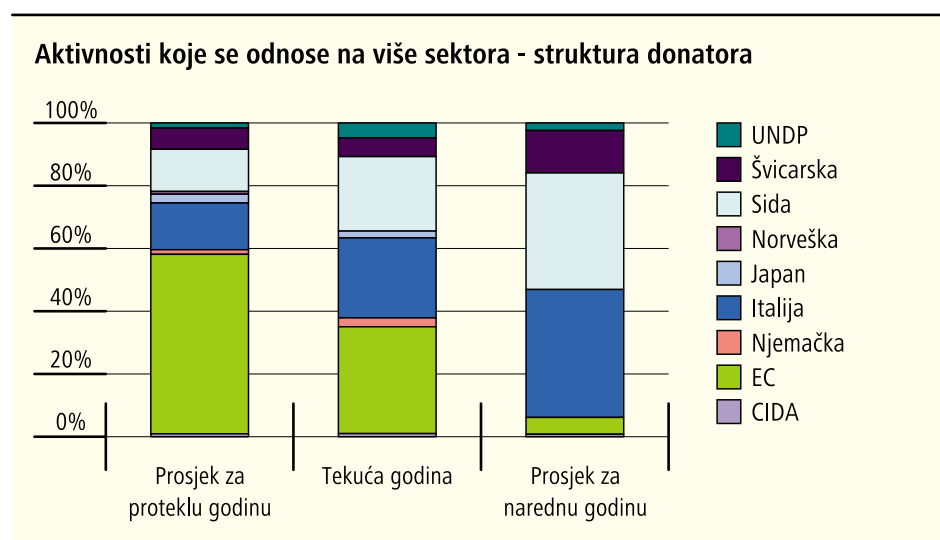
Nedostatak ekonomskih mogućnosti, osjećaj zapostavljenosti i uočena indiferentnost vlade i socijalnih ustanova za potrebe mladih ljudi, rezultirala je apatijom ili socijalnim neangažiranjem, te razočarenjem među mladima u BiH. Često navođena brojka od 74% mladih koji žele napustiti BiH, čvrsti je indikator nedostatka povjerenja ili osjećaja nemoći kojeg imaju mladi ljudi u BiH. Nemogućnost pronalaženja zaposlenja nakon redovitog školovanja ili studiranja, možda je jedan od najvećih faktora koji doprinose socijalnoj isključenosti i siromaštvu kod mladih.

b. Osnovne činjenice i brojke

Grafikon 3.34: Raspodjela tokova pomoći u aktivnostima koje se odnose na više sektora

Na ovaj sektor otpada 2.7% svih aktivnosti u tekućoj godini, s izdvajanjima koja dosežu oko 11.6 miliona eura. Različiti donatori aktivni su u ovoj oblasti i jednak dio intervencija u tekućoj godini dolazi od bilateralnih i od multilateralnih donatora. Međutim, odnos multilateralnih intervencija u poređenju sa bilateralnim, izgleda da opada u narednim godinama.

c. Vodeći donatori i mehanizmi koordinacije

Grafikon 3.35: Donatori u aktivnostima koje se odnose na više sektora

EC, Italija i Sida među vodećim su donatorima u ovom sektoru. Dok aktivnosti EC-a obuhvaćaju širok raspon intervencija koje se protežu kroz nekoliko sektora, uključujući

razvijanje svijesti (EU informacijski centri), Italija i Sida su svoje aktivnosti usmjerile na mlade, dok se UNDP bavi uglavnom sa pitanjima spolne jednakosti. Generalni trend je da se mnoge od aktivnosti o kojima se izvještava kanaliziraju i kroz UNDP, DFID, OSCE i IOM.

3.10.1 Gender

a. Stajalište BiH vlasti

Pitanja gendera još uvijek nisu u cijelosti ugrađena u MTDS, iako se kao jedno od glavnih prioriteta navodi odvojeno poglavlje koje razmatra pitanja gendera i ravnopravnosti spolova. EPPU (sada DEP) i Agencija za ravnopravnost spolova BiH su 2005. godine uspostavile Radnu grupu za ravnopravnost spolova (GWG) unutar postojećeg okvira radnih grupa (23). Zadatak ove grupe je praćenje i implementacija MTDS-a u BiH. Ova grupa je nezavisna i izvještaje podnosi EPPU (DEP-u) i drugim radnim grupama u skladu s postojećom praksom sastanaka radnih grupa.

Radna grupa za ravnopravnost spolova je dala komentar na MTDS i sugerirala moguće načine na koji se pitanja gendera mogu ugraditi u makroekonomsku politiku. Većina ovih prijedloga nije ugrađena u konačnu verziju MTDS-a, čime su ova pitanja ostala izdvojena. Pored toga, u fazi implementacije MTDS-a ne postoji saradnja između Radne grupe za ravnopravnost spolova i radnih grupa zaduženih za pojedinačne sektore. Gender akcioni plan za BiH je kao prioritet, također, uvrstio saradnju na uvođenje rodno osviještenog pristupa tijekom implementacije MTDS-as.

b. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Ključni međunarodni akteri u domeni gendera su EC, Italija, UNDP, Njemačka, CIDA, Sida, DFID, Norveška i Japan. Većina ovih donatora pitanje uvođenja rodno osviještenog pristupa već ima eksplicitno ugrađeno u procese izrade programa i u ključne sektore, tako da ih ne dajemo u grafikonu za ovaj sektor. Pored toga, brojni donatori pružaju podršku državnim i regionalnim programima koji za cilj imaju jačanje ravnopravnosti spolova kroz integrirane komponente u svakom od programa. Gender program UNDP-a ima za namjeru ojačati kapacitete javnih institucija kako bi se, u skladu s Gender akcionim planom, implementirali Zakon o ravnopravnosti spolova i međunarodne konvencije. Pored toga, program nastoji unaprijediti saradnju civilnog društva i institucija za ravnopravnost spolova na implementaciji zakona i u procesu uvođenja rodno osviještenih politika i pristupa.

Sastanci donatora aktivnih po pitanju ravnopravnosti spolova su bili sporadični. UN Gender grupa, koja se sastoji od predstavnika svih UN agencija u BiH se, međutim, sastaje redovito.

Agencija za ravnopravnost spolova BiH je, kao dio Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, uspostavljena uz podršku, između ostalih, UNDP-a. U preporukama koje je nedavno izdao Odbor za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW) poziva se na osiguravanje nezavisnosti Agenciji za ravnopravnost spolova, čime bi se ovo tijelo osnažilo i omogućilo mu se da vodi procese uvođenja rodno osviještenog pristupa na državnom nivou. Gender centri su uspostavljeni na entitetskom nivou i to u FBiH 2000. god., a u RS 2001. godine. Ovi centri djeluju kao stručna tijela entitetskih vlada.

Zakon o ravnopravnosti spolova usvojen je na državnom nivou i na snazi je od 2003. godine. Agencija za ravnopravnost spolova i entitetski gender centri su pomogli u

izradi Gender akcionog plana za BiH koji je Vijeće ministara usvojilo u septembru 2006. godine. U martu 2006. god., Komisija Evropske zajednice je predstavila 'Mapu puta za ravnopravnost muškaraca i žena za period 2006.-2010. god.', kojom se naglašava posvećenost Komisije nastojanjima da se unaprijedi pitanje ravnopravnosti spolova i ojača partnerstvo sa zemljama članicama i drugim čimbenicima na tom planu.

c. Ključni prioriteti i problemi

Kako je već naglašeno ranije, iako su gender prava općenito uzevši, uvrštena u nedavno usvojenu širu legislativu o ljudskim pravima, stvarnost je da se ravnopravnost spolova ostvaruje više *de jure* negoli *de facto*. Mehanizmi za provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova zahtijevaju i posvećenost kako domaćih vlasti, tako i međunarodne zajednice kako bi se pružila podrška implementaciji ovog Zakona, posebice aktivnostima na usklađivanju svih drugih zakona s navedenim (npr. Izbornog zakona BiH), te kako bi se kreirale i implementirale javne politike koje bi podržale njegovu provedbu.

Ovakav nedostatak primjene proizlazi iz pravnih i političkih sistema koji nisu u dovoljnoj mjeri definirali djela diskriminacije na temelju spola, niti izgradili efikasne pravne okvire kako bi se prekršitelji mogli uspješno kazneno progoniti. Na planu obrazovanja, npr. udžbenici i nastavni materijali učvršćuju i potiču rodne stereotipe koji mogu dovesti do predrasuda među mladim naraštajem. U sektoru zdravstva, izazovi koji se odnose i na aspekte ravnopravnosti spolova su, između ostalog stopa smrtnosti majki koja je u BiH tri do četiri puta veća negoli u EU. S obzirom da se neravnopravnost među spolovima može povezati i sa sporim ekonomskim rastom, lošim strukturama uprave i nižom kvalitetom života, ona ostaje pitanje od najveće važnosti u procesu tranzicije BiH i u konačnici, pri pristupanju EU.

Glavni prioritet je stoga implementacija Gender akcionog plana na svim nivoima ministarstava i na lokalnoj, općinskoj razini. U toku implementacije Gender akcionog plana potrebno je iskoristiti istraživanja, analize i iskustva do kojih se došlo, kao i provoditi redovito praćenje i evaluaciju. Sveobuhvatan proces podizanja svijesti po pitanjima ravnopravnosti spolova i obučavanja dužnosnika i zaposlenika u javnom sektoru o osnovnim pitanjima vezanim za ravnopravnost spolova bi, također, doprinio uspješnoj implementaciji Gender akcionog plana.

Kao komponenta koja se nadovezuje na ovaj proces prisutna je potreba da se podigne svijest žena o njihovim pravima i ojača civilno društvo. Ove bi aktivnosti poslužile kao instrument za osiguranje odgovornosti javnih instance koje bi primjenjivalo civilno društvo u procjeni napretka postignutog u implementaciji Gender akcionog plana i zakona o ravnopravnosti spolova u vezi s obavezama vlasti u skladu sa CEDAW-om. Pored toga je neophodno i nastojati uspostaviti budžetski proces koji će u obzir uzimati pitanja gendera – pravo je vrijeme za to s obzirom da je budžetski sistem trenutno u procesu izmjena. Stoga je, a s namjerom da im se pruži podrška na početku samog procesa, neophodno uvesti temeljito educiranje dužnosnika i zaposlenih u javnom sektoru o načinima na koji se provode budžetska analiza i planiranje koji u obzir uzimaju gender. Dodatni izazov u unapređenju rodno osviještenog procesa izrade i usvajanja politika i strategija je i nedostatak gender statistika i analiza.

Ugradnja pitanja gendera u MTDS predstavlja još jedan prioritet u okviru preporuka CEDAW-a, evropskih integracija i implementacije Gender akcionog plana. Osnovni izazov predstavlja nedostatak kapaciteta za uvođenje rodno osviještenog pristupa osoblja DEP-a. Preduvjet

tome bilo bi unapređenje toka informacija između DEP-a i postojećih institucija zaduženih za uvođenje rodno osviještenog pristupa (gender mainstreaming). Pored toga je potrebno kreirati i pokazatelje koji u obzir uzimaju pitanja ravnopravnosti spolova kako bi se i iz perspektive rodne osviještenosti mogla pratiti implementacija MTDS-a. Napokon, trebalo bi i uspostaviti kapacitete za integriranje gender analize u procese planiranja i izrade budžeta.

3.10.2 Mladi

a. Stajalište BiH vlasti

U MTDS-u se navodi da mladi (u dobi od 18 do 30 godina) predstavljaju 30% svih registriranih nezaposlenih osoba u BiH. Od ukupnog broja registriranih nezaposlenih osoba, 49% ih posao traži prvi put, te ih je stoga većina mladih. Mladi radnici imaju teškoća u pronalaženju zaposlenja u formalnom sektoru, te se, kao posljedica toga, češće zapošljavaju u neformalnom. Mladi (u dobi od 15 do 35 godina) čine oko 40% osoba zaposlenih u neformalnom sektoru. Stoga donošenje zakona o radu maloljetnih osoba³⁹ i strategije zapošljavanja, koja bi se fokusirala na nezaposlenost mladih predstavlja ključne mjere koje, što se mladih tiče, predlaže MTDS. Veće sudjelovanje mladih u svim aktivnostima predstavlja jedan od instrumenata za brzu i uspješnu realizaciju spomenutih mjera.

39. Zakon obuhvata stručnu obuku, savjetovanje, stažiranje, šegrtovanje, itd.

b. Vodeći donatori, mehanizmi koordinacije i BiH partneri

Programi namijenjeni mladima, koje implementiraju NVO, finansiraju Njemačka, Švicarska i EC. Italija finansira program koji se bavi pitanjem isključenosti mladih u domenama zdravstva i obrazovanja. CIDA i Norveška su pružale podršku programima namijenjenim mladima koji se odnose na oblasti zdravstva i obrazovanja, te su stoga ovi programi obuhvaćeni u dijelu izvještaja o ovim sektorima. Na isti način, o programima koji se odnose na mlade i upravu izvještavamo u okviru poglavlja koja se bavi ovim sektorima.

Radna grupa o mladima koja se sastoji od predstavnika UNDP/UNV-a, UNICEF-a i UNFPA uspostavljena je kako bi se osigurao strateški i koordiniran pristup pitanjima mladih. U decembru 2006. godine, Komisija za koordinaciju pitanja mladih (koju je osnovalo Ministarstvo civilnih poslova) imenovala je službenika za vezu sa UN-om koji će biti zadužen za definiranje oblika i načina saradnje.

Usprkos činjenici da su mladi prepoznati kao jedna od najugroženijih grupa u BiH društvu, direktne su mjere kojima se mladima osigurava podrška tek djelomično sadržane u originalnoj MTDS. RS je usvojila Politiku za mlade za period 2006-2010.god., dok u FBiH i na državnom nivou još ne postoje nikakve politike ili strategije koje se posebno bave pitanjima mladih. Revidirana MTDS se uglavnom fokusira na zapošljavanje mladih i obrazovanje, ali se ne bavi potrebom za usvajanjem šire strategije o pitanjima mladih.

c. Ključni prioriteti i problemi

Glavni prioritet mora predstavljati zapošljavanje mladih, jer je nezaposlenost mladih osoba jedan od najozbiljnijih problema s kojima se danas suočava BiH. Svega 30 posto mladih ljudi su u mogućnosti pronaći posao nakon završetka školovanja, dok jedna

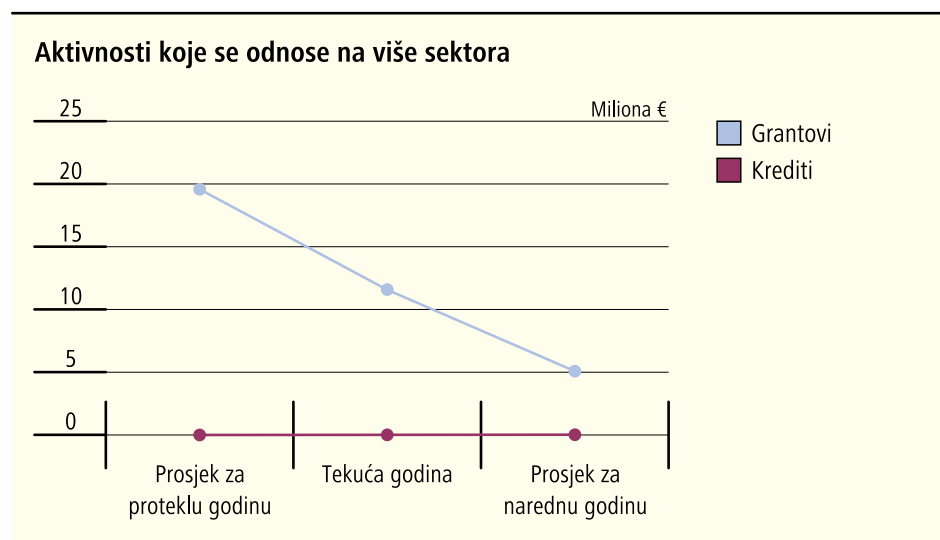
trećina mladih ostaje nezaposlena i pet godina nakon završetka školovanja.⁴⁰ Nekih 37.1 posto nezaposlenih mladih ljudi (u dobi od 18 do 30 godina) navode da posao nisu našli zato što nemaju veza niti utjecajnih prijatelja.⁴¹ Mladi često kao alternative koriste neformalni sektor, tri četvrtine radnika u neformalnom sektoru su, prema izvještajima, mlade osobe. Angažman u neformalnom sektoru, pak, izlaže mlade kako ekonomskoj, tako i socijalnoj nesigurnosti.

Dugotrajna nezaposlenost povećava i produžava finansijsku i emocionalnu ovisnost mladih o njihovim roditeljima i izaziva apatiju, depresiju i/ili različite oblike antisocijalnog i rizičnog ponašanja. Nezaposlenost ne samo da vodi do socijalne isključenosti, već povećava i izvjesnost 'odliva mozgova' – kada mladi, obrazovani ljudi privremeno ili zauvijek napuštaju zemlju. Stoga je očita potreba za koherentnom strategijom zapošljavanja namijenjenom mladima.

Dodatni značajan izazov i uzrok nezaposlenosti predstavlja rascjepkan i školski i visokoškolski sistem koji odlikuje loša uprava. Mladi diplomci nisu pripremljeni i nedovoljno su osposobljeni za ulazak na tržište rada na kojemu su poslodavci koji nisu voljni zapošljivati mlade ljude bez ikakvog radnog iskustva i malo ili nimalo stručnih znanja i vještina. Istovremeno, obrazovne ustanove daju malo informacija ili smjernica za dalje obrazovanje ili zapošljavanje. Obrazovni sistem koji bi se u većoj mjeri zasnavao na potrebama tržišta i direktnoj podršci u traganju za poslom, pripremama za pisanje biografija (CV) i intervjuima za posao u okviru škole ili zajednice je neophodan kao dio podrške mladima koji iz škole stupaju na tržište rada.

Dinamika i trendovi

Grafikon 3.36: Tokovi pomoći u aktivnostima koji se provode u više sektora

Aktivnosti koje se odnose na više sektora se finansiraju isključivo iz grantova. Ukupno gledano, sredstva namijenjena ovom sektoru se smanjuju. Prema raspoloživim podacima, u narednim će godinama sredstva namijenjena za ove aktivnosti iznositi otprilike 1.2 procenata od ukupnih donatorskih sredstava na raspolaganju u poređenju sa 6.3 procenata koliko su iznosila u proteklom godinama. Pa ipak, većina donatora imaju planirane intervencije namijenjene pitanjima ravnopravnosti spolova i mladima u drugim sektorima, te stoga ove projekcije vjerovatno podcjenjuju udio intervencija ove vrste u ukupnim donatorskim aktivnostima.

40. 'Mladi u Bosni i Hercegovini: Jeste li dio problema ili dio rješenja?' – Ujedinjene nacije u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2003. god.

41. 'Nezaposlenost mladih u BiH' (Unemployment of Youth in BiH), Prism Research, Sarajevo, 2005. god., dostupno na <http://www.prismresearch.ba/bih/izvjestaji/nezaposlenost.pdf>.

ČETVRTO POGLAVLJE: PROFILI DONATORA

4.1 Bilateralni donatori

4.1.1 Austrijska razvojna agencija (ADA)

a. Institucionalna organizacija

Austrijska agencija za saradnju i razvoj i saradnju sa Istočnom Evropom (ADC) promovira održivi razvoj kroz smanjenje siromaštva, očuvanje mira i zaštitu okoliša. U ovim nastojanjima, ova agencija svoje djelovanje koncentrira u sedam ključnih regija u Africi, Aziji, Jugoistočnoj Evropi i u području Južnog Kavkaza. Glavni prioriteti se odnose na vodosnabdijevanje i sanitaciju, energetiku, ruralni razvoj, uspostavu malih i srednjih preduzeća i dobru upravu.

Osnovu za saradnju sa zemljama partnerima predstavlja trogodišnji program koji se definira u okvirima razvojne politike Austrije. Ovaj dokument sastavlja Savezno ministarstvo vanjskih poslova (MFA) koje definira stratešku orijentaciju saradnje Austrije po pitanjima razvoja. Austrijska razvojna agencija (ADA) predstavlja operativno tijelo ADC-a i upravlja odgovarajućim budžetom. ADA programe ADC-a implementira u bliskoj saradnji s razvojnim organizacijama i preduzećima.

b. Pristup

Programi i projekti ADC-a se zasnivaju na načelima odgovornosti/partnerstva, integracije u sociokulturni kontekst, uzimaju u obzir potrebe djece i osoba s invaliditetom i pitanje ravnopravnosti spolova. ADC je izuzetno posvećen pitanjima usklađivanja i harmonizacije.

Na osnovu Trogodišnjeg programa za period od 2006. do 2008. god., ADA svoje djelovanje u BiH temelji na Programu Austrijske agencije za saradnju i razvoj za BiH za period od 2004. do 2007. godine, koji kao smjernice koristi proces stabilizacije i pridruživanja i Srednjoročnu razvojnu strategiju/ Strategiju smanjenja siromaštva.

Cilj ADC-a u okviru programskog perioda od 2006.-2008. god. jeste unapređenje individualnog i društvenog razvoja ljudi u BiH kroz stvaranje funkcionalnog javnog života i unapređenje i promoviranje ekonomskog prosperiteta u ukupnim okvirima jake države. ADC u BiH svoje djelovanje fokusira na sljedeće sektore:

- obrazovanje (s posebnim fokusom na visoko obrazovanje i stručnu obuku);
- ekonomski razvoj i zapošljavanje;
- jačanje identiteta države i institucija na državnom nivou;
- deminiranje.

Pored programa za BiH, ADC finansira i regionalnu budžetsku liniju za Jugoistočnu Evropu – posebno u okviru Pakta stabilnosti. Promoviranje regionalne saradnje namijenjeno je osiguranju dugotrajnog mira, jačanju ekonomije i integriranju cijele regije u evropske strukture. Projekti na ovom planu obuhvaćaju Sporazum o ulaganjima, ERISSE (Radnu grupu za mlade i obrazovanje), te 'Balkan Case Challenge' natjecanje za studente širom Jugoistočne Evrope.

ADC aktivno nastoji uspostaviti saradnju s drugim partnerima koji svoje djelovanje zasnivaju na sličnoj filozofiji i predstavlja pouzdanog i aktivnog partnera u postojećim mehanizmima koordinacije.

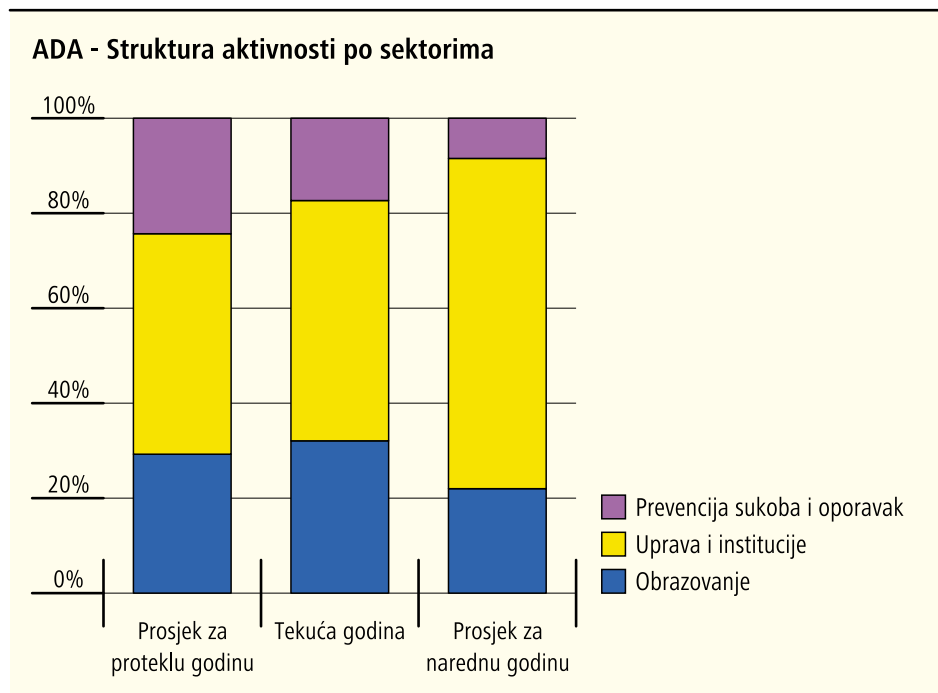
c. Austrija u Bosni i Hercegovini

Austrija podršku BiH pruža još od 1992. godine u domenima humanitarne pomoći, rekonstrukcije, tehničke saradnje i implementacije Dejtonskog mirovnog sporazuma u vojno-političkoj sferi. Osim finansiranja koje osigurava savezna vlada i austrijske savezne pokrajine, značajno finansiranje za projekte dolazi iz privatnih izvora kroz donatorske kampanje velikih razmjera "Nachbar in Not" (*susjed u potrebi*). Pored toga, komercijalni sektor iz Austrije predstavlja najvećeg ulagača iz privatnog sektora u BiH.

Kao zemlja koja je primila najveći udio izbjeglica iz BiH (po glavi stanovnika kao udio u broju stanovnika), Austrija je pomoć pružala i kroz programe zbrinjavanja izbjeglica, uključujući i stipendije u Austriji i izuzetno liberalnu i, na međunarodnim standardima zasnovanu, integracijsku politiku.

Resursi ADC-a od Saveznog ministarstva vanjskih poslova predstavljala su jezgro bilateralne pomoći koju je osiguravala Austrija. ADC je početkom 1996. godine započeo sveobuhvatan program koji je predstavljao dio petogodišnjeg programa obnove za BiH u koordinaciji sa Svjetskom bankom i Evropskom komisijom. Udio Austrije od 36.34 miliona eura je, zahvaljujući efikasnim strukturama za obradu projekata i programa, vrlo brzo stavljen na raspolaganje za korištenje na lokalnom nivou. Značajna smanjenja budžeta su udio ADC-a u periodu od 2001. do 2004. godine smanjila na 1 milion eura. Od 2004. godine budžet je povećan na otprilike 2 miliona eura godišnje.

ADC se od početka fokusira na obnovu multietničke zajednice u BiH. Kao nacionalno izuzetno raznolika regija, geografski fokus je predstavljala regija Srednje Bosne. Austrija je jedina zemlja koja je od početka, od 1996. godine, pružala podršku manjinskim povratcima. Tematski su se aktivnosti, osim na povratak izbjeglica, fokusirale na vodosnabdijevanje, visoko obrazovanje i promoviranje malih i srednjih preduzeća. Dugoročno je partnerstvo sa brojnim zajednicama i univerzitetima u BiH nedavno zamijenila saradnja sa nevladinim organizacijama iz BiH.

Grafikon 4.1: Angažman ADA u različitim sektorima

Pomoć ADC-a integriranim planovima deminiranja u BiH vidljiv je u sektoru prevencije sukoba i oporavka. Najveći se, pak, doprinos ove institucije vezuje za sektor dobre uprave gdje se njihove aktivnosti prije svega odnose na Projekat zemljišne uprave - Land Administration Project (LAP), podršku pravosudnim institucijama BiH i Upravi za indirektno oporezivanje, kao i program borbe protiv trgovine ljudima. Podrška sektoru obrazovanja se uglavnom odnosi na pomoć u domeni visokog obrazovanja.

Cjelokupna podrška ADC-a se osigurava u obliku grantova, kroz direktnu podršku. Direktna izdvajanja u tom smislu u 2006. godini su iznosila 2.6 miliona eura, a za naredne je godine već predviđeno prosječno 2.3 miliona eura. Vidljiva je, pak, promjena u distribuciji ovih sredstava po sektorima. Opast će podrška namijenjena prevenciji konflikta i oporavku i to s prosječnih 25% od ukupnog udjela na 9 procenata udjela u prosjeku u narednim godinama. Udio aktivnosti u sektoru koji se odnosi na dobru upravu se povećava na približno 50 posto od ukupnog prosječnog udjela u proteklm godinama na otprilike 70% udjela u aktivnostima koje se namjeravaju finansirati u budućnosti.

d. Dodatne informacije

- Ministarstvo vanjskih poslova Austrije - www.bmaa.gv.at
- Austrijska razvojna agencija - www.ada.gv.at

4.1.2 Kanadska agencija za međunarodni razvoj (CIDA)

a. Institucionalna organizacija

Kanadska agencija za međunarodni razvoj (CIDA) je vodeća kanadska razvojna agencija. CIDA upravlja sa otprilike 80 posto budžeta Kanade namijenjenog pomoći – sa preostalih 20% upravljaju Ministarstvo finansija Kanade, Ministarstvo vanjskih poslova Kanade i Međunarodni centar za istraživanje razvoja.

CIDA Parlamentu podnosi izvještaj posredstvom ministra nadležnog za međunarodnu saradnju. Predsjednik CIDA-e savjetuje ministra po pitanjima politike, programa i upravljanja.

b. Pristup

Mandat CIDA-e se odnosi na smanjenje siromaštva i doprinos stvaranju sigurnijeg, pravednijeg i prosperitetnog svijeta. Svrha, odnosno, namjena kanadske zvanične pomoći za razvoj (ODA) je pružanje podrške održivom razvoju u zemljama u razvoju i osiguranje humanitarne pomoći u područjima kojima je takva pomoć potrebna.

Kanadska politika i programi saradnje u razvoju:

- se oslanjaju na kanadske vrijednosti – da su svi građani svijeta, na pravednosti i jednakosti, te održivosti okoliša, kao i na interesima Kanade glede sigurnosti, prosperiteta i uprave;
- osiguravaju vidljiv i trajan utjecaj na osnovne svjetske razvojne izazove – kakvi su definirani u Milenijumskim ciljevima razvoja;
- fokusiraju se na smanjenje siromaštva kroz efikasan i fokusiran pristup, kroz koji se područja, u kojima je Kanada aktivna kao pružalac pomoći u koordinaciji sa drugim donatorima usmjeravaju na zadovoljavanje odgovarajućih potreba zemalja u razvoju;
- u obzir uzimaju i promoviraju održiva rješenja, kroz koja se nastoje razriješiti pitanja koja se tiču veze između degradacije okoliša, siromaštva i socijalne nejednakosti; i
- mobiliziraju Kanađane na izgradnju kapaciteta društva kako bi s uspjehom mogli doprinijeti globalnom smanjenju siromaštva.

c. Kanada u Bosni i Hercegovini

Kanada je na području Balkana prisutna od 1990. godine kroz aktivnu podršku programima koji za cilj imaju uspostavu i produbljivanje mira, stabilnosti i prosperiteta. CIDA je od 1994. godine u okviru bilateralne pomoći namijenjene BiH uložila više od 130 miliona kanadskih dolara. Pomoć koju osigurava CIDA se vremenom mijenjala od inicijalne interventne rekonstrukcije ka političkoj i ekonomskoj tranziciji i društvenom razvoju.

Dugoročni cilj (za period 2004.-2010. god.) programa pomoći CIDA-e namijenjenog BiH je doprinijeti uspostavi i razvoju odgovornih, za potrebe građana osjetljivih i kompetentnih domaćih institucija, koje građanima garantiraju sigurnost i stvaraju pozitivno okruženje za

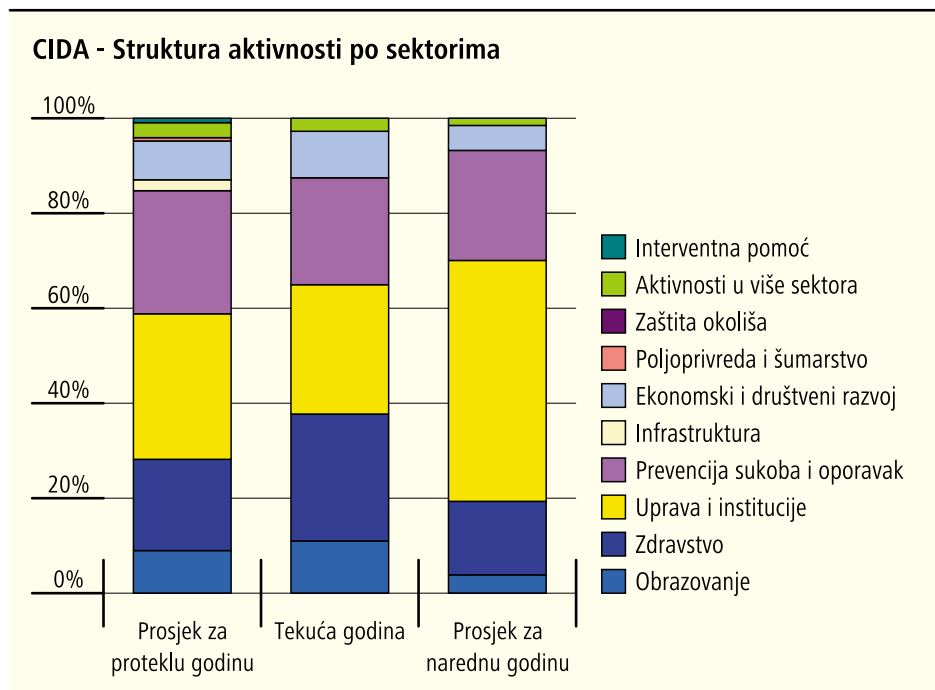
socijalni, politički i ekonomski razvoj. Postojeći programi CIDA-e u BiH se fokusiraju na tri ključna sektora: vladavinu zakona, zdravstvo i obrazovanje. Preciznije, CIDA podršku pruža reformi pravosuđa i zatvorskog sustava. U zdravstvu je ta pomoć usmjerena na reformu sistema primarnih zdravstvenih usluga, pored toga se podrška pruža i aktivnostima koje se odnose na mlade i zdravlje, a pomoć se pruža i uspostavi udruženja u javnom zdravstvu. Pored toga, CIDA ulaže i u reformu nacionalnog i regionalnog elektroenergetskog sektora. Gdje god je to bilo moguće, u programske su aktivnosti integrirana pitanja gendera, zaštite okoliša i zaštite djece. CIDA je od 1998. godine aktivna i u domeni protuminskog djelovanja, odnosno, deminiranja u BiH i u tu je svrhu uložila više od 15 miliona kanadskih dolara. Trenutno podršku pruža UNDP-ovom Integriranom programu deminiranja (IMAP). CIDA podržava i Program lokalnih inicijativa kroz koji se nastoji promovirati razvoj civilnog društva.

CIDA nastavlja s održavanjem značajnog programa pomoći u BiH. U periodu 2004.-2005. god., BiH je kroz programe bilateralne pomoći od CIDA-e dobila 10.18 miliona kanadskih dolara. Za programe do 2010. godine je osigurano dodatnih 30 miliona kanadskih dolara.

BiH i dalje zadovoljava uvjete za dobivanje zvanične pomoći namijenjene razvoju od Kanade i ovu pomoć može koristiti kroz različite programe, poput:

- geografskih i multilateralnih programa uključujući i Program zvanične pomoći namijenjene razvoju u Centralnoj Evropi (ODACE) i Međunarodnih programa humanitarne pomoći;
- drugih programa koji omogućuju institucijama, udruženjima, kanadskim i međunarodnim nevladinim organizacijama i preduzećima iz privatnog sektora da od CIDA-e primaju finansijska sredstva za implementaciju projekata širom svijeta; i
- Kanadskog fonda za lokalne inicijative kojim upravlja Ambasada Kanade u Sarajevu.

Grafikon 4.2: Angažman CIDA-e u različitim sektorima

Najveći udio pomoći koji osigurava CIDA odlazi u sektor koji se odnosi na dobru upravu i izgradnju institucija, prevenciju i rješavanje sukoba, te sektor zdravstva.

Sredstva namijenjena multilateralnim programima, a koja su u 2006. godini predstavljala 2 posto ukupnih davanja CIDA-e, su uglavnom usmjerena kroz UNDP, UNICEF i EBRD u niz različitih programa. CIDA osigurava i podršku za WHO i Vijeće Evrope.

CIDA u BiH ulaže isključivo u obliku grantova. Prosječna direktna izdvajanja tijekom proteklih godina iznosila su 5.3 miliona kanadskih dolara (3.7 miliona eura) godišnje. CIDA je u 2006. godini potrošila otprilike neto 6.3 miliona kanadskih dolara (4.4 miliona eura), te ukupno 6.5 miliona kanadskih dolara (4.5 miliona eura) uključujući transfere multilateralnim agencijama u BiH.

d. Dodatne informacije

- Kanadska agencija za međunarodni razvoj - www.acdi-cida.gc.ca

4.1.3 Francuska

a. Institucionalna organizacija

Ministarstvo vanjskih poslova (MAE) i Ministarstvo za ekonomska pitanja, finansije i industriju (MINEFI) su zajedno nadležne za strateško upravljanje zvaničnom pomoći za razvoj. Francuska razvojna agencija predstavlja osnovnog operatera u zemljama u nastajanju i onima u razvoju.

Svaka od ovih struktura ima i vlastiti mandat. MAE, koje je nadležno za saradnju i kulturne aktivnosti, kombinira solidarnost sa utjecajem u podršci francuske diplomatije. MINEFI je odgovorno za makroekonomsku i finansijsku pomoć, te tako i za upravljanje dugovanjima, monetarnu i finansijsku saradnju, promoviranje ulaganja, finansiranje izvoza, te ekonomske i finansijske odnose sa zemljama u razvoju i u tranziciji, kao i sa međunarodnim finansijskim institucijama.

b. Pristup

Saradnja u domeni razvoja predstavlja višeslojan izraz solidarnosti Francuske sa najsiromašnijim zemljama, koji Francuska namjerava zadržati i povećati. Francuska je za potrebe zvanične pomoći za razvoj u 2005. godini uložila 5.3 milijarde eura, odnosno, 0.41 procenta svog BDP-a. Najveći dio ovih sredstava, koje je Francuska osigurala za pomoć u razvoju, namijenjena je bilateralnim programima pomoći koju direktno zemljama korisnicima osiguravaju ministarstva i odjeli francuske vlade ili agencije koje rade u njihovo ime. Bilateralna pomoć za BiH osigurana putem Ministarstva vanjskih poslova u 2006. godini iznosila je 715,000 eura.

Bilateralna pomoć, koja čini 76% ukupne pomoći, se koncentrira na prioritetno područje pomoći (ZSP) koje definira i periodično revidira Međuresorni odbor za međunarodnu saradnju i razvoj (CICID). ZSP je, u osnovi, namijenjen afričkim i zemljama Kariba.

Pored ovih prioriteta, koje još od 1945. godine definira vanjska politika, Francuska je odlučna da doprinese izgradnji solidarnosti s drugim regijama. U tom smislu, Euromediterransko partnerstvo predstavlja jedan od najvećih prioriteta Francuske.

c. Francuska u Bosni i Hercegovini

Ambasada Republike Francuske u Sarajevu je prvi put otvorena u januaru 1993. godine, a njene aktivnosti u domeni saradnje i kulture službeno su započele 1996. godine. Ambasada se bavi klasičnom pomoći i saradnjom (namijenjenoj policiji, pravosuđu, NVO-ima, razmjeni između regija i gradova u Francuskoj i BiH), ali i tradicionalnim kulturnim aktivnostima (univerziteti, učenje francuskog jezika, kina, pozorište, ples, vizualne vrste umjetnosti i književnost). Ciljevi ovih kulturnih aktivnosti su promoviranje francuskog jezika i kulturne raznolikosti.

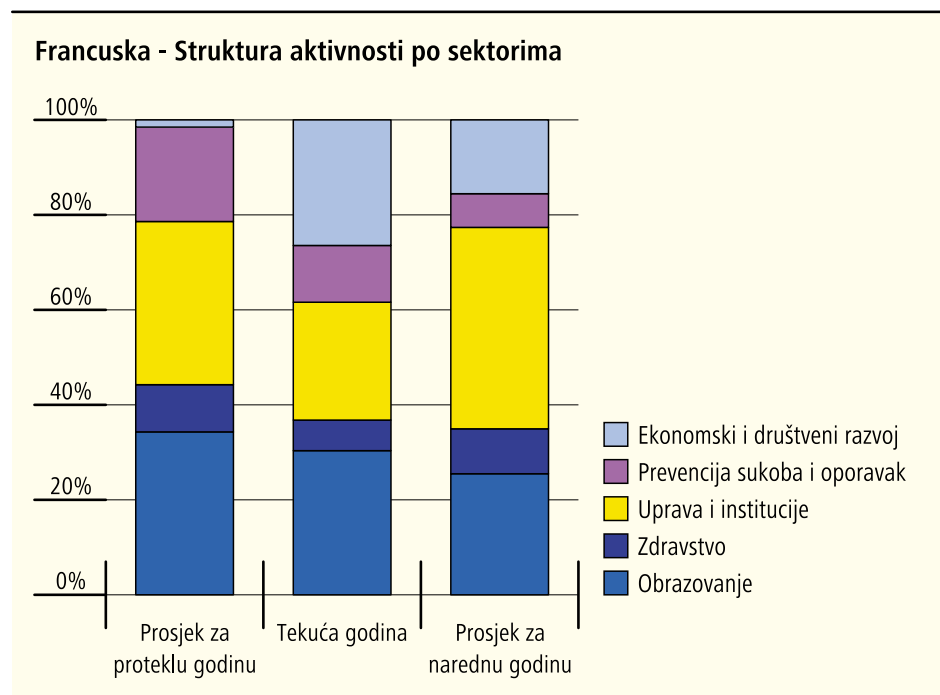
Ambasada o svom radu izvještava specijalnu jedinicu u Ministarstvu vanjskih poslova Francuske (*Direction Générale pour la Coopération Internationale et le Développement*). U sljedećih nekoliko godina prioriteti će biti mladi, te podrška nevladinim organizacijama koje rade s mladima, aktivnosti namijenjene učenicima i studentima, kao i kulturne aktivnosti koje potiču rad mladih umjetnika i/ili koje su namijenjene mladoj publici.

Francuske aktivnosti u BiH, koje se odnose na tehničku saradnju, trenutno se fokusiraju na turizam, zdravstvo i pravosuđe, posebice na pravnike i pravosudne organe koji rade s maloljetnicima.

Aktivnosti se namjeravaju proširiti i na druga područja poput zaštite okoliša i poljoprivrede.

S političkog stajališta, Ambasada Republike Francuske u BiH za cilj ima jačanje funkcionalne države u BiH.

Grafikon 4.3: Angažman Francuske u različitim sektorima

Francuski angažman u sektoru obrazovanja se, prije svega, odvija u okviru programa razmjena između univerziteta i učenja francuskog jezika u BiH. Francuska je uključena i u nekoliko 'twinning' projekata. Jedan se odvija u okviru CARDS-a i odnosi se na institucionalnu izgradnju u ministarstvima, dok drugi predstavljaju TEMPUS projekte. Francuska podršku pruža i medicinskoj obuci liječnika i razmjeni studenata medicine, kao i trećem projektu koji se odvija na osnovu sporazuma između službe hitne pomoći u BiH i SAMU (pariške službe hitne pomoći). Još jedno područje u kojemu se osigurava pomoć je unapređenje turističkih potencijala u BiH putem EBRD-a i Caritasu BiH.

Francuska svoje aktivnosti temelji isključivo na grantovima. Nekih 67% od ukupnih sredstava koja se izdvajaju u 2006. godini se usmjeravaju kroz multilateralne partnere. Ukupni iznos pomoći kroz multilateralne projekte za 2006. god. iznosi nekih 900,000 eura (EBRD i twinning projekti). Prosječna direktna godišnja izdavanja su, manje-više, stabilna i iznose nekih 350,000 do 450,000 eura. Iznos direktne pomoći koji se planira za 2007. godinu je približno 750,000 eura. Ukupna izdavanja u 2006. godini iznosila su 1.3 miliona eura.

d. Dodatne informacije

- Ministarstvo vanjskih poslova Francuske - www.diplomatie.gouv.fr/en

4.1.4 Njemačka

a. Institucionalna organizacija

Bilateralna i multilateralna saradnja u razvoju koju realizira Savezna Republika Njemačka je u nadležnosti Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ). Organizacije na koje Ministarstvo delegira implementaciju aktivnosti saradnje u razvoju su:

- KfW Entwicklungsbank (Njemačka razvojna banka), koja je dio KfW grupe (KfW Bankengruppe) i odgovorna je za finansijsku saradnju sa zemljama u razvoju, osigurava dugoročni kapital i promovira ulaganja u infrastrukturu, finansijske sisteme i zaštitu okoliša;
- Deutsche Investitions und Entwicklungsgesellschaft GmbH (DEG, Njemačka kompanija za ulaganja i razvoj) je dio KfW grupe. DEG je zadužen za promoviranje privatnih poslovnih inicijativa u zemljama u razvoju i onim koje se nalaze u procesu reformi, a svoje klijente finansira i pruža im konsultantske usluge u svim sektorima ekonomije;
- Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit (GTZ, Njemačka agencija za tehničku saradnju) je kompanija koja posluje u skladu s privatnim pravom, te izvodi širok spektar aktivnosti i zadataka koje joj dodjeljuje njemačka vlada u okviru tehničke saradnje u velikom broju zemalja u razvoju;
- Deutscher Entwicklungsdienst (DED), Njemački razvojni servis je neprofitna organizacija koja se finansira iz državnog budžeta, a koja osigurava angažman volontera i promovira lokalne organizacije i inicijative samopomoći;
- Internationale Weiterbildung und Entwicklung gGmbH (InWent), (Capacity-building International, Njemačka) je organizacija aktivna na planu razvijanja ljudskih resursa, koja unapređuje obuku i dijalog i sarađuje sa specijalistima, rukovoditeljima i zaduženima za donošenje odluka iz domene industrije, politike, uprave i civilnog društva širom svijeta; i
- Centrum fuer Internationale Migration und Entwicklung (Centar za međunarodne migracije i razvoj, CIM), Frankfurt, je organizacija koja osigurava stručnjake za potrebe kompanija i uprave u oblastima od značaja za ekonomski razvoj.

Nadalje, iz vladinih se izvora finansira podrška razvoju u obliku aktivnosti koje predlažu nevladine organizacije (NVO), a koje u partnerskim zemljama provode političke fondacije, crkvene organizacije i veliki broj drugih NVO. Uprkos vladinim grantovima, ove grupe ostaju u cijelosti nezavisne. Njemačka je, zahvaljujući svom članstvu u više međunarodnih organizacija, dala značajan doprinos na globalnom planu. U skladu s ovim se jedna trećina budžeta BMZ zemljama u razvoju dostavlja kroz multilateralne aktivnosti.

b. Pristup

Razvojna politika Njemačke se oslanja na zajedničke ciljeve međunarodne zajednice: Milenijumsku deklaraciju i osam Milenijumskih razvojnih ciljeva, Dogovor iz Montereja i Plan implementacije iz Johanesburga. Strategiju Njemačke za implementaciju ovih ciljeva razvoja, posebno MDG, predstavlja interresorni Akcioni program za 2006. god., koji je njemačka vlada usvojila u aprilu 2001. god. Ova je strategija detaljnije razrađena kroz regionalne i strategije za svaku od zemalja pojedinačno. Regionalnim se strategijama nastoji premostiti jaz između ukupnih principa i ciljeva BMZ-a i pojedinačnih strategija. Ministarstvo je zemlje s kojima ostvaruje saradnju grupiralo u pet regija: Aziju, subsaharsku Afriku, srednju, istočnu i Jugoistočnu Evropu, te zemlje nasljednice SSSR-a, Latinsku Ameriku, te srednji istok i regiju Mediterana.

Pojedinačne strategije za zemlje predstavljaju osnovni instrument koji se koristi za srednjoročno planiranje i upravljanje razvojne saradnje koju realizira Njemačka. Ove se strategije dogovaraju na osnovu pregovora vlada koji se odvijaju otprilike svake dvije godine, nakon čega se sve odluke potpisuju u obliku obavezujućih međunarodnih ugovora. Okvir i smjernice za ove pregovore u većini zemalja, predstavljaju nacionalne strategije smanjenja siromaštva PRSP, prioriteti zemlje partnera i prioritetna područja razvojne saradnje koju provodi Njemačka. Njemačka razvojna saradnja se sastoji od tehničke i finansijske saradnje, koja se, također, regulira na temelju stajališta dogovorenih u okviru pregovora.

- Finansijska saradnja predstavlja jedan od najznačajnijih instrumenata njemačke razvojne politike. Njen glavni zadatak je pružanje podrške zemljama – partnerima u finansiranju mjera značajnih za razvoj i onih koje prate proces reformi. Finansijsku saradnju u ime njemačke vlade implementira KfW Development Bank, osiguravajući dugoročni kapital za partnerske zemlje.
- Kroz tehničku se saradnju prenose tehnička, ekonomska i organizacijska znanja i vještine, a partnerskim zemljama se osigurava bez naknade. Većinu službene tehničke saradnje implementira GTZ.

Budžet Saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj u 2005. godini bio je za 76 miliona eura veći negoli u prethodnoj godini, što iznosi povećanje od 2 %. Njemački parlament se na međunarodnom planu obavezao da će 0.33 procenta svog bruto nacionalnog prihoda do 2006. godine dati za potrebe ODA.

c. Njemačka u Bosni i Hercegovini

U prvim godinama bilateralne saradnje nakon rata aktivnosti su se fokusirale na neposrednu humanitarnu pomoć namijenjenu raseljenim osobama i povratku izbjeglica. Kasnije su se programi preusmjerili na rekonstrukciju kuća i popravak infrastrukture poput vodosnabdijevanja i upravljanja otpadnim vodama, te snabdijevanja električnom energijom. Zatim je uslijedilo kapitalno sufinansiranje Agencije za osiguranje depozita i kreditnih linija za sektor mikrofinansiranja kroz Kreditno-garantni fond.

Njemačka vlada se s BiH vlastima dogovorila o pružanju podrške u sljedećim područjima saradnje na planu ekonomskog razvoja:

- reforme u ekonomskom sektoru, reforme privrednog prava, razvoj tržišne ekonomije i razvoj finansijskog sektora;
- demokratija, civilno društvu i javnoj upravi;
- rekonstrukcija i unapređenje infrastrukture, odnosno, sistema vodosnabdijevanja i kanalizacije, općinska infrastruktura, energetska efikasnosti i obnovljive energije.

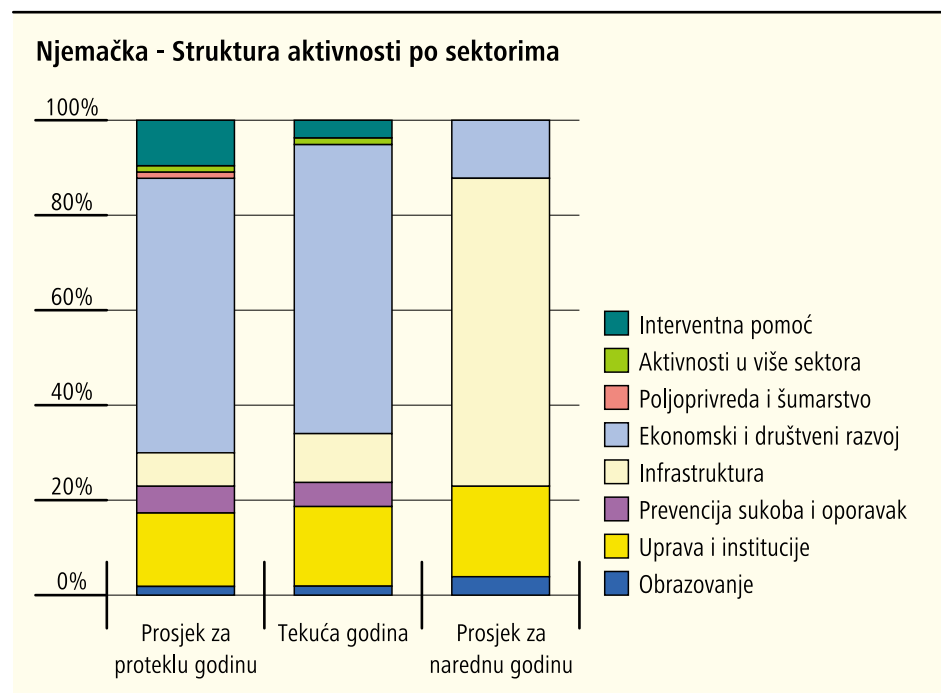
KfW svoje aktivnosti nastavlja koncentrirati na projekte koji se odnose na razvoj finansijskog sektora, obnovljivu energiju i energetske efikasnosti, vodosnabdijevanje/ upravljanje otpadnim vodama, te zaštitu okoliša.

GTZ svoje aktivnosti trenutno koncentrira na programe unapređenja stručnog obrazovanja i obuke u odabranim sektorima, te na savjetodavne zadatke i jačanje sektora malih i srednjih preduzeća. Program osigurava konsultantske usluge za široko područje privrednog prava. Projekat koji je namijenjen katastru i zemljišnim knjigama u oba entiteta je od ključne važnosti za buduća privatna ulaganja. Ovaj je projekat ujedno i primjer načina na koji se maksimiziraju resursi, jer ga zajednički finansiraju ADA, Njemačka, Sida i Svjetska banka. Mali, ali značajan, doprinos predstavlja i projekt namijenjen razvoju i institucionaliziranju sektora zaduženog za mlade u upravi na svim nivoima zajednice. Stručnjaci osiguravaju stručnu pomoć u izgradnji kapaciteta za privredne i trgovinske komore, promociju ulaganja i upravu.

CIM se koncentrira na projekte kroz koje se osigurava stručna pomoć institucijama i trgovinskim komorama u domeni izgradnje uprave koja osigurava kvalitetan servis ulagačima, kao i u projektima certifikacije organizacija i preduzeća u skladu sa standardima Evropske unije (npr. ISO, TÜV).

U okviru bilateralne saradnje i pomoći razvoju, Njemačka je osigurala finansiranje projekata u iznosu od ukupno 118 miliona eura. U 2005. godini je ulaganje u ovu svrhu iznosilo 21.5 milion eura namijenjenih finansijskoj i tehničkoj saradnji (kredit i grantovi). Za 2006. godinu se planira iznos od ukupno 21.25 miliona eura (u kreditima i grantovima).

Pored bilateralne saradnje, Njemačka je i osnivač Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu. Njemačka je, kroz Pakt stabilnosti, od njegovog osnivanja 1999. godine do 2004. god. finansirala projekte u regiji, uključujući i BiH, u iznosu od ukupno 1.26 milijardi eura. BiH je u 2005. godini od Pakta stabilnosti primila 6.6 miliona eura. Kroz ova je sredstva Njemačka pružila podršku cijelom nizu različitih aktivnosti u oblasti rekonstrukcije, povratka i humanitarne pomoći, kao i jačanju ekonomskog razvoja. Pored toga, na raspolaganje nevladinim organizacijama su stavljena i sredstva namijenjena jačanju civilnog društva, kao i vladinih institucija, s ciljem stabiliziranja i potpore državi.

Grafikon 4.4: Angažman Njemačke u različitim sektorima

GTZ je organizacija koja svoje aktivnosti zasniva isključivo na grantovima. KfW implementira velike programe u oblasti infrastrukture (vodovod i kanalizacija, energetika), te na jačanju finansijskog sektora. Projekti u domeni vodosnabdijevanja i kanalizacije i energetike će, gledano u prosjeku, u narednim godinama biti najveći projekti u okviru razvojne saradnje koju Njemačka ostvaruje sa BiH. Programi KfW se, uglavnom, finansiraju iz kredita. Njemačka će ambasada (kroz sredstva Pakta stabilnosti) nastaviti svoje sudjelovanje u domeni dobre uprave, posebice u jačanju pravnih i zakonodavnih kapaciteta u BiH.

GTZ, CIM i različite NVO implementiraju i regionalne projekte kroz koje se pruža podrška reformi privrednog prava, ekonomskom razvoju i regionalnoj saradnji. Savezna vlada Njemačke je uključena u različite 'twinning' projekte u okviru EC-CARDS programa, dok je više saveznih pokrajina angažirano na obuci u domeni poreza na dodatnu vrijednost za službenike Uprave za indirektno oporezivanje.

Njemačka je u 2006. godini u BiH potrošila otprilike 32 miliona eura, što uključuje i Evropski fond za BiH kojim upravlja KfW u kojemu su i sredstva EC, ADA i Švicarske agencije za razvoj i saradnju. Krajem 2005. godine, davanja najvećih donatora EFBH su prenesena u Evropski fond za Jugoistočnu Evropu – EFSE koji održava KfW.

d. Dodatne informacije

- Ambasada Njemacke u Bosni i Hercegovini - www.sarajewo.diplo.de
- Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj - www.bmz.de
- Kreditanstalt für Wiederaufbau - www.KfW.de
- Deutsche Investitions und Entwicklungsgesellschaft - www.deginvest.de
- Deutsche Gesellschaft fuer Technische Zusammenarbeit - www.gtz.de
- Deutscher Entwicklungsdienst - www.ded.de
- Internationale Weiterbildung und Entwicklung gGmbH - www.inwent.org
- Centrum fuer Internationale Migration (CIM) - www.cimoline.de

4.1.5 Italija

a. Institucionalna organizacija

Koordinacija razvojnih programa i inicijativa Italije spada u nadležnost Ministarstva vanjskih poslova (MFA).

Tijela zadužena za upravljanje su:

- Upravni odbor za razvojnu saradnju (Comitato Direzionale) koji je glavna institucija za odlučivanje o i upravljanje programima i inicijativama u okviru Italijanske agencije za saradnju i razvoj. Ovim odborom predsjedava zamjenik ministra vanjskih poslova nadležnog za Agenciju, a sastoji se od visokih dužnosnika Italijanske agencije za saradnju i razvoj, te predstavnika ključnih ministarstava.
- Opća uprava za saradnju i razvoj (DGCS) koja je dio MFA i koja je odgovorna za definiranje politika i razvojnih planova u okviru aktivnosti Italije na saradnji i razvoju, kao i za promoviranje i unapređivanje svih bilateralnih i multilateralnih aktivnosti saradnje u razvoju.
- Centralna tehnička jedinica (UTC) koja pruža podršku aktivnostima i projektima DGSC-a i na način da osigurava konkretnu tehničku stručnu pomoć i stručnu pomoć u sektorima.
- Lokalne tehničke jedinice (UTL) za saradnju u razvoju osnovane su u 20 zemalja u razvoju koje su izabrane kao prioritete. Osoblje UTL se uglavnom sastoji od stručnjaka UTC i domaćih konsultanata. UTL osigurava konkretnu tehničku podršku implementaciji i praćenju svih tekućih bilateralnih, multilateralnih i inicijativa koje podrazumijevaju direktno izvršenje. Nadalje, UTL daju svoj doprinos i u izradi strategija i identificiranju novih programa i projekata.
- Konkretno, u slučaju Balkana, u elaboraciju opće razvojne strategije je uključena Opća uprava za evropske zemlje (DGEU), koja je sastavni dio Ministarstva vanjskih poslova, a koja u okviru posebnog budžeta pruža podršku određenim konkretnim aktivnostima.

b. Pristup

Strukturu aktivnosti Italije namijenjenih saradnji u razvoju definira više zakonskih akata:

- Zakon 49/87 regulira aktivnosti razvojne saradnje na sveobuhvatan način uz pristup u više sektora;
- Zakon 212/92 namijenjen je realizaciji strukturnih reformi u okviru podrške tranziciji na tržišnu ekonomiju u zemljama Srednje i Istočne Evrope;
- Zakon 84/01 posebno se fokusira na Balkan, njime se uspostavlja ad hoc fond kroz koji se pruža pomoć aktivnostima koje za cilj imaju unapređenje privatnog sektora i stabilizaciju regije.

Međuresorni odbor za ekonomsko planiranje je 1995. godine usvojio Smjernice za novu politiku razvojne saradnje. Ovaj dokument odražava bit pristupa razvojnoj saradnji koji primjenjuje Italija, i u njemu se definiraju sljedeća prioritetna područja:

- smanjenje siromaštva, posebno kroz razvoj privatnog sektora;
- zaštita ugroženih grupa, poput žena i djece;
- borba protiv HIV/AIDS-a i drugih bolesti;
- zaštita okoliša.

c. Italija u Bosni i Hercegovini

Italija aktivno djeluje u BiH od 1992. godine. Aktivnost je najprije podrazumijevala urgentne intervencije kroz zdravstvenu pomoć i logističku podršku raseljenim osobama i kroz socijalno-sanitarne programe kojima su upravljale agencije UN-a.

S ciljem unapređenja italijanskih intervencija u BiH je 1997. godine osnovana UTL za saradnju u razvoju, s uredima u Sarajevu i Banjaluci. Italija je između 1996. i 2000. godine, kroz aktivnosti putem bilateralnih i multilateralnih programa na saradnji u razvoju, sufinansirala programe rekonstrukcije. U skorije su se vrijeme te aktivnosti fokusirale na konsolidaciju temelja postavljenih u fazi neposredno nakon faze interventne pomoći.

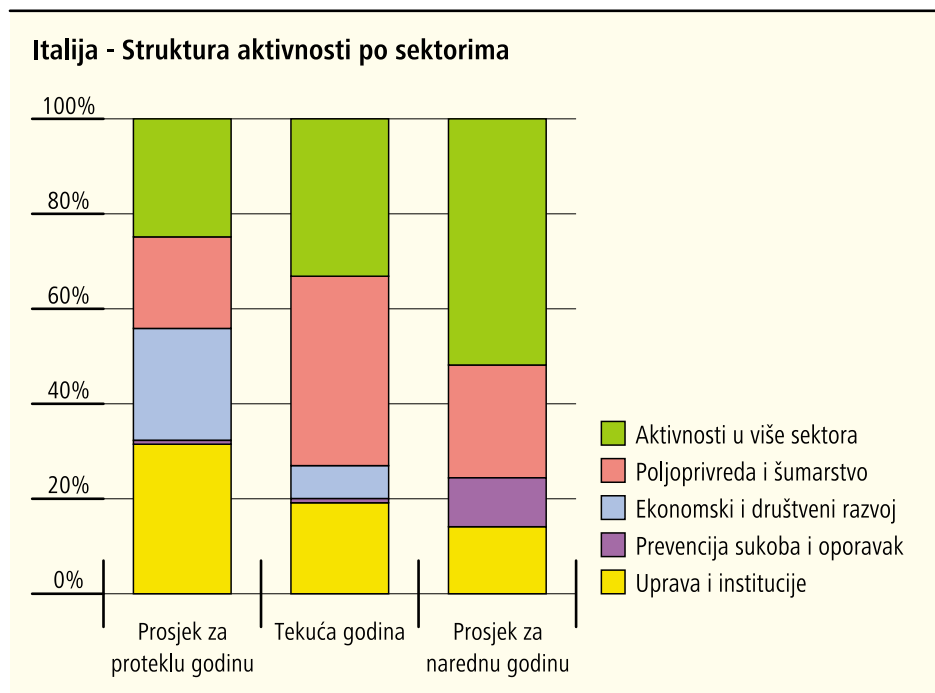
Intervencije su uglavnom usmjeravane na jačanje poljoprivredne proizvodnje i unapređenje SME, uz održavanje ekološki svjesnog pristupa. U poljoprivrednom su se sektoru razvojni projekti, uglavnom, fokusirali na podršku održivom poljoprivrednom sistemu, prije svega organskoj poljoprivredi koja za cilj ima smanjiti utjecaj poljoprivredne proizvodnje na okoliš, te jačanju održivosti malih poljoprivrednih preduzeća kroz uspostavu zadruga, kooperativa i konzorcija. Pored toga, Italija je kroz razvojnu saradnju finansirala program FAO-a – 'Inventar stanja zemljišnih resursa u poslijeratnom periodu u BiH', koji je u okviru prve poslijeratne procjene poljoprivrednog sektora osigurao osnovne informacije o zemljišnim resursima, mogućnostima i rizicima.

U širem okviru djelatnosti Italije na saradnji u razvoju u BiH pomoć je pružana aktivnostima na održivom razvoju kroz podršku lokalnim SME i to, uglavnom, kroz projekte razmjene znanja s relevantnim italijanskim partnerima, a otvorena je i kreditna linija.

Nadalje, Italija je aktivno djelovala i u oblasti zaštite okoliša, s ciljem osiguravanja da ogromni prirodni resursi BiH budu jedan od glavnih izvora budućeg razvoja zemlje.

U domeni kulture, Italija je dala značajan doprinos rekonstrukciji Starog mosta u Mostaru i obnovi historijske stare jezgre grada, uz doprinos u drugim projektima u oblasti kulture, koje su za cilj imale unapređenje kapaciteta u domeni kulture i promoviranje prirodnih turističkih atrakcija.

Kroz ove je faze saradnje u razvoju Italija je zadržala i ojačala posvećenost socijalnim pitanjima koja se javila još u ranim stadijima pružanja interventne pomoći i faze neposredno nakon toga. Trenutno inicijative, koje za ciljne skupine imaju djecu, mlade i žene, a sve s ciljem naglašavanja njihove uloge u BiH društvu, predstavljaju prioritet u intervencijama koje provodi Italija.

Grafikon 4.6: Angažman Italije u različitim sektorima

Iako je Italija od samog početka u kontinuitetu aktivna u poljoprivrednom sektoru u BiH, ta se situacija mijenja. U 2006. godini je 40% direktne pomoći koju je osigurala Italija bilo namijenjeno poljoprivrednom sektoru. Ovo će u narednim godinama u prosjeku opasti za 24%. Još jedno područje djelovanja u kojem je Italija stalno i dugo prisutna je rad vezan za mlade, koji u ovom izvještaju spada kategoriju aktivnosti koje se odvijaju u više sektora. U budućnosti se planira da 50% direktne pomoći Italije bude namijenjeno upravo ovom sektoru.

Italija svu pomoć koju pruža daje u obliku grantova i značajan dio sredstava koja daje usmjerava kroz međunarodne organizacije poput OSCE-a, OHR-a i IOM-a. U 2006. godini je, pak, svega 8% od ukupnih sredstava bilo usmjereno kroz multilateralnu organizaciju – UNDP, za aktivnosti na deminiranju. Italija je u 2006. godini dodijelila 9.7 miliona eura pomoći.

d. Dodatne informacije

- Ministarstvo vanjskih poslova Italije - www.esteri.it
- Ambasada Italije u Bosni i Hercegovini - www.ambsara.it

4.1.6 Japan

a. Institucionalna organizacija

Japanska zvanična pomoć namijenjena razvoju se osigurava kroz četiri pristupa koja implementiraju različite agencije:

- Japanska banka za međunarodnu saradnju (JBIC) je nadležna za implementaciju bilateralnih, tzv. 'jenskih' kredita koji su u 2004. godini predstavljali 17.9 procenata bilateralne ODA koju osigurava Japan;
- Pomoći u obliku grantova, koja predstavlja 33.8 procenata (u 2004. godini) bilateralne ODA, direktno upravljaju različita ministarstva, Ministarstvo vanjskih poslova prije svega;
- Japanska agencija za međunarodnu saradnju (JICA) je agencija koja implementira većinu tehničke pomoći Japana, koja je u 2004. godini iznosila do 48.3 procenta od ukupnog iznosa bilateralne ODA. Tehnička saradnja koju ne implementira JICA spada pod izravnu odgovornost različitih ministarstava;
- Multilateralna ODA koja je iznosila 3.9 procenata (u 2004. godini) ukupne ODA, a koja uglavnom spada u nadležnost Ministarstva vanjskih poslova (MFA) i Ministarstva finansija (MoF) realizira se kroz njihove donacije i davanja multilateralnim organizacijama.

JICA bi uskoro, u 2008. godini, trebala biti reorganizirana, odnosno, bi se trebala spojiti s JBIC-om, te preuzeti odgovornost od Ministarstva vanjskih poslova za 60% pomoći u obliku grantova koje osigurava ovo Ministarstvo.

b. Pristup

Dokument koji postavlja temelje, ciljeve i strategija na kojima se zasniva politika vanjske pomoći Japana je Povelja o ODA (obnovljena 2003. godine). Ova povelja definira četiri prioriteta područja djelovanja: smanjenje siromaštva, održivi rast, globalna pitanja i uspostava i izgradnja mira. Azija je regija koja, kao regija od ključnog značaja za stabilnost i prosperitet Japana, predstavlja prioritet.

JBIC je osnovana 1999. godine spajanjem Izvozno-uvozne banke Japana i Fonda za ekonomsku saradnju s inostranstvom (OECF), te je tako naslijedila i ciljeve obaju institucija: unapređenje trgovine i ekonomskih aktivnosti u inostranstvu i ekonomske saradnje sa zemljama u razvoju. JBIC se ne natječe s finansijskim institucijama u privatnom sektoru i implementira dvije vrste dugoročnih i fleksibilnih kredita s malim kamatama:

- ODA (jenski) krediti koje se odobravaju direktno vladama ili vladinim agencijama u zemljama u razvoju. Jenski krediti za cilj imaju ekonomski i razvoj poljoprivrede;
- Krediti namijenjeni privatnom sektoru i finansiranju ulaganja, koji predstavljaju dio drugih službenih novčanih tokova (OOF) koji se dodjeljuju japanskim ili kompanijama u zemljama u razvoju, uključujući i kredite za izvoz roba.

JBIC će 2008. godine biti podijeljena u dvije organizacije, te će funkcija ekonomske saradnje sa zemljama u razvoju biti spojena sa aktivnostima JICA-e.

Shema za dodjelu grantova osigurava zemljama u razvoju nepovratna sredstva za nabavku objekata i postrojenja, opreme i usluga namijenjenih ekonomskom i socijalnom razvoju zemlje. Iako Osnovnu studiju za dodjelu grantova provodi JICA, za implementaciju je zadužena vlada zemlje korisnika.

JICA je osnovana 1974. godine i predstavlja agenciju zaduženu za implementaciju tehničke saradnje s fokusom na institucionalnu izgradnju, organizaciono jačanje i razvoj ljudskih resursa koji će omogućiti zemljama u razvoju da ostvare i slijede vlastiti održivi socioekonomski razvoj. Tehnička se saradnja implementira obukom partnera iz zemalja u razvoju u Japanu, osiguravanjem stručnjaka, tehničkom saradnjom u okviru projekata koja uključuje nabavku opreme, razvojne studije i angažman japanskih volontera. JICA je pored toga nadležna i za implementaciju pomoći kod prirodnih katastrofa.

JICA će u 2008. godini biti reorganizirana i pored postojećih zadataka u domeni tehničke saradnje bit će odgovorna i za pomoć u obliku kredita i onu u obliku grantova.

c. Japan u Bosni i Hercegovini

Odmah nakon okončanja sukoba, u januaru 1996. godine, Japan je započeo s dostavljanjem interventne i pomoći za rekonstrukciju za BiH. Japan od tada igra značajnu ulogu u obnovi BiH, kao jedan od najvećih bilateralnih donatora u BiH. Vlada Japana osigurava pomoć u obliku grantova u brojnim područjima, bilo da tu pomoć doznava izravno Vladi BiH, ili kroz međunarodne i nevladine organizacije.

Inicijalna pomoć Japana je bila namijenjena zadovoljavanju osnovnih ljudskih potreba stanovništva u BiH. Jedan od primarnih projekata bila je obnova javnog prijevoza u Sarajevu, nakon čega je ista vrsta projekata provedena u Banjaluci i Mostaru.

Jedno od osnovnih područja inicijalne pomoći Japana bio je sektor zdravstva. Japan je, također, igrao aktivnu ulogu u pružanju pomoći u aktivnostima deminiranja. Japan je osigurao približno 23 miliona KM za uklanjanje mina, pomoć žrtvama mina i upozoravanje na mine.

U domeni tehničke pomoći, JICA je aktivno sudjelovala u provođenju različitih vrsta obuke u Japanu, slanju japanskih stručnjaka u BiH i implementiranju brojnih razvojnih studija. Od 1996. do marta 2006. godine, JICA je na kurseve u Japanu poslala skoro 400 sudionika.

Vlada Japana je u svrhu pružanja podrške lokalnim zajednicama i direktno stanovništvu realizirala različite projekte kroz Program grantova namijenjen projektima ljudske sigurnosti. U okviru ove pomoći podrška je, kroz male iznose grantova, pružana brojnim međunarodnim i domaćim nevladinim organizacijama i civilnom društvu (npr. udruženjima poljoprivrednika i povratnika).

Uvažavajući postupni napredak na implementaciji mira u proteklih deset godina i trenutnu ekonomsku situaciju u BiH kao tranzicijski period od poslijeratne obnove ka samoodrživoj ekonomiji, Japan će pomoć koju pruža preorijentirati od saradnje na planu poslijeratne obnove ka sofisticiranijoj vrsti saradnje koja uključuje izgradnju kapaciteta različitih institucija BiH.

Na osnovu konsultativnih sastanaka između predstavnika Japana i BiH održanih 2004. godine, Japan je sastavio sljedeću listu sektora koji su definirani kao prioriteti u okviru ekonomske saradnje:

1. Unapređenje tržišne ekonomije:

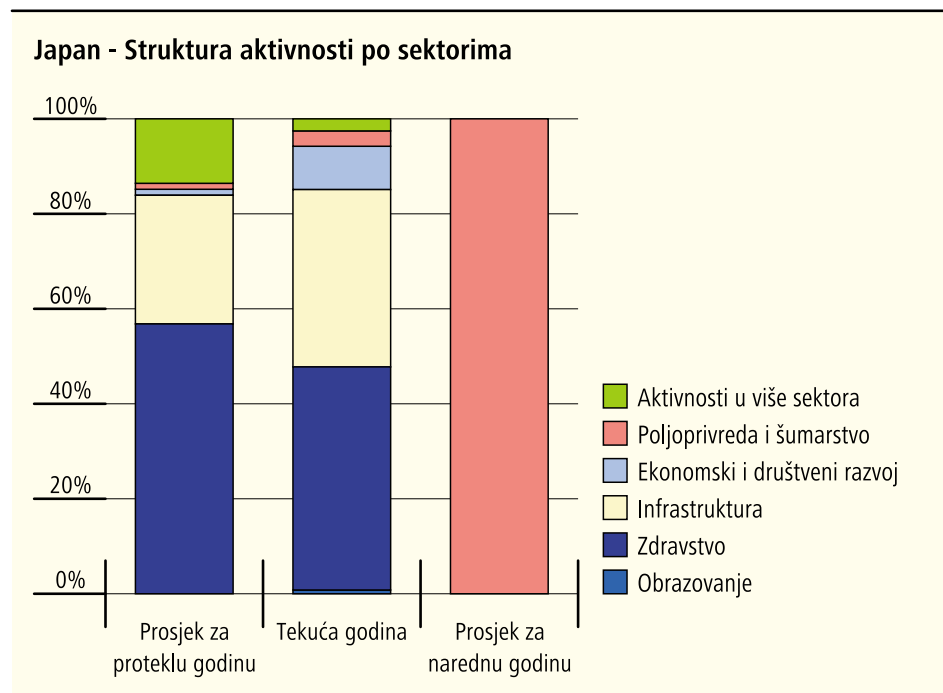
- izgradnja kapaciteta privrednih institucija;
- podrška malim i srednjim preduzećima;
- podrška domaćoj ekonomiji;
- poboljšanje infrastrukture;
- podrška saradnji u privatnom sektoru.

2. Okoliš

- Japan naglašava neophodnost rješavanja globalnih pitanja koja između ostalog uključuju i zaštitu okoliša. Na Zapadnom Balkanu su nedavno u fokus dospjeli i ekološki problemi poput zagađivanja vode i zraka.
- Japan posjeduje visok nivo tehničkih kapaciteta za zaštitu okoliša koja predstavlja važan sektor u smislu članstva BiH u EU. Važno je stoga, a u svrhu kvalitetnije zaštite okoliša, ojačati sistem upravljanja i njegovu efikasnost.

3. Izgradnja i konsolidacija mira

- Na temelju načela ljudske sigurnosti, Japan će pružiti pomoć jačanju lokalnih zajednica, uključujući i povratnike i interno raseljene osobe, kako bi se osigurala podrška etničkom pomirenju i integraciji zajednica, te im se olakšao održivi ekonomski razvoj.
- Japan je pojačati pomoć namijenjenu i prilagođenu ovim ciljevima kroz tehničku saradnju i Program grantova namijenjenih projektima ljudske sigurnosti u vezi s projektima rekonstrukcije koji se finansiraju iz Programa grantova opće namjene, poput obnove škola, nabavke opreme i drugih projekata.

Grafikon 4.7: Angažman Japana u različitim sektorima

Japan i JICA pomoć za BiH osiguravaju isključivo u obliku grantova. Uglavnom su bili uključeni u unapređenje stanja medicinske opreme za ustanove primarne zdravstvene zaštite i programe obnove, te u projekte koji se odnose na infrastrukturu. Oko 13 posto ulaganja Japana u 2006. godini implementirano je putem multilateralnih organizacija, prije svega kroz UNDP u okviru programa namijenjenih izgradnji kapaciteta u općinskom razvoju i javnoj upravi u BiH. U 2006. godini Japan je ukupno uložio 10.5 miliona eura, što predstavlja veliki skok u odnosu na prosjek iz prethodnih godina.

d. Dodatne informacije

- Japanska banka za međunarodnu saradnju - www.jbic.go.jp
- Ministarstvo vanjskih poslova Japana - www.mofa.go.jp
- Japanska agencija za međunarodnu saradnju - www.jica.go.jp

4.1.7 Holandija

a. Institucionalna organizacija

Politika Kraljevine Holandije koja se odnosi na saradnju u razvoju predstavlja integralni dio njene vanjske politike. Ministar zadužen za saradnju u razvoju u Ministarstvu vanjskih poslova je odgovoran za njenu implementaciju. Opća uprava za međunarodnu saradnju (DGIS), koja je za svoj rad odgovorna ministru, zadužena je za koordinaciju, implementaciju i finansiranje politike razvojne saradnje. Ukupan godišnji budžet namijenjen razvojnoj saradnji iznosi 4 milijarde eura (0.8 procenata BDP-a). DGIS fokus stavlja na usklađenost između holandske i politike Evropske unije o zemljama u razvoju. Opća uprava za regionalnu politiku i konzularne poslove (DGRC) prikuplja i upravlja saznanjima o zemljama i regijama, te sarađuje s misijama na razvijanju integrirane politike o regijama i zemljama pojedinačno. Na ovaj način, Uprava osigurava smjernice regionalnim odjelima i mreži diplomatsko-konzularnih misija Ministarstva.

b. Pristup

Ambasada Kraljevine Holandije (EKN) u BiH je nadležna za bilateralni program razvojne saradnje u vrijednosti od približno 14,700,000 eura godišnje u periodu od četiri godine (2005.-2008. g.). EKN je, s ciljem fokusiranja svojih aktivnosti, identificirao tri strateška pitanja koja se temelje na šest strateških ciljeva koje EKN kroz ove intervencije nastoji postići. EKN ima za cilj smanjenje projekata koje finansira u korist pomoći koja bi bila više programski zasnovana. Usklađivanje rada s drugim donatorima i tamo gdje je to moguće, objedinjavanje programa pomoći predstavljaju jasne prioritete RNE u četvorogodišnjem periodu.

Strateška pitanja 2005.-2008. g.

- Sveobuhvatno i široko zasnovano prihvaćanje programa reformi koje predstavljaju podršku procesu približavanja EU u skladu sa Srednjoročnom razvojnom strategijom BiH (MTDS) i napredak u njihovoj implementaciji;
- Implementacija na državnom i regionalnom nivou prihvaćenih rješenja za preostale izbjeglice i interno raseljene osobe, koja bi uključivala integraciju politika namijenjenih održivom povratku u šire programe socioekonomskog oporavka (s posebnim naglaskom na područje Srebrenice);
- Unapređenje koordinacije i usklađivanja donatorskih aktivnosti kao podrška jedinstvenom sektorskom pristupu (SWA) gdje je to moguće.

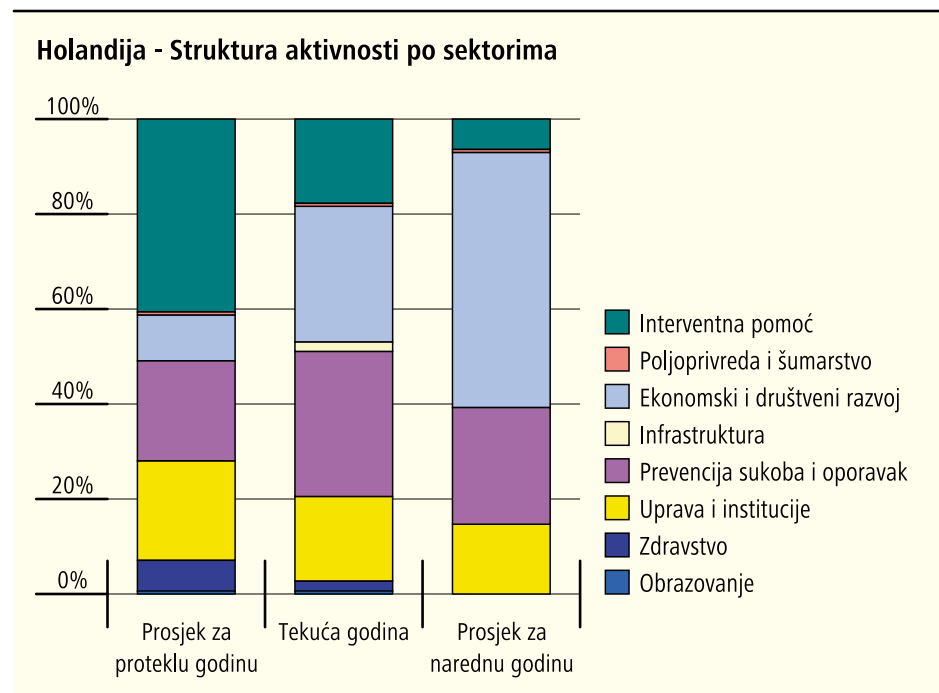
c. Holandija u Bosni i Hercegovini

Holandija je od rata naovamo bila jedan od najvećih bilateralnih donatora BiH. U skorije vrijeme se, kao što je slučaj i s drugim bilateralnim donatorima, budžet namijenjen saradnji u razvoju za BiH postupno smanjuje. U 2003. godini je na razvojne programe putem Ambasade Holandije potrošeno ukupno 17 miliona eura, dok je u 2004. godini potrošeno 15.8 miliona eura. Ove brojke, pak, ne odražavaju finansijska sredstva koja holandska vlada, pored programa Ambasade Holandije doznavačavaju direktno (550,000

USD za programe deminiranja ili 1 milion eura za Odjel za ratne zločine), ili indirektno kroz regionalne programe, Program saradnje s tržištima u razvoju (PSOM), Program izvoznih transakcija namijenjenih razvoju (ORET) ili Holandsku organizaciju za razvoj (SNV), što sve zajedno iznosi više od 3 miliona eura za 2006. godinu.

Većina bilateralne pomoći u prethodnom periodu bila je korištena za podršku manjinskom povratku i uglavnom je pružana putem nevladinih organizacija. Snažan naglasak je stavljan na podršku dobroj upravi, ljudskim pravima i očuvanju i izgradnji mira.

Grafikon 4.8: Angažman Holandije u različitim sektorima

EKN je u 2006. godini kroz direktnu realizaciju uložio oko 15 miliona eura. Najveću komponentu u ukupnom iznosu predstavljao je sektor ekonomskog i društvenog razvoja na koji je u 2006. godini potrošeno 4.4 miliona eura i kojem je u narednim godinama već namijenjeno i osigurano prosječno 7 miliona eura godišnje. Ambasada Holandije je 22 posto svoje pomoći osigurala kroz podršku multilateralim programima. Najveći dio u ovom iznosu predstavljala je podrška UNDP-ovim projektima održivog povratka i socioekonomskog oporavka u području Srebrenice. EKN je u 2006. godini osigurala ukupno 19.6 miliona eura pomoći.

d. Dodatne informacije

- Ambasada Kraljevine Nizozemske/ Holandije u Bosni i Hercegovini - www.netherlandsembassy.ba
- Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Holandije - www.minbuza.nl

4.1.8 Norveška

a. Institucionalna organizacija

Ministarstvo vanjskih poslova Norveške je nadležno za vanjsku i trgovinsku politiku, te aktivnosti na planu pomoći Norveške zemljama u razvoju i odnose Norveške i međunarodnih organizacija.

Ministarstvo vanjskih poslova ima osam odsjeka. Za razvojnu je saradnju zadužen Odsjek za regionalna pitanja i razvoj. Za saradnju sa zemljama Balkana je zadužen Odjel za Zapadni Balkan u okviru Odsjeka za Evropu i trgovinu.

b. Pristup

Osnovni cilj saradnje u razvoju koju ostvaruje Norveška jeste doprinijeti trajnom unapređenju ekonomskog, socijalnog i političkog stanja stanovništva u zemljama u razvoju. U skladu s politikom norveške vlade koja se odnosi na pomoć i podršku, razvojna saradnja mora za cilj imati jačanje sposobnosti zemlje u razvoju da rješava vlastite probleme sa siromaštvom i podrži ekonomski i ekološki održiv razvoj. Ovo, pak, znači da se naglasak mora staviti na jačanje ekonomije, poslovnog sektora i privrede zemalja u razvoju, te unapređenje njihove upravne, socijalne i ekonomske infrastrukture.

Temeljni format razvojne saradnje koju osigurava Norveška je dugoročna pomoć u obliku grantova. Pomoć bi trebala biti bezuvjetna, odnosno, ne bi trebala biti ograničena zahtjevom da se sredstva koriste za nabavku roba i usluga od zemlje donatora. Manji dio ove pomoći se koristi za kratkoročnu interventnu pomoć. Pored navedenog, Norveška osigurava i posebnu pomoć za poslovni sektor, trgovinu i industriju, koja, pak, ne slijedi načelo bezuvjetne pomoći.

Pomoć namijenjena razvoju se doznajuje s namjerom da se postigne manje-više ujednačena distribucija između bilateralne pomoći koja se izravno doznajuje zemljama u razvoju i multilateralne pomoći koja se usmjerava putem sistema UN-a i razvojnih banaka. Vlada Norveške je za potrebe podrške međunarodnom razvoju u 2006. godini osigurala 2.5 milijarde USD (2 milijarde eura).

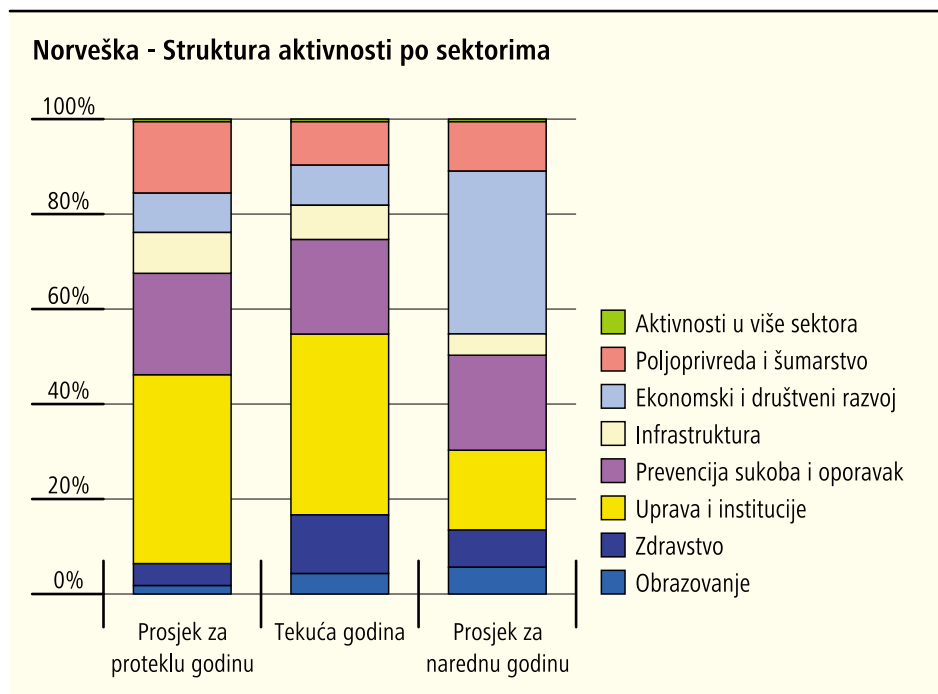
Norveška osigurava pomoć putem 40 multilateralnih organizacija, od kojih su najznačajnije Svjetska banka i regionalne razvojne banke, te UNDP, UNICEF, UNFPA, WFP, WHO i IFAD.

c. Norveška u Bosni i Hercegovini

Norveška pomoć zemljama Zapadnog Balkana ima za cilj osigurati podršku odluci institucija vlasti da ove zemlje pridruže evropskim i sjevernoatlantskim strukturama. Norveška u tu svrhu, već više od deceniju, Bosni i Hercegovini osigurava pomoć u iznosu od oko 15 miliona eura godišnje. Pored toga, Norveška pruža podršku i cijelom nizu regionalnih projekata. Norveška se pomoć tokom godina promijenila u skladu s promjenama potreba same BiH, te je njen fokus preusmjeren od humanitarne i pomoći na obnovi infrastrukture ka podršci reformama i procesima koji će BiH dovesti bliže

euroatlantskim strukturama. Ovakva promjena fokusa zahtjeva podršku institucionalnoj izgradnji (državnog parlamenta i pravosuđa), reformi pravosuđa, ekonomskom razvoju/poslovnom sektoru, obrazovanju i socijalnom sektoru.

Grafikon 4.9: Angažman Norveške u različitim sektorima

Najveću pomoć Norveška pruža pravosuđu, gdje već nekoliko godina osigurava značajnu podršku Visokom sudskom i tužilačkom vijeću i Sudu BiH, te obnovi lokalnih sudova. Pravosuđe će, kao i drugi dijelovi sektora sigurnosti (policija, odbrana, obavještajni sektor), u smislu pomoći, za Norvešku i dalje ostati prioritet.

Pored toga, značaja se pomoć pruža i aktivnostima na deminiranju i infrastrukturi. Razvoj poslovnog sektora, uključujući i poljoprivredu i mala i srednja preduzeća, predstavlja treći stup u kojem Norveška želi nastaviti s pružanjem pomoći. Konačno, jednako velik dio godišnjih grantova doznajava se u socijalnom/civilnom sektoru, obrazovanju, ljudskim pravima, prevenciji sukoba i pomirenju. Podrška pravosudnom i sektoru ljudskih prava je usmjeravana kroz organizacije poput HJPC, Sud BiH, EUPM, UNICEF, ICMP, OSCE i OHR, dok je pomoć u drugim područjima uglavnom podrazumijevala direktnu realizaciju. Norveška je tokom proteklih godina osiguravala u prosjeku 81.6 miliona NOK (10.3 miliona eura) direktne pomoći godišnje. Ovaj se iznos u 2006. god. povećao na 109 miliona NOK (13.8 million). U prosjeku, Norveška kroz multilateralne organizacije usmjerava 10 posto ukupne pomoći koju osigurava.

d. Dodatne informacije

- Ambasada Kraljevine Norveške u Bosni i Hercegovini - www.norveska.ba
- Vlada Norveške - www.regjeringen.no

4.1.9 Španija

a. Institucionalna organizacija

Za upravljanje programima u okviru politike razvojne pomoći koju provodi Španija zaduženo je Ministarstvo vanjskih poslova i saradnje. Državni sekretarijat za trgovinu, turizam i mala i srednja preduzeća, koji je sastavni dio Ministarstva privrede i finansija, je, kao tijelo zaduženo za upravljanje Fondom za pomoć u razvoju, nadležan za upravljanje najvećim dijelom bilateralne pomoći. Ministarstvo privrede i finansija upravlja i onim dijelom pomoći koja se usmjerava kroz Svjetsku banku i MMF. Ministarstvo industrije, turizma i trgovine je nadležno za upravljanje sredstvima namijenjenim povoljnim kreditima. Odluke o školarinama i saradnji u domeni kulture potpadaju pod odgovornost Španske agencije za međunarodnu saradnju (AECI). Španija je odgovorna i za koordinaciju humanitarne i pomoći u hrani, te finansiranje aktivnosti NVO.

Državni sekretarijat za međunarodnu saradnju (SECI) u okviru Ministarstva vanjskih poslova i saradnje je od 1986. godine odgovorno kako za planiranje, tako i za koordinaciju elemenata politike razvojne pomoći. Odgovornost za redovnu implementaciju ove politike SECI je delegirao na AECI, koja je odgovorna za kreiranje, realizaciju i upravljanje projektima i programima saradnje u razvoju i to direktno, vlastitim resursima ili kroz saradnju s drugim državnim ili međunarodnim i nevladinim institucijama.

Uredi za tehničku saradnju kontroliraju i prate aktivnosti agencije na razvojnim projektima i programima. Iako funkcioniranje ureda za tehničku saradnju zavisi od AECI, kao i o njenom budžetu i osoblju, uredi su integralni dio strukture nadležnih diplomatskih misija ili konzularnih ureda.

Trenutno širom Latinske Amerike, Afrike, Azije i Istočne Evrope djeluje 36 ureda za tehničku saradnju. Aktivnosti Španske agencije za međunarodnu saradnju zaokružuje dvanaest kulturnih centara i tri centra za obuku.

b. Pristup

Načela i ciljevi saradnje u razvoju koju realizira Španija naglašavaju održivi razvoj i smanjenje siromaštva. Ova se saradnja zasniva na strategijama smanjenja siromaštva koje izrađuju same zemlje korisnici.

Strategije i akcioni planovi koje realizira Španija objedinjeni su u dva osnovna instrumenta: master plan i godišnje planove.

Master plan predstavlja osnovni četverogodišnji program kojim se definiraju ciljevi, prioriteti i budžetski resursi za navedeni period. Zadnji Master plan, za period 2005.-2008. god. se temelji na Milenijumskoj deklaraciji. Njime se definira razvojna politika saradnje, te horizontalni i prioriteti u pojedinačnim sektorima.

Horizontalni prioriteti moraju se odražavati u svim intervencijama koje se realiziraju. Ovih pet prioriteta su:

- borba protiv siromaštva;
- zaštita ljudskih prava;
- ravnopravnost spolova;
- održivost okoliša;
- poštivanje kulturne raznolikosti.

Prioriteti koji se odnose na pojedinačne sektore ili strateške ciljeve predstavljaju područja u kojima AECL ima obavezu djelovati, odnosno pružati podršku unapređenju:

- socijalnih i institucionalnih kapaciteta (uprava, institucionalno jačanje i javno sudjelovanje);
- ljudskih kapaciteta (pokrivanje osnovnih socijalnih potreba);
- ekonomskih kapaciteta (unapređenje ekonomske i preduzetničke strukture);
- kapaciteta za unapređenje održivosti okoliša;
- slobode i kapaciteta u domeni kulture;
- kapaciteta i autonomije žena;
- kapaciteta za prevenciju sukoba i izgradnju mira.

c. Španija u Bosni i Hercegovini

Prisustvo aktivnosti Španije na pomoći u razvoju u BiH je skorašnje i datira od početka sukoba u BiH. U početku su se ove aktivnosti fokusirale na humanitarnu pomoć i obnovu. U posljednjih nekoliko godina su se intervencije, pak, preusmjerile na podršku procesu stabilizacije zemlje i konsolidacije mira, kao i političkih, ekonomskih i društvenih preobrazbi koje predstoje BiH na putu ka evropskim integracijama.

Ured za tehničku saradnju sa zemljama Balkana (OTC) je osnovan u aprilu 2001. godine, a sjedište mu je u Sarajevu. Ovaj ured je odgovoran za aktivnosti u Albaniji, BiH, Hrvatskoj, Makedoniji, Crnoj Gori i Srbiji.

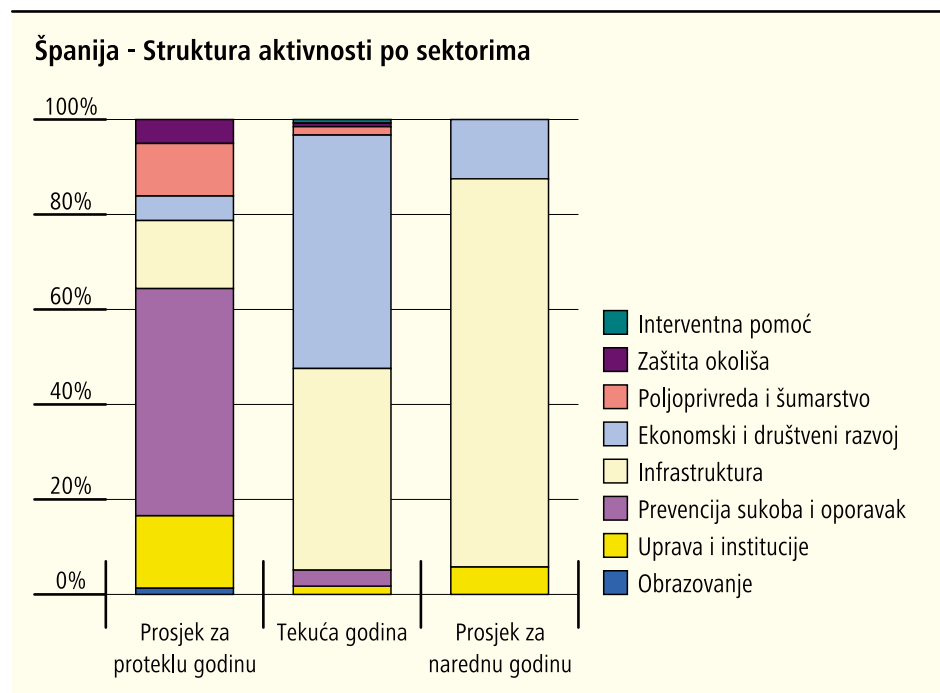
BiH od Španije prima više pomoći negoli i jedna druga zemlja u Srednjoj i Istočnoj Evropi. Zvanična pomoći za razvoj koju je španska vlada uložila u BiH od 1993. do 2004. godine dosegla je iznos od 226 miliona eura.

Područja u kojima su se realizirale intervencije su:

- unapređenje socijalnih i institucionalnih kapaciteta: jačanje vladavine zakona, reforma javne uprave, podrška procesu evropskih integracija, promoviranje demokratije, javnog sudjelovanja, te podizanje svijesti stanovništva o obavezama realiziranja njihovih prava i obaveza;
- prevencija sukoba i konsolidacija mira: uspostava sigurnog okruženja, normalizacija, suživot, pomirenje i pomoć održivom povratku, te pomoć održivom povratku kroz aktivnosti na obnovi osnovne infrastrukture;

- unapređenje ekonomskih kapaciteta, podrška mikro i malim preduzećima, mikrofinansiranje i rad u poljoprivrednom sektoru koji se odvija u okviru komponente pomirenja.

Grafikon 4.10: Angažman Španije u različitim sektorima

Španija, zahvaljujući povoljnim kreditima koje osigurava, postaje važan akter u sektoru infrastrukture u kojem finansiraju nabavku putničkih vozova za Željeznice FBiH. Španija je finansirala i mikrokreditne organizacije u BiH, čime ekonomski i socijalni razvoj postaju drugi po veličini sektor u kojem Španija realizira pomoć namijenjenu razvoju. Zajedno, ova dva programa povoljnih zajmova i kredita čine oko 50% prosječnog iznosa pomoći Španije u BiH u 2006. godini. Ovaj trend će se nastaviti i u narednim godinama.

Podrška koju Španija osigurava za BiH se ili realizira direktno ili se usmjerava kroz nevladine organizacije. Iznos pomoći Španije namijenjene BiH je vrhunac dosegao u 2006. godini s oko 32 miliona eura, uglavnom zahvaljujući navedenim programima. Ova dva programa će i u budućnosti predstavljati značajan udio u pomoći koju pruža Španija.

d. Dodatne informacije

- Ministarstvo vanjskih poslova i saradnje Španije - www.mae.es/en/Home

4.1.10 Švedska međunarodna agencija za (Sida)

a. Institucionalna organizacija

Ministarstvo vanjskih poslova (MFA) i Švedska međunarodna agencija za razvoj (Sida), vladina agencija pod okriljem ministarstva, predstavljaju glavne aktere u razvojnoj saradnji koju realizira Švedska. MFA definira opće prioritete i odlučuje o programima saradnje u razvoju sa zemljama partnerima. Bilateralnu pomoć Švedske za određenu zemlju definiraju višegodišnje strategije saradnje koje usvaja Vlada Švedske.

Kako je to slučaj i sa drugim vladinim agencijama u Švedskoj, Sida je u svom radu nezavisna, a radi u okviru koji postavlja vlada, a odobrava Parlament Švedske, a koji između ostalog, precizira zemlje s kojima će se ova saradnja ostvarivati, okvirne budžete i opće usmjerenje ove pomoći. Pored bilateralne saradnje pojedinačno sa svakom od ovih zemalja, Švedska oko jedne trećine svog budžeta namijenjenog pomoći dodjeljuje multilateralnim organizacijama poput UN-a, EU i Svjetske banke.

b. Pristup

Švedsku politiku globalnog razvoja Parlament je usvojio u decembru 2003. godine. Razvojna saradnja ima jedan opći cilj – doprinijeti stvaranju okruženja koje će osigurati podršku nastojanjima siromašnih da unaprijede kvalitetu vlastitog života. Pored toga, u svim će aktivnostima dominantne biti dvije perspektive – perspektiva prava i siromašnih.

U okviru koji su uspostavili Vlada i Parlament Švedske, Sida izrađuje politiku i određuje oblik i metode rada Side. Pri tome se rukovodi odlukom Parlamenta o Politici globalnog razvoja,⁴² odlukom o sredstvima koja se doznaju za određenu godinu, te dva interna dokumenta – Perspektive siromaštva i Sida na djelu.

42. 2003/04:UU3

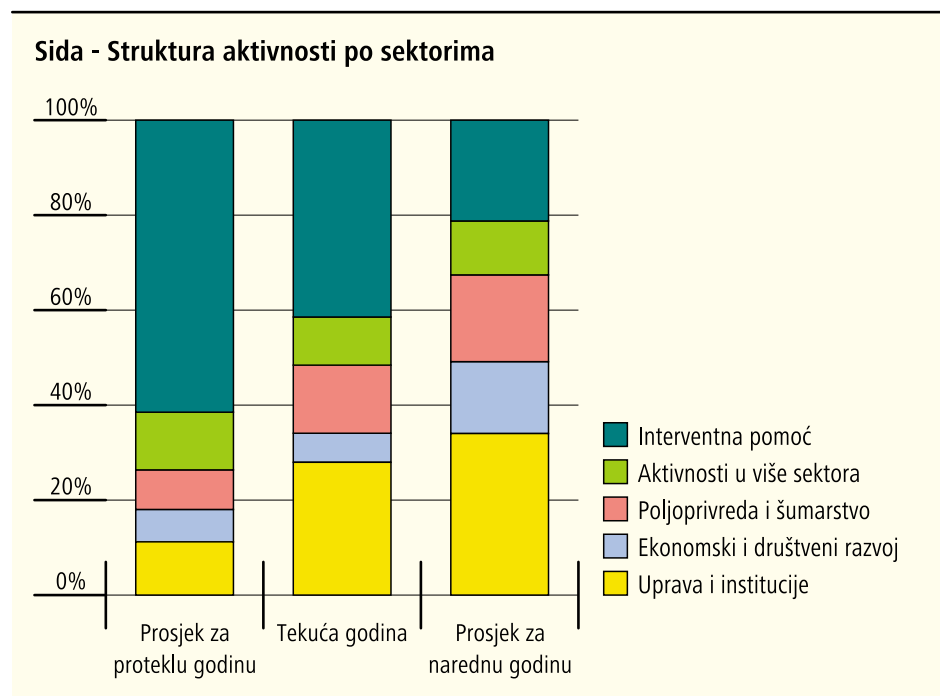
c. Švedska u Bosni i Hercegovini

Švedska je u BiH prisutna kroz aktivnosti velikih razmjera. Diplomatske odnose sa BiH je uspostavila 1992. godine, a primila je gotovo 60,000 izbjeglica iz rata koji je trajao od 1992. do 1995. god. Službeno prisustvo Švedske u BiH je 1996. godine osnaženo otvaranjem ambasade. Švedska je jedan od najvećih bilateralnih donatora u BiH.

Cilj razvojne pomoći koju osigurava Švedska je pružiti podršku Strategiji razvoja BiH (MTDS) koja se fokusira na pristupanje EU i na borbu protiv siromaštva. S ciljem postizanja ovog cilja i fokusiranja programa, pomoć u razvoju se usmjerava u dva osnovna sektora: izgradnje održive države i ekonomski razvoj. Naglasak tokom perioda na koji se strategija odnosi (2006.-2010. g.) stavit će se na dugoročno finansiranje programa kao podršku procesu stabilizacije i pridruživanja EU, te MTDS-u. Sida će nastojati uspostaviti saradnju s bilateralnim i multilateralnim donatorima kako bi olakšala uvrštavanje najznačajnijih intervencija i kako bi se koordinirala i uskladila saradnja namijenjena razvoju. Odgovornost, odnosno, 'vlasništvo' BiH nad ovim procesima igra ključnu ulogu u švedskom programu saradnje.

Očekuje se da će pomoć za razvoj koju realizira Švedska u narednom trogodišnjem periodu ostati na skoro istom nivou kao sada, odnosno, da će iznositi oko 235 miliona SEK (oko 25 miliona eura) godišnje.

Grafikon 4.11: Angažman Sida u različitim sektorima

Najveće komponente u smislu prosječnih godišnjih izdvajanja su interventna pomoć, te dobra uprava i sektor poljoprivrede. Prvi se segment sastoji od tri elementa: programa stambenog zbrinjavanja kao podrška povratku, deminiranja i jačanja uloge i kapaciteta socijalnog sektora za implementiranje domaćih politika u oblasti socijalnog rada.

Oko 11.5 miliona ili 40 posto ukupne pomoći u 2006. god. je uloženo u programe interventne pomoći. Sljedeći se segment odnosi na podršku koju Sida pruža Programu odgovornosti institucija vlasti (GAP) u saradnji sa USAID-om i programom reforme javnog sektora. Na unapređenje pravnog i pravosudnog sistema i jačanja ljudskih prava je, kroz različite programe, uključujući i one na planu obrazovanja, borbe protiv trgovine ljudima i rada s mladima uloženo oko 4 miliona eura. Posljednji navedeni sektor se odnosi na stvaranje radnih mjesta u poljoprivredi, odnosno, između ostalog, organsku poljoprivrednu proizvodnju i podršku razvoju poljoprivrede. U sektor poljoprivrede je u prosjeku ulagano između 3 i 4 miliona eura godišnje.

Sida je u 2006. godini izdvojila 28 miliona eura. U narednim godinama će se smanjiti prosječna godišnja izdvajanja. Sida svu pomoć realizira u obliku grantova. Većinu davanja Sida realizira direktno ili ih usmjerava kroz lokalne NVO. Podršku aktivnostima na deminiranju, pak, Sida podržava kroz UNDP, dok aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima provodi putem IOM-a.

d. Dodatne informacije

- Vlada Švedske - www.sweden.gov.se
- Švedska međunarodna agencija za razvoj - www.Sida.se

4.1.11 Švicarska

a. Institucionalna organizacija

Za formuliranje i implementaciju švicarske politike saradnje u razvoju su zadužene dvije agencije:

- Švicarska agencija za saradnju i razvoj (SDC) je dio Saveznog ministarstva vanjskih poslova koje osigurava podršku programima u domeni uprave, ekonomije i okoliša i koordinira razvojnu politiku Švicarske;
- Državni sekretarijat za ekonomske poslove (SECO) predstavlja nadležni resursni centar za sva ključna pitanja koja se odnose na ekonomsku politiku. Pored politike unutarnje i vanjske trgovine, Sekretarijat se bavi i nastojanjima na smanjenju siromaštva u obliku pomoći koja se pruža ekonomskom razvoju i infrastrukturi.

Ove dvije agencije upravljaju sa 75% i 13% bilateralne zvanične pomoći namijenjene razvoju koju osigurava Švicarska. Zajednički, one upravljaju multilateralnom finansijskom pomoći koja iznosi otprilike trećinu ukupne ODA. Obje su osnovane temeljem saveznog zakona iz 1976. Godine, te tako funkcioniraju u istim zakonskim okvirima međunarodne saradnje u razvoju, ali nemaju zajedničku operativnu strategiju.

Ambasada Švicarske je odgovorna za političke aspekte i podršku službenom predstavljanju švicarskih programa.

b. Pristup

Dugoročni ciljevi saradnje s BiH se temelje na ključnim vrijednostima i načelima vanjske politike Švicarske i načelima saradnje s istočnom Evropom i zemljama unutar Zajednice nezavisnih država (CIS). Ovi su ciljevi u skladu s ciljevima BiH, a to su prije svega implementacija ekonomskih reformi, uspostava moderne države zasnovane na vladavini zakona, reforma javne uprave i borba protiv siromaštva.

Dugoročni ciljevi znače:

- da ljudi mogu slijediti vlastite perspektive u smislu ekonomskog, socijalnog i političkog sudjelovanja;
- da nadležne i kompetentne institucije stvaraju uvjete koji pružaju podršku takvim nastojanjima i osiguravaju adekvatne službe;
- da javne i privatne institucije funkcioniraju u skladu s načelima dobre uprave.

Kroz postizanje ovih ciljeva, narod BiH će moći iznova izgraditi svoje društvo i ekonomiju i vratiti pristojne i adekvatne životne uvjete. Ovi ciljevi služe i kao osnova za pridruživanje Evropskoj uniji koje BiH želi postići.

Na srednjoročnom planu, švicarski program odgovara na neposrednu potrebu da se nastavi i konsolidira proces ekonomske, političke i institucionalne reforme, kao i društvene reintegracije. Ovi procesi, kao i društvena reintegracija zahtijevaju kontinuiranu podršku tijekom određenog vremenskog perioda.

Pored toga, Švicarska je prihvatila određene političke i finansijske obaveze u odnosu na Pakt stabilnosti za Jugoistočnu Evropu i svoje programe implementira u bliskoj saradnji s aktivnostima različitih multilateralnih i bilateralnih donatorskih agencija. Drugi međunarodni okviri, od značaja za saradnju u razvoju, su Milenijumski ciljevi razvoja, Strategija smanjenja siromaštva i proces stabilizacije i pridruživanja Evropskoj uniji.

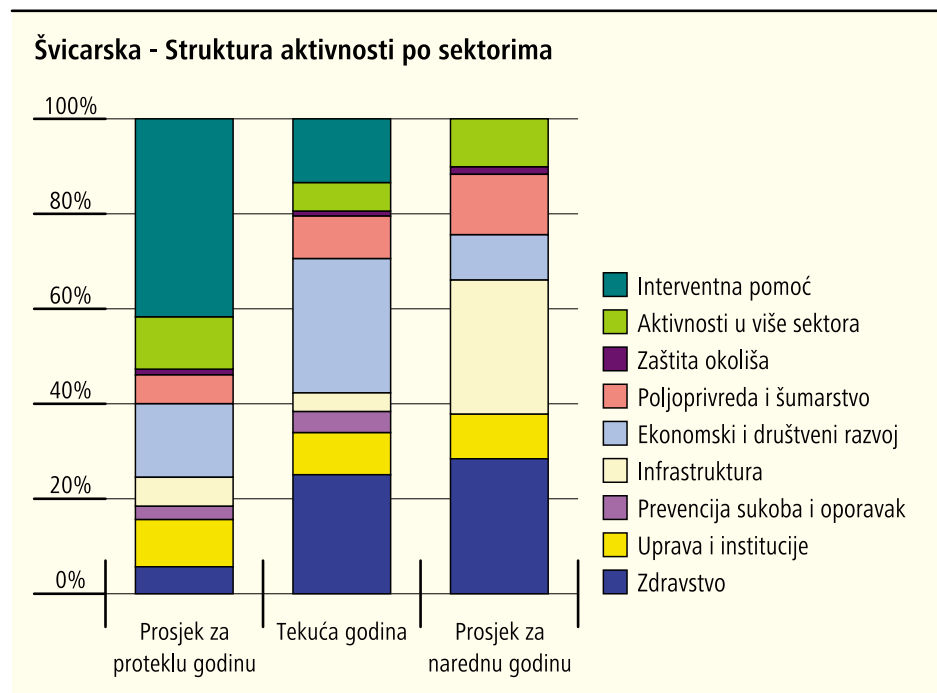
c. Švicarska u Bosni i Hercegovini

Švicarska je tijekom ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini (1991.-1995. god.) realizirala 96.6 miliona eura interventne i humanitarne pomoći u obje zemlje. Od 1996. do 1999. god. implementiran je poseban program za BiH u iznosu od ukupno 146.6 miliona eura, što je najveći iznos pojedinačne pomoći koju je Švicarska realizirala, a koji se fokusirao na humanitarnu pomoć, otpis dugovanja i obnovu.

Nakon inicijalne faze aktivnosti na interventnoj pomoći i obnovi, fokus je preusmjeren ka dugoročnijoj razvojnoj saradnji, s ciljem pružanja podrške procesima tranzicije i pomirenja. Na osnovu iskustava, a djelomično i korištenjem iste strukture implementacije, od 2000. do 2003. god. je implementiran prvi srednjoročni program za BiH, koji je odražavao upravo ovu novu orijentaciju. Značajan broj izbjeglica i potreba stabilizacije regije su BiH postavile visoko u političkom programu Švicarske.

Srednjoročni program za period od 2000.-2003. god. je u četiri sektora obuhvatio veliki broj aktivnosti, a fokusirao se na unapređenje socijalnog i ekonomskog sektora, podršku institucionalnim reformama i obnovu osnovne infrastrukture.

Cilj Srednjoročnog programa za period od 2004– 2008. god. jeste stvaranje uvjeta za reforme koje zemlja definira sama, a koje se odnose na održivi ekonomski, institucionalni i socijalni razvoj. Program pokriva tri konkretna područja saradnje: a) socijalnu domenu, b) razvoj privatnog sektora i promociju malih i srednjih preduzeća, i c) upravu i osnovne usluge. Ove programske oblasti nadopunjavaju transversalne teme: 'Promocija procesa promjena' i 'Mladi'.

Grafikon 4.12: Angažman Švicarske u različitim sektorima

U okviru švicarske razvojne saradnje pomoć se pruža kroz više programa, od kojih je najznačajniji uspostava centara za doobučavanje liječnika i medicinskih sestara (sektor zdravstva) koji traje od 1998. godine i u koji se ulaže prosječno 3 do 4 miliona eura pomoći godišnje. U sektoru ekonomskog i socijalnog razvoja Švicarska pruža podršku praksama korporativnog upravljanja u privatnim kompanijama i razvoju malih i srednjih preduzeća. Kategorija interventne pomoći uključuje podršku manjinskom povratku i obnovi kuća i osnovne infrastrukture koju implementira CARITAS Švicarske. Podrška ovom sektoru će u narednim godinama znatno opasti.

Podrška Švicarske, koja se odvija uglavnom kroz direktnu realizaciju koja je u 2006. godini dosegla iznos od 18 miliona švicarskih franaka (11 miliona eura).

d. Dodatne informacije

- Švicarska agencija za saradnju i razvoj - www.deza.admin.ch
- Državni sekretarijat za ekonomske poslove - www.seco-admin.ch

4.1.12 Odjel za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije (DFID)

a. Institucionalna organizacija

Odjel za međunarodni razvoj Vlade Velike Britanije (DFID) je nadležan za pružanje podrške održivom razvoju i smanjenju siromaštva. DFID upravlja programom razvojne pomoći Velike Britanije od koje se većina koncentrira u najsiromašnijim zemljama subsaharske Afrike i Azije. DFID, međutim, radi i sa srednje bogatim zemljama, uključujući i one u latinskoj Americi i istočnoj Evropi.

DFID ima dva sjedišta (u Londonu i East Kilbrideu, u blizini Glasgowa), urede u brojnim zemljama u razvoju i osoblje koje djeluje u okviru britanskih ambasada i visokih komisija širom svijeta. Velika je Britanija u 2004. godini prijavila izdvajanja od više od 5 miliona funti za potrebe ODA, što Veliku Britaniju čini četvrtim najvećim OECD-DAC donatorom prema ovoj, međunarodno dogovorenoj klasifikaciji pomoći.

b. Pristup

Glavni fokus DFID-ove politike, koja se temelji na bijelim knjigama o međunarodnom razvoju iz 1997., 2000. i 2006. god., predstavljaju Milenijumski ciljevi razvoja (MDG) koje treba postići do 2015. godine. DFID radi u partnerstvu sa vladama koje su se obavezale na ostvarenje MDG, s civilnim društvom, privatnim sektorom i naučnom zajednicom.

U periodu 2004.-2005. god, DFID je, pored bilateralne pomoći koju je pružao, 39 posto svoje pomoći usmjeravao kroz multilateralne organizacije. Najveći je iznos DFID-ove multilateralne pomoći primio Razvojni program Evropske zajednice, te potom Svjetska banka i Ujedinjene nacije.

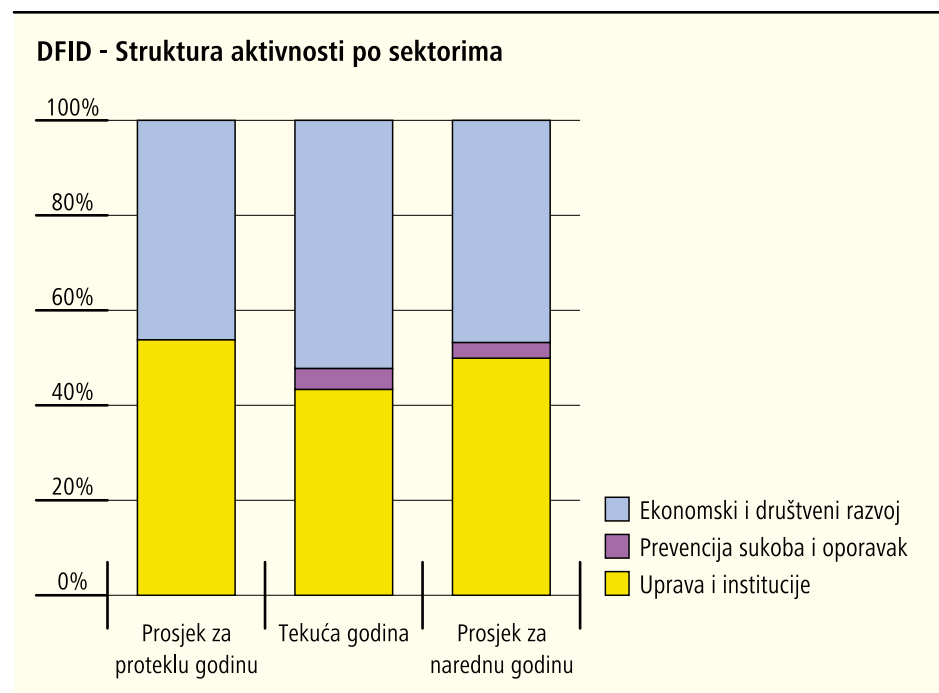
c. Velika Britanija u Bosni i Hercegovini

DFID je u BiH aktivan od početka 1990-tih kada je osiguravao humanitarnu pomoć i to i bilateralnu, kroz urgentne timove locirane u BiH, ali i putem drugih međunarodnih humanitarnih organizacija. Nakon okončanja sukoba, DFID-ov je program prerastao iz usmjerenog na stabilizaciju i obnovu u program namijenjen strukturnim reformama i institucionalnom razvoju.

DFID trenutno implementira (za razdoblje od 2005. do 2009. godine) regionalni plan pomoći namijenjen Zapadnom Balkanu. Opći cilj ove regionalne DFID-ove strategije je smanjenje siromaštva. DFID-ov bilateralni program se implementira u formi tehničke pomoći (TA), kojom se nastoji pružiti podrška aktivnostima drugih donatora, posebice Evropske komisije i Svjetske banke. Osnovni fokus TA je jačanje kapaciteta vladinih institucija u planiranju, implementiranju i finansiranju razvoja u korist siromašnih. DFID prioritetom smatra unapređenje ukupne efikasnosti međunarodne pomoći i usklađivanje strategija razvoja sa strategijama pristupanja EU. DFID pomoć osigurava u sljedećim ključnim sektorima: reforma javne uprave, aktivnosti koje se odnose na javne finansije (npr. Srednjoročni okvir rashoda), kojim se jačaju veze između politika i strategija i resursa, strateško planiranje, kapacitete za kreiranje i praćenje politika, te sigurnost pristup pravdi.

Pored bilateralnog programa, DFID podržava aktivnosti koje se finansiraju iz fonda Vlade Velike Britanije namijenjenog globalnoj prevenciji sukoba, te aktivnosti na deminiranju.

Grafikon 4.5: Angažman DFID-a u različitim sektorima

DFID pomoć pruža isključivo u obliku grantova, a u 2006. godini je 9 posto svojih ukupnih izdvajanja usmjeravao putem multilateralnih organizacija (UNDP-a) i projekata EC koji imaju za cilj povećati svijest o utjecaju EU integracija na BiH. DFID će direktnu pomoć koju osigurava BiH povećati sa 3.7 miliona funti (5.5 miliona eura) u 2006. god. na prosječno 4.4 miliona funti (6.5 miliona eura) godišnje u narednim godinama. Razlog tome je to što je DFID povećao svoju podršku sektoru ekonomskog i socijalnog razvoja kroz fond namijenjen tehničkoj pomoći u saradnji sa Sidom i Holandijom, kako bi se pružila podrška implementaciji dijela MTDS-a koji se odnosi na ekonomski oporavak i srednjoročne uvjete koje pred BiH postavlja evropsko partnerstvo. DFID je u 2006. godini potrošio ukupno 4 miliona funti (6 miliona eura).

d. Dodatne informacije

- Britanska ambasada u BiH – www.britishembassy.gov.uk/bih
- Odjel za međunarodni razvoj - www.dfid.gov.uk
- Ured za vanjske poslove - www.fco.gov.uk

4.1.13 Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID)

a. Institucionalna organizacija

Ministarstvo vanjskih poslova SAD i Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) djeluju sinkronizirano u okvirima zajedničkog strateškog plana. Iako je USAID nezavisna agencija, upravitelj ove agencije je istovremeno i zamjenik državnog sekretara za vanjsku pomoć.

b. Pristup

Aktivnosti USAID-a na razvoju objedinjuju diplomatiju i odbranu (tri D – development, diplomacy, defense) kao ključni dio vanjskopolitičkog aparata SAD. USAID promovira mir i stabilnost kroz podršku ekonomskom rastu, zaštiti zdravlja, te osiguravanjem interventne humanitarne pomoći i unapređenjem demokratije u zemljama u razvoju. Ova nastojanja da se poboljšaju životi miliona ljudi širom svijeta predstavljaju vrijednosti SAD-a i promiču interese SAD u smislu mira i prosperiteta.

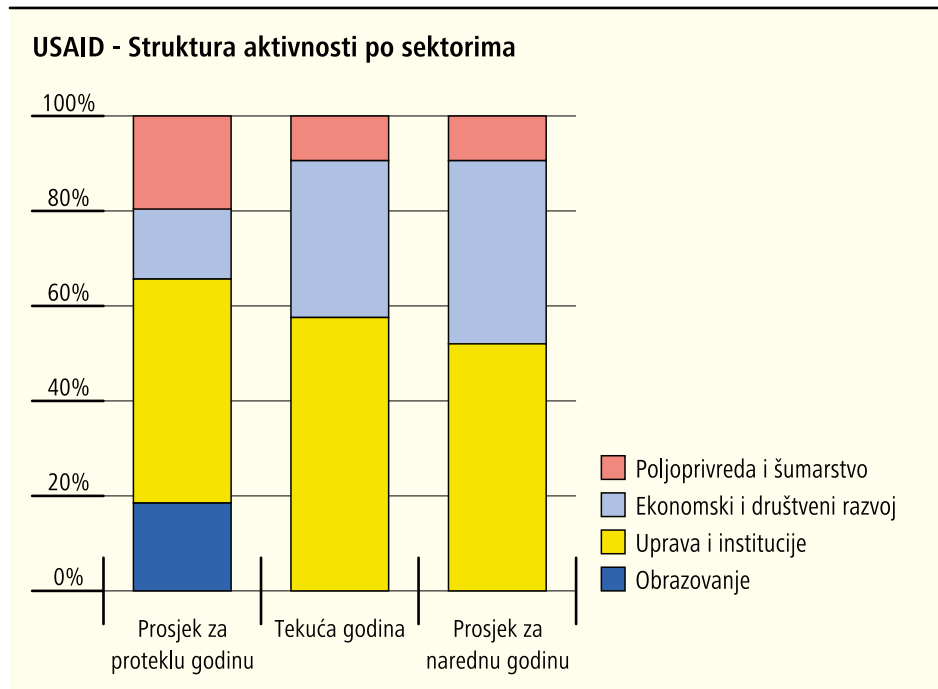
c. USAID u Bosni i Hercegovini

USAID nastoji pomoći BiH u tranziciji od izvora regionalne nestabilnosti do stabilne, održive na putu ka evropskim integracijama. Pri tome se fokusira na uklanjanje slabosti koje predstavljaju samu srž nestabilnosti BiH – strukturu uprave – i koristi postojeću stabilnu ekonomsku situaciju kako bi pružio podršku približavanju EU. USAID, pored tog, nastoji ojačati kapacitete BiH vlasti u borbi protiv trgovine ljudima. USAID svoje aktivnosti dijeli u tri programske oblasti:

- **Mir i sigurnost:** USAID nastoji ojačati kapacitete BiH vlasti u borbi protiv trgovine ljudima i implementirati Nacionalni akcioni plan iz te oblasti. Agencija podržava i domaća nastojanja da se unaprijedi pravno zastupanje žrtava trgovine ljudima, ojača zaštita žrtava i svjedoka, podrži održiva pomoć žrtvama, osnaže ugrožene kategorije stanovništva i promovira edukacija i podizanje svijesti javnosti.
- **Demokratska i pravedna uprava:** USAID pomaže reformi sistema uprave u BiH, odnosno, tranziciji od uprave rascjepkane zemlje otuđenih ljudi, do uprave u okviru koje državne i lokalne institucije funkcioniraju kao moderna demokratija. Pored toga, pomaže uspostavi vladavine zakona kako bi se osigurali poštenu i transparentni pravosudni procesi i razvoj civilnog društva. Pored toga, pomaže BiH da unaprijedi uspješnost rada općinskih vlasti.
- **Ekonomski rast:** USAID nastoji razviti rast uz poticaj privatnog sektora i zapošljavanje. Nastoji stimulirati privatna ulaganja i pomoći razvoju kvalitetnog sektora malih i srednjih preduzeća kako bi se proizvodile robe i usluge namijenjene izvozu i domaćoj potrošnji, osigurala radna mjesta i finansirala razumna razina vladinih usluga. Pomaže i stvaranju okruženja povoljnog za poslovanje SME, čime im omogućava da smanje troškove poslovanja.

USAID većinu svojih programa realizira kroz direktne ugovore i grantove nevladinim organizacijama i preduzećima iz privatnog sektora. Većinu aktivnosti koje se u ovom izvještaju definiraju kao jačanje institucija i dobre uprave, USAID definira kao aktivnosti na ekonomskom rastu.

Grafikon 4.13: Angažman USAID-a u različitim sektorima

USAID se u BiH uglavnom fokusirao na sektor dobre uprave i jačanja institucija, a pomoć u ovoj domeni je usmjeravao uglavnom putem OSCE-a i UNICEF-a. U ovaj je sektor utrošeno 57 procenata od ukupne pomoći u 2006. godini. USAID je u 2006. godini na programe pomoći utrošio 34 miliona USD (26 miliona eura).

d. Dodatne informacije

- Agencija za međunarodni razvoj Sjedinjenih Američkih država - www.usaid.ba
- Ministarstvo vanjskih poslova SAD - www.state.gov
- Američka agencija za međunarodni razvoj - www.usaid.gov

4.2 Multilateralni donatori

4.2.1 Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD)

a. Institucionalna organizacija

Evropska banka za obnovu i razvoj osnovana je 1991. godine kako bi se finansirali strukturni projekti u bivšim socijalističkim zemljama u srednjoj i istočnoj Evropi, čime se pružala podrška njihovoj tranziciji na tržišnu ekonomiju. Vlasnici ove banke su 60 zemalja i dvije međuvladine institucije (Evropska zajednica i Evropska investicijska banka), sa upisanim kapitalom od više od 20 milijardi eura. EBRD ovu solidnu kapitalnu osnovu ne koristi direktno za finansiranje projekata, ali osigurava kredite na međunarodnim tržištima kapitala, pri tome osiguravajući primjenu načela pouzdanog bankarskog poslovanja.

Banka osigurava podršku sufinansiranju i direktnim stranim ulaganjima, mobilizira domaći kapital i osigurava tehničku pomoć, sarađuje s bankama, privredom i poslovnim subjektima, kao i preduzećima u javnoj svojini. Djeluje u 27 zemalja koje se pridržavaju demokratskih načela, od centralne Evrope do centralne Azije.

Upravljačka i rukovodna struktura Banke se sastoji od savjeta guvernera (koji ima sve ovlasti), uprave (nadležne za opće poslovanje i politiku), te predsjednika (pravnog zastupnika EBRD-a kojeg bira upravni odbor i koji pod rukovođenjem uprave, rukovodi bankom).

b. Pristup

Pristup koji u razrješavanju složenih izazova koje postavlja tranzicija koristi EBRD se temelji na strategijama, politikama i procedurama. Regionalna raznolikost između zemalja u kojima djeluje je velika, te banka svoje proizvode i fokus na određeni sektor prilagođava kako bi zadovoljila karakteristične potrebe tržišta u određenoj zemlji. Stoga se za svaku od 27 zemalja u kojima EBRD djeluje kreira i slijedi posebna strategija.

Nadalje, EBRD ima svoje sektorske politike koje formaliziraju strategiju u sljedećim sektorima: agrobiznis, energetika, općinska i infrastruktura za zaštitu okoliša, prirodni resursi, imovinska pitanja, transport, promet, telekomunikacije, informatika i mediji.

Osnovna aktivnost EBRD-a je finansiranje projekata. Banka osigurava zajmove i finansiranje dioničkim kapitalom, garancije, lizing, finansiranje trgovine, a kroz programe podrške finansira i profesionalni razvoj. Rješenja se prilagođavaju klijentu i potrebama projekta, te konkretnoj situaciji u kojoj se zemlja, regija ili sektor nalaze. EBRD je dosad za projekte i u privatnom i u državnom sektoru odvojila više od 30.3 milijarde eura.

Najveći projekti EBRD-a se kreću od 5 do 250 miliona eura (za više od 800 velikih projekata odvojeno je više od 20 milijardi eura). Ovi projekti moraju zadovoljiti osnovne preduvjete, odnosno, moraju biti profitabilni i od značaja za domaću ekonomiju, zadovoljavati ekološke standarde i predstavljati dodatak na finansiranje donatora i drugih sufinansijera.

Manje projekte EBRD, uglavnom, finansira kroz finansijske posrednike – komercijalne banke, mikrokreditne organizacije, finansiranje kapitala i lizing, čime se preduzetnicima i malim preduzećima osigurava veći pristup finansijskim sredstvima. EBRD je pored ovoga

osnovao i novi Fond namijenjen domaćim preduzećima Zapadnog Balkana u okviru kojega razmatra direktna ulaganja u rasponu od 1 do 4 miliona eura.

Program olakšavanja trgovine osigurava EBRD-ove bankovne garancije koje se izdaju u korist međunarodnih komercijalnih banaka. Banka osigurava i direktno finansiranje banaka u regiji za pozajmice trećim stranama – lokalnim preduzećima za finansiranje aktivnosti povezanih s trgovinom.

EBRD je aktivan u sljedećim programima podrške razvoju biznisa: 'Turn-around Management Programme' (TAM, kroz koji se dijele znanja o upravljanju i izgrađuju vještine poslovanja), 'Business Advisory Services Programme' (BAS, kroz koji se izgrađuju profesionalni kapaciteti lokalnih konsultanata koji će malim i srednjim preduzećima osiguravati stručne savjete o poslovanju), i 'Joint Vienna Institute' (koji organizira seminare za rukovoditelje preduzeća, preduzetnike i vladine dužnosnike). U svim svojim aktivnostima, EBRD slijedi vlastite korporativne politike, procedure i strategije, uključujući politike koje se odnose na informiranje javnosti, okoliš, te mehanizme nezavisnih resursa.

c. EBRD u Bosni i Hercegovini

Od 15. avgusta 2006. godine EBRD je potpisao 47 investicija u BiH u ukupnom iznosu od 554.5 miliona eura, čime je u protekle dvije godine više nego udvostručila svoj portfolio, što je pomoglo generiranju dodatnih 770 miliona eura iz drugih resursa.

Ukupno 30 posto ulaganja je namijenjeno privatnom sektoru od čega 14% u agrobiznis i privredu općenito, dok je 16% bilo namijenjeno finansijskom sektoru. Od 1999. do 2005. godine EBRD je potpisala deset kreditnih SME linija s pet lokalnih banaka, sa namjerom kanaliziranja neophodnih sredstava ka malim i srednjim preduzećima od kojih se brojna nakon rata tek osnivaju. Dosad je više od 300 SME koristilo kredite EBRD-a za proširenje poslovanja.

Oko 70 posto svojih davanja EBRD je uložila u sektor infrastrukture i to: 35 posto u sektor prometa (u obnovu cesta, mostova, željezničkih linija, aerodroma), 26 posto u energetiku (obnova prijenosne mreže), popravke hidro i termoelektrana, restrukturiranje sektora), te 9 posto u telekomunikacije (obnova fiksnih i mobilnih mreža).

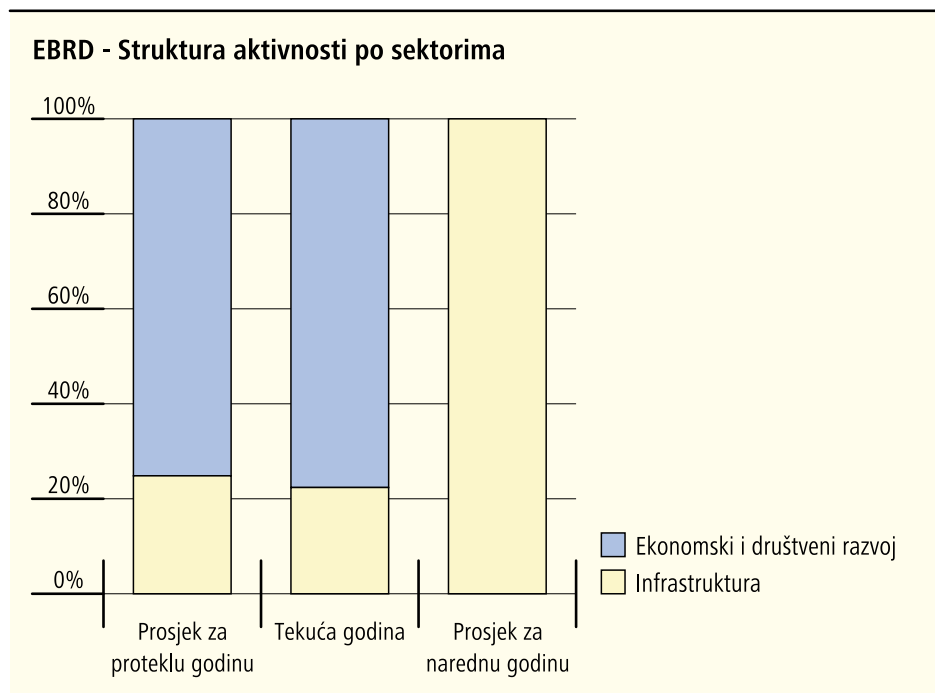
EBRD je u 2005. godini bio jedan od najvećih zajmodavaca u BiH, sa 108 miliona eura ulaganja u prometnu infrastrukturu, metalnu i industriju građevinskog materijala. U oblasti infrastrukture, EBRD je uložila 70 miliona eura za obnovu željezničkih tračnica duž koridora sjever-jug koji povezuje ostatak Balkana s lukom Ploče na Jadranskom moru, te koridora istok-zapad kojim se kroz BiH povezuju Srbija i Hrvatska. Osim što je važan za regionalne integracije, ovaj je projekat značajan i za BiH ekonomiju, jer će u znatnoj mjeri pomoći teškoj industriji kojima je za prijevoz roba potreban pouzdan transport. Banka je za potrebe projekata energetske efikasnosti i ulaganja u okoliš uložila 25 miliona eura u željezaru Mittal Steela u Zenici. EBRD je osigurao i kredit od šest miliona eura Našicecementu iz Hrvatske za ulaganja u fabriku građevinskog materijala u blizini Sarajeva. Kredit će pomoći da se zadovolje potrebe domaćih građevinskih kompanija za materijalom, koje odražavaju rast građevinskog sektora u BiH.

U maju 2006. godine, EBRD je osigurala kredit VF-u, vodećem maloprodajnom lancu u BiH kako bi obnovio svoje postojeće prodajne objekte i proširio svoje poslovanje širom zemlje. Finansijski se paket od 19 miliona eura sastoji od 10 miliona dugoročnog osiguranog kredita i 9 miliona vlasničkog kapitala. U okviru Fonda za Zapadni Balkan, Banka je Raiffeisen Leasingu osigurao kreditnu liniju od 10 miliona eura za kreditiranje trećih strana – namijenjenog malim i srednjim preduzećima. EBRD je 14. avgusta 2006. godine potpisao zajam od 8 miliona eura za MIKROFIN, najveću nebankarsku mikrofinansijsku organizaciju u BiH.

U sektoru energetike, EBRD je nastavila igrati aktivnu ulogu u nastojanjima na restrukturiranju elektroenergetskog sektora u BiH i olakšavanju implementacije ambicioznog energetskog projekta koji sufinansira zajedno s drugim međunarodnim finansijskim institucijama i donatorima. U februaru 2006. god. EBRD je potpisala sporazum o kreditu od 55 miliona eura namijenjen modernizaciji elektrodistributivne mreže u BiH. U smislu političkog dijaloga, EBRD je doprinijela usvajanju novog državnog zakona o željeznicama, uspostavi zajedničkog nezavisnog sistema operatera u domeni elektrodistribucije, osnivanju regulatornih tijela u oblasti energetike, usvajanju strategije upravljanja zračnim prometom, te iniciranju procesa privatizacije Telekoma Srpske.

U strategiji EBRD-a za BiH koja je usvojena u maju 2005. godine definiraju se tri osnovna strateška prioriteta:

- podrška razvoju privatnog sektora kroz direktno i indirektno finansiranje malih i srednjih privatnih preduzeća, kao i privatizacije velikih razmjera, te dalje jačanje finansijskih institucija;
- nastavak političkog dijaloga i pomoći vladama u BiH na svim nivoima u strukturnim i institucionalnim reformama u finansijskom i korporativnom, te sektoru infrastrukture;
- pomoć u regionalnoj integraciji BiH i njenom napretku na putu prema članstvu u EU kroz fizička ulaganja u ključne infrastrukturne projekte, kao i institucionalni razvoj i jačanje državnih institucija u skladu s Dokumentom o evropskom partnerstvu i Akcionim planom BiH za evropsko partnerstvo.

Grafikon 4.14: Angažman EBRD-a u različitim sektorima

Ukupno 75 posto pomoći EBRD-a u 2006. godini bilo je namijenjeno sektoru ekonomskog i socijalnog razvoja. EBRD kroz kreditne linije pomaže razvoju tržišta kredita i kapitala, posebice osiguranju kredita za SME i mikropreduzeća, kao i unapređenju produktivnosti preduzeća i restrukturiranju u fazi privatizacije. Osigurava i kredite preduzetnicima u domeni komercijalne pripreme i prerade prehrambenih proizvoda. Podrška u sektoru infrastrukture uključuje kredite za velike projekte iz domene transporta, obnovu infrastrukture telekoma, kojim se otvara put za predprivatizaciju, kao i podršku obnovi u domeni proizvodnje i distribucije energije.

Povoljni zajmovi koje je u proteklim godinama osiguravala EBRD godišnje su u prosjeku iznosili 61 milion eura. Ovaj se iznos u 2006. godini povećao na 76 miliona eura. EBRD je za naredne godine već osigurao prosječnih 96 miliona eura godišnje.

d. Dodatne informacije

- Evropska banka za obnovu i razvoj - www.ebrd.com

4.2.2 Evropska komisija (EC)

a. Institucionalna organizacija

Jedna od osnovnih nadležnosti Evropske komisije koju dijeli s Vijećem Evropske unije je implementacija vanjske politike EU. Komisija je kolegijalno tijelo, politički nezavisno od vlada država i objedinjuje i štiti opće interese Evropske unije.

U realizaciji ove dužnosti Komisija se uvelike oslanja na svojih preko 120 delegacija i ureda širom svijeta, koje nisu samo 'oči i uši' Komisije u zemljama domaćina, nego i njeni 'glasnogovornici' u odnosu na vlasti i stanovništvo te zemlje. Njihov glavni zadatak je da osiguraju redovite političke analize, da zajedno s ambasadama država članica provode procjene, te doprinose procesu kreiranja politika.

Delegacija Evropske komisije u BiH je osnovana 10. jula 1996. godine. Pored već spomenutih zadataka, ova delegacija igra i ključnu ulogu u implementaciji značajne vanjske pomoći namijenjene BiH.

b. Pristup

Evropska zajednica, koja osigurava jednu trećinu ukupnih tokova pomoći EU, predstavlja najznačajnijeg svjetskog donatora. U okviru vanjske pomoći, osigurava svake godine 7 milijardi eura u više od 150 zemalja, teritorija i organizacija širom svijeta.

Osnovni cilj politike EU prema Zapadnom Balkanu jeste ostvarivanje mira, stabilnosti i ekonomskog razvoja u regiji i otvaranje perspektive integracije u EU.

Bivša je Jugoslavija imala koristi od sporazuma o saradnji s EU još od 1980. godine. Nakon raspada zemlje, 1991. godine i eskalacije različitih sukoba u regiji, politički, trgovinski i finansijski odnosi EU s regijom su se fokusirali na upravljanje kriznim situacijama i obnovu, što je odražavalo potrebe za interventnom pomoći ovih zemalja.

U maju 1999. godine, EC je pokrenula proces stabilizacije i pridruživanja (SAP) sa zemljama Zapadnog Balkana, koji predstavlja dio procesa proširenja, kao i okvirnu politiku EU za zemlje Zapadnog Balkana za cijeli proces, sve do njihovog konačnog pristupanja EU. SAP slijedi tri cilja: stabilizaciju i brzu tranziciju na tržišnu ekonomiju, unapređenje regionalne saradnje i pristupanje EU. Kroz ovaj se proces zemljama u regiji pomaže da izgrade vlastite kapacitete potrebne za usvajanje i implementaciju evropskih standarda, uključujući i zajedničku pravnu stečevinu zajednice, *acquis*, kao i međunarodne standarde.

Proces ima za cilj zemlje Zapadnog Balkana osposobiti i osigurati im instrumente koji će im omogućiti da održe stabilne demokratske institucije; da osiguraju održavanje vladavine zakona, te otvorene, prosperitetne ekonomije koje se temelje na evropskoj praksi i standardima. Snažne veze između svake od zemalja i EU se uspostavljaju kroz tri osnovna mehanizma: trgovinu, finansijsku pomoć i ugovorne odnose.

Važan stup u ovom procesu predstavlja zaključene sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) sa svakom od zemalja. Ovi sporazumi definiraju zajedničke

vrijednosti i načela koja reguliraju odnose između EU i svake od zemalja. Osnovni elementi sporazuma su unapređenje slobodnog kretanja roba, uspostavljanje efikasnih institucija, razvijanje tržišne ekonomije, suzbijanje kriminala i korupcije, reforma visokog obrazovanja, razvijanje demokratije, ljudska prava, nezavisni mediji i unapređenje prometne infrastrukture u regiji.

U januaru 2006. godine, u okviru SAP-a, EU je sklopila evropsko partnerstvo s Albanijom, BiH, Makedonijom i Srbijom i Crnom Gorom uključujući i Kosovo u okviru Rezolucije 1244 Vijeća sigurnosti UN-a, s ciljem da se ove zemlje pripreme za veći stepen integracije s EU. Hrvatska je, istovremeno, ostvarila pristupno partnerstvo.

Političke, ekonomske, zakonodavne i administrativne reforme koje provode zemlje dobivaju podršku EU i to ne samo kroz finansijsku pomoć, nego i kroz intenzivan politički dijalog i savjetodavnu funkciju. Odgovornost za reforme je, međutim, na samoj zemlji koje nisu u cijelosti ovisne o dostupnosti donatorske pomoći.

c. EC u Bosni i Hercegovini

Slijedom Dejtonskog/Pariskog mirovnog sporazuma, BiH se suočila s ogromnim zadatkom izgradnje ekonomije koja funkcionira. EU je, u početku kroz regionalni pristup, a potom kroz SAP, ulagala napore na konsolidaciji mirovnog procesa i približavanja BiH Evropskoj uniji.

EC je od 1991. godine za pomoć tokom i nakon sukoba u BiH uložila više od 2.5 milijardi eura.

- 1991.-2000. g.: više od 2 milijarde eura pomoći EC (uglavnom kroz programe ECHO, PHARE i OBNOVA) koji su se odnosili na izbjeglice i obnovu.
- 2001.-2004. g.: kroz CARDS program je uloženo 312 miliona eura, pri čemu se fokus pomjerio s poslijeratnih aktivnosti na izgradnju institucionalnih kapaciteta i ekonomski razvoj, odnosno, na to da se BiH stavi u bolji položaj kako bi kao država mogla ispuniti svoje obaveze, odnosno, preuzeti odgovornost za vlastite reforme i proces evropskih integracija.
- 2005.-2006. g.: kroz CARDS je uloženo 100 miliona eura. Prioriteti u ovoj fazi pomoći odražavaju prioritete definirane evropskim partnerstvom sa BiH sa sve većim fokusom na izgradnju institucionalnih kapaciteta i ekonomski razvoj. U 2005. god. je iznos pomoći dosegao 49.4 miliona eura. Tokom te godine, Delegacija EC u BiH je upravljala sa 472 ugovora, uključujući grantove, ugovore za izvođenje radova i usluga, te nabavku roba. Za 2006. godinu je s BiH potpisan sporazum o finansiranju u iznosu od 51 milion eura.

Pored navedenog, zemlje članice EU su tokom godina osiguravale i značajnu bilateralnu pomoć.

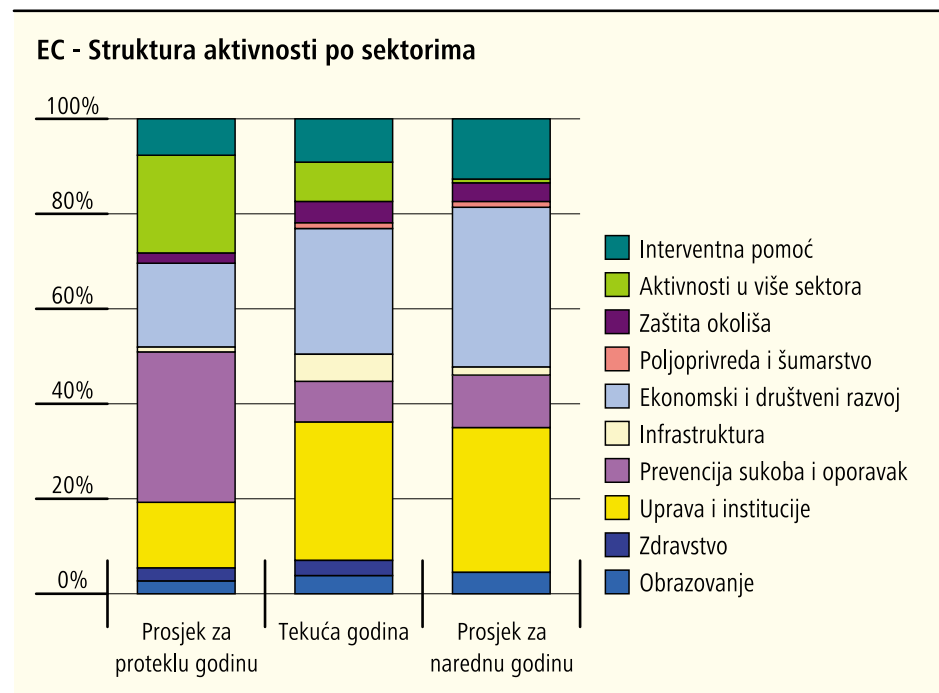
Trenutni okvir za pomoć Evropske unije BiH koji je EC usvojila 2001. godine predstavlja Strategija za BiH za period od 2002. do 2006. godine, koja za cilj ima podršku sudjelovanju BiH u SAP, a posebice je usmjerena na:

- pomoć u konsolidaciji mirovnog procesa i unapređenje međuentitetske saradnje;
- pomoć pomirenju među narodima i povratku izbjeglica i raseljenih osoba u svoje predratne domove;
- uspostavu djelotvornih institucija i održive demokratije na temelju vladavine zakona i poštivanja ljudskih prava;
- postavljanje temelja za održiv ekonomski rast i razvoj;
- približavanje BiH evropskim standardima i načelima.

Delegacija sarađuje s cijelim nizom partnera koji implementiraju ili su korisnici projekata, te tako nema niti jednog segmenta društva u koji nije dospjela podrška EU. Javni sektor koristi širok spektar aktivnosti tehničke pomoći, te 'twinning' projekte – koji osiguravaju vrijedna direktna iskustva osoblja ministarstava zemalja članica iz implementacije propisa EU – ali dobiva i vrhunsku opremu. Kroz cijeli se niz mjera na unapređenju ekonomije i infrastrukture poslovnog sektora nastoji pomoći razvoju prosperitetnog privatnog sektora, dok se kroz aktivnosti na podršci civilnom sektoru – uključujući i medije i nevladine organizacije (NVO) – pomaže distribuiranju i podršci ljudskim pravima i drugim ključnim porukama. Partneri u nastojanjima da se BiH približi Evropi su brojni – od lokalnih NVO koje implementiraju inicijalna nastojanja do stranih konsultanata koji osiguravaju stručnu pomoć u predpristupnom periodu, od međunarodnih organizacija do vladinih agencija.

Počevši od 2007. do 2013. god. pomoć BiH će biti pružana u okviru Predpristupnog instrumenta (IPA) koji će biti jedan od instrumenata koji EU koristi u vanjskim odnosima.

Pomoć u okviru IPA će se koncentrirati na institucionalnu izgradnju, posebice na jačanje efikasne implementacije vladavine zakona, unapređenje upravnih i pravosudnih kapaciteta, te poticaj usklađivanju sa zajedničkom pravnom stečevinom EU. Pravila IPA predviđaju ulaganja u unapređenje ekonomskog i socijalnog razvoja. BiH kao zemlja – potencijalni kandidat za pristupanje EU će, također, biti u mogućnosti koristiti proces institucionalne izgradnje za izgradnju kapaciteta i osigurati da budu uspostavljene kvalitetne strukture namijenjene upravljanju i programiranju kako bi mogla započeti s pripremom za upravljanje predstrukturalnim fondovima kada doista i postane zemlja kandidat.

Grafikon 4.16: Angažman EC u različitim sektorima

EC pruža podršku u više sektora i u 2006. godini je potrošila oko 68 miliona eura od kojih je 28 posto usmjereno kroz multilateralne organizacije. EC je već ugovorila prosječno 36 miliona eura direktne pomoći godišnje koja će biti realizirana u narednim godinama. Pored toga, EC je već osigurala dodatnih 60 miliona eura za buduće projekte koji još uvijek nisu ugovoreni.

d. Dodatne informacije

- Evropska Unija - www.europa.eu
- Evropska Komisija - www.ec.europa.eu
- EC Delegacija u Bosni i Hercegovini - www.delbih.ec.europa.eu/en

4.2.3 Evropska investicijska banka (EIB)

a. Institucionalna organizacija

Evropska investicijska banka (EIB) osnovana je Rimskim ugovorom kao finansijska institucija Evropske unije. Njena misija je pružiti podršku političkim i razvojnim ciljevima EU osiguravanjem dugoročnog finansiranja konkretnih projekata kapitalnih ulaganja.

Kao institucija Unije, EIB pruža podršku politikama EU kroz finansiranje opravdanih javnih i privatnih ulaganja. Banka usko sarađuje s bankarskom zajednicom i u smislu pozajmljivanja na tržištima kapitala i pri finansiranju kapitalnih projekata. Članice EIB su zemlje članice EU, a njena upravna tijela su: Savjet guvernera, Poslovodni i Nadzorni odbor.

b. Pristup

Operativni plan banke, koji se obično sačinjava za trogodišnji period, predstavlja strateški dokument kojim se, u skladu s ciljevima koje je utvrdio Savjet guvernera, definira srednjoročna politika i utvrđuju operativni prioriteti. Ovaj plan predstavlja i instrument za *ex post* evaluaciju aktivnosti EIB.

Operativnim planom za razdoblje od 2005. do 2007. god. utvrđeno je pet operativnih prioriteta u aktivnostima kreditiranja koje realizira EIB:

- ekonomska i socijalna kohezija u proširenoj EU;
- implementacija inicijative Inovacija 2010;
- izgradnja transevropske i mreže pristupa;
- podrška razvoju EU i politikama saradnje sa zemljama partnerima;
- zaštita i unapređenje okoliša uključujući klimatske promjene i obnovljivu energiju.

Ostali operativni prioriteti podrazumijevaju podršku malim i srednjim preduzećima (SME), kao i kompanijama srednje veličine, te podrška ljudskom kapitalu, prije svega u domeni zdravlja.

EIB kao podršku projektima nudi različite finansijske usluge, ovisno o uvjetima i kategoriji projekta:

- globalni zajmovi, posredni zajmovi namijenjeni malim i srednjim preduzećima predstavljaju strukturu u okviru kojim se domaćim partnerskim bankama dodjeljuju kreditne linije zajedno s mandatom da kredite dodjeljuju projektima koji zadovoljavaju uvjete EIB. Domaće vlasti ili mala i srednja preduzeća mogu koristiti globalne zajmove;
- preduzetnički kapital;
- direktni ili pojedinačni zajmovi;
- Fond za strukturirano finansiranje (SFF).

Kredit koji daje EIB su dugoročni, a period otplate se kreće od četiri do dvadeset godina. EIB finansira širok spektar u oblasti energetike, infrastrukture i industrije. Kako bi zadovoljili uvjete kreditiranja takvi projekti moraju doprinosti ostvarivanju ciljeva zacrtanih u ekonomskoj politici EU.

Najveći dio kredita se realizira u Evropskoj uniji, čime EIB prije svega nastoji doprinijeti izgradnji blisko povezane Evrope, posebice povezanosti u smislu ekonomske integracije i veće socijalne kohezije. EIB grupa pored toga, kroz Evropski investicijski fond osigurava i finansiranje evropskog preduzetničkog kapitala.

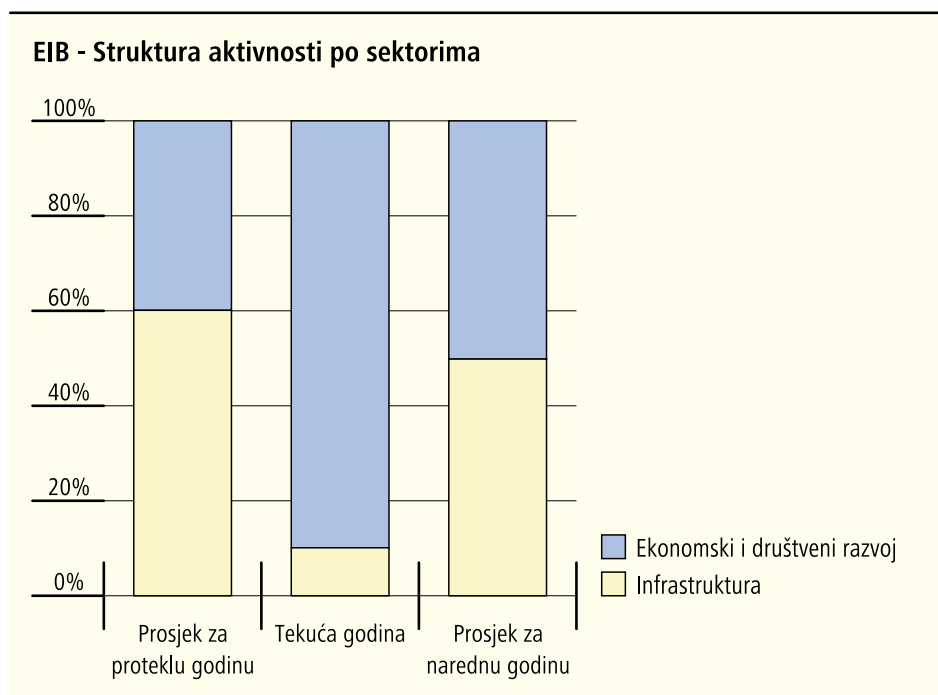
EIB svoje aktivnosti izvan Evropske unije uglavnom finansira iz vlastitih izvora, ali u okviru mandata koji definira Unija ili iz budžetskih resursa zemalja članica. Izvan EU, EIB doznava i značajne iznose u okviru procesa tehničke saradnje, te na osnovu politika i strategija za pomoć namijenjenu razvoju koju za zemlje koje nisu članice EU utvrđuje EU. U tom kontekstu, EIB osigurava podršku kapitalnim ulaganjima u zemljama srednje i istočne Evrope, zemljama članicama Euromediterranskog partnerstva, u Aziji, latinskoj Americi i južnoj Africi. Aktivnosti EIB izvan Unije se odvijaju u skladu s mandatom za kreditiranje u određenoj regiji, te općim sporazumima o saradnji koji se zaključuju između Unije i zemalja ili grupa zemalja. Ovi sporazumi sadrže finansijske odredbe koje predstavljaju okvir politika EU koje reguliraju pomoć i saradnju u razvoju, a definiraju i razmjere i gornje iznose kredita EIB u fiksnim periodima. Aktivnosti kreditiranja EIB-a mogu se kombinirati s drugim finansijskim izvorima EU, posebno s grantovima Evropske komisije i bilateralnom pomoći koju osiguravaju zemlje članice.

c. EIB u Bosni i Hercegovini

Poslije inicijalnog usmjerenja na urgentnu obnovu osnovne infrastrukture krajem 1990-tih, aktivnosti EIB u zemljama Zapadnog Balkana su se koncentrirale na poboljšanje infrastrukturnih mreža, s naglaskom na regionalnoj integraciji i uklanjanju uskih grla u cestovnim, željezničkim i energetske sistemima. Na projekte u sektoru transporta – uglavnom cestovnog, ali i željezničkog i zračnog prometa, te kontrole letova – otpadalo je više od 60% ukupnih kredita, dok se za projekte u energetske sektoru tijekom proteklih nekoliko godina odvajalo 13 posto od ukupnih kredita, što ukazuje na značajnu potrebu za moderniziranjem infrastrukturne mreže u zemljama regije.

U skorijim je godinama EIB razgranala svoje aktivnosti u relativno nove sektore poput zdravstva i obrazovanja. Štaviše, EIB je svoje aktivnosti proširila u korist projekata koji za cilj imaju unapređenje okoliša i kvalitete života lokalnog stanovništva (vodosnabdijevanje i sanitacija, obnova gradova). Znatno se razvila i podrška malim i srednjim preduzećima i manjim projektima iz oblasti infrastrukture koja se odvija kroz indirektno finansiranje koje EIB osigurava domaćim partnerskim bankama, koje zatim ova sredstva pozajmljuju malim i srednjim preduzećima i općinama. Ove aktivnosti predstavljaju ključni sektor u kojem se odvijaju aktivnosti EIB u regiji, a pozitivni rezultati koji iz njih proističu su stvaranje novih radnih mjesta i ekonomske korist.

Od 2000. godine u BiH je javnom sektoru dodijeljeno kredita u iznosu od 454 miliona, dok krediti dodijeljeni privatnom sektoru iznose 105 miliona eura. U narednim su godinama već planirane značajne nove aktivnosti i u tradicionalnim sektorima, ali i u novim oblastima kakve su npr. općinski projekti.

Grafikon 4.15: Angažman EIB u različitim sektorima

Pomoć EIB-a koju pruža kroz programe povoljnih zajmova najviši je nivo dosegla u 2006. godini, kada je iznosila 46 miliona eura. Ovaj će se iznos u narednim godinama znatno povećati, na prosječno 81 milion eura godišnje, zahvaljujući početku ulaganja u domeni željezničkog i cestovnog prometa.

d. Dodatne informacije

- Evropska investicijska banka - www.eib.org

4.2.4 Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP)

a. Institucionalna organizacija

Kao jedan od kamena temeljaca UN-ovog sistema, UNDP pomaže zemljama u razvoju da izgrade vlastite kapacitete za potrebe humanog razvoja. UNDP je najveća svjetska organizacija koja pruža multilateralnu pomoć u obliku grantova. Djeluje u više od 170 zemalja grupiranih u pet regija: Afrika, arapske zemlje, Evropa i Zajednica nezavisnih država, latinska Amerika i Karibi, te Azija i Pacifik.

UNDP-ov administrator je treći po hijerarhiji najviši dužnosnik u sistemu Ujedinjenih nacija, nakon generalnog sekretara i zamjenika generalnog sekretara. Na razdoblje od četiri godine ga imenuje generalni sekretar a potvrđuje Opća skupština Ujedinjenih nacija.

Izvršni odbor UN-a se sastoji od predstavnika iz 36 zemalja članica Ekonomskog i socijalnog vijeća UN-a (ECOSOC). Odbor nadzire i pruža podršku aktivnostima UNDP-a, čime se osigurava da organizacija ostane prijemljiva za potrebe zemalja kojima program pruža podršku.

Rezidentni predstavnik UNDP-a obično vrši i dužnost rezidentnog koordinatora razvojnih aktivnosti cjelokupnog UN-ovog sistema. UNDP kroz takvu koordinaciju nastoji osigurati najefikasnije korištenje međunarodne pomoći.

Finansijska pravila i propisi UNDP-a podrazumijevaju dvije osnovne kategorije finansiranja: redovne (osnovne) i druge resurse. UNDP-ovo se poslovanje finansira iz redovnih resursa, a sredstva namijenjena u tu svrhu dolaze iz davanja na koja su se službeno obavezale zemlje članice UN-a. Provizorni podaci pokazuju da su redovna davanja za 2004. godinu dosegla 842 miliona USD. U smislu apsolutnih iznosa u dolarima pet najvećih donatora su: Sjedinjene Američke Države, Norveška, Holandija, Japan i Sida (upravo takvim redoslijedom). Holandija, pak, svoja davanja za redovne resurse UNDP-a povećava za 20 posto, na 90 miliona eura (112 miliona USD) godišnje, te time Holandija postaje najveći UNDP-ov donator.

Programske aktivnosti UNDP-a ovise i o mobilizaciji ostalih resursa, koji mogu biti u obliku zajedničkog finansiranja, uzajamnih fondova (trust funds) ili izdvajanja vlade za sufinansiranja (. Dodatni resursi se usmjeravaju u fondove kojima upravlja UNDP, poput UNV, UNCDF i UNIFEM. Pored toga, UNDP-ove aktivnosti se finansiraju i temeljem principa paralelnog finansiranja i sporazuma o uslugama upravljanja sredstvima.

a. Pristup

Fokus UNDP-a u pružanju pomoći zemljama da izgrade i razmjenjuju rješenja za izazove koje postavljaju procesi:

- Demokratska uprava – izgradnja institucija i razvijanje procesa koji u većoj mjeri odgovaraju na i uvažavaju potreba običnih građana. Podrška koju UNDP pruža procesima demokratske tranzicije u zemlji mogu se podijeliti u četiri kategorije: (a) tehnička podrška i savjetovanje, (b)

izgradnja kapaciteta institucija i pojedinaca, (c) zastupanje, komunikacije i informiranje javnosti, (d) promoviranje i posredovanje u dijalogu, i (e) uspostavljanje saradnje u razmjeni znanja i dobrih primjera iz prakse.

- Smanjenje siromaštva – UNDP promovira pojam ljudskog siromaštva kao pojam komplementaran pojmu siromaštva koje se mjeri prihodima, a kroz naglašavanje značaja ujednačenosti i pravedne raspodjele, socijalnog uključivanja, osnaživanja žena i poštivanja ljudskih prava za smanjenje siromaštva. UNDP istovremeno ulaže napore i na stvaranju okruženja povoljnog za razvoj privatnog sektora.
- Prevencija kriza – UNDP je organizacija koja ima tradiciju u izgradnji, konsolidaciji i očuvanju mira i adekvatnog odgovaranja na prirodne katastrofe.
- Energetika i okoliš – UNDP zemljama pomaže u rješavanju problema koji su po svojoj prirodi globalni, poput klimatskih promjena, narušavanja biološke raznolikosti i oštećivanja ozonskog omotača s kojima se zemlje ne mogu suočiti same, te pomaže zemljama da ojačaju vlastite kapacitete potrebne za suočavanje s izazovima na globalnom, domaćem i lokalnom planu.
- HIV/AIDS – UNDP zagovara potrebu da se HIV/AIDS stavi u samo središte procesa planiranja i izrade budžeta u zemljama u kojima djeluje, pomaže izgradnji domaćih kapaciteta potrebnih za provođenje inicijativa koje podrazumijevaju sudjelovanje osoba i institucija koje se obično ne bave javnim zdravstvom, te promovira decentralizirano djelovanje koje osigurava podršku aktivnostima na nivou zajednice.

Ciklus planiranja aktivnosti UNDP-a za određenu zemlju predstavlja dio nedavno revidiranog, usklađenog ciklusa planiranja aktivnosti svih UN-ovih agencija. Ovaj proces počinje pripremom procjene za konkretnu državu tzv. Common Country Assessment (CCA) u skladu s kojom se definira Okvir za razvojnu pomoć Ujedinjenih nacija (UNDAF). CCA i UNDAF predstavljaju osnovu za pripremu programskog dokumenta koji pokriva četverogodišnje razdoblje. Na ovaj način aktivnosti svih UN-ovih agencija zajednički doprinose ostvarenju istih razvojnih ciljeva definiranih u UNDAF-u.

c. UNDP u Bosni i Hercegovini

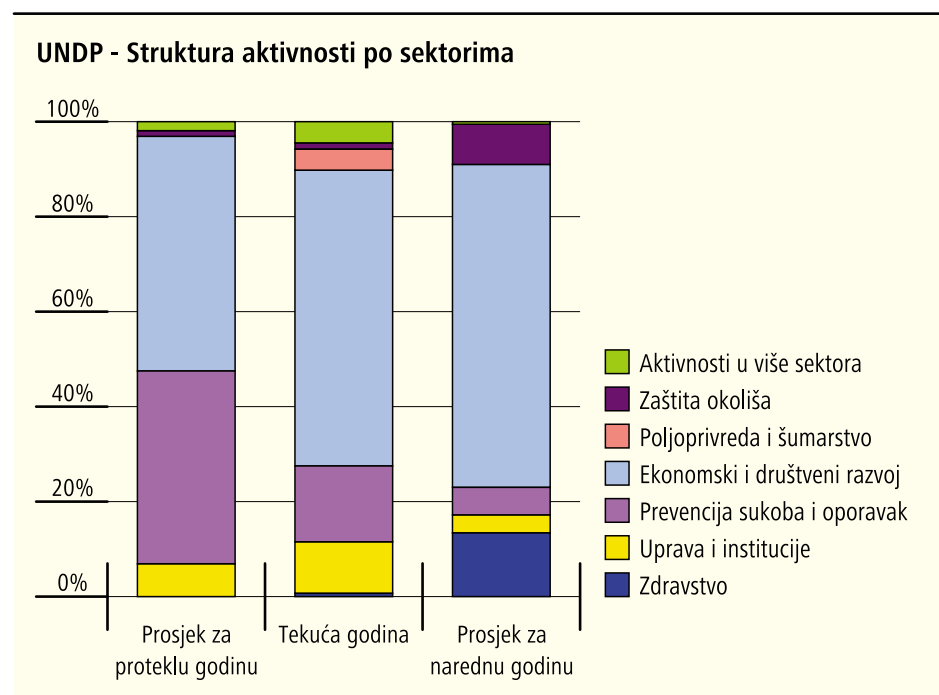
Od osnivanja svog ureda u BiH, 1996. godine, UNDP je eposvećen rješavanju cijelog niza razvojnih izazova, od obnove kuća i infrastrukture za povratnike, do deminiranja, uništavanja malog oružja i lakog naoružanja, reforme javne uprave i razvoja drugih socijalnih i ekonomskih domena. U periodu između 1996. i 2006. godine, UNDP je uložio više od 164 miliona USD.

U periodu od 2001. do 2004. godine UNDP je snažan naglasak stavio na sposobnost domaćih vlasti da preuzmu veću odgovornost i vodstvo u formuliranju strategija i politika i izradi vlastitog plana i programa razvoja zemlje. UNDP je nastavio usmjeravati svoju podršku na održivi povratak raseljenih osoba. Ovo je, s jedne strane, podrazumijevalo programe reintegracije i revitaliziranja zajednica, a s druge, inicijative kroz koje bi se izgrađivali kapaciteti u samoj zemlji potrebni za preuzimanje kontrole nad i upravljanja

procesom povratka. Kao vodeće načelo procesa u odnosu na lokalnu upravu, ekonomski razvoj i planiranje usvojen je pristup koji se zasniva na ljudskim pravima koji se nastoji ugraditi u sve programske aktivnosti.

UNDP će u periodu od 2005. do 2009. godine okončati preusmjeravanje aktivnosti od humanitarne pomoći na podršku razvoju u okviru Programa za BiH koji je dogovoren s vladom. Opći cilj UNDP-ovog ureda u BiH je u skladu sa globalnim mandatom UNDP-a na smanjenju siromaštva, a područja u središtu UNDP-ovih aktivnosti su u cijelosti u skladu s Srednjoročnom strategijom razvoja BiH (MTDS) i procesom stabilizacije i pridruživanja (SAP) koji sponzorira Evropska unija. Osim fokusiranja na ublažavanje siromaštva, UNDP ulaže napore na unapređenju demokratske uprave, sigurnosti i održivosti okoliša.

Grafikon 4.17: Angažman UNDP-a u različitim sektorima

UNDP je u 2006. godini utrošio oko 16 miliona USD (12.5 miliona eura), a takav će se trend nastaviti i u narednim godinama. Više od 60% sredstava koje osigurava UNDP namijenjeno je sektoru socijalnog i ekonomskog razvoja i to kroz tri osnovna programa – Općinski razvojni program zasnovan na poštivanju ljudskih prava - (RMAP), projekat namijenjen strateškom planiranju na lokalnoj razini, Trajan prijenos odgovornosti za povratak na nadležne institucije (SUTRA), projekt namijenjen povratnicima i lokalnom razvoju, te Program oporavka regije Srebrenica (SRRP). UNDP će od sljedeće godine upravljati i sredstvima Globalnog fonda, i na taj način pružati podršku i nacionalnoj strategiji borbe protiv HIV-AIDS-a u BiH.

d. Dodatne informacije

- Razvojni program Ujedinjenih nacija - UNDP - www.undp.org
- UNDP u BiH - www.undp.ba

4.2.5 Svjetska banka

a. Institucionalna organizacija

Svjetska banka je jedna od vodećih svjetskih institucija u borbi protiv siromaštva i u nastojanjima na unapređenju životnog standarda stanovništva zemalja u razvoju. Svjetska banka je razvojna banka koja osigurava kredite, savjete, tehničku pomoć i razmjenu znanja. Ona nije banka u uobičajenom smislu te riječi, nego jedna od specijaliziranih agencija UN-a sa 184 države članice. Zajedno s ostatkom zajednice koja se bavi razvojem, Svjetska banka svoja nastojanja usmjerava na ostvarenje MDG koje su zemlje članice UN-a dogovorile 2000. godine, s namjerom održivog smanjenja siromaštva.

Svjetska banka kao grupacija se sastoji od pet blisko povezanih institucija:

- Međunarodna banka za obnovu i razvoj (IBRD) svoje aktivnosti usmjerava na smanjenje siromaštva u srednje bogatim i siromašnijim zemljama i to pružanjem podrške održivom razvoju kroz kredite, garancije i analitičke usluge;
- Međunarodno udruženje za razvoj (IDA) koja finansira najsiromašnije zemlje u njihovim nastojanjima na smanjenju siromaštva i to osiguravanjem beskamatnih kredita i grantova koji se dodjeljuju na temelju zadovoljavanja određenih kriterija;
- Međunarodna finansijska korporacija (IFC), je najveći multilateralni izvor kreditiranja i finansiranja kapitala namijenjenih projektima u privatnom sektoru u zemljama u razvoju, koji promovira održivi razvoj privatnog sektora, prije svega kroz finansiranje projekata, pomoći privatnim kompanijama u mobiliziranju sredstava na međunarodnom finansijskom tržištu i osiguranje tehničke pomoći poslovnom sektoru i institucijama vlasti;
- Multilateralna agencija za garancije u ulaganjima (MIGA) koja ulagače osigurava od političkih i nekomercijalnih rizika, posreduje u sporovima između ulagača i vlada, savjetuje vlade u domeni promoviranja vanjskih ulaganja i razmjenjuje informacije putem on-line informacionih servisa;
- Međunarodni centar za poravnanja u investicijskim sporovima (ICSID) koji razrješava investicijske sporove između stranih ulagača i zemalja domaćina;
- Termin "Svjetska banka" se u užem smislu odnosi na IBRD i IDA.

Vlasnici Svjetske banke su, kao dioničari, 184 države članice. Broj dionica koji može biti u vlasništvu jedne zemlje temelji se općenito na veličini njene ekonomije. Vlade dioničari Svjetske banke su zastupljeni u Savjetu guvernera, koje je vrhovno upravno tijelo koje izvršnim direktorima delegira konkretne dužnosti. Predsjednik banke predsjedava sastancima uprave i odgovoran je za rukovođenje Bankom.

Banka, u okviru svojih aktivnosti širom svijeta, djeluje kroz tri vrste ureda:

- urede u zemljama koji sarađuju s vladama – klijentima Banke i njenim agencijama i koji su za svoj rad odgovorni isključivo Banci;
- regionalne urede koji osiguravaju podršku programima pomoći zemljama i pokrivaju programe koji se odnose na više od jedne zemlje;

- sjedište u Vašingtonu koje osigurava podršku regionalnim i pojedinačnim uredima u zemljama klijentima u pogledu administrativnih, pravnih i tehničkih pitanja.

b. Pristup

Akcioni plan Svjetske banke kojim se utvrđuju programi i prioriteti za konkretnu zemlju poznat je pod nazivom Strategija pomoći za zemlju (CAS). Ova strategija pokriva period od tri do četiri godine i pripremljena je uz sudjelovanje vlada i civilnog društva.

Planovi banke za pomoć siromašnim zemljama obično se temelje na PRSP dokumentima – strategijama smanjenja siromaštva koji su pripremili domaći stručnjaci određene zemlje i to kroz javni dijalog. U slučaju situacija koje se odnose na stanje nakon sukoba, strategija Svjetske banke za konkretnu zemlju se naziva Interim Strategy Note, odnosno, privremenom strategijom.

Svjetska banka se u pripremi i implementaciji razvojnih strategija pridržava sljedeća četiri načela:

- razvojne strategije bi trebale biti sveobuhvatne i biti definirane na osnovu dugoročne vizije;
- razvojni ciljevi i strategije bi trebale biti 'vlasništvo', odnosno, odgovornost same zemlje, odnosno, temeljiti se na sudjelovanju domaćih aktera u njihovoj izradi;
- zemlja korisnik pomoći bi procese upravljanja i koordinacije pomoći trebala realizirati u partnerskom odnosu sa različitim akterima;
- rezultati razvoja bi se trebali ocjenjivati kroz mjerljiva postignuća na terenu, kako bi se strategija mogla prilagoditi postignutim rezultatima i promjenama.

Banka koristi dvije osnovne vrste instrumenata:

- dugoročne investicijske zajmove (pet do deset godina) koji su namijenjeni finansiranju nabavke roba, radova i usluga za potrebe podrške projektima socijalnog i ekonomskog razvoja u nizu sektora;
- kratkoročne kredite namijenjene prilagodbama (od jedne do tri godine) koji osiguravaju vanjsko finansiranje kao podršku institucionalnim i reformama politike.

Svjetska banka kao grupacija nudi ograničen broj grantova koji predstavljaju podršku razvojnim projektima. Banka ove grantove distribuira kroz cijeli niz mehanizama: Sajam razvojnih ideja, Donacije za razvoj(DGF), grantove namijenjene organizacijama civilnog društva, Globalni program za okoliš (GEF), InfoDev, Japanski fond za razvoj ljudskih resursa (PHRD), Japanski fond za socijalni razvoj (JSDF), Multilateralni fond za implementaciju Protokola iz Montreala, Program malih grantova, Program sufinansiranja, uzajamne fondove.

Svjetska banka razvija i finansira određeni projekt na zahtjev same države. Pregovori o finansiranju slijede nakon procjene izvedivosti projekta i uvjeta kreditiranja. Kreditni se

prijedlog, koji se odnosi na ove projekte, podnosi Izvršnom odboru Svjetske banke na odobravanje. Sporazum o kreditu stupa na snagu kada ga ratificira parlament ili vlada zemlje na koju se odnosi. Važno je napomenuti da implementacijom projekata rukovodi ili nadležno ministarstvo ili nadležna vladina agencija – tzv. agencija za implementaciju projekta, koja je odgovorna za aspekte implementacije poput nabavke i odabira konsultanata. Projektni ciklus u projektima Svjetske banke se sastoji od: faze izrade strategije za zemlju, faze identifikacije, faze pripreme, faze procjene, faze pregovora i odobravanja, faze implementacije i supervizije, te izvještaja o završetku implementacije i faze evaluacije.

c. Svjetska banka u Bosni i Hercegovini

BiH se Svjetskoj banci i IDA pridružila 1996. godine, uz retroaktivno članstvo koje teče od 1993. godine. U godinama neposredno nakon rata prva CAS strategija za BiH je bila usmjerena na poticanje obnove kroz niz projekata interventne pomoći. Finansijska je podrška tako osigurana za cijeli niz sektora uključujući transport, energetiku, deminiranje, obnovu kuća, zdravstvo, obrazovanje, javne radove, poljoprivredu i mikrokreditna ulaganja. Tokom perioda obnove i oporavka, Banka je osigurala gotovo 15 posto od ukupne donatorske pomoći (5.4 milijarde USD), te kroz sufinansiranje projekata osigurala dodatnih 7% sredstava.

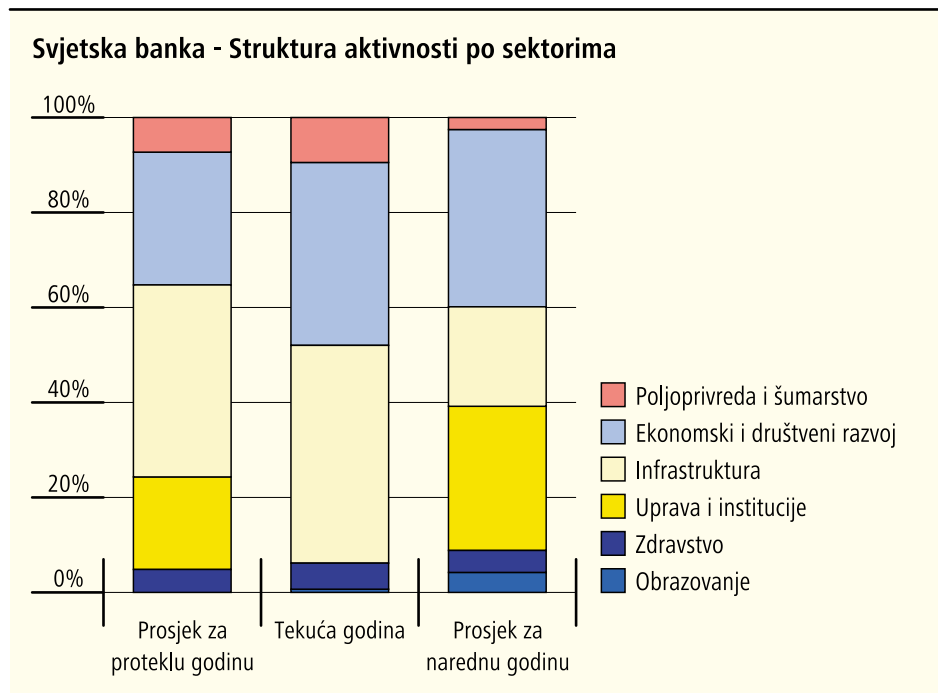
Nakon 2000. godine, kada je okončana većina aktivnosti na osnovnoj rekonstrukciji, te kada je nivo infrastrukture skoro dosegao predratni nivo, druga CAS urađena 2004. godine je veći naglasak stavila na temeljne strukturne reforme ključne za razvijanje tržišne ekonomije. Pomoć Svjetske banke je usmjerena na poticanje rasta i zapošljavanja kroz razvoj privatnog sektora, te jačanje institucija i uprave, reformu javnog sektora i podršku socijalnoj održivosti.

CAS za fiskalno razdoblje od 2005.-2007. god., koja je usvojena u avgustu 2004. godine se nadovezuje na aktivnosti Banke u proteklom razdoblju. Temelji se na prvoj MTDS (PRSP) BiH i strategiju Banke povezuje sa srednjoročnim ciljevima BiH. Strategija se fokusira na tri ključne oblasti:

- unapređenje javnih finansija i jačanje institucija;
- podršku održivom rastu kroz razvoj privatnog sektora;
- ulaganje u ključnu socijalnu i ekonomsku infrastrukturu.

Ova se tri cilja međusobno podržavaju. Kako bi osigurala stvaranje samoodržive ekonomije i fiskalno održivog javnog sektora u srednje- i dugoročnom periodu, strategija nastoji smanjiti teret koji javni sektor predstavlja ekonomiji, što je, pak, preduvjet za otvaranje prostora privatnom sektoru za rast, te time i davanje poticaja proizvodnim aktivnostima, domaćoj privatnoj i javnoj štednji, te rastu izvoza.

Svjetska banka je od 1996. godine za BiH kroz 52 projekta odvojila 1.1 milijardu USD. Posljednja CAS za BiH ima za cilj osigurati 30 do 40 miliona USD godišnje za razdoblje od 2005. do 2007. godine, što, pak, ovisi o rezultatima koje BiH postigne u ostvarivanju zacrtanih reformi.

Grafikon 4.18: Angažman Svjetske banke u različitim sektorima

Svjetska banka je u 2006. god. osigurala 65 miliona USD (51 milion eura) povoljnih kredita. Najveći korisnici ovih kredita dolaze iz sektora socijalnog i ekonomskog razvoja i sektora infrastrukture. Dio sektora infrastrukture obuhvata i podršku unapređenju administrativnih i tehničkih kapaciteta za upravljanje čvrstim otpadom i drugih ekoloških problema kako bi se pomoglo smanjenju rizika po zdravlje koje uzrokuje, između ostalog, neadekvatno prikupljanje otpada, te smanjenju zagađenja rijeka Neretve i Bosne iz općinskih izvora. U 2006. god. je 46% ukupnog udjela dodijeljeno sektoru infrastrukture, dok je 38% bilo namijenjeno sektoru ekonomskog i socijalnog razvoja.

d. Dodatne informacije

- Ured Svjetske Banke u Bosni i Hercegovini - www.worldbank.ba
- Svjetska banka - www.worldbank.org
- Grupacija Svjetske banke - www.worldbankgroup.org

PETO POGLAVLJE: DODACI

5.1 Metodološke napomene

Ideja o aktivnosti kroz koju bi se sačinio pregled donatora u BiH je najprije predstavljen na DCF-u. Cijeli proces je podrazumijevao sudjelovanje velikog broja aktera. Kvantitativni podaci u izvještaju se u cijelosti zasnivaju na anketi provedenoj sa 17 donatora – članova DCF-a, uključujući EIB. Pored ove ankete, podaci o stanju u pojedinačnim sektorima u BiH i profilima donatora prikupljeni su kroz kvalitativne polustrukturirane intervjuje.

U prvom dijelu ovog istraživanja su, korištenjem upitnika, prikupljene informacije o projektnim aktivnostima donatora i budžetu. U upitniku su se od donatora tražile sljedeće informacije: kratak opis intervencija, odnosno, aktivnosti donatora, datum početka i okončanja projekata, podaci o geografskoj lokaciji projekata, kontakt informacije i informacije o budžetu. Što se informacija o budžetu tiče, od donatora je zatraženo po fazama razvrstaju budžete: prošle, tekuće i buduće kako bi se mogli vidjeti trendovi u smislu mikro i makrofinansiranja. Kako bi se izbjeglo duplo prikazivanje sredstava u oblastima u kojima se finansijska podrška usmjeravala kroz multilateralne organizacije (npr. Svjetsku banku ili UNDP), u upitniku su se odvojeno tražili podaci o bilateralnom i multilateralnom finansiranju. S obzirom na veliku količinu prikupljenih informacija o projektima, podaci su strukturirani na osnovu međunarodno priznatih kodova za ODA koje je utvrdio Odbor za pomoć u razvoju (DAC).

Druga faza istraživanja podrazumijevala je preliminarnu analizu podataka prikupljenih putem upitnika koji su popunili predstavnici donatorskog i DAC sektora. Ubrzo je postalo jasno da je podjela budžeta na prošle, tekuće i buduće dovela do pogrešne interpretacije ukupnih budžeta projekata, jer je suma 'prošlih' budžeta prirodno bila znatno viša od iznosa za 'tekući', odnosno, budžet za 2006. godinu ili budžeta planiranih za 'buduće' razdoblje. Tako je odlučeno da se u izvještaju koriste prosječni iznosi za 'prošle' i 'buduće', jer će na takav način trendovi izdvajanja biti očitiji. To je, pak, značilo da u izvještaju nećemo prikazivati podatke o ukupnoj potrošnji donatora za višegodišnje razdoblje. Usporedbe radi, svi budžetski iznosi su konvertirani u eure, i to u skladu s kursom za septembar 2006. godine.⁴³ Odluka da se kao valuta koristi euro je zasnovana na značaju koji ova valuta ima za BiH.

Treća faza istraživanja je obuhvaćala pojedinačnu analizu po sektorima i donatorima. S obzirom da su DAC kodovi izuzetno detaljni, te da za BiH ne postoji zbirna klasifikacija sektora, na osnovu informacija koje su dali donatori i konsultacija sa svima, definirano je 10 zbirnih sektora. Analiza po sektorima se zasniva na kvantitativnim podacima prikupljenim putem polustrukturiranim intervjuima realiziranim s donatorima. Profili donatora koji su sudjelovali u istraživanju uglavnom se zasnivaju na informacijama iz intervjuja, ali su nadopunjeni objavljenim zvaničnim podacima.

43. Kursne stope koje su korištene za potrebe ovog izvještaja: 1 EUR = 1.438 CAD, 1 EUR = 147.487 JPY, 1 EUR = 7.952 NOK, 1 EUR = 9.193 SEK, 1 EUR = 1.578 CHF, 1 EUR = 0.676 GBP, 1 EUR = 1.276 USD

5.2 Projektni zadatak Koordinacionog foruma donatora (ToR)

a. Preambula

Prijedlog za DCF je proizašao iz mehanizma neformalnih periodičnih sastanaka ograničene skupine donatora. Zasniva se na dogovoru da je potreban mehanizam koji bi se u većoj mjeri temeljio na rezultatima, te da je ovu grupu potrebno proširiti i na druge značajne donatore. Cilj je bio nadovezati se na proces koordinacije pomoći koju vodi vlada, te kvalitetnije usmjeriti podršku međunarodne zajednice u BiH.

Inicijalno je, a s ciljem da se omogući efikasno upravljanje radom grupe, bilo predloženo da se grupa sastoji od predstavnika najznačajnijih aktera, uključujući pet do sedam donatora iz EU, pet donatora izvan EU i predstavnika sedam multilateralne institucije (Delegacije Evropske komisije, EBRD-a, UNDP-a i Svjetske banke).

b. Opći podaci

U martu 2005. godine su se ministri 91 zemlje, predstavnici 26 multilateralne organizacija i 14 međunarodnih organizacija civilnog društva zajednički, potpisivanjem Pariške deklaracije⁴⁴ obavezali na poduzimanje dalekosežnih reformi namijenjenih kvalitetnijem pružanju i upravljanju zvaničnom pomoći namijenjenoj razvoju (ODA). Ova deklaracija predstavlja posljednji od ciljeva u procesu koji je počeo s obavezivanjem na pružanje pomoći u Montereju 2002. godine⁴⁵, a koje je potvrđeno na Rimskom samitu održanom 2003. god.⁴⁶ Kroz ove se odluke iznova poziva na fokusiranje na efektivnost pomoći koja se osigurava, a koja se temelji na načelima 'vlasništva', usklađenosti s razvojnim strategijama zemalja korisnika pomoći, harmonizacije, upravljanja zasnovanog na rezultatima i uzajamne odgovornosti.

Pored toga što je ukazala na rastuću odlučnost međunarodne zajednice na razrješavanju ovih pitanja, deklaracija je navela i niz praktičnih koraka. U osnovi ovih prijedloga je svijest da donatori i korisnici pomoći dijele odgovornost u osiguravanju da se pomoć iskoristi tako da poluču najbolje moguće rezultate. Iskustva pokazuju da se najbolji rezultati mogu osigurati samo kroz aktivno djelovanje na koordinaciji i harmonizaciji procesa ODA. Postizanje tog cilja zahtijeva angažman kako vlasti zemalja korisnika pomoći, tako i donatora.

Ova pitanja se posebno odražavaju na BiH, koja je u proteklih nekoliko godina iskusila značajno smanjenje pomoći namijenjene razvoju, te je, kao rezultat toga, prisutna urgentna potreba da se uz sve manje resursa postigne što više rezultata. Jednako tako je značajan kapital utrošen u izgradnju kapaciteta institucija vlasti potrebnih za koordinaciju pomoći, dok je istovremeno na drugoj strani, među donatorima, urađeno malo. Na sastanku Konsultativne grupe održanom u septembru 2004. godine, predsjedavajući Vijeća ministara BiH je izrazio zabrinutost koja se odnosila na slabosti u koordinaciji aktivnosti donatora i nepostojanja odgovarajućih mehanizama koordinacije. Jasno je, također, da se drugdje u regiji napredovalo brže na razrješavanju sličnih pitanja i da su uspostavljeni funkcionalni mehanizmi koordinacije donatorskih aktivnosti.

Važno je u obzir uzeti da koordinacija aktivnosti donatora predstavlja poseban izazov u BiH okruženju, i to iz tri osnovna razloga:

44. Vidjeti <http://www1.worldbank.org/harmonization/Paris/FINALPARISDECLARATION.pdf>

45. Odnosi se na Konferenciju u Montereju održanu 2002. godine, na kojoj su zemlje članice DAC-a potvrdile svoju obavezu da ispune prethodno definirani cilj od 7% izdvajanja od njihovog BDP-a

46. Odnosi se na Forum na visokom nivou na temu harmonizacije, održan u Rimu, 2003. godine.

- složena institucionalna struktura koja se sastoji od različitih nivoa vlasti;
- izuzetan stepen izvršnih ovlasti koji je Dejtonskim mirovnim sporazumom povjeren institucijama međunarodne zajednice i s tim u svezi nedostatak punog suvereniteta domaćih institucija vlasti;
- izuzetno veliki zahtjevi za i prilivom pomoći u fazi koja je uslijedila nakon okončanja sukoba, što je za rezultat imalo brzu distribuciju pomoći, ponekad čak na štetu efikasne koordinacije.

Najbolji primjeri iz međunarodne prakse identificiraju tri dimenzije koje zahtijeva kvalitetna koordinacija rada donatora: koordinacija između donatora, koordinacija između donatora i institucija vlasti, te između različitih ministarstava i institucija. Ovaj se projektni zadatak ograničava na dio koji se odnosi na donatore u BiH, ali se uzima u obzir da koordinacija rada donatora predstavlja nadopunu, a ne zamjenu za širu koordinaciju pomoći koju moraju provoditi domaće institucije vlasti.

Pored toga, potrebno je u obzir uzeti i činjenicu da su u BiH već poduzeti određeni naporima na unapređenju koordinacije. Između ostalog, EC, DFID, UNDP, i Svjetska banka su bili aktivni na tom planu. Jednako tako su procesi strateškog planiranja koji je potaknula izrada Srednjoročne strategije razvoja (MTDS), te stabilizacije i pridruživanja (SAP) osigurali smjernice kako za vladu, tako i za donatore. Ova su nastojanja nadopunjena uspostavom instrumenata poput Plana javnih ulaganja (PIP) i bazom podataka o koordinaciji pomoći koja je omogućila vladi da programira i bilježi izvore pomoći. Štaviše, DFID je finansirao pregled institucionalnih okvira za koordinaciju pomoći koji je realiziran tokom 2004. godine. Pored toga je implementiran i cijeli niz konkretnih i tematskih mehanizama koordinacije u pojedinačnim sektorima, uključujući vladavinu zakona, deminiranje, malo oružje i lako naoružanje, te energetiku koje su provodili različiti donatori. U skorije je vrijeme cijeli niz partnera u razvoju počelo ulagati napore na aranžmanima zajedničkog finansiranja koji su za cilj imali razvijanje sektorskih pristupa kroz koje bi se pružila podrška državnim strategijama. I na kraju, UNDP je sazvao više neformalnih periodičnih sastanaka donatora koji svoje aktivnosti temelje na sličnim načelima.

Pa ipak, ova nastojanja, iako pozitivna, nisu predstavljala strateški pristup izazovima koje predstavlja koordinacija aktivnosti donatora. Nastojanja su i dalje, po svojoj prirodi, ostala ad hoc, a jednako tako, institucionalne mjere poput MTDS-a, iako su dale određene smjernice, nisu bile direktno namijenjene poboljšanju procesa upravljanja pomoći. Očito je da se u BiH ne uspijevaju ostvariti ciljevi zacrtane u Pariškoj deklaraciji. Među donatorima je malo usklađenosti, dok strukture uprave nastavljaju pogoršavati nedostatke u smislu vlasništva i odgovornosti. Sliku o rezultatima i harmonizaciji nastojanja donekle su poboljšali procesi vezani za PRSP i SAP, ali je nedovoljno napora učinjeno na povezivanju donatorskih programa i nacionalnih strategija.

Brojni predstavnici donatorske zajednice su, stoga, zaključili da je potreban otvoreniji, inkluzivniji i poslovniji aranžman među donatorima koji će osigurati platformu za sistematičnu razmjenu informacija o prioritetima, problemima i mogućnostima saradnje, i pored potrebe da državne vlasti preuzmu punu odgovornost za praćenje razvoja BiH, te stoga i cjelokupnim upravljanjem aktivnostima ODA.. I doista, kako bi se u tome uspjelo, bilo koja inicijativa od strane donatora mora predstavljati podršku i nadovezivati se na procese koje vodi država.

c. Prijedlozi

Ovaj izvještaj koji su zajednički realizirali UNDP, DFID, CIDA, SDC i Ambasada Kraljevine Holandije predstavlja temelj djelovanja DCF-a. Prijedlozi koje dajemo u daljem tekstu predstavljaju tek osnovni okvir, te pozivamo sve zainteresirane da daju svoje komentare i stajališta.

Ciljevi i obim aktivnosti: U skladu s načelima Pariške deklaracije cilj koordinacionog foruma donatora je poboljšati efikasnost u korištenju i dodjeli zvanične pomoći namijenjene razvoju (ODA) u Bosni i Hercegovini, te na taj način osigurati bolje rezultate te pomoći. Forum će istovremeno predstavljati i podršku koordinaciji koju provodi vlada, jer će bolja koordinacija među donatorima olakšati vladi saradnju s velikim brojem različitih međunarodnih partnera. Kao takav, Forum nije samo servis donatorskoj zajednici, nego i vlade koja pomoć prima, čime joj se nastoji pomoći da iz sve manjih količina ODA izvuče maksimalnu korist.

Predviđa se da se navedeni ciljevi postići održavanjem redovnih sastanaka Forumu kroz koje će se unaprijediti razmjena informacija. Rezultati se mogu dodatno unaprijediti:

- uspostavom mehanizma putem kojeg bi se bilježili tokovi pomoći za BiH;
- tako što će svaki od donatora – članova Forumu, usvojiti set načela kojim će se rukovoditi u osiguravanju ODA, a koji će se temeljiti na Pariškoj deklaraciji.

Ove dodatne mjere nisu ni sveobuhvatne ni obavezujuće. Obim aktivnosti Forumu će se razvijati kako se bude usavršavao i sami aranžman, te uz pristanak partnera.

Sastanci Forumu - ovi će sastanci predstavljati osnovni instrument koordinacije. Dnevni red će biti utvrđivan na osnovu općih ciljeva, a odnositi će se na sljedeće kategorije: (a) modalitete pomoći, posebno one koje definira Pariška deklaracija (npr. upravljanje namijenjeno rezultatima), (b) značajna ili pitanja razvoja koja se odnose na više oblasti (npr. pitanja siromaštva, gendera, ljudskih prava), (c) pitanja koja se odnose na djelatnosti vlade ili agencija međunarodne zajednice (npr. analiza rada i strategije EC), te u izuzetnim slučajevima (d) pitanja koja se odnose na konkretne sektore. Važno je napomenuti da će po potrebi biti po sektorima biti uspostavljene pojedinačne radne grupe. Precizan broj i područja će se definirati u kasnijem stadiju, ali bi područja na koja bi se ove radne grupe odnosile mogla biti reforma lokalne uprave, energetika, deminiranje, itd.

Prioritet tačaka dnevnog reda za sastanke Forumu će se utvrđivati na osnovu njihovog značaja za širi krug donatora, ali neke od kategorija na koje će se odnositi mogle bi biti:

- rasprava o tome kako je ova koordinacija funkcionirala dotad te koje su glavne prepreke s kojima se suočava (kategorija (a) npr.);
- rasprava o tome kako na lokalnom nivou implementirati načela Pariške deklaracije ('vlasništva' domaćih institucija nad određenim procesima, zajedničkog djelovanja i harmonizacije, upravljanja u svrhu postizanja rezultata, te uzajamne odgovornosti), te o obimu takvog aranžmana (a);
- rasprava o planovima i programima vlada, posebice onih koji se odnose na MTDF i SAP, ukazivanje na kontradiktornosti, preklapanja i mogućnosti zajedničkog djelovanja (a i c);

- rasprava o načinima na koji se može prevazići podjela na 'političke' i 'razvojne' agencije (a);
- aranžmani koji se odnose na smanjenje obima aktivnosti OHR-a. Šta to znači za zajednicu donatora? (c)
- rasprava o tome kako različite agencije rješavaju pitanje uvođenja rodno osviještenog pristupa (gender mainstreaminga) u svoje aktivnosti (b).

Tačke dnevnog reda se mogu odnositi i na tehnička pitanja poput:

- plaća domaćih konsultanata (a);
- usklađivanje odnosu na plaće državnih službenika (a);
- načine na koje se može poboljšati razmjena informacija, kako se može smanjiti broj misija namijenjenih procjeni i definiranju strategija (a).

Utvrđivanje dnevnog reda: Na kraju svakog sastanka će se od sudionika zatražiti prijedlozi tačaka dnevnog reda za naredni sastanak. Kako bi se ovaj proces učinio efikasnijim i kako bi obuhvaćao što veći broj sudionika bit će formirana radna grupa zadužena za utvrđivanje dnevnog reda (bilateralni donatori iz EU i izvan EU će nominirati po dva predstavnika koji će zajedno s predstavnicima EC i UNDP sačinjavati radnu grupu). Prijedlog dnevnog reda će se utvrđivati najmanje dvije sedmice prije narednog sastanka, putem e-maila ili neformalnih sastanaka.

Sastanci: Planira se da se sastanci DCF-a održavaju tromjesečno (u decembru – martu – junu – septembru npr.). Godišnje će se održati i najmanje jedan sastanak s vladom (koji će voditi DEI, DEP i/ili neka druga institucija koju predloži vlada).

Članovi: Forum će se inicijalno sastojati od oko 17 članova, uključujući pet najvećih članova iz EU, pet bilateralnih donatora izvan EU i 4 multilateralne organizacije (Delegacija EC, EBRD, UNDP i Svjetska banka), kako bi se osigurala efikasna koordinacija. Mogu se razmotriti načini uključivanja šire međunarodne zajednice, a osnovno će članstvo biti predmetom razmatranja. Pored toga će se na sastanke, prema potrebama moći pozivati ostali relevantni akteri koji nisu redoviti sudionici ovih sastanaka.

Izveštavanje i Sekretarijat Foruma: Sekretarijat Foruma – za koji je UNDP ponudio svoje usluge - će pripremati kratak izvještaj sa svakog od sastanaka koji će uključivati i glavne zaključke. Sekretarijat će organizirati sastanke, posredovati u utvrđivanju dnevnog reda, distribuirati ključne dokumente, povoditi istraživanje koje će se odnositi na izradu pregleda donatora u BiH, te nakon sastanaka pripremati izvještaje.

Ostale aktivnosti: Na prvom će se sastanku dati prijedlozi o predloženim aktivnostima – posebice o prikupljanju podataka o tokovima pomoći i utvrđivanju seta načela za postupanje donatora. Dodatno će se inicijalno razmotriti i broj radnih grupa koje je potrebno uspostaviti po sektorima, kao i pitanje načina na koji se o aktivnostima ovog Foruma mogu izvijestiti i drugi partneri iz međunarodne zajednice.

 **Austrian
Development Cooperation**

Canadian International
Development Agency Agence canadienne de
développement international

COOPERAZIONE
ITALIANA

AECI
AGENCIA ESPAÑOLA DE
COOPERACION INTERNACIONAL

SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT
COOPERATION AGENCY

DFID Department for
International
Development

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

European Bank
for Reconstruction and Development

**European
Investment
Bank**

THE WORLD BANK

Vlade Austrije, Kanade, Francuske, Njemačke, Italije, Japana, Holandije, Norveške, Španije,
Švedske, Švicarske, Velike Britanije, Sjedinjenih Američkih Država, Evropska Banka za rekonstrukciju i razvoj,
Evropska Komisija, Evropska investicijska banka, Razvojni program Ujedinjenih nacija i Svjetska banka